CL. CLAUDIANI OPERA QUAE EXSTANT AD OPTIMAS EDITIONES...

Claudius Claudianus, Pietro Crinito

Rud. Duliker
V. D. M.

1784

CL. CLAUDIANI
OPERA
QUÆ EXSTANT

AD OPTIMAS EDITIONES COLLATA

PRÆMITTITUR

NOTITIA LITERARIA

STUDIIS SOCIETATIS BIPONTINÆ

EDITIO ACCURATA

BIPONTI
Ex Typographia Societatis
CIↃIↃCCLXXXIV

CL. CLAUDIANI
OPERA.

CL. CLAUDIANI VITA

EX PETRO CRINITO.

CL. CLAUDIANUS poeta insignis. Arcadii & Theodosii temporibus floruit. Patria fuit Alexandrinus, nobilissima urbe Ægypti. Quidam Florentinum faciunt, parum diligenter observantes veterum commentarios. Auctores Græci, qui Claudiani meminerunt, Alexandrinum appellant: cui sententiæ idem auctor adstipulatur, dum Nilum suum vocat: ut nihil præterea dubitari possit, ei patriam fuisse Alexandriam. Ingenio excellenti fuit, maximeque apto ad carmen componendum: nam & assurgit feliciter, variisque figuris ac sententiis mirifice delectat, ut videatur a natura ipsa instructus ad poeticam facultatem. Verisimile est eum Romæ diu versatum, multasque Italiæ urbes peragrasse: quod cum alia multa testantur, tum hi versus, quos de balneis Aponis composuit. Opera illius satis nota sunt: sed præcipuam laudem judicio multorum sibi vindicat his carminibus, quibus principes viros summis laudationibus seu panegyricis extulit. De Raptu Proserpinæ libros tres scripsit, eosque ad Florentinum misit, veluti monimentum suæ benevolentiæ atque optimæ voluntatis. Nam cum eo arctissima familiaritate conjunctus vixit. Prætereo ejus-

dem poemata, epistolas, & epigrammata, in quibus de Nilo, de Phœnice, de Magnete, de Crystallo, de balneis Aponis, de Torpedine, de Gallicis mulabus, deque aliis multis apte & eleganter carmen descripsit. Augustinus & alii veteres plurimum commendarunt ingenium atque eruditionem Claudiani, referentes illius versus de laude & victoria principis Theodosii contra Eugenium Gallorum regem: constat enim Theodosium ipsum parva manu contra ingentes barbarorum copias dimicasse, cæsisque magna ex parte hostibus, clarissima victoria potitum, non tam suis auspiciis, quam ope & præsidio obortæ tempestatis, sævientibus ventis contra hostium aciem: quocirca sic Claudianus elegantissime scribit:

Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
Obruit adversas acies, revolutaque tela
Vertit in auctores, & turbine reppulit hastas,
O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Æolus armatas hiemes, cui militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

Idem Claudianus magna veneratione coluit Probum, Probinum, & Olybrium viros consulares: Gennadium præterea, Honorium, Stilichonem, ac Mallium Theodorum singulari studio & incredibili diligentia prosequitur, testatus officium suum libellis a se compositis de illorum laudibus. Hæc sunt quæ de Poeta Claudiano observavimus. De obitu ipsius nihil apud veteres auctores legimus.

NOTITIA LITERARIA DE CLAUDIO CLAUDIANO EX

Jo. Alb. Fabricii Bibliotheca latina a Jo. Aug. Ernesti auctius edita Tom. III, Cap. XV.

Claudiani Aetas.

CLAUDIUS CLAUDIANUS Alexandrinus, auctore Suida, male modo Hispanus, modo Gallus & Florentinus traditus, sub Theodosio Magno, sed maxime sub ejus filiis Honorio & Arcadio, floruit, a quibus [1] statua est honoratus, cujus ipse mentionem facit in praef. B. Get. Ejus inscriptio fuit quadam in domo Pomponii Laeti: quam reperias apud Gruter. pag. 3415. Eam nonnulli fraudis arguunt: sed in ipsa inscriptione vix reperias, ut opinamur, quod fraudem oleat. Poeta [2] floridus & amoenissimi ingenii, sed Augustino lib. V, cap. 26. de Civ. Dei teste a Christi nomine alienus, atque si Orosium VII, 35. audimus, *paganus pervicacissimus.* [3]

1 Vide Barthii Adversf. XLIX, 1 & 19. Valesium ad Evagrii lib. 1. cap. 19. Et varia de Claudiano collecta in parte 13. Animadversionum Thomae Crenii.

2 Statium infinitis locis imitatum esse notat Barthius ad Claudianum p. 204.

3 Guil. Caveus V. C. parte

& Paulo Diacono lib. 12. judice *poeta eximius, sed infidelis.* Unde Barthio, qui Adversar. I, 7. & in notis p. 1070. Christianum cum Christophoro Landino facere non dubitat, adsentiri haud possim, quanquam & ipse mutavit sententiam, & eum paganum fuisse agnovit ad Claudianum pag. 204. Sed audiamus Nic. Antonium lib. 3. Bibl. vet. Hispanæ c. 5. *Claudianus, poeta celeberrimus, Theodosii filiorum æqualis, inprimis remittendus est Ægyptiæ suæ genti & Alexandriæ urbi, quam ejus patriam cum Apollinaris Sidonius, qui carmine ad Felicem eum* Pelusiaco satum *dixit* Canopo, *tum Suidas in* Κλαυδιανὸς, *ceterique ab iis noviores* [1] *laudant.*

2. Histor. literariæ Scriptor. Ecclesiast. ait hinc jure aliquem inferre posse, *quod Claudianus scriptis editis fidem Christianam oppugnaverit, etiamsi in iis, quæ supersunt, nulla vestigia deprehenduntur.* Sed argumentum hoc ab Orosii verbis petitum levius, quam ut eo facile duci se quis patiatur. Christianum Poetam hunc Claudianum plerique suspicati sunt ex his quæ de Theodosio scripsit:

O nimium dilecte Deo, cui militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

Ita enim versus ejus afferuntur ab Augustino, Orosio, Paulino Petrocorio, Paulo Diacono & junioribus infinitis, licet Poetæ ipsius verba fuerint hæc:

O nimium dilecte Deo, cui militat alto
Æolus, & rapidi veniunt ad classica venti.

1 Parrhasius in Claudiani vita, Petrus Crinitus cap. 86. de poetis Latin. Bergomensis lib. 9. Chronic. Sabellicus ennead. 7. lib. 9. Vadianus de Poetica, Vives ad Augustin. de Civ. Dei lib. 5. cap. 26. Petrus Mexia in vita Theodosii, Salmasius praef. in exercit. Plin. & alii a Barthio laudati in sua edit. *Hankius* de Rom. rer. scriptoribus, pro quo male apud Nic.

Florentini quidem cives [1] *arrogant urbi suae parentem ejus, sive originem, nullo autem vetustatis documento. Aliis,* [2] *Ægyptium eum natalibus, Florentiae habitasse, excidit. Genere tandem Hispanus audit apud Blondum,* [3] *cui statim credidit noster Tarafa, dum Theodosii res persequitur in tractatu suo de Hispaniae regibus,* [4] *eaque res jam aliquibus videtur maxime certa, ex quo Pseudo Chronico Dextri Toletani fuit insertum:* Claudianus poeta ex Hispania oriundus Romae floret. *Poetae originem civi ejus & aequali Dextro crederemus utique: novitio & abortivo Toletanae urbis partui cras credemus. Sed neque hic substitit thrasonica mentiendi audacia. Nam quod ante aliquot annos erumpere fecit e lethaea abysso Gregorius Argaizius Lucroniensis Benedictinus, Hauberti Hispalensis Chronicon, patriam quoque Claudiani apud nos*

Antonium pag. 201. excusum *Stanckius.*

1 Petrarcha, Politianus, Landinus, Collutius Salutatus, apud Barthium in Claudiani vita, aliique apud Julium Nigronum p. 126. Bibl. Florentinae, quos taxat Jo. Lud. Brassicanus notis ad Politiani nutritiam. Et fortasse, si Franciscum Bivarium notis ad Pseudo Dextri Chronicon pag. 415. audimus, laborant aequivoco. Habuit enim in amicitiis Claudianus sibi conjunctissimum *Florentinum* V. Cl. cujus apud Graecos de Re Rustica libri leguntur, & ad quem libros III. de raptu Proserpinae ipse dedit. Exstat etiam elegia sub utriusque nomine, cujus initium: *Otia sopitis ageret cum cantibus Orpheus.* Inde factum est, ut unus idemque crederetur Claudianus & Florentinus, & hoc quasi prioris a patria cognomen.

2 Bergomensis lib. 9. Hartmannus Schedelius in Chron.

3 Lib. 7. Romae triumphantis.

4 Hispan. illustratae Tom. I.

constituit ad a. 391. n. 1. Claudianus Poeta Juliobrigæ natus, Romæ floret. *Quod interpretatur Argaizius Lucroniensis*, Juliobrigæ, id est, Lucronii; *ut hinc verti in dubium possit, inventorisne Antonii Lupiani, an scholiastis Argaizii Haubertus ita primum conceptus fuerit. At egregiam se navasse operam in re comprobanda, tam Bivarius, quam idem Argaizius putant, quod Hispaniæ laudes apud Claudianum sæpius recurrentes collegerint. Cum vere id Hispanis Imperatoribus Arcadio & Honorio, Augustæque familiæ, urbane & obnoxie, ne dixerim adulatorie datum fateri satius sit. Adeo ut ex his qui ethnicum & idolorum cultorem cum Augustino & Orosio Claudianum jure credunt, non nemo existimet carminis illius in Christi laudem, quod incipit*, Christe potens rerum, *auctorem quoque eum fuisse in Christiani Imperatoris gratiam compositi, quemadmodum de Triboniano dicitur, tam recta & plura de religione Christianorum in Pandectis Justiniani, Imperatoris Christiani, quantumvis paganum inseruisse.* Claudianum Poetam, Claudiani Philosophi, cujus Eunapius meminit, filium esse suspicatur Barthius in notis p. 105.

Comitem Orientis fuisse Claudianum, esseque eum ipsum, ad quem exstat lex 11. Cod. Theodos. de Judæis, Cœlicolis & Samaritanis, putat Seldenus lib. 2. de jure Nat. & Gent. c. 3. Sic & Gothofredus ad l. c. In editis tantum vocavi Claudium, Gudius ad Gruterum annotavit. Sed sola Parisiensis sic habet.

POEMATA varia.

Exſtant [1] ejus 1. [2] *De Olybrii & Probini fratrum Conſulatu Panegyricus ſcriptus* a. C. 395. Hunc, & ceteros Panegyricos Claudiani, etiam Plinii Epiſtolis ſubjecit H. Stephanus a. 1591. 12.

8. *In Fl. Mallium Theodorum*, Conſulatus ſui feſtos dies Mediolani celebrantem a. C. 399. Vide vitam Mallii hujus ſcriptam ab Alberto Petro Rubenio Pauli F. & a Jo. Georgio Grævio editam Trajecti 1694. 12. p. 58. & dicta ſupra lib. 1. c. 18. §. 4.

10. 11. *In Conſulatum duplicem Flavii Stilichonis* Libri III. & liber *de bello Getico* ſive Pollentino,

1 De Claudiani ſcriptis atque editionibus conſulendus Polycarpus Leyſerus in hiſt. poetarum & poematum medii ævi Halæ 1721. 8. p. 17. ſeq. ſed inprimis Geſnerus in Prolegomenis ad Claudiani editionem ab ipſo curatam.

2 Numeri quos ſingulis poematis præmiſſos vides, reſpiciunt ordinem editionis Nicol. Heinſii. Ceterum primum hoc eſſe inter ea quæ latino carmine Claudianus edidit, Barthius probat ex Epiſt. 4. ad Probinum:

Romanos bibimus primum de
de Conſule fontes,
Et Latiæ ceſſit Graja Thalia togæ.

De Græcis quidem hujus Poetæ ſcriptis nihil exſtat præter pauca quædam ex Anthologia inedita producta a Salmaſio ad Hiſt. Auguſtam, & fragmentum Gigantomachiæ, de quo vide etiam Bembi Epiſtolas pag. 429. ſeq. & duo Epigrammata de Cryſtallo. Ad Epigrammata neſcio quis in margine notavit, eum origines Tarſi, Anazarbi, Beryti, atque Nicææ ſcripſiſſe. Οὗτος ὁ Κλαυδιανός ἐστιν ὁ γράψας τὰ πάτρια Ταρσοῦ, Ἀναζαρβοῦ, Βηρυτοῦ, Νικαίας. Vide Allatium de Georgiis p. 362.

hoc eſt, prœlio, quo Alaricum Stilicho ad Pollentiam profligavit. Confer Philoſtorgium libro XII. Barthii notas ad Claudianum p. 182. 184. & Thomam de Pinedo ad Stephanum Byz. in Πόλλεντον p. 558. ubi adulatorii dedecoris exemplar in hoc Claudiani poemate exſtare ait. Panegyricum in Stilichonem ſeparatim cum Commentario edere in animo habuit. vid. & ejus Claudian. p. 182.

7. *De bello Gildonico*, quod Conſulatu quarto Honorii geſtum eſt, *liber*, cujus altera pars, vel potius liber ſecundus, deſideratur.

13. *Panegyris*, *Serenæ Reginæ*, Conjugi Stilichonis, dicata.

14. *Palladii & Celerinæ Epithalamium*, a milite Claudiano ſcriptum.

3. 4. 12. *In Conſulatum tertium & quartum & ſextum Honorii Auguſti* tres Panegyrici, a. C. 395. 398. 404. *In Conſulatum quartum Honorii* Auguſti commentario illuſtravit V. C. Jo. Caſp. Kuhnius Argent. 1707. 4. Mariangelus Accurſius diatriba in Auſonium, proferens locum ex Claudiano in ſextum Honorii Conſulatum, teſtatur, ſe ex vetuſtis exemplaribus hunc Poetam, dum Germaniam Sarmatiaſque peragraret, ſeptingentis fere mendis inter equitandum liberaſſe.

5. 6. *In nuptias Honorii Auguſti & Mariæ* Carmen heroicum, cum quibuſdam feſcenninis, Alcaico & Anacreontico verſuum genere.

15. *Raptus Proserpinæ Libri III.* ad [1] Florentinum, quod opus eximium fatis prohibitus Poeta non videtur ad umbilicum perduxisse. Hos libros versibus ludicris Gallicis turpare ausus est *Car. Coipeau d'Assouci.*

16. *Gigantomachia*, [2] quam Græco etiam carmine descripsit Claudianus, ex quo versus quosdam profert Arsenius Monembasiæ Archi-Episcopus in Apophthegmatis Græce editis Leonique Decimo ab auctore dicatis p. 137. b. & ex eo Barthius in notis ad Claudian. 938. Nic. Heinsius p. 236. Ceterum Gigantomachiæ quoque latina pars extrema desideratur, quæ e Græco versa est vel ab ipso Claudiano, vel ut Nic. Heinsius p. 241. suspicatur, ab alio temporum istorum scriptore. Idem quoque sibi persuadet de Epistola ad Hadrianum & Idylliis nonnullis, qualia Phœnix, histrix, torpedo, Nilus & Magnes. *Ut enim aliquid Claudianeum*, inquit, *in illis facile agnoscas, ita languent numeri plerumque* &c. *Nec accesserim iis, qui seni & effœto ista excidisse opinantur.*

17. *Epistolæ IV.* ad Hadrianum, Serenam, Olybrium & Probinum. *Tria* item *Epistolia* sive *Epigrammata* ad Gennadium Procos. Æternalem & Maximum, quorum duo postrema Nic. Heinsius

1 Si Gyraldum sequimur, hic est Florentinus, cujus fragmenta occurrunt in Græcis Geoponicis.

2 Hieronym. in Esajæ XXVII. *Pulchre quidam Poeta in Gigantomachia lusit: Quo fugis Encelade? quascunque accesseris oras, sub Jove semper eris.* Respicit iterum in Amosi V. Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 20. *Hercules creditur & Gigantes interemisse, cum Cœlo propugnaret quasi virtus Deorum.*

inter ea, quæ Claudiani haud videntur, rejecit.

18. *Epigrammata & Poematia XLVII*, hoc eſt, *Idyllia VII*, Phœnix, Hiſtrix, Torpedo, Nilus, Magnes, Aponus & Pii fratres, tum *Epigrammata* de mulabus Gallicis, de ſene Veronenſi, de apro & leone, deſcriptio armenti, de concha, de cryſtallo, ſeptem latina & bina Græca (ex libro IV. Anthologiæ) Græcum itidem εἰς μιμάδα γηράσασαν (al. μαχλάδα, conf. Jac. Gronovii notas ad Arrianum de Alexandro p. 198.) εἰς δῦλον τυπτηθέντα παρ' αὐτῦ, de Polycaſte & perdice, de Zona equi regii miſſa Honorio a Serena Regina, de Zona miſſa Arcadio, de chlamyde & frenis, de freno, phaleris & cingulo equi, Honorio a Serena miſſis, Deprecatio ad Alethium quæſtorem, in Curetium duo Epigrammata, in Jacobum Magiſtrum Equitum. Ad *hiſtricem* conferendus Ezech. Spanhemius notis ad Callimachum p. 199. *De fontibus Aponi*, habetur etiam inter ſcriptores de balneis Venet. 1553. f. Leo Allatius de Georgiis p. 362. teſtatur in Mſto Epigrammatario Græco ad Claudiani Græca Epigrammata notari in margine: οὗτος ὁ Κλαυδιανός ἐστιν ὁ γράψας τὰ πάτρια Ταρσῦ, Ἀναζαρβῦ, Βηρυτῦ, Νικαίας. Hiſce Heinſius ſubjicit, Claudiano, ut ipſe quidem putat, minime tribuenda: In podagrum: ad Æternalem: ad Maximum, qui mel miſit: Rimanti telum ira facit, ſive de iracundo: de locuſta fragmentum: de balneis Quintianis: in Theodorum Mallium & Hadrianum præfectos [1] Prætorii Italiæ

1 Vide vitam Mallii ſcriptam ab Alb. Petro Rubenio p. 69. 71.

anno C. 401. Descriptionem portus Smyrnensis: descriptionem Insulæ, sive, *Est in conspectu longe locus:* de quadriga marmorea: Fragmentum duorum versuum: *Sordidus ex humeris &c.* de paupere amante, bina Epigrammata: in sepulcrum speciosæ: de birro castoreo: Carmen paschale: εἰς τὸν Σωτῆρα: εἰς τὸν δεσπότην Χριστόν: laus Christi: miracula Christi: in Sirenas. Ex his *Carmen paschale, laus Christi* [1] *& miracula Christi* alterius Claudiani (Mamerci) vel S. Damasi Papæ sunt, etsi Barthio aliter visum, cum Poetam, ut diximus, accensebat Christianis. vide Martium Milesium Sarazanium ad carmen nonum Damasi p. 167. Cum notis *G. B. Speltini* prodierunt etiam Erfurti 1501. 4. in collectione poematum Speltini. Ab eodem Barthio p. 1071. seq. tria afferuntur Epigrammata, *de aquila, laus Liberi* & *in Marcum*, quæ Claverius primus ediderat, & Barthius, tertio excepto, non indigna Claudiano arbitratur.

2. & 9. *In Rufinum* [2] *libri II. Libri II. in Eutropium Eunuchum.* Denique hisce Claudiani scrip-

1 In quibusdam Codicibus Damasi nomen præferre ait Colomesius ad Gyraldum de poetis p. 259. Damaso etiam tribuit Antonius Delrius in calce conjecturarum ad Claudianum. Aubertus Miræus auctario de Scriptoribus Eccles. p. 8. *Augustinus lib. V. c. 26. de C. Dei, & Orosius* VII, 35. *dicunt Claudianum a Christi nomine alienum fuisse. Exstat quidem inter ejus opera insigne poema de Christo, sed quidam putant illud esse Claudiani Mamerci.* In Honorii Imp. gratiam Christiana scripsisse Ethnicum Claudianum, idoneis probari velim argumentis.

2 De hoc Rufino, uti de Eutropio quoque, fuse Zosimus libro V. & Philostorgius XI, 3. seqq. Ceterum fallitur

tis ſubjici ſolent *laudes Herculis* ab Anonymo Poeta Heroico carmine decantatæ. Ut omittam epigrammatia in Nic. Heinſii notis pag. 274. 275. vulgata, quæ inſcribuntur de Dulcio, de Hippopotamo, quæ in menſa de Sardonyche lapide, & Euclerius Comes. In Codice Vaticano Nic. Heinſius reperiſſe ſe teſtatur *Epithalamium Laurentii*, Claudiano indignum, verſuum LXXXVII. *de liberalibus*, VI. verſuum, *Laudem Martis*, verſuum XII. *de Junonalibus*, III. verſibus & quidem mutilis.

auctor pandectarum Brandenburg. qui Tom. 1. p. 76. *Alani Anti-Claudianum* ait oppoſitum eſſe Claudiani Rufino, cum ſit poema Theologico Philoſophicum, quod auctor vocavit Anti-Claudianum, h. e. poema certans Claudianeis, illiſque haud inferius, perinde ut ἀντίθεος eſt Θεῷ ἴκελος. In Codicibus quibuſdam Mſſ. etiam in Lipſiano, inſcribitur: *Anti-Claudianus Alani de Anti-Rufino*: In editione, quam habeo præ manibus, Antverpienſi a. 1621. 8. titulus eſt: *Cyclopædiæ Anti-Claudiani, ſeu de officio Viri boni, libri IX. heroico carmine conſcripti.* Alia de hoc poemate vide, ſi lubet, in Polycarpi Leyſeri hiſtoria poetarum medii ævi pag. 1012. ſeq. Obiit Alanus hic a. C. 1294.

INDEX
EDITIONUM
CL. CLAUDIANI

A DOCT. NICOLAO NICLAS CONSCRIPTUS ET A CLAR. JO. MATTH. GESNERO ILLUSTRATUS NUNC IPSO FABRICIANO AUCTIOR ET IN IV ÆTATES DIGESTUS.

ÆTAS I. an. 1470 — 1510.

Poſt primam *Venetam*, uni Dempſtero memoratam Barnabas *Celsanus Vicentinam* I curavit, quem ſuperavit critica cura Thadaeus *Ugoletus*; unde ejus prima editio Parmenſis *vere princeps* habetur & aliquoties repetita eſt. Poema de Raptu Proſerpinae commentario illuſtravit Janus *Parrhaſius*.

1470 Ed. *Princeps* I f. *Veneta* I memoratur haec paſſim a Thoma *Dempſtero* in notis ad Corippum; dubitatur autem an vere, cum a nemine praeterea viſa aut memorata ſit. Etiam Heinſius ſe negat vidiſſe, & fide Dempſteri eam commemorat: nec habent Catalogi nobiliores.

1482 *Vicentina* I *Celſani*: Cl. Claudiani opera fol. — Finis operum Cl. Claudiani, quae non minus eleganter quam diligenter impreſſit Jacobus *Duſenſis* Mileſimo quadringenteſimo octogeſimo ſecundo ſex. Cal. Jun.

Habet Bibl. Gœtting. Præfatio est *Barnabæ Celsani* ad *Barth. Pajellum* Equitem Vicentinum, quem excitat, ut sua carmina velit edere, quæ Claudiano adjecturum se fuisse ait, si exorari Pajellus potuisset. De Claudiano nihil. In hac edit. desiderantur Carmina majora omnia, quorum nihil in suis libris habuit Celsanus. Libro de *Bello Gildonico* hic titulus ponitur: *In Rufinum liber III.*

[149... Ludovicus *Ponticus* Virunius circa finem seculi XV in urbe Regiensi (Reggio) explicavit & primum quasi propinavit Italis Claudianum. Hinc forte est, quod passim editi ab illo Claudiani mentionem faciunt viri docti, Gesnerus in Bibliotheca, Barthius, Heinsius. Sed nemo se vidisse dicit opus, nemo locum, annum, typographum indicat. Verbo, videtur omnis ea memoria deberi Catalogo scriptorum viri, maximam partem ineditorum, quem vitae illius intexuit Andreas Ubaldus, cum cujus sorore vixit Ponticus: unde sua repetiit Niceronus T. VIII, p. 39. Hæc Gesnerus.]

1493 *Princeps* altera, *Parmensis* I, emendata per Thadæum *Ugoletum*, impressa per Angelum *Ugoletum* 4. Memorant Cat. Bibl. reg. Paris. & Maittaire cet. Hæc est prima recensio Critica. Usus scil. est Codd. antiquis, inprimis vetustissimo e Germania ad corrigendum & explendum. Addidit & alia carmina, quæ in superiori ed. non erant. Est igitur hæc vere princeps editio. Volebat Ugoletus & alterius Claudiani opera addere: sed ad Regem Hung. Matthiam vocatus abjicere consilium coactus est.

1495 *Veneta* II *Ugoleti*, impressit Jo. de *Tridino* alias *Tacuinus*, 4. Laudatur in Catal. Bibl. Harlef.

1496 *Vicentina* II *Celsani*, fol. Laudatur Maittairio; sed a Fabricio in ed. vet. falso ad an. 1498 refertur.

1500 Veneta III *Ugoleti*, impressa per Christoph. de Pensis. 4. Cuius exemplum habuit clar. J. A. Ernesti, & laudat Catal. Bibl. Harlef.

——— *Mediolan.* I *Parrhasii:* Cl. Claudiani raptus Proserpinae c. n. Jani *Parrhasii.* fol. (vid Jos. Ant. Saxii hist. literario-typogr. Mediol. pag. 608-612.) Habet hæc ed. epistolam A. Jani Parrhasii ad C. Catullianum

Cottam Mediolanensem patricium, Mediolani VII Kalend. Januarias scriptam.

1505 *Mediol.* II, *Parrhasii* auctior, fol. De raptu Proserpinæ c. J. *Parrhasii* Commentar. Sequitur: Apologia Jani contra obtrectatores per Furium Vallum *Echinatum* ejus auditorem. impr. per. Jo. Angel. *Scinzenzeler*, sub impensis Jo. Jacobi & fratrum de Lignano. Epistola dedicatoria data est ad amplissimum virum Jafredum Carolum, humani divinique juris consultissimum Delphinatus præsidem sanctissimique Senatus Insubrum principem — Mediolani pridie eidus Decembris.

Subjungimus huic ætati duas carminis de R. Prof. edd. f. a. Niclasio memoratas:

f. a. *Lipsiæ*, 4. Cl. opusculum de raptu Prof. quale invenitur, nam ultimum volumen apud nos non exstat. Vid. Jo. H. Leichium de orig. & increm. typogr. Lipsiensis.

f. a. & l. fol. Claudiani Siculi viri inprimis doctissimi, de raptu Prof. Tragediæ duæ heroicæ. De cujus libri charactere Maittario Ann. typ. T. I, p. 753 coniiciente, characterem Joannis de Westphalen (typographi Alostani in Flandria) ferme refert. Quamvis autem tres libri de R. P. in duas tragœdias, constantes tribus actibus singulas artificiose distributi sint, poetæ tamen verba integra servantur ordoque inviolatus.

ÆTAS II. 1510 — 1571.

a Jo. *CAMERTE* ordiens, per *JUNTINAM* f. ejus curatorem Ant. Franc. *Varchiensem*, & *ALDINAM*, cui præfuit Franc. *Asulanus*, ornata; præter quos Mich. *Isingrinius* cum Mich. *Bentino* & Jo. *Hontero* Basileensi I operam navavit. Laudem vero etiam habent Parisiensis *Colinæi*, ut curatissima, & Gryphianæ, a Petro *Crinito* curatæ. *Parrhasii* Comm. in L. de raptu Prof. repetitus, sed mox cessit ille notis in Claudianum a M. Ant. *Delrio* an. 1538 edi cœptis.

1510 *Camertina* I, *Viennæ*. 4. Claudiani opera novissime per D. Jo. *Camertem* accuratissime recognita. *In fine:* Elimatissimum hoc Claudiani opus elaboratum est

Viennæ Auſtriæ, *Hieronymi Victoris Philovallis* Calcographi: Et *Joannis Singrenii* ſociorum ſolertia: Expenſis vero *Leonharti Alantſe* Bibliopolæ Viennenſis. Anno MDX. pridie Nonas Octobris. — Charta candida, literæ Jenſonianæ pulcherrimæ, verſus per denaria intervalla dinumerati.

Fuit tum Jo. *Camers*, ut intelligitur ex verſiculis a Joachimo Vadiano adjectis, ſacræ Theologiæ ſimul & optimarum literarum Profeſſor, ordinis Divi Franciſci. Ponamus majorem præfationis partem: *Jo. Camers lectoribus felicitatem.* Claudianum poetam *candidiſſimum: ſed mendis innumeris denigratum, his paucis diebus ea qua potuimus diligentia in priſtinam redegimus majeſtatem: eumque ſuo (ut poſſibile fuit) candori reſtitutum ad ſtudioſorum commodum imprimendum curavimus. — Edidimus præterea in hunc ipſum poetam locorum difficilium commentariolum: quod propediem eodem moti fine favente Deo maximo publicabimus. Edidimus* credo ita interpretandum, dictavimus auditoribus noſtris: *publicabimus*, typis curabimus vulgandum. Hoc poſterius utrum factum ſit, non habeo dicere. Per temporum rationem fieri potuit: diu enim ſupervixit. Teſtante Geſnero neque Barthius, neque Nicolaus Heinſius, hac uſi ſunt editione, ſed laudarunt eam Iſingrinius Baſileenſis editionis curator, & Claverius Pariſinæ editor. Ipſe Geſn. varietatem lectionis Viennenſis diligenter enotavit, fatetur tamen ingenue ſpicilegio locum eſſe relictum. Camers vero ad Victoriam Stil. contra Alaricum ſcribit: *Correximus ex vetuſto exemplari toto: in alio vetuſtiſſimo Codice, quem apud Aldum Ro. reliquimus Tomari.* Unde huic editioni a Camerte addita ſunt antehac nondum impreſſa:

Claudiani laus Chriſti. Proles.
. . . . miracula Chriſti. Angelus.
. . . . laudes Herculis. Pieridum.
Claudianus in Sirenas. Dulce.

1511 *Pariſina* I: *Cl. Claudiani Proſerpinæ raptus cum Jani Parrhaſii commentariis ab eo caſtigatis & auctis acceſſione multarum rerum cognitu dignarum.* — In imo inſigni typographi inſcriptum eſt ejus nomen: *Ponſet*

Le Preux. tum additum: *Venundantur a Pontio probo Bibliopola in ædibus Potistannei commorante.* In fine: *Impressum Parisiis per Antonium* Bonnemere Impensis *Pontii le Preux. Anno Domini* MCCCCCXI. Die vero XVIII Decembris. Est in bibl. Gymn. Bip.

1514 *Erphurdiæ:* Claud. de R. Prof. — in officina Industrii Joannis Cnappii, 4; quam penes ampl. Duvium Hannoverae esse refert Gesnerus.

1517 *Paris.* II: de R. Prof. c. Comment. *Parrhasii* per Jo. Gourmontium. 4. ex Cat. Bibl. Bunav.

1518 *Lips.* de R. Pr. 4. Memoratur in Cat. Bibl. clar. Ernestii, forsan eadem cum illa s. a. sub finem ætatis I.

—— *Vindobonæ.* 4. In Rufinum libri II. Est in Bibl. Gœtting.

—— *Noribergæ.* 4. — de raptu Proserpinæ, ed. *Philomusi*, per Frid. *Peyp.*

1519 *Juntina.* 8. Per hæredes Philippi *Juntæ.* Florentiæ, MDXIX Leone decimo Pontifice. Habet Bibl. Gœtting. Præfatur *Ant. Franciscus Varchiensis* ad *Franc. Spinellum*, eruditissimum iuvenem: --- *Florentiam reversus statim Bernardo Juntæ nostro -- persuadeo --- Collatis ergo in unum antiquissimis exemplaribus, quæ potuimus vulnera Claudiano sanavimus. ad hoc acri* Daxii *judicio usi, adeo ut compertum habeam, te non amplius eum Claudum nuncupaturum.* Non usum esse Juntam *Camertis* editione, apparet, quod non habet quatuor illa carmina ab illo primum edita.

1523 *Aldina.* 8. Cl. Claudiani opera quam diligentissime castigata. In fine: Venetiis in ædibus Aldi & Andreæ Asulani soceri, mense Martio MDXXIII. Præfatur *Franc. Asulanus* ad *Nicol. de Guttis* Florentinum, Episcopum Firmen. *Non solum multa, quæ perverse legebantur, curavimus restituenda: sed totum plane opus diffusum antea ita disposuimus: ut summam possit legentibus jucunditatem afferre. Huc adde, quod in* Herculem *carmen non inelegans, & de* Sirenis *epigramma nos primi ex fragmento quodam vetustissimo in medium protulimus, nec tamen negamus, hæc omnia meliora melioribus exemplaribus effici posse.* Ex eo, quod a se primum carmen in Herculem & de Sirenibus epi-

gramma prolatum ait, colligitur, ipsi Camertis edit. non esse visam.

——*Veneta* Opp. 4.

1530 *Paris.* 8. Cl. Claudiani Alexandrini, quotquot nostra hac tempestate exstant, Opuscula ap. Simon. *Colinæum.* (In Catal. Bibl. Sarrazianæ editio summopere accurata dicitur.)

1534 *Basileæ.* 8. Cl. Claudiani poetæ celeberrimi omnia, quæ quidem exstant, opera ad veterum exemplarium fidem quam fieri potuit emendatissime excusa, versibus etiam aliquot, eorundem beneficio, super omnes hactenus editiones sparsim locupletata, ex æd. Jo. *Bebelii.* — Michael *Isingrinius* præfatus est, laudataque Viennensi ed. Jo. Camertis, emendatorem Mich. *Bentinum*, qui exemplar a Capitone suppeditatum contulerat, ejusque Claudiano immortui successorem Jo. *Honterum* huic editioni præfuisse memorat. Bentinus Erasmo non laudatur. Plura Gesnerus de hac ed. refert, ex quibus haud adeo contemnenda videtur, atque Heinsius in præf. ad Claud. suum posteriorem.

1535 *Gryphiana* I, Lugd. 8. ap. Seb. Gryphium. (per Pet. Crinitum & R. M. Volaterranum, qui Basileensem fecere basin.) Est in Bibl. Cassellana. vid. & Catal. Bibl. Schwarz. in coll. ed. Gryph. n. 2860 p. 153.

1536 Buscíducis, 4. de raptu Proserpinæ. Ex Cat. Bibl. Hulsianæ. Leidæ 1730.

1538 Cl. Opp. Lugd. 8. c. n. M. Ant. *Delrio.* Ex Cat. Bibl. Bodlei. Oxon. 1738.

1539 Basil. 4. Jan. *Parrhasii* in Claudiani de raptu Proserpinae libros Commentarius cum textu: accessit Claudiani vita ab eodem scripta, in officina Roberti *Winter.* Est in Bibl. reg. Paris.

1548 *Gryphiana* II, Lugd. 12. ap. Seb. Gryphium; repetitio primæ 1535.

1551 Lugd. 8. Opp. c. n. M. A. *Delrio*, ap. *Beringos* fratres.

1561 *Gryphiana* III, Lugd. ap. hæred. Seb. Gryphii. 12.

ÆTAS III. 1571—1650.

cum Theod. *Pulmanno* illuxit, cujus recensionem *Plantiniana* officina protulit junctam *Delrii* notis. Lumen

etiam majus attulere Claudiano Steph. *Claverius*, qui eum ex fide Codd. vett. Bibl. Cujacianæ collatum emendavit, suisque & aliorum, ut Parrhasii & Delrii, selectis adnotationibus ornavit; unde editio ejus Parisina 1602 princeps habenda est; cujus textum Jos. *Scaliger* prætulisse fertur, prouti in ed. *Raphelengiana* ab an. 1603 mox expressus legitur. Quare hanc basin fecit Casp. *Barthius* deserto Pulmanniano exemplo, quod in priori sua ed. 1612 unice secutus erat, excussis denuo XVII MSS. & edd. prioribus, maxime Claveriana, commentarioque locupletiori alterius suæ ed. majoris an. 1650. Præterea commendationem quoque suam habet *Janssoniana* an. 1620, bis dein repetita, quæ passim a Raphelengiana discedit. Th. *Dempsteri* curis in Claud. parum tribuit Nic. Heinsius.

1571 & 72 *Plantiniana, Pulmanni* I: Cl. Claudianus, Theod. Pulmanni Craneburgii diligentia & fide summa e vetustis codicibus restitutus. Antverpiæ ex officina Christoph. Plantini 1571. 16. Prima hæc Pulmanni editio, quod docet epistola præfixa, cui dies adscriptus VI Kal. Jan. A. CIƆ IƆ LXX. Privilegii tenor habet 22 Nov. MDLXXI: ultima pagina CIƆ IƆ LXXII. Ad Claudiani V. C. opera Martini Antonii *Delrio* notæ, ibid. 1572. Epistolæ, qua auctor patri dedicavit libellum subscriptum Lovanii A. D. IV. Nonas Martias CIƆ IƆ LXXII. Hic auctor est ordinis carminum majorum historici, cujus rationem reddit in præfatione: qui in eo tantum ab Heinsiano differt, quod *de laudibus* vel *Consulatu Stilichonis tertium*, vocat *in Consulatum secundum Stilichonis*, & subjicit *sexto Consulatui Honorii*.

1585 *Plantiniana*, *Pulmanni* II, c. n. M. Ant. Delrio. 16. Repetitio primæ.

1589 *Gryphiana* IV. ap. Anton. Gryphium. 12. Hæc & 1598 sunt meræ repetitiones primæ illius; nam & in ultima *Petro Crinito* tribuitur cura textus.

1590 Paris. 8. ap. S. Colinæum. Repetitio primæ Colinæi an. 1530. Ex Cat. Bibl. Huls.

1596 *Plantiniana*, *Pulmanni* III. c. n. *Delrio* ex offic.

Plantin. apud. vid. & Joh. Moretum Antv. 12. Hæc recensio tum fuit accuratissima.

1598 *Gryphiana* V, ap. Ant. Gryphium. 12.

1602 *Paris.* 4. Cl. Claudiani, poetæ in suo genere principis opera, serio emendata, neque non aucta, ex fide vett. Codicum, qui olim in Bibliotheca *Cujaciana.* Cum annotationibus perpetuis St. *Claverii* in suprema Curia (*Biturigis*) Advocati. Ad Sereniss. divinæque originis principem Franciæ Delphinum. Adjecta est coronis miscella, J. *Parrhasii* selecta, & M. Antonii *Delrii* notæ, ne quid huic editioni deesse videatur. Parisiis, ap. Nicol. *Buon*, in monte D. Hilarii sub signo D. Claudii MDCII. c. priv. regis. Habet Biblioth. Gœtting. De præfatione hæc delibat Gesnerus: *Quis Jo. Camertem digne laudaverit, e cujus epomide* (sic, puto, vocat cucullam S. Francisci) *quod rarum simul ac præclarum est, hic poeta quantus quantus, mira luce & candore, quantumvis senili conspicuus se mihi vel in transitu exeruit.* Deinde Parrhasium, Delrium, Pulmannum suis mactat elogiis, sed nihil singulare aut ignotum habentibus. De Cujacio quid dicat, cum rarus jam olim fuerit liber, ponamus: „Cum præsertim apud Jacobum Cujacium, virum „omni modo illustrem agenti duo Claudiani exem„plaria, antiqua manu exarata, se obtulerint, unde „poeta, quem in osculis habebat, convaluerit jam „plane, aut certe multo minus æger sit præstitus. „tum vero adeo gratia valebam, ut diceret, suos „poetas mihi vel possessione vel usu brevi datum iri. „Sed non ego illi nimium credulus, quippe noveram „ipsum, me etiam id ætatis. Ut ut sit, ejus benig„nitate vel opera, contextum nostri auctoris in mun„dum redegimus: usi insuper codice Gryphiano, in „cujus ora varias lectiones aliunde expresserat. At „triduo post repetiit, aliquando enim de suis vigiliis „erat anxius, ad usque umbram suspicionis. quod „minime mirum: nam & in his amoribus magnum „sæpe a rivali aliquo periculum. Itaque ante lustrum, „aut plus eo, ut rescivi, eundem librum esse in „Museo V. C. H. *Picaultii* splendide eruditi & faven„tiæ pleni, ad eum volavi curriculo, voti mei, ut

„reapse paruit, compos futurus. Exinde profecto „pleraque olim festinando praeterita non sine volup„tate collegi. --- P. *Gnosii* judicis optimi, nec par„vi inter literatos nominis Schedia ut placitum in„spexi: e quibus auctarium satis amplum repraesen„tare potui -- omnes etiam editiones fere deliba„vimus, nec ulla freti conjectura.„ De hac editione ita Casp. *Barthius* in praefatione secundae suae: „Laudem praecipuam meretur, quae ex Cujacianis „libris & observationibus a Stephano Claverio Pari„siis edita in satis ampla & splendida, paulo post a „Scaligero in minutissimam formam, solo tamen, ut „vocamus, textu, redacta, & a Plantinianis est sae„pius recusa. Totam hanc corrigendam, proban„dam, examinandam, in nostra hac promulgatione „reponendam, duximus.„ Gesnerus addit: Est qui Claverianae huic editioni adjectum etiam memoret Jo. *Tornorupaei* Commentarium ad carmen de III & IV consulatu Honorii. In nostro quidem exemplo nullum ejus rei vestigium deprehendebam. Floruit autem eo tempore & in Persium notas edidit Tornorupaeus Paris. 1601. 4.

——*Plantiniana*, *Pulmanni* IV. c. n. M. A. *Delrio*, ap. Moretum. Antv. 12.

1603 Lugd. 4. in Corpore omnium veterum poetarum Latinorum secundum seriem temporum. II vol.

——Paris. 4. ap. Vid. Guil. Chaudiere.

——*Raphelengii* I, ex emendat. virorum doctorum ex offic. Plant. Raphelengii. 24. de qua Heinsius in praef. *Raphelengianam omnium quot vidi optimam*, *quam* Scaligerum *recensuisse volunt*, *exprimendam curavi, sublatis tantum hic illic conjecturis viri maximi nonnullis, quas in contextum temere admiserat typographus.*

——Lugd. 8.

1606 Aurel. Allobr. 12. ex recensione *Pulmanni.*

——Lugd. B. 12.

——Lugd. 16. sumtibus Jacobi Roussin.

1607 Flexiae. 8. cum Annotatt. Thom. *Dempsteri.* non magnae rei, Heinsio judice.

——*Raphelengii* II, 16. ex officina Plantin. Raphelengii.

1608 Antv. 16. ap. *Moretum.* (forsan eadem cum antecedente.)

1611 *Plantiniana*, *Pulmanni* V, cum M. Ant. Delrio notis. Antv. 12.

——— Genevæ. 4. cum varietate lectionis. in Corpore omnium veterum poetarum Latinorum secundum seriem temporum II vol. p. 512 - 612.

1612 *Barthii* I, Hanoviæ. 8. cum animadversionibus C. *Barthii*, in bibliopolio Willieriano. De qua ipse in præf. Animadversionum: „ Solam Pulmanni editio„nem an. 1596 recusam secuti in emendando aucto„re sumus, quam & cum omnibus vitiis & virtuti„bus in textu exprimendam iussimus, ut constaret „lectori potius ex animadversionibus, quam cum pe„riculo scriptoris, quid corrigendum & mutandum „censeremus — Pulmanni fidem in MSS. librorum „lectionibus proponendis secuti sumus — MSStos „alios conferre non lubuit. Nam si tot illi nihil po„tuerunt melioris notæ adferre, unde Claudiani in„signes nævi emacularentur, supervacuum arbitra„tus sum, bonas horas in unius alicuius MSti colla„tione corrumpere. „ Aliter post XXXVIII annos & judicavit & egit in ed. II sua an. 1650 Barthius.

——— eadem editio recusa Bremæ. 8. ap. Heusman. (novus titulus.)

——— Genevæ. 8.

——— Col. Allobr. 8. a Pulmanno.

1613 Colon. 12. diligentia Theod. Pulmanni, ap. Casp. Bellerum. (Hæc & præcedens una eademque esse videntur.)

1616 12. ap. Plantin.

——— Paris. 24. ex emendatione virorum doctorum, ap. Sanlecque. Expressa videtur ex Raphelengiana.

1617 Antv. 8. Theod. *Pulmanni* diligentia restitutus, & a Marc. Ant. Delrio notis illustratus. Ap. Hieron. Verdusen & Plantin.

1618 Cl. Claudiani Poetæ opera omnia & Avieni Æsopicarum fabul. liber. Duaci. 8.

1619 Claudiani Phœnix, de Phaleris Equi Honorii, de Mulabus gallicis, histrix, de Crystallo, torpedo & Magnes, exstant in Casp. *Dornavii* Amphitheatro

sapientiæ Socraticæ jocoseriæ. Tom. I & II. Hanoviæ. fol.

1620 Basil. 16. Jul. Cæs. *Scaligeri*, Adriani *Turnebi*, & Marc. Ant. *Delrio* observatt. illustrata. Aug. Munat. apud Ludov. Kœnig.

——— *Janssoniana* I, Amstel. 24. ex optimorum codicum fide. apud Guil. *Janssonium.* Sequitur maxime Raphelengianam, nonnunquam ab ea discedit.

——— eadem editio repetita Aug. Munat.

——— Colon. 4. de raptu Proserpinæ.

1622 Genevæ. 12. ap. Sam. Crispin.

——— e rec. Pulmanni, Antverp. 12.

1628 *Janssoniana* II, Amstel. 16. ap. Jo. Janssonium.

1630 Amstel. 16. ex optimorum codd. fide. ap. Guil. Cæsium (Blæuw.)

1632 Antv. c. n. Delrio. 8.

1639 *Janssoniana* III, Amstel. 16. ex optimorum codd. fide. ap. Jo. Janssonium.

1640 Aurel. Allobr. 4. in Corpore omnium veterum poetarum Latinorum secundum seriem temporum.

[1641 Lugd. Bat. 12. c. n. Nicolai Heinsii. Hanc ed. commentitiam esse probat præf. ed. 1650. pluribusque evincit Gesnerus in proleg. ad Claudianum p. XXXV.]

1650 Francof. 4. Claudii Claudiani, Principum Heroumque Poetæ prægloriosissimi quæ exstant. Caspar Barthius ope septemdecim manuscriptorum exemplarium restituit: Commentario multo locupletiore, Grammatico, Critico, Philologico, Historico, Philosophico, Politicoque, ita illustravit, ut auctor pretiosissimus omni ætati, Scholasticæ, Academicæ, Aulicæ, Politicæque esse debeat ex commendato commendatissimus. Francofurti apud Jo. Naumannum, Bibliop. Hamburgensem. Basin textus sui fecerat Barthius Raphelengianam editionem, omnium tum emendatissimam, a Josepho Scaligero, ut persuasum esse ait viris eruditis, castigatam. In præf. de sua priore ita, nec falso prædicat: „Primi velut penitius arcana ejus sumus ingressi, tali certe opera, „quæ vel sola eum totum nobis & communi mortalitati reddere potuit explicatiorem. Ab eo tem-

„pore plus subsidiorum adeptis resumere eandem „operam, & quidquid in eodem præstitissent alii „examinare, itaque pretiosissimum scriptorem ex„cipere, ut primum, quoad ejus fieri posset, „redderemus emaculatissimum, deinde & clarissi„mum - - Conquisitis itaque veteribus libris, adhi„bitis doctorum hominum commentationibus, & „omni genere veteris Philosophiæ Philologiæque, „nullumque fere veræ legitimæque Antiquitatis auc„torem intactum relinquentes, eum confecimus no„stro solum marte, satis amplum liberumque com„mentarium, quem hac editione exhibemus.„ Ceterum hæc edit. mendis scatet, præsertim in Græcis, quod ipse Barthius non semel & publice & privatim conquestus est teste *Daumio* in præf. Statii a Barthio illustrati an. 1664. Index quoque Claudiani, quem idem Daumius epist. XX ad Thom. Reinesium a se concinnari dicit, in hac certe ed. deest.

1654 hunc annum præferunt alia exempla Barthianæ ed. qua de re vide Gesnerum p. XXXIV sq.

ÆTAS IV *HEINSIANA*

a Nic. *Heinsio*, celebri poetarum latinorum sospitatore, qui etiam Claudiani textum collatione XXVIII MSS. veterumque edd. emendavit in ed. I 1650 a Jo. Frid. *Gronovio* curata, dein ex nova aliorum MSS. collatione in Schreveliana II an. 1665 notis auctiore. Heinsii curis tandem post seculum suas junxere duumviri Musarum sacerdotes Jo. Matth. *Gesnerus*, & Petr. *Burmannus*, quas ad an. 1759 & 1760 recensemus.

1650 Lugd. Bat. 12. c. n. Nic. *Heinsii*. ap. Elzevir. Heinsiana prior. Ad quam Gesnerus: „Ita confessa sunt, inquit, Nicolai Heinsii de poetis merita, ita supra omnem ingenii doctrinæque aleam posita, quæ ad Virgilium, Ovidium, Valerium Flaccum, Silium Italicum emendandos ornandosque contulit, ut laudare volenti ne occinatur, metus sit. Quis enim vituperat? Ea porro habuerat rei bene gerendæ ab ipsa familiaritate cum his, quos Claudianus imi-

tatus est, a MSStis quorum XXVIII recenset, & collationibus veterum librorum, jam hoc tempore præsidia, ut egregia omnia vel hinc suspicari liceat. Curavit editionem per ipsius absentiam Jo. Frid. Gronovius, quo viro nihil erat accuratius, oculatius, honoris amici studiosius. Itaque hæc prior editio alteri, (1665) quantum ad emendationis ἀκρίβειαν, etiam præferenda mihi videbatur. „

—— Amstel. ex emend. vir. doct. 24. In Schwarzianæ bibl. Catal. P. I, n. 2349 memoratur; quæ Raphelengianæ repetitio videtur formæ minoris.

1653 Mediol. 16. optimorum codicum fide restituta, ap. Jo. Pet. Cardum.

1659 Amstel. 8. c. n. var. per. C. *Schrevelium*, ap. Elzev.

1665 Amstel. 8. c. n. variorum accurante Corn. *Schrevelio*, ex offic. Elzevir. Nova doctrinæ suæ incrementa, & decem novorum codicum subsidia cum Heinsius attulerit, quantum ea res profuerit Claudiano, facile est ad intelligendum. Videtur non satis fecisse Heinsio diligentia ejus, qui typis præfuit, sive is Schrevelius fuit, qui Variorum, Barthii præcipue notas attexuit, sive alius. Scribit enim ad Gronovium To. 3 Sylloges Burm. pag. 514 *Invitus deprehendo, mendas complures huic operi irrepsisse*. Circa orthographiam etiam sæpiuscule discessum ab Heinsiana ratione cuivis videre licet. — Hæc edit. a notis præstat, quæ altera fere parte auctiores sunt. Observavit tamen Gesnerus, in libris de Raptu Prof. remisisse aliquantum summi, dum viveret, viri diligentiam.

1668 *Schreveliana* III, Amstel. 8. c. n. Varior.

1675 Lipsiæ. 8. Panegyris in tertium Consulatum Honorii Augusti, c. n. Vorstii.

1677 Paris. 4. Cl. Claudiani opera, quæ exstant, interpretatione & annotationibus illustravit Guil. *Pyrrho.* Jussu Christianissimi Regis in usum Seren. Delphini. Parisiis. Frid. Leonard.

—— Amstel. 12. ex emendatione Nic. *Heinsii*, ap. Dan. Elzevir.

1678 Francof. 8.

1684 Mediol. fol. In Cl. Claudiani libros de raptu Pro-

ſerpinæ commentaria Nic. *Biſſii*, addita textus in Italicos verſus translatione, ex typogr. Lud. Montiæ.

1688 Amſtel. 12. ex emendatione *Heinſii*.

1691 Lubecæ. 8. Claverii, Dempſteri & Barthii ſcriptis, maximam vero partem notis Dan. *Hartnaccii* illuſtrata.

1701 Lubecæ. 12. ap. Jo. Wiedemeyerum. Repetitio præcedentis.

1705 Diſſ. Acad. ad Paneg. Claudiani in IV Honorii Conſ. præſide Jo. Caſp. *Khunio*, hiſt. & eloq. P. P. reſp. Jo. Strinz, Argentor. d. 30 Dec. 1705 defenſa. Cui ſq. anno novus titulus præfixus eſt: Cl. Claudiani de IV Conſulatu Honorii Aug. panegyricus cum notis brevibus Rhetoricis & politicis Joh. Caſp. *Khunii*.

1706 Argent. 4. Epigrammata ſelecta c. n. Jo. Caſp. *Khunii*.

1713 Londini. fol. in collectione opp. & fragment. veter. Poetar. Latinor. Profanor. & Eccleſiaſticor. ap. Jo. Nicholſon. B. Tooke & J. Tonſon. II vol. (edidit *Maittaire*.)

1715 Lipſ. 12. c. n. ad modum Minellii, ap. Weidm.

1729 Patavii 12. ex optimorum codicum fide.

1731 Mediol. in corpore Poet. Lat. cum Italica verſione Nic. *Berengani*. 4. To. XI. XII. XIII.

1734 Patavii. 8. Cl. quæ exſtant, Nic. *Heinſius* D. fil. recenſuit, ac notas addidit, quibus accedunt variorum Commentarii, addita ſunt ad calcem poemata incerti auctoris. 2 tomi.

ſ. a. & fol. in Claud. Hermann. *Buſchius*. Coloniæ.

1759 Cl. Claudiani quæ exſtant, varietate lectionis & perpetua annotatione illuſtrata a Jo. Matth. *Geſnero*. accedit Index uberrimus. Lipſ. in off. Fritſchia. 8. Textum ſequitur Heinſ. & quidem ex ipſius exemplo prioris editionis (quod emendatius ſub oculis Gronovii excuſum) mutatis modo illis locis, quos ipſe in ſecundis curis mutari juſſerat Heinſius, aut in quibus ab illo diſcedendi juſtas ſe cauſas habere putaret V. C. quas adnotavit. Inter textum & notas (egregias quidem illas & doctas, & ad bene intelligendum poetam comparatas) interpoſitam habet varietatem lectionis meliorem, inſertis judiciis criticis, etiam conjecturis quibuſdam Criticorum.

Præmissa sunt Prolegomena copiosa & erudita de rebus omnibus ad Claudianum ipsum, ejus carmina & editiones pertinentibus.

1760 Cl. Claudiani Opera quæ exstant, omnia ad membranarum fidem castigata, cum notis integris Delrii, Claverii, Demsteri, auctioribus Nic. Heinsii, & ineditis Petr. *Burmanni*. Accedit sylloge varr. lectt. ex ingenti numero MSS. a Nic. Heinsio collatorum digesta: subjungitur *Lactantii* elegia de Phœnice, vulgo Claudiano adscripta, cum curis secundis Nic. *Heinsii* & adnott. Petr. *Burmanni sec.* Amst. 4. Petr. Burmannus, tot poetis & aliis scriptoribus editis clarus, etiam Claudianum edere voluit cum suis & Heinsii & ceterorum notis: quo ante opus editum mortuo, rem suscepit e fratre nepos, qui & ipse addidit multa, quibus Claudiano prodesset: inprimis illam syllogen Varr. Lectt. & notas ad Phœnicen, quibus & Oudendorpianæ insertæ sunt.

Nos vero textum Heinsianum exscribendum curavimus, & quidem moniti a Gesnero (cf. ejus Proleg. in Claud. p. XXXII.) denuo collatum cum Jansson. unde lectio nostra subinde profecit. Sed & plurimas MSStorum lectiones recepimus, quæ vel ingenio Claudiani, rationique poeticæ magis accommodæ, vel sensum meliorem fundere videbantur.

VERSIONES.

HISPANICA.

1628 El Robo de Proserpina de Claudiano, traduzido en verso Castellano por D. *Francisco de Faria.* En Madrid. 8.

GALLICÆ.

1586 Lettres missives de Mesdames Des-Roches, avec le ravissement de Proserpine, pris du Latin de Clodian. &c. à Paris. Abel l'Angelier.

1658 Claudien Proserpine, Poeme par *Nicole.* à Par.

1681 Les Œuvres du Président Nicole, contenant diverses pieces choisies, traduites en vers François de Martial, d'Horace, Ovide, Seneque, Claudien, Catulle &c. à Paris, chés de Servy. 12.

ITALICÆ.

1553 Il ratto di Proserpina, tradotto in versi sciolti da *Livio Sanuto* (senza luogo e nome di Stampatore) 8.

1556 La Fenice tradotta in versi da *Tito Giovanni Scandianese.* Venezia, per Gabr. Giolito. 4.

1586 Il ratto di Proserpina tradotto in ottava rima da *Gio. Domenico Bevilacqua* &c. in Palermo per Gio. Franc. Carrara. 4.

1608 Il ratto di Prof. tradotto in versi da Marc. Ant. *Cinuzzi.* Venezia. 8.

1622 La Fenice tradotta da *Ignatio Bracci*, con alcune considerazioni. Macerata per P. Salvioni. 8.
1684 cum Comm. *Nic. Bissii* edita etiam raptus Proserp. in Italicos versus translatio. Vide. ed. h. a.
1714 Il rapimento di Proserpina tradotto (in versi sciolti) da *Marcantonio Cinuzzi.* Siena, per il Bonetti. 8.
1715 Eadem repetita Senis. 8.
1716 Le Opere di Claudiano tradotte in versi sciolti, ed arricchite di erudite Annotazioni da *Nicola Beregani.* Venezia. 8. Eadem comparet
1731 In corpore Poet. Lat. cum vers. Ital. Mediol. T. XI. XII. XIII.
1751 Il rapimento di Proserpina, cum Comm. Nic. Bissii rep. Lucæ. fol.
s. a. Dell ratto di Proserpina in versi sciolti del *Barbo.* Padov. 4.

GERMANICÆ.

1756 Gedicht wider den Rufinus, mit einiger Freiheit in teutsche Verse übersetzt, und nebst verschiedenen eigenen Sinngedichten ans Licht gestellt von *Myriander*, Nürnberg. 8.
1760 Desselben zwote Ausgabe. *ibid.* 8.
. . . . De Cons. Prob. & Olybr. III & IV Cons. Honor. Epithal. Bellum Gildon. Bellum Getic. germanice vertit J. J. *Dusch*; Prof. Alton. vid. Briefe zur Bildung des Geschmaks T. III, 8, 9, 13. IV, 13, 14, 15.

ANGLICÆ.

1628 Claudian, translated by L. *Digges*. Lond. 4.
1715 De raptu Proserpinæ Libros III Anglice reddidit *Hughesius*. Lond.
1730 In Rufinum Lib. II. & in Eutropium Lib. II. Anglica metaphrasi donavit interpres doctus *William King*, præmissa præfatione isagogica ad poetam no-

bilem Alexandrum Pope. Lond. Cui jungenda ejusdem *W. Kingii* de Rufino commentatio Anglice edita obviaque in ejus *Remains* sive reliquiis postumis, editis Lond. 1732.

Critick upon a favourite Ministry, particularty that of Rufinus, favourite of the Emperor Theodosius, and his character rendered into verse from Claudian.

1741 Claudian's history of Rufinus: with several select pieces of other Authors, translated by Mr. *Hughes.* 8.

GRÆCA.

1619 Cl. Claudiani de Amphionii & Anapii fratrum statuis, & in Sphæram Archimedis Epigrammata, metaphrasi metrica Græca *Fed. Morelli* Prof. Reg. Decan. reddita. Paris. ex typogr. J. Libert. 4.

Emendanda.

pag. 10. v. 203. l. *Pelion. O duplici.*
pag. 74. v. 446. l. *Sygambri.*
pag. 117. v. 438. l. *Dextra.*
pag. 292. v. 20. l. *innumerum.*
pag. 317. v. 353. l. *undasse.*

CL. CLAUDIANI

CARMINA.

INDEX CARMINUM.

CARMINA MAJORA.

I

CL. CLAUDIANI

IN

PROBINI ET OLYBRII

FRATRUM

CONSULATUM

PANEGYRIS.

Sol, qui flammigeris mundum complexus habenis
Volvis inexhauſto redeuntia ſecula motu,
Sparge diem meliore coma, crinemque repexi
Blandius elato rubeant temone jugales,
Efflantes roſeum frenis ſpumantibus ignem.
Jam nova germanis veſtigia torqueat annus
Conſulibus, lætique petant exordia menſes.
Scis genus Auchenium, nec te latuere potentes
Anniadæ: nam ſæpe ſoles ductoribus illis
Inſtaurare vias, & curſibus addere nomen.
His neque per dubium pendet Fortuna favorem,

Nec novit mutare vices; ſed fixus in omnes
Cognatos procedit honos. Quemcunque requires
Hac de ſtirpe virum, certum eſt de Conſule naſci.
Per faſces numerantur avi, ſemperque renata
Nobilitate virent, & prolem fata ſequuntur
Continuum ſimili ſervantia lege tenorem:
Nec quiſquam procerum tentat, licet ære vetuſto
Floreat, & claro cingatur Roma Senatu,
Se jactare parem: ſed, prima ſede relicta
Aucheniis, de jure licet certare ſecundo.
Haud ſecus ac tacitam Luna regnante per Arcton
Sidereæ cedunt acies, cum fratre retuſo
Æmulus adverſis flagraverit ignibus orbis.
Tunc jubar Arcturi languet: tunc fulva Leonis
Ira perit: Plauſtro jam rara intermicat Arctos
Indignata tegi: jam caligantibus armis
Debilis Orion dextram miratur inermem.
Quem prius aggrediar? veteris quis facta Probini
Neſciat, aut nimias laudes ignoret Olybri?
Vivit adhuc, completque vagis ſermonibus aures
Gloria fuſa Probi, quam nec ventura ſilebunt
Luſtra, nec ignota rapiet ſub nube vetuſtas.
Illum fama vehit trans æquora, tranſque remotas
Tethyos ambages, Atlanteoſque receſſus.
Audiit &, gelido ſi quem Mæotica paſcit
Sub Jove, vel calido ſi quis conjunctus in axe
Naſcentem te, Nile, bibit. Virtutibus ille
Fortunam domuit: nunquamque levantibus alte
Intumuit rebus: ſed mens circumflua luxu
Noverat intactum vitio ſervare rigorem.

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes: sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippe velut densos currentia munera nimbos
Cernere semper erat: populis undare Penates:
Assiduos intrare inopes: remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios superabat Iberos
Aurea dona vomens. Sic quis tellure revulsa
Sollicitis fodiens rimatur collibus aurum:
Quantum stagna Tagi rudibus stillantia venis
Effluxere decus: quanto pretiosa metallo
Hermi ripa micat: quantas per Lydia culta
Despumat rutilas dives Pactolus arenas.
Non, mihi centenis resonent si vocibus ora,
Multifidusque ruat centum per pectora Phœbus;
Acta Probi narrare queam, quot in ordine gentes
Rexerit, ad summi quoties fastigia juris
Venerit, Italiæ late cum frena teneret,
Illyricosque sinus, & quos arat Africa campos.
Sed nati vicere patrem, solique merentur
Victores audire Probi. Non contigit illi
Talis honor, prima cum parte viresceret ævi.
Non Consul cum fratre fuit. Vos nulla fatigat
Cura, diu majora petens: non anxia mentem
Spes agit, & longo tendit præcordia voto.
Cœpistis, qua finis erat. Primordia vestra
Vix pauci meruere senes: metasque tenetis,
Ante, genas dulces quam flos juvenilis inumbret,
Oraque ridenti lanugine vestiat ætas.
Tu, precor, ignarum doceas, Parnassia, vatem

Quis Deus ambobus tanti ſit muneris auctor.
Poſtquam fulmineis impellens viribus hoſtem
Belliger Auguſtus trepidas laxaverat Alpes,
Roma Probo cupiens dignas perſolvere grates,
Sedula pro natis dominum flexura rogando
Ire parat. Famuli currum junxere volantem
Impetus, horribiliſque Metus, qui ſemper agentes
Prœlia cum fremitu Romam comitantur anhelo,
Sive petat Parthos, ſeu cuſpide turbet Hydaſpen.
Hic ligat axe rotas: hic ſub juga ferrea nectit
Cornipedes, rigidiſque docet ſervire lupatis.
Ipſa, triumphatis qua poſſidet æthera regnis,
Aſſilit, innuptæ ritus imitata Minervæ.
Nam neque cæſariem crinali ſtringere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto;
Dextrum nuda latus, niveos exſerta lacertos,
Audacem retegit mammam, laxumque coercens
Mordet gemma ſinum. Nodus qui ſublevat enſem,
Album puniceo pectus diſcriminat oſtro.
Miſcetur decori virtus, pulcherque ſevero
Armatur terrore pudor, galeæque minaci
Flava cruentarum prætenditur umbra jubarum,
Et formidato clipeus Titana laceſſit
Lumine, quem tota variarat Mulciber arte.
Hic, patrius Mavortis amor, fetuſque notantur
Rumulei. Pius amnis ineſt, & bellua nutrix.
Electro Tiberis, pueri formantur in auro.
Fingunt æra lupam. Mavors adamante coruſcat,
Jam ſimul emiſſis rapido velocior Euro
Fertur equis. Stridunt Zephyri, curſuque rotarum

Saucia dividuis clarescunt nubila sulcis:
Nec traxere moras, sed lapsu protinus uno,
Quem poscunt, tetigere locum; qua fine sub imo
Angustant aditum curvis anfractibus Alpes,
Claustraque conjectis scopulis durissima tendunt,
Non alia referanda manu, sed pervia tantum
Augusto, geminisque fidem mentita tyrannis.
Semirutæ turres, avulsaque mœnia fumant.
Crescunt in cumulum strages, vallemque profundam
Æquavere jugis. Stagnant immersa cruore
Corpora. Turbantur permixto funere manes.
Haud procul exacto lætus certamine victor
Cespite gramineo consederat, arbore fultus
Acclines humeros. Dominum gavisa coronat
Terra suum, surguntque toris majoribus herbæ.
Sudor adhuc per membra calet, creberque recurrit
Halitus, & placidi radiant in casside vultus.
Qualis letifera populatus cæde Gelonos
Procubat horrendus Getico Gradivus in Hæmo.
Exuvias Bellona levat, Bellona tepentes
Pulvere solvit equos, immensaque cornus in hastam
Porrigitur, tremulisque ferit splendoribus Hebrum.
Ut stetit ante ducem discussas Roma per auras,
Conscia ter sonuit rupes, & inhorruit atrum
Majestate nemus. Prior hic, O numen amicum,
Dux ait, & legum genitrix, longeque regendo
Circumfusa polo, consors adjuncta Tonanti,
Dic agedum, quæ causa viæ? cur deseris arces
Ausonias, cœlumque tuum? dic, maxima rerum.
Non ego vel Libycos cessem tolerare vapores,

Sarmaticosve pati medio sub frigore Coros,
Si tu, Roma, velis. Pro te quascunque per oras
Ibimus, & nulla sub tempestate timentes
Solstitio Meroen, bruma tentabimus Istrum.
Tum regina refert: Non me latet, inclite rector;
Quam tua pro Latio victricia castra laborent,
Nec quod servitium rursus, Furiæque rebelles
Edomitæ paribus sub te cecidere triumphis.
Sed precor hoc donum cum libertate recenti
Adjicias, si vera manet reverentia nostri.
Sunt mihi pubentes alto de semine fratres;
Pignora cara Probi, festa quos luce creatos
Ipsa meo fovi gremio. Cunabula parvis
Ipsa dedi, cum matris onus Lucina beatum
Solveret, & magnos proferrent sidera partus.
His ego nec Decios pulchros, fortesve Metellos
Prætulerim: non qui Pœnum domuere ferocem
Scipiadas, Gallisque genus fatale Camillos.
Pieriis pollent studiis, multoque redundant
Eloquio. Nec desidiis, dapibusve paratis
Indulgere juvat: nec tanta licentia vitæ
Abripit, aut mores ætas lasciva relaxat:
Sed gravibus curis animum sortita senilem
Ignea longævo frenatur corde juventus.
Illis, quam propriam ducunt ab origine, sortem
Oramus præbere velis, annique futurum
Devoveas venientis iter. Non improba posco:
Non insueta dabis. Domus hoc de more requirit.
Adnue. Sic nobis Scythicus famuletur Araxes,
Sic Rhenus per utrumque latus: Medisque subactis

Noſtra Semiramiæ timeant inſignia turres;
Sic fluat attonitus Romana per oppida Ganges.
Duƈtor ad hæc: Optata jubes, ultroque volentem,
Diva, rogas: non hæc precibus tentanda fuiſſent.
Uſque adeone meam condunt oblivia mentem,
Ut pigeat meminiſſe Probi, quo vindice totam
Vidimus Heſperiam feſſaſque reſurgere gentes?
Ante dabunt hiemes Nilum; per flumina damæ
Errabunt, glacieque niger damnabitur Indus;
Ante Thyeſteis iterum conterrita menſis
Interciſa dies refugos vertetur in ortus,
Quàm Probus a noſtro poſſit diſcedere ſenſu.
Dixerat, & velox jam nuntius advolat urbem.
Extemplo ſtrepuere chori, colleſque canoris
Plauſibus impulſi ſeptena voce reſultant.
Lætatur veneranda parens, & pollice doƈto
Jam parat auratas trabeas, cinƈtuſque micantes
Stamine: quod molli tondent de ſtipite Seres,
Frondea lanigeræ carpentes vellera ſilvæ:
Et longum tenues traƈtus producit in aurum,
Filaque concreto cogit ſqualere metallo.
Qualis purpureas præbebat candida veſtes
Numinibus Latona ſuis, cum ſacra redirent
Ad loca nutricis jam non errantia Deli.
Illa feros ſaltus & deſolata relinquens
Mænala, laſſato certis venatibus arcu,
Phœbus adhuc nigris rorantia tela venenis
Exſtinƈto Pythone ferens. Tunc inſula notos
Lambit amica pedes, ridetque Ægæus alumnis
Lenior, & blando teſtatur gaudia fluƈtu.

Sic Proba præcipuo natos exornat amictu;
Quæ decorat mundum: cujus Romana potestas
Fetibus augetur. Credas ex æthere lapsam
Stare pudicitiam, vel sacro thure vocatam
Junonem Inachiis oculos advertere templis.
Talem nulla refert antiquis pagina libris,
Nec Latiæ cecinere tubæ, nec Græca vetustas:
Conjuge digna Probo: nam tantum cœtibus exstat
Femineis, quantum supereminet ille maritos:
Ceu sibi certantes sexus quid possit uterque
Hunc legere thorum. Taceat Nereida nuptam
Pelion, duplici fecundam Consule matrem,
Felicemque uterum, qui nomina parturit annis:
Ut sceptrum gessere manu, membrisque rigentes
Aptavere togas, signum dat summus hiulca
Nube pater, gratamque facem per inane rotantes
Prospera vibrati tonuerunt omina nimbi.
Accepit sonitus curvis Tiberinus in antris,
Ima valle sedens, arrectisque auribus hæsit,
Unde repentinus cœli fragor. Ilicet herbis
Pallentes thalamos, & structa cubilia musco
Deserit, ac Nymphis urnam commendat herilem.
Illi glauca nitent hirsuto lumina vultu,
Cæruleis infecta notis, reddentia patrem
Oceanum: crispo densatur gramine colla.
Vertice luxuriat toto crinalis arundo:
Quam neque fas Zephyris frangi, nec sole perustam
Æstivo candore mori: sed vivida frondet
Æquævum complexa caput. Taurina levantur
Cornua temporibus raucos sudantia rivos.

Distillant per pectus aquæ. Frons hispida manat
Imbribus. In liquidos fontes se barba repectit.
Palla graves humeros velat, quam neverat uxor
Ilia, percurrens vitreas sub gurgite telas.
Est in Romuleo procumbens insula Tibri,
Qua medius geminas interfluit alveus urbes
Discretas subeunte freto, pariterque minantes
Ardua turrigeræ surgunt in culmina ripæ.
Hic stetit, & subitum prospexit ab aggere votum;
Unanimes fratres, juncto stipante Senatu,
Ire forum, strictasque procul radiare secures,
Atque uno bijuges tolli de limine fasces.
Obstupuit visu, suspensaque gaudia vocem
Oppressam tenuere diu; mox inchoat ore:
Respice, si tales jactas aluisse fluentis,
Eurota Spartane, tuis. Quid protulit æquum
Falsus olor, valido quamvis decernere cæstu
Norint, & ratibus sævas arcere procellas?
En nova Ledæis soboles fulgentior astris.
Ecce mei cives: quorum jam Signifer optat
Adventum, stellisque parat convexa futuris.
Jam per noctivagos dominetur Olybrius axes
Pro Polluce rubens, pro Castore flamma Probini.
Ipsi vela regent. Ipsis donantibus auras
Navita tranquillo moderabitur æquore pinum.
Nunc pateras libare Deis, nunc solvere multo
Nectare corda libet. Niveos jam pandite cœtus,
Naides, & totum violis prætexite fontem.
Mella ferant silvæ. Jam profluat ebrius amnis
Mutatis in vina vadis. Jam sponte per agros

Sudent irriguæ ſpirantia balſama venæ.
Currat, qui ſociæ roget in convivia menſæ
Indigenas fluvios, Italis quicunque ſuberrant
Montibus, Alpinaſque bibunt de more pruinas:
Vulturnuſque rapax, & Nar vitiatus odoro
Sulfure, tardatuſque ſuis erroribus Uſens:
Et Phaethonteæ perpeſſus damna ruinæ
Eridanus, flavæque terens querceta Maricæ
Liris, & Œbaliæ qui temperat arva Galeſus.
Semper honoratus noſtris celebrabitur undis
Iſte dies: ſemper dapibus recoletur opimis.
Sic ait, & Nymphæ patris præcepta ſecutæ
Tecta parant epulis: oſtroque inſecta coruſco
Humida gemmiferis illuxit regia menſis.
O bene ſignatum fraterno nomine tempus!
O conſanguineis felix auctoribus anne,
Incipe quadrifidum Phœbi torquere laborem.
Prima tibi procedat hiems, non frigore torpens,
Non canas veſtita nives, non aſpera ventis,
Sed tepido calefacta Noto. Ver inde ſerenum
Protinus, & liquidi clementior aura Favoni
Pratis te croceis pingat. Te meſſibus æſtas
Induat, autumnuſque madentibus ambiat uvis.
Omni nobilior luſtro, tibi gloria ſoli
Contigit, exactum nunquam memorata per ævum,
Germanos habuiſſe duces: te cuncta loquetur
Tellus; te variis ſcribent in floribus Horæ,
Longaque perpetui ducent in ſecula faſti.

II

CL. CLAUDIANI

IN RUFINUM

LIBRI I

PRÆFATIO.

PHOEBEO domitus Python cum decidit arcu,
  Membraque Cirrhæo fudit anhela jugo:
Qui ſpiris tegeret montes, hauriret hiatu
  Flumina, ſanguineis tangeret aſtra jubis:
Jam liber Parnaſſus erat, nexuque ſoluto
  Cœperat erecta ſurgere fronde nemus.
Concuſſæque diu ſpatioſis tractibus orni
  Securas ventis explicuere comas.
Et qui vipereo ſpumavit ſæpe veneno
  Cephiſſos liquidis purior ibat aquis.
Omnis, Io Pæan, regio ſonat: omnia Phœbum
  Rura canunt. Tripodas plenior aura rotat.
Auditoque procul Muſarum carmine ducti,
  Ad Themidis coeunt antra ſevera Dei.

Nunc alio Domini telis Pythone peremto
Convenit ad noſtram ſacra caterva lyram,
Qui ſtabilem ſervant Auguſtis fratribus orbem,
Juſtitia pacem, viribus arma regunt.

III

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM
LIBER I.

SÆPE mihi dubiam traxit ſententia mentem,
Curarent Superi terras; an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu.
Nam cum diſpoſiti quæſiſſem fœdera mundi,
Præſcriptoſque mari fines, anniſque meatus,
Et lucis noctiſque vices: tunc omnia rebar
Conſilio firmata Dei, qui lege moveri
Sidera, qui fruges diverſo tempore naſci,
Qui variam Phœben alieno juſſerit igni
Compleri, Solemque ſuo: porrexerit undis
Litora: tellurem medio libraverit axe.
Sed cum res hominum tanta caligine volvi
Adſpicerem, lætoſque diu flore nocentes,
Vexarique pios: rurſus labefacta cadebat
Relligio, cauſæque viam non ſponte ſequebar
Alterius, vacuo quæ currere ſemina motu

Affirmat, magnumque novas per inane figuras
Fortuna, non arte, regi: quæ Numina sensu
Ambiguo vel nulla putat, vel nescia nostri.
Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Absolvitque Deos. Jam non ad culmina rerum
Injustos crevisse queror. Tolluntur in altum,
Ut lapsu graviore ruant. Vos pandite vati,
Pierides, quo tanta lues eruperit ortu.
Invidiæ quondam stimulis incanduit atrox
Alecto, placidas late cum cerneret urbes.
Protinus infernas ad limina tetra sorores,
Concilium deforme, vocat. Glomerantur in unum
Innumeræ pestes Erebi, quascunque sinistro
Nox genuit fœtu: nutrix Discordia belli,
Imperiosa Fames, leto vicina Senectus,
Impatiensque sui Morbus, Livorque secundis
Anxius, & scisso mœrens velamine Luctus,
Et Timor, & cæco præceps Audacia vultu,
Et Luxus populator opum, quem semper adhærens
Infelix humili gressu comitatur Egestas,
Fœdaque Avaritiæ complexæ pectora matris,
Insomnes longo veniunt examine Curæ.
Complentur vario ferrata sedilia cœtu,
Torvaque collectis stipatur Curia monstris.
Alecto stetit in mediis, vulgusque tacere
Jussit, & obstantes in tergum reppulit hydros;
Perque humeros errare dedit: tum corde sub imo
Inclusam rabidis patefecit vocibus iram:
Siccine tranquillo produci secula cursu,
Sic fortunatas patiemur vivere gentes?

Quæ nova corrupit noſtros clementia mores?
Quo rabies innata perit? quid inania proſunt
Verbera? quid facibus nequidquam cingimur atris?
Heu nimis ignavæ, quas cœlo Jupiter arcet,
Theudoſius terris. En aurea naſcitur ætas.
En proles antiqua redit. Concordia, Virtus,
Cumque Fide Pietas alta cervice vagantur,
Inſignemque canunt noſtra de plebe triumphum.
Pro dolor! ipſa mihi liquidas delapſa per auras
Juſtitia inſultat, vitiiſque a ſtirpe reciſis
Elicit oppreſſas tenebroſo carcere leges.
At nos indecores longo torpebimus ævo,
Omnibus ejectæ regnis? Agnoſcite tandem
Quid Furias deceat: conſuetas ſumite vires;
Conventuque nefas tanto decernite dignum.
Jam cupio Stygiis invadere nubibus aſtra,
Jam flatu violare diem, laxare profundo
Frena mari, ruptis fluvios immittere ripis,
Et rerum vexare fidem. Sic fata cruentum
Mugiit, & tortos ſerpentum erexit hiatus,
Noxiaque effudit concuſſo crine venena.
Anceps motus erat vulgi: pars maxima bellum
Indicit Superis; pars Ditis jura tuentur:
Diſſenſuque alitur rumor. Ceu murmurat alti
Impacata quies pelagi, cum flamine fracto
Durat adhuc ſævitque tumor, dubiumque per æſtum
Laſſa recedentis fluitant veſtigia venti.
Improba mox ſurgit triſti de ſede Megæra,
Quam penes inſani fremitus, animique profanus
Error, & undantes ſpumis furialibus iræ.

Non niſi quæſitum cognata cæde cruorem,
Illicitumve bibit, patrius quem fuderit enſis,
Quem dederint fratres. Hæc terruit Herculis ora,
Et defenſores terrarum polluit arcus:
Hæc Athamantheæ direxit ſpicula dextræ:
Hæc Agamemnonios inter bacchata penates
Alternis luſit jugulis: hac auſpice tedæ
Œdipoden matri, natæ junxere Thyeſten.
Quæ tunc horriſonis effatur talia dictis:
  Signa quidem, o ſociæ, Divos attollere contra
Nec fas eſt, nec poſſe reor: ſed lædere mundum
Si libet, & populis commune intendere letum,
Eſt mihi prodigium cunctis immanius hydris,
Tigride mobilius feta, violentius Auſtris
Acribus, Euripi refluis incertius undis,
Rufinus. Quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio. Reptavit parvus in iſto
Sæpe ſinu, teneroque per ardua colla volutus
Ubera quæſivit fletu, linguiſque triſulcis
Mollia lambentes finxerunt ora ceraſtæ.
Meque etiam tradente dolos, artemque nocendi
Et didicit ſimulare fidem, ſenſuſque minaces
Protegere, & blando fraudem prætexere riſu,
Plenus ſævitiæ, lucrique cupidine fervens.
Non Tarteſſiacis illum ſatiarit arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non ſtagna rubentis
Aurea Pactoli: totumque exhauſerit Hermum,
Ardebit majore ſiti. Quam fallere mentes
Doctus, & unanimos odiis turbare ſodales!
Talem progenies hominum ſi priſca tuliſſet:

Pirithoum fugeret Thefeus; offenfus Oreftem
Defereret Pylades; odiffet Caftora Pollux.
Ipfa quidem fateor vinci, rapidoque magiftram
Prævenit ingenio: nec plus fermone morabor.
Solus habet quidquid fcelerum poffedimus omnes.
Hunc ego, fi veftræ res eft accommoda turbæ,
Regalem ad fummi producam principis aulam.
Sit licet ille Numa gravior, fit denique Minos;
Cedet, & infidiis noftri flectetur alumni.
Orantem fequitur clamor, cunctæque profanas
Porrexere manus, inventaque triftia laudant.
Illa, ubi cæruleo veftes connexuit angue,
Nodavitque adamante comas, Phlegethonta fonorum
Pofcit, & ambufto flagrantis ab aggere ripæ
Ingentem piceo fuccendit gurgite pinum,
Pigraque veloces per Tartara concutit alas.
Eft locus, extremum qua pandit Gallia litus,
Oceani prætentus aquis, ubi fertur Ulyxes
Sanguine libato populum moviffe filentem.
Illic umbrarum tenui ftridore volantum
Flebilis auditur queftus. Simulacra coloni
Pallida defunctafque vident migrare figuras.
Hinc Dea profiliit, Phœbique egreffa ferenos
Infecit radios, ululatuque æthera rupit
Terrifico. Senfit ferale Britannia murmur,
Et Senonum quatit arva fragor, revolutaque Tethys
Subftitit, & Rhenus projecta torpuit urna.
Tunc in canitiem mutatis fponte colubris
Longævum mentita fenem, rugifque feveras
Perfulcata genas, & ficto languida paffu,

Invadit muros Elusæ, notissima dudum
Tecta petens, oculisque diu liventibus hæsit,
Pejorem mirata virum. Tunc talia fatur:
Otia te, Rufine, juvant? frustraque juventæ
Consumis florem patriis inglorius arvis?
Heu nescis quid fata tibi, quid sidera donent;
Quid fortuna paret. Toti dominabere mundo,
Si parere velis. Artus ne sperne seniles.
Namque mihi magicæ vires, ævique futuri
Præscius ardor inest. Novi, quo Thessala cantu
Eripiat lunare jubar, quid signa sagacis
Ægypti valeant, qua gens Chaldæa vocatis
Imperet arte Deis. Nec me latuere fluentes
Arboribus succi, funestarumque potestas
Herbarum, quidquid letali gramine pollens
Caucasus, & Scythicæ vernant in carmina rupes;
Quas legit Medea ferox, & callida Circe.
Sæpius horrendos Manes sacrisque citavi
Nocturnis Hecaten, & condita funera traxi
Carminibus victura meis, multosque canendo,
Quamvis Parcarum restarent fila, peremi.
Ire vagas quercus, & fulmen stare coegi,
Versaque non prono curvavi flumina lapsu
In fontes reditura suos. Neu vana locutum
Me fortasse putes, mutatos cerne Penates.
Dixerat: & niveæ (mirum) cœpere columnæ
Ditari, subitoque trabes lucere metallo.
Illecebris capitur; nimiumque elatus avaro
Pascitur intuitu. Sic Rex ad prima tumebat
Mæonius, pulchro cum verteret omnia tactu.

Sed postquam riguisse dapes, fulvamque revinctos.
In glaciem vidit latices; tum munus acerbum,
Sensit, & inviso votum damnavit in auro.
Ergo animi victus, Sequimur quocunque vocaris,
Seu tu vir, seu Numen, ait: patriaque relicta
Eoas jussu Furiæ tendebat ad arces,
Instabilesque olim Symplegadas, & freta remis
Inclita Thessalicis: qua celsa Bosporus urbe
Splendet, & Odrysiis Asiam disterminat oris.
Ut longum permensus iter, ductusque maligno
Stamine fatorum claram subrepsit in aulam,
Ilicet ambitio nasci; discedere rectum;
Venum cuncta dari. Profert arcana, clientes
Fallit, & ambitos a principe vendit honores.
Ingeminat crimen, commoti pectoris ignem
Nutrit, & exiguum stimulando vulnus acerbat.
Ac velut innumeros amnes accedere Nereus
Nescit, & undantem quamvis hinc hauriat Istrum,
Hinc bibat æstivum septeno gurgite Nilum,
Par semper, similisque meat: sic fluctibus auri
Expleri calor ille nequit. Cuicunque monile
Contextum gemmis, aut prædia culta fuissent,
Rufino populandus erat: dominoque parabat
Exitium fecundus ager; metuenda colonis
Fertilitas. Laribus pellit, detrudit avitis
Finibus, aut aufert vivis, aut occupat heres.
Congestæ cumulantur opes, orbisque rapinas
Accipit una domus. Populi servire coacti,
Plenaque privato succumbunt oppida regno.
Quo vesane ruis? teneas utrumque licebit

Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia fontes,
Jungantur solium Crœsi, Cyrique tiara:
Nunquam dives eris, nunquam satiabere quæstu.
Semper inops, quicunque cupit. Contentus honesto
Fabricius parvo spernebat munera Regum,
Sudabatque gravi Consul Serranus aratro,
Et casa pugnaces Curios angusta tegebat.
Hæc mihi paupertas opulentior: hæc mihi tecta
Culminibus majora tuis. Tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos: mihi donat inemtas
Terra dapes. Rapiunt Tyrios tibi vellera fucos,
Et picturatæ saturantur murice vestes.
Hic radiant flores, & prati viva voluptas,
Ingenio variata suo: fulgentibus illic
Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba,
Sollicitum curis non abruptura soporem.
Turba salutantum latas ibi perstrepit ædes:
Hic avium cantus, labentis murmura rivi.
Vivitur exiguo melius. Natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.
Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu:
Classica non fremerent: non stridula fraxinus iret:
Non ventus quateret puppes, non machina muros.
Crescebat scelerata sitis, prædæque recentis
Incestus flagrabat amor, nullusque petendi
Cogendive pudor. Crebris perjuria nectit
Blanditiis: sociat perituro fœdere dextras.
Si semel e tantis poscenti quisque negasset,
Effera prætumido quatiebat corda furore.
Quæ sic Getuli jaculo percussa leæna,

Aut Hyrcana premens raptorem bellua Parthum,
Aut serpens calcata furit? Jurata Deorum
Majestas teritur: nusquam reverentia mensæ;
Non conjux, non ipse simul, non pignora cæsi
Sufficiunt odiis: non exstinxisse propinquos,
Non notos egisse sat est: exscindere cives
Funditus, & nomen gentis delere laborat.
Nec celeri mittit leto: crudelibus ante
Suppliciis fruitur. Cruciatus, vincla, tenebras,
Dilato mucrone, parat. Pro sævior ense
Parcendi rabies, concessaque vita dolori!
Mors adeone parum? Causis fallacibus instat:
Arguit attonitos se judice. Cetera segnis,
Ad facinus velox: penitus regione remotas
Impiger ire vias. Non illum Sirius ardens,
Brumave Rhipæo stridens Aquilone retardat.
Effera torquebant avidæ præcordia curæ,
Effugeret ne quis gladios, neu perderet ullum
Augusto miserante nefas. Non flectitur annis:
Non ætate labat. Juvenum rorantia colla
Ante patrum vultus stricta cecidere securi.
Ibat grandævus nato moriente superstes
Post trabeas exsul. Quis prodere tanta relatu
Funera, quis cædes possit deflere nefandas?
Quid tale immanes unquam gessisse feruntur
Vel Sinis Isthmiaca pinu, vel rupe profunda
Sciron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sulla?
O mites Diomedis equi! Busiridis aræ
Clementes! Jam Cinna pius, jam, Spartace, lenis
Rufino collatus eris. Dejecerat amens

Occultis odiis terror, tacitique sepultos
Suspirant gemitus, indignarique verentur.
At non magnanimi virtus Stilichonis eodem
Fracta metu: medio solus sed turbine rerum
Contra letiferos rictus, contraque rapacem
Movit tela feram, volucris non præpete cursu
Vectus equi, non Pegaseis adjutus habenis.
Hic cunctis optata quies, hic sola pericli
Turris erat, clipeusque trucem porrectus in hostem.
Hic profugis sedes, adversaque signa furori,
Servandis hic castra bonis: hucusque minatus
Hærebat, retroque fuga cedebat inerti.
Haud secus hiberno tumidus cum vortice torrens
Saxa rotat, volvitque nemus, pontesque revellit,
Frangitur objectu scopuli, quærensque meatum
Spumat, & illisa montem circumtonat unda.
Qua dignum te laude feram, qui pæne ruenti,
Lapsuroque tuos humeros objeceris orbi?
Te nobis trepidæ ceu sidus dulce carinæ
Ostendere Dei, geminis quæ lassa procellis
Tunditur, & victo trahitur jam cæca magistro.
Inachius rubro perhibetur in æquore Perseus
Neptuni domuisse pecus; sed tutior alis:
Te non penna vehit. Rigida cum Gorgone Perseus;
Tu non vipereæ defensus crine Medusæ.
Illum vilis amor suspensæ virginis egit;
Te Romana salus. Taceat superata vetustas:
Herculeos conferre tuis jam desinat actus.
Una Cleonæum pascebat silva leonem.
Arcadiæ saltum vastabat dentibus unum

Sævus aper: tuque o compressa matre rebellis
Non ultra Libyæ fines, Antæe, nocebas:
Solaque fulmineo resonabat Creta juvenco;
Lernæamque virens obsederat hydra paludem.
Hoc monstrum non una palus, non una tremebat
Insula: sed Latia quidquid ditione subactum
Vivit, & a primis Ganges horrebat Iberis.
Hoc neque Geryones triplex, nec turbidus Orci
Janitor æquabunt, nec si concurrat in unum
Vis Hydræ, Scyllæque fames, & flamma Chimæræ.
Certamen sublime diu, sed moribus impar
Virtutum, scelerumque fuit. Jugulare minatur:
Tu prohibes. Ditem spoliat: tu reddis egenti.
Eruit: instauras. Accendit prœlia: vincis.
Ac velut infecto morbus crudescere cœlo
Incipiens primos pecudum depascitur artus;
Mox populos urbesque rapit, ventisque perustis
Corruptos Stygiam pestem desudat in amnes:
Sic avidus prædo jam non per singula sævit;
Sed sceptris inferre minas, omnique peremto
Milite, Romanas ardet prosternere vires.
Jam gentes Istrumque movet, Scythiamque receptat
Auxilio, traditque suas hostilibus armis
Relliquias. Mixtis descendit Sarmata Dacis,
Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
Massagetes, cæsamque bibens Mæotida Alanus,
Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus,
Rufino collecta manus. Vetat ille domari,
Innectitque moras, & congrua tempora differt.
Nam tua cum Geticas stravisset dextra catervas,

Ulta Ducis socii letum, parsque una maneret
Debilior, facilisque capi: tunc impius ille
Proditor imperii, conjuratusque Getarum,
Distulit instantes eluso principe pugnas,
Hunnorum laturus opem: quos affore bello
Norat, & invisis mox se conjungere castris.
Est genus extremos Scythiæ vergentis in ortus
Trans gelidum Tanain: quo non famosius ullum
Arctos alit. Turpes habitus, obscœnaque visu
Corpora; mens duro nunquam cessura labori.
Præda cibus, vitanda Ceres, frontemque secari
Ludus, & occisos pulchrum jurare parentes.
Nec plus nubigenas duplex natura biformes
Cognatis aptavit equis. Acerrima nullo
Ordine mobilitas, insperatique recursus.
Quos tamen impavidus contra spumantis ad Hebri
Tendis aquas, sic ante tubas ferrumque precatus:
Mavors, nubifero seu tu procumbis in Æmo,
Seu te cana gelu Rhodope, seu remige Medo
Sollicitatus Athos, seu caligantia nigris
Ilicibus Pangæa tenent, accingere mecum,
Et Thracas defende tuos: si lætior adsit
Gloria, vestita spoliis donabere quercu.
Audiit illa pater, scopulisque nivalibus Æmi
Surgit, & hortatur celeres clamore ministros:
Fer galeam, Bellona, mihi, nexusque rotarum
Tende, Pavor: frena rapidos Formido jugales.
Festinas urgete manus. Meus ecce paratur
Ad bellum Stilicho, qui me de more tropæis
Ditat, & hostiles suspendit in arbore cristas.

Communes ſemper litui, communia nobis
Signa canunt, junctoque ſequor tentoria curru.
Sic fatus campo inſiliit, lateque fugatas
Hinc Stilicho turmas, illinc Gradivus agebant,
Et clipeis & mole pares. Stat caſſis utrique
Sidereis hirſuta jubis, loricaque curſu
Æſtuat, & largo ſatiatur vulnere cornus.
Acrior interea voto, multoque Megæra
Luxuriata malo, mæſtam deprendit in arce
Juſtitiam, diroque prior ſic ore laceſſit:
En tibi priſca quies, revocataque ſecula rurſus,
Ut rebare, vigent. En noſtra potentia ceſſit,
Nec locus eſt uſquam Furiis. Huc lumina flecte.
Adſpice barbaricis jaceant quot mœnia flammis,
Quas mihi Rufinus ſtrages, quantumque cruoris
Præbeat, & quantis epulentur cædibus hydri.
Linque homines, ſortemque meam: pete ſidera: notis
Autumni te redde plagis, qua vergit in Auſtrum
Signifer, æſtivo ſedes vicina Leoni.
Jam pridem geminæque vacant confinia Libræ,
Atque utinam per magna ſequi convexa liceret.
Diva refert: Non ulterius bacchabere demens.
Jam pœnas tuus iſte dabit: jam debitus ultor
Imminet, & terras qui nunc, ipſumque fatigat
Æthera, nec vili moriens condetur arena.
Jamque aderit læto promiſſus Honorius ævo,
Nec forti genitore minor, nec fratre coruſco:
Qui ſubigat Medos, qui cuſpide proterat Indos.
Sub juga venturi reges. Calcabitur aſper
Phaſis equo, pontemque pati cogetur Araxes.

Tuque ſimul gravibus ferri religata catenis
Expellere die, debellataſque draconum
Tonſa jubas imo Barathri condere receſſu.
Tum tellus communis erit: tum limite nullo
Diſcernetur ager: nec vomere ſulcus adunco
Findetur. Subitis meſſor gaudebit ariſtis.
Rorabunt querceta favis: ſtagnantia paſſim
Vina fluent, oleique lacus: nec murice tinctis
Velleribus quæretur honos: ſed ſponte rubebunt
Attonito paſtore greges, Pontumque per omnem
Ridebunt virides gemmis naſcentibus algæ.

IV

CL. CLAUDIANI

IN RUFINUM

LIBRI II.

PRÆFATIO.

Pandite defenfum reduces Helicona forores.
Pandite, permiffis jam licet ire choris.
Nulla per Aonios hoftilis buccina campos
Carmina mugitu deteriore vetat.
Tu quoque fecuris pulfa formidine Delphis,
Floribus ultorem, Delie, cinge tuum.
Nullus Caftalios latices, & præfcia fati
Flumina polluto Barbarus ore bibit.
Alpheus late rubuit, Siculumque per æquor
Sanguineas belli rettulit unda notas.
Agnovitque novos abfens Arethufa triumphos;
Et Geticam fenfit tefte cruore necem.
Immenfis, Stilicho, fuccedant otia curis,
Et noftræ patiens corda remitte lyræ.

Nec pudeat longos interrupisse labores,
Et tenuem Musis constituisse moram.
Fertur & indomitus tandem post prœlia Mavors
Lassa per Odrysias fundere membra nives,
Oblitusque sui, posita clementior hasta,
Pieriis aures pacificare modis.

V

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM

LIBER II.

Jam post edomitas Alpes, defensaque regna
Hesperiæ, merita complexus sede parentem
Auctior adjecto fulgebat sidere mundus,
Jamque tuis, Stilicho, Romana potentia curis;
Et rerum commissus apex. Tibi credita fratrum
Utraque majestas, geminæque exercitus aulæ.
Rufinus (neque enim patiuntur sæva quietem
Crimina, pollutæque negant arescere fauces)
Infandis iterum terras accendere bellis
Inchoat, & solito pacem vexare tumultu.
Hæc etiam secum: Quanam ratione tuebor
Spem vitæ fragilem? qua tot depellere fluctus
Arte queam? premor hinc odiis: hinc milite cingor.
Heu quid agam? non arma mihi, non principis ullus
Auxiliatur amor. Matura pericula surgunt
Undiquè, & impositi radiant cervicibus enses.

Quid reſtat, niſi cuncta novo confundere luctu;
Inſonteſque meæ populos miſcere ruinæ?
Everſo juvat orbe mori. Solatia leto
Exitium commune dabit: nec territus ante
Decedam. Cum luce ſimul linquenda poteſtas.
Hæc fatus, ventis veluti ſi frena remittat
Æolus, abrupto gentes ſic objice fudit,
Laxavitque viam bellis, &, ne qua maneret
Immunis regio, cladem diviſit in orbem,
Diſpoſuitque nefas. Alii per terga ferocis
Danubii ſolidata ruunt, expertaque remos
Frangunt ſtagna rotis. Alii per Caſpia clauſtra,
Armeniaſque nives inopino tramite ducti
Invadunt Orientis opes. Jam paſcua fumant
Cappadocum, volucrumque parens Argeus equorum.
Jam rubet altus Halys: nec ſe defendit iniquo
Monte Cilix. Syriæ tractus vaſtantur amœni:
Aſſuetumque choris, & læta plebe canorum
Proterit imbellem ſonipes hoſtilis Orontem.
Hinc planctus Aſiæ: Geticis Europa catervis
Ludibrio prædæque datur, frondentis aduſque
Dalmatiæ fines: omnis qua mobile Ponti
Æquor, & Hadriacas tellus interjacet undas,
Squalet inops pecudum, nullis habitata colonis,
Inſtar anhelantis Libyæ, quæ torrida ſemper
Solibus humano neſcit manſueſcere cultu.
Theſſalus ardet ager. Reticet paſtore fugato
Pelion, Emathias ignis populatur ariſtas.
Jam plaga Pannoniæ, miſerandaque mœnia Thracum,
Arvaque Myſorum, jam nulli flebile damnum,

Sed curſus ſolennis erat, campuſque furori
Expoſitus, ſenſumque malis detraxerat uſus.
Eheu quam brevibus pereunt ingentia fatis!
Imperium tanto quæſitum ſanguine, tanto
Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quod tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners anguſto tempore vertit.
Urbs etiam, magnæ quæ dicitur æmula Romæ,
Et Chalcedonias contra deſpectat arenas,
Jam non finitimo Martis terrore movetur;
Sed propius lucere faces, & rauca ſonare
Cornua, vibratiſque peti faſtigia telis
Adſpicit. Hi vigili muros ſtatione tueri,
Hi junctis properant portus munire carinis.
Obſeſſa tamen ille ferus lætatur in urbe,
Exſultatque malis. Summoque e culmine turris
Impia vicini cernit ſpectacula campi.
Vinctas ire nurus, hunc in vada proxima mergi
Seminecem, hunc ſubito percuſſum vulnere labi
Dum fugit, hunc animam portis efflare ſub ipſis,
Nec canos prodeſſe ſeni, puerique cruore
Maternos undare ſinus. Immenſa voluptas,
Et riſus plerumque ſubit. Dolor afficit unus,
Quod feriat non ipſe manu. Videt omnia late
Exceptis incenſa ſuis, & crimine tanto
Luxuriat, carumque ſibi non abnuit hoſtem.
Jactabatque ultro, quod ſoli caſtra paterent,
Sermonumque foret vicibus permiſſa poteſtas,
Egregii quoties exiſſet fœderis auctor.
Stipatur ſociis, circumque armata clientum

Agmina privatis ibant famulantia ſignis.
Ipſe inter medios, ne qua de parte relinquat
Barbariem, revocat fulvas in pectore pelles,
Frenaque, & immanes pharetras, arcuſque ſonoros.
Aſſimulat, mentemque palam teſtatur amictu.
Nec pudet Auſonios currus & jura regentem
Sumere deformes ritus, veſtemque Getarum:
Inſignemque habitum Latii mutare togæque.
Mœrent captivæ pellito judice leges.
Quis populi tunc vultus erat? quæ murmura furtim?
Nam miſeris nec flere quidem, aut lenire dolorem
Colloquiis impune licet: Quonam uſque feremus
Exitiale jugum? diræ quis terminus unquam
Sortis erit? quis nos funeſto turbine rerum
Aut tantis ſolvet lacrimis: quos Barbarus illinc,
Hinc Rufinus agit: quibus arva fretumque negantur?
Magna quidem per rura lues; ſed major oberrat
Intra tecta timor. Tandem ſuccurre ruenti
Heu patriæ, Stilicho. Dilecta hic pignora certe,
Hic domus: hic thalamis primum genialibus omen:
Hic tibi felices erexit regia tedas.
Vel ſolus, ſperate, veni. Te prœlia viſo
Langueſcent, avidique cadet dementia monſtri.
Talibus urgetur diſcors Aurora procellis.

At Stilicho, Zephyris cum primum bruma remitti
Et juga diffuſis nudari cœpta pruinis,
Partibus Italiæ tranquilla in pace locatis,
Utraque caſtra movens, Phœbi properabat ad ortus,
Gallica diſcretis Eoaque robora turmis
Complexus. Nunquam tantæ ditione ſub una

Convenere manus, nec tot discrimina vocum.
Illinc Armeniæ vibratis crinibus alæ,
Herbida collectæ facili velamina nodo :
Inde truces flavo comitantur vertice Galli,
Quos Rhodanus velox, Araris quos tardior ambit,
Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus,
Quosque rigat retro pernicior unda Garumnæ,
Oceani pleno quoties impellitur æstu.
Mens eadem cunctis, animique recentia ponunt
Vulnera. Non odit victus, victorve superbit.
Et quamvis præsens tumor, & civilia nuper
Classica, bellatrixque etiam nunc ira caleret,
In ducis eximium conspiravere favorem.
Haud aliter Xerxen toto simul orbe secutus
Narratur rapuisse vagos exercitus amnes,
Et telis umbrasse diem, cum classibus iret
Per scopulos, tectumque pedes contemneret æquor.
Vix Alpes transgressus erat, nec jam amplius errat
Barbarus, adventumque tremens, se cogit in unam
Planitiem, tutoque includit pascua gyro.
Tum duplicem fossam, non exsuperabile vallum,
Asperat alternis sudibus, murique locata
In speciem cæsis obtendit plaustra juvencis.
At procul exsanguis Rufinum perculit horror:
Infectæ pallore genæ. Stetit ore gelato
Incertus peteretne fugam, veniamne subactus
Posceret, an fidos sese transferret in hostes.
Quid nunc divitiæ, quid fulvi vasta metalli
Congeries, quid purpureis effulta columnis
Atria, prolatæve juvant ad sidera moles?

Audit iter, numeratque dies, ſpatioque viarum
Metitur vitam. Torquetur pace futura,
Nec recipit ſomnos, & ſæpe cubilibus amens
Excutitur, pœnamque luit formidine pœnæ.
Sed redit in rabiem, ſcelerumque immane reſumit
Ingenium, ſacraſque fores prædivitis aulæ
Intrat, & Arcadium mixto terrore precatur:
Per fratris regale jubar, per facta parentis
Ætherii, floremque tui te deprecor ævi,
Eripe me gladiis. Liceat Stilichonis iniquas
Evitare minas. In noſtram Gallia cædem
Conjurata venit. Quidquid rigat ultima Tethys,
Extremos ultra volitat gens ſi qua Britannos,
Mota mihi. Tantis capiendi credimur armis?
Tot ſignis unum petitur caput? Unde cruoris
Iſta ſitis? Geminum cœli ſibi vindicat axem,
Et nullum vult eſſe parem. Succumbere poſcit
Cuncta ſibi. Regit Italiam, Libyenque coercet:
Hiſpanis Galliſque jubet. Non orbita Solis,
Non illum natura capit. Quaſcunque paravit
Hic Auguſtus opes, & quas poſt bella recepit,
Solus habet, poſſeſſa ſemel non reddere curat.
Scilicet ille quidem tranquilla pace fruatur:
Nos premat obſidio: quid partem invadere tentat?
Deſerat Illyricos fines; Eoa remittat
Agmina; fraternas ex æquo dividat haſtas;
Nec ſceptri tantum fueris, ſed militis, heres.
Quod ſi diſſimulas noſtræ ſuccurrere morti,
Nec prohibere paras: Manes & ſidera teſtor,
Hæc cervix non ſola cadet. Miſcebitur alter

Sanguis, nec Stygias ferat incomitatus ad umbras,
Nec mea ſecurus ridebit funera victor.
Hæc ubi: dictatur facinus, miſſuſque repente
Qui ferat extortas invito principe voces.
Interea Stilicho, jam lætior hoſte propinquo,
Nec multo ſpatii diſtantibus æquore vallis,
Pugnandi cupidas accendit voce cohortes.
Armeniis frons læva datur; per cornua Gallos
Dexteriora locat. Spumis igneſcere frena,
Pulveris extolli nimbos, lateque videres
Surgere purpureis undantes anguibus haſtas,
Serpentumque vago cœlum ſævire volatu.
Implet Theſſaliam ferri nitor, antraque docti
Cornipedis, teneroque amnis reptatus Achilli,
Et nemus Œtæum radiat, clamore nivalis
Oſſa tonat, pulſoque fragor geminatur Olympo.
Intumuit virtus, & lucis prodigus arſit
Impetus. Haud illos rupes, haud alta vetarent
Flumina. Præcipiti ſtraviſſent omnia curſu.
His ſi tunc animis acies collata fuiſſet,
Prodita non tantas vidiſſet Græcia clades:
Oppida ſemoto Pelopeia Marte vigerent:
Starent Arcadiæ, ſtarent Lacedæmonis, arces:
Non mare fumaſſet geminum flagrante Corintho,
Nec fera Cecropias traxiſſent vincula matres.
Illa dies potuit noſtris imponere finem
Cladibus, & ſceleris cauſas auferre futuri.
Invida, proh, quantum rapuit Fortuna triumphum!
Inter equos, interque tubas mandata feruntur
Regia, & armati veniunt ductoris ad aures.

Obstupuit. Simul ira virum, simul obruit ingens
Mœror, & ignavo tantum licuisse nocenti
Miratur. Dubios anceps sententia volvit
Eventus: peragat pugnas, an fortia cœpta
Deserat? Illyricis ardet succurrere damnis:
Præceptis obstare timet. Reverentia frangit
Virtutis stimulos. Hinc publica commoda suadent;
Hinc metus invidiæ. Tandem indignatus ad astra
Extollit palmas, & ab imo pectore fatur:
Numina Romanis necdum satiata ruinis,
Si juvat imperium penitus de stirpe revelli,
Uno si placuit deleri secula lapsu,
Si piget humani generis; prorumpat in arva
Libertas effrena maris, vel limite justo
Devius errantes Phaethon confundat habenas.
Cur per Rufinum geritur? Procumbere mundum
Hoc auctore pudet. Mediis revocamur ab armis,
Proh dolor! & strictos deponere cogimur enses.
Vos arsuræ urbes, perituraque mœnia testor.
Cedo equidem, & miserum permitto casibus orbem.
Flectite signa, duces. Redeat jam miles Eois.
Parendum. Taceant litui. Prohibete sagittas.
Parcite contiguo, Rufinus præcipit, hosti.
His dictis, omnes una fremuere manipli:
Quantum non Italo percussa Ceraunia fluctu:
Quantum non madidis elisa tonitrua Coris.
Secernique negant, ereptaque prœlia poscunt;
Insignemque ducem populus defendit uterque,
Et sibi quisque trahit. Magno certatur amore,
Alternamque fidem non illaudata lacessit

Seditio, talique ſimul clamore queruntur:
Quis mihi nudatos enſes, quis tela lacertis
Excutit, & ſolvi curvatos imperat arcus?
Quisnam audet leges vibrato imponere ferro?
Inflammata ſemel neſcit miteſcere virtus.
Jam mihi barbaricos ſitientia pila cruores
Sponte volant, ultrixque manus mucrone furenti
Ducitur, & ſiccum gladium vagina recuſat.
Num patiar? Semperne Getis diſcordia noſtra
Proderit? En iterum belli civilis imago.
Quid conſanguineas acies, quid dividis olim
Concordes aquilas? Non diſſociabile corpus,
Conjunctumque ſumus. Te, quo libet ire, ſequemur.
Te vel Hyperboreo damnatam ſidere Thulen,
Te vel ad incenſas Libyæ comitabor arenas.
Indorum ſi ſtagna petas, rubrique receſſus
Æquoris, auriferum veniam poturus Hydaſpen.
Si calcare Notum, ſecretaque litora Nili
Naſcentis jubeas, mundum poſt terga relinquam.
Et quocunque loco Stilicho tentoria figet,
Hic patria eſt. — Dux inde vetat: Deſiſtite, quæſo,
Atque avidam differte manum. Cadat iſte minacis
Invidiæ cumulus. Non eſt victoria tanti,
Ut videar viciſſe mihi. Vos, fida juventus,
Ite mei quondam ſocii. — Nec plura locutus
Flectit iter: vacuo qualis diſcedit hiatu
Impatiens remeare leo, quem plurima cuſpis,
Et paſtorales pepulerunt igne catervæ,
Inclinatque jubas, demiſſaque lumina velat,
Et trepidas mœſto rimatur murmure ſilvas.

Ut ſeſe legio vidit disjuncta relinqui,
Ingentem tollit gemitum, galeaſque ſolutis
Humectat lacrimis, preſſamque morantia vocem
Thoracum validos pulſant ſuſpiria nexus.
Tradimur, heu, tantumque ſequi prohibemur amorem,
Exclamant, ſperniſne tuas, Dux optime, dextras,
Quas tibi victrices toties Bellona probavit?
Nos adeo viles? adeo felicior axis
Heſperius, meruit qui te rectore teneri?
Quid nobis patriam, quid cara reviſere tandem
Pignora, dilectoſve juvat coluiſſe penates?
Te ſine dulce nihil. Jam formidata tyranni
Tempeſtas ſubeunda mihi: qui forte nefandas
Jam parat inſidias: qui nos aut turpibus Hunnis,
Aut impacatis famulos præſtabit Alanis.
Quanquam non adeo robur defecerit omne,
Tantave geſtandi fuerit penuria ferri.
Tu licet occiduo maneas ſub cardine Solis,
Tu mihi dux ſemper, Stilicho, noſtramque vel abſens
Experiere fidem. Dabitur tibi debita pridem
Victima. Promiſſis longum placabere ſacris.
 Triſtior Æmoniis miles digreſſus ab oris
Tangebat Macetum fines, muroſque ſubibat,
Theſſalonica, tuos. Senſu dolor hæret in alto
Abditus, & tacitas vindictæ præſtruit iras,
Spectaturque favens odiis locus, aptaque leto
Tempora, nec quiſquam tanta de pube repertus,
Proderet incautis qui corda minantia verbis.
Quæ non poſteritas, quæ non mirabitur ætas
Tanti conſilium vulgi potuiſſe taceri,

Aut facinus tam grande tegi? mentisque calorem
Non sermone viæ, non inter pocula rumpi?
Æqualis tantam tenuit constantia turbam,
Et fuit arcanum populo. Percurritur Hebrus,
Deseritur Rhodope, Thracumque per ardua tendunt,
Donec ad Herculei perventum nominis urbem.
Ut cessisse ducem, propius venisse cohortes,
Cognita Rufino: magna cervice triumphat,
Omnia tuta ratus, sceptrumque capessere fervet,
Et conjuratos accendit voce clientes:
Vicimus: expulimus. Facilis jam copia regni.
Nullus ab hoste timor. Quis enim, quem poscere solum
Horruit, hunc tanto munitum milite vincat?
Quis ferat armatum, quem non superavit inermem?
I nunc, exitium nobis meditare remotus
Incassum, Stilicho. Dum nos longissima tellus
Dividat, & mediis Nereus interstrepat undis,
Alpinas transire tibi me sospite rupes
Haud dabitur. Jaculis illinc me figere tenta.
Quære ferox ensem, qui nostra ad mœnia tendi
Possit ab Italia. Non te documenta priorum,
Non exempla vetant? quis par conatus adire
Has jactat vitasse manus? detrusimus orbe
Te medio, tantisque simul spoliavimus armis.
Nunc epulas tempus, socii, nunc larga parare
Munera, donandumque novis legionibus aurum.
Opportuna meis oritur lux crastina votis.
Quod nolit, Rex ipse velit, jubeatque coactus
In partem mihi regna dari. Contingat in uno
Privati fugisse modum, crimenque tyranni.

Talibus acclamant dictis infame nocentum
Concilium, qui perpetuis crevere rapinis,
Et quos una facit Rufino causa sodales,
Illicitum duxisse nihil. Delicta fuere
Nexus amicitiæ. Jam jam connubia læti
Despondent aliena sibi, frustraque vicissim
Promittunt quas quisque petat, quas devoret urbes.
Cœperat humanos alto sopire labores
Nox gremio, nigrasque Sopor diffuderat alas.
Ille diu curis animum stimulantibus ægrum
Labitur in somnos. Vix toto corde quierat,
Ecce videt diras alludere protinus umbras,
Quas dedit ipse neci: quarum, quæ clarior, una
Visa loqui: Proh surge toro: quid plurima volvis
Anxius? hæc requiem rebus finemque labori
Allatura dies. Omni jam plebe redibis
Altior, & læti manibus portabere vulgi.
Has canit ambages: occulto fallitur ille
Omine, nec capitis sentit præsagia fixi.
Jam summum radiis stringebat Lucifer Æmum;
Festinamque rotam solito properantior urget.
Tandem Rufini visurus funera, Titan
Prosiluit stratis, densæque capacia turbæ
Atria regifico jussit splendere paratu
Exceptura dapes, &, quod post vota daretur,
Inscribi propriis aurum fatale figuris.
Ipse salutatum reduces post prœlia turmas
Jam regale tumens, & principe celsior, ibat,
Collaque femineo jactabat mollia gestu,
Imperii certus: tegeret ceu purpura dudum

Corpus, & ambirent ardentes tempora gemmæ.
Urbis ab angusto tractu, qua vergit in Austrum,
Planities vicina patet. Nam cetera Pontus
Circuit, exiguo dirimi se tramite passus.
Hic ultrix acies ornatu fulgida Martis
Explicuit cuneos. Pedites in parte sinistra
Consistunt: equites illic poscentia cursum
Ora reluctantur pressis sedare lupatis.
Hic alii sævum cristato vertice nutant,
Et tremulos humeris gaudent vibrare colores,
Quos operit formatque chalybs. Conjuncta per artem
Flexilis inductis animatur lamina membris,
Horribilis visu. Credas simulacra moveri
Ferrea, cognatoque viros spirare metallo.
Par vestitus equis. Ferrata fronte minantur,
Ferratosque levant securi vulneris armos:
Diviso stat quisque loco. Metuenda voluptas
Cernenti, pulcherque timor; spirisque remissis
Mansuescunt varii vento cessante dracones.
Augustus veneranda prior vexilla salutat.
Rufinus sequitur, quo fallere cuncta solebat
Callidus affatu, devotaque brachia laudat,
Nomine quemque vocans: natosque patresque reversis
Nuntiat incolumes. Illi, dum plurima ficto
Certatim sermone petunt, extendere longos
A tergo flexus insperatoque suprema
Circuitu sociare parant: decrescere campus
Incipit, & clipeis in se redeuntia junctis
Curvo paulatim sinuantur cornua ductu.
Sic ligat immensa virides indagine saltus

Venator. Sic attonitos ad litora pisces
Æquoreus populator agit, rarosque plagarum
Contrahit anfractus, & hiantes colligit oras.
Excludunt alios. Cingi se fervidus ille
Nescit adhuc, graviterque apprensa veste morantem
Increpat Augustum: scandat sublime tribunal:
Participem sceptri, socium declaret honoris.
Cum subito stringunt gladios, vox desuper ingens
Infremuit: Nobis etiam, teterrime, nobis
Sperasti famulas imponere posse catenas?
Unde redî nescis? patiarne audire satelles,
Qui leges aliis, libertatemque reduxi?
Bis domitum civile nefas, bis rupimus Alpes.
Tot nos bella docent nulli servire tyranno.
Diriguit. Spes nulla fugæ. Seges undique ferri
Circumfusa micat. Dextra lævaque revinctus
Hæsit, & ensiferæ stupuit mucrone coronæ.
Ut fera, quæ montes nuper dimisit avitos,
Altorumque exsul nemorum damnatur arenæ
Muneribus, commota ruit, vir murmure contra
Hortatur, nixusque genu venabula tendit.
Illa pavet strepitus, cuneosque erecta theatri
Respicit, & tanti miratur sibila vulgi.
Unus per medios audendi pronior ense
Prosilit exerto, dictisque, & vulnere torvus,
Hac petit, hac Stilicho, quem jactas pellere, dextra
Te ferit: hoc absens invadit viscera ferro.
Sic fatur, meritoque latus transverberat ictu.
Felix illa manus, talem quæ prima cruorem
Hauserit, & fessi pœnam libaverit orbis.

Mox omnes fodiunt haſtis, artuſque trementes
Dilaniant, uno tot corpore pila tepeſcunt,
Et non infecto puduit mucrone reverti.
Hi vultus avidos, & adhuc ſpirantia vellunt
Lumina: truncatos alii rapuere lacertos.
Amputat ille pedes, humerum quatit ille ſolutis
Nexibus: hic fracti reſecat curvamina dorſi.
Hic jecur, hic cordis fibras, hic pandit anhelas
Pulmonis latebras. Spatium non invenit ira,
Nec locus eſt odiis. Conſumto funere vix tum
Deſeritur, ſparſumque perit per tela cadaver.
Sic mons Aonius rubuit, cum Penthea ferrent
Mænades, aut ſubito mutatum Actæona cornu
Traderet inſanis Latonia viſa Moloſſis.
Criminibuſne tuis credis fortuna mederi?
Et male donatum ſperas æquare favorem
Suppliciis? una tot millia morte rependi?
Everſis agedum Rufinum divide terris,
Da caput Odryſiis, truncum mereantur Achivi.
Quid reliquis dabitur? nec ſingula membra peremtis
Sufficiunt populis. Vacuo plebs obvia muro,
Jam ſecura, fluit. Senibus non obſtitit ætas,
Virginibuſve pudor. Viduæ, quibus ille maritos
Abſtulit, orbatæque ruunt ad gaudia matres,
Inſultantque alacres. Laceros juvat ire per artus,
Preſſaque calcato veſtigia ſanguine tingi.
Nec minus aſſiduis flagrant elidere ſaxis
Prodigiale caput, quod jam de cuſpide ſumma
Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quin etiam ludo conceſſa vagatur

Æra petens, fraudesque animi persolvit avari
Terribili lucro, vivosque imitata retentus
Cogitur adductis digitos inflectere nervis.
Desinat elatis quisquam confidere rebus,
Instabilesque Deos, ac lubrica Numina discat.
Illa manus, quæ sceptra sibi gestanda parabat,
Cujus se toties submisit ad oscula supplex
Nobilitas, inhumata diu, miseroque revulsa
Corpore feralem quæstum post fata poposcit.
Adspiciat quisquis nimium sublata secundis
Colla gerit. Triviis calcandus spargitur ecce,
Qui sibi pyramidas, qui non cedentia templis
Ornatura suos exstruxit culmina Manes,
Et, qui Sidonio velari credidit ostro,
Nudus pascit aves. Jacet en, qui possidet orbem;
Exiguæ telluris inops, & pulvere raro
Per partes tegitur, nusquam totiesque sepultus.
Senserunt convexa necem, tellusque nefandum
Amolitur onus. Jam respirantibus astris,
Infernos gravat umbra lacus. Pater Æacus horret,
Intrantemque etiam latratu Cerberus urget.
Tunc animæ, quas ille fero sub jure peremit,
Circumstant, nigrique trahunt ad judicis urnam,
Infesto fremitu. Veluti pastoris in ora
Commotæ glomerantur apes, qui dulcia raptu
Mella trahit, pennasque cient, & spicula tendunt,
Et tenuis saxi per propugnacula cinctæ
Rimosam patriam, dilectaque pumicis antra
Defendunt, pronoque favos examine velant.
Est locus, infaustis quo conciliantur in unum

Cocytos Phlegethonque vadis: inamœnus uterque
Alveus. Hic volvit lacrimas: hic igne redundat.
Turris per geminos flammis vicinior amnes
Porrigitur, ſolidoque rigens adamante ſiniſtrum
Proluit igne latus. Dextra Cocytia ſindit
Æquora, triſte gemens, & fletu concita plangit.
Huc poſt emeritam mortalia ſecula vitam
Deveniunt. Ibi nulla manent diſcrimina fati,
Nullus honos, vanoque exutum nomine Regem
Proturbat plebeius egens. Quæſitor in alto
Conſpicuus ſolio pertentat crimina Minos,
Et juſtis dirimit ſontes. Quos nolle fateri
Viderit, ad rigidi tranſmittit verbera fratris.
Nam juxta Rhadamanthus agit. Cum geſta ſuperni
Curriculi, totoſque diu perſpexerit actus;
Exæquat damnum meritis, & muta ferarum
Cogit vincla pati. Truculentos ingerit urſis,
Prædoneſque lupis. Fallaces vulpibus addit.
At qui deſidia ſemper vinoque gravatus,
[Indulgens Veneri voluit torpeſcere luxu,]
Hunc ſuis immundi pingues detrudit in artus.
Qui juſto plus eſſe loquax, arcanaque ſuevit
Prodere, piſcoſas fertur victurus in undas,
Ut nimiam penſent æterna ſilentia vocem.
Quos ubi per varias annis ter mille figuras
Egit Lethæo purgatos flumine; tandem
Rurſus ad humanæ revocat primordia formæ.
Tum quoque, dum lites, Stygiique negotia ſolvit
Dura fori, vetereſque reos ex ordine quærit,
Rufinum procul ecce notat, viſuque ſevero

Luſtrat, & ex imo concuſſa ſede profatur:
Huc ſuperûm labes, huc inſatiabilis auri
Proluvies, pretioque nihil non auſe parato,
Quodque mihi ſummum ſcelus eſt, huc improbe legum
Venditor, Arctoi ſtimulator perfide Martis,
Cujus ob innumeras ſtrages anguſtus Averni
Jam ſinus, & plena laſſatur portitor alno.
Quid demens manifeſta negas? en pectus inuſtæ
Deformant maculæ, vitiiſque inolevit imago,
Nec ſeſe commiſſa tegunt. Genus omne dolorum
In te ferre lubet. Dubio tibi pendula rupes
Immineat lapſu. Volucer te torqueat axis.
Te refugi fallant latices, atque ore natanti
Areſcat decepta ſitis, dapibuſque relictis
In tua manſurus migret præcordia vultur.
Quanquam omnes alii, quos hæc tormenta fatigant,
Pars quota ſint, Rufine, tui; quid tale vel audax
Fulmine Salmoneus, vel lingua Tantalus egit,
Aut inconceſſo Tityos deliquit amore?
Cunctorum ſi facta ſimul jungantur in unum,
Præcedes numero. Cui tanta piacula quiſquam
Supplicio conferre valet? quid denique dignum
Omnibus inveniam, vincant cum ſingula pœnas?
Tollite de mediis animarum dedecus umbris.
Adſpexiſſe ſat eſt. Oculis jam parcite noſtris,
Et Ditis purgate domos. Agitate flagellis
Trans Styga, trans Erebum. Vacuo mandate Barathro
Infra Titanum tenebras, infraque receſſus
Tartareos, noſtrumque Chaos, qua noctis opacæ
Fundamenta latent, penituſque immerſus anhelet,
Dum rotet aſtra polus, feriant dum litora venti.

VI

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PRÆFATIO.

PARVOS non aquilis fas est educere fetus
Ante fidem Solis, judiciumque poli.
Nam pater, excusso saliit cum tegmine proles,
Ovaque maternus rupit hiulca tepor,
Protinus implumes convertit ad æthera nidos,
Et recto flammas imperat ore pati.
Consulit ardentes radios, & luce magistra
Natorum vires ingeniumque probat.
Degeneres refugo torsit qui lumine visus,
Unguibus hunc sævis ira paterna ferit.
Exploratores oculis qui pertulit ignes,
Sustinuitque acie nobiliore diem;
Nutritur volucrumque potens & fulminis heres,
Gesturus summo tela trisulca Jovi.

Me quoque Pieriis tentatum ſæpius antris
  Audet magna ſuo mittere Roma Deo.
Jam dominas aures, jam regia tecta meremur,
  Et chelys Auguſto judice noſtra ſonat.

VII

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PANEGYRIS.

TERTIA Romulei ſumant exordia faſces,
Terque ſuas ducat bellatrix pompa curules.
Feſtior annus eat, cinctuſque imitata Gabinos
Dives Hydaſpeis augeſcat purpura gemmis.
Succedant armis trabeæ: tentoria lictor
Ambiat, & Latiæ redeant ad ſigna ſecures.
Tuque, o, qui patrium curis æqualibus orbem
Eoo cum fratre regis, procede ſecundis
Alitibus, Phœbique novos ordire meatus,
Spes votumque poli, quem primo a limine vitæ
Nutrix aula fovet: ſtrictis quem fulgida telis
Inter laurigeros aluerunt caſtra triumphos.
Ardua privatos neſcit fortuna penates,
Et regnum cum luce dedit cognata poteſtas.

Excepit Tyrio venerabile pignus in oſtro,
Luſtravitque tuos aquilis victricibus ortus
Miles, & in mediis cunabula præbuit haſtis.
Te naſcente ferox toto Germania Rheno
Intremuit, movitque ſuas formidine ſilvas
Caucaſus, & poſitis numen confeſſa pharetris
Ignavas Meroe traxit de crine ſagittas.
Reptaſti per ſcuta puer, regumque recentes
Exuviæ tibi ludus erant, primuſque ſolebas
Aſpera complecti torvum poſt prœlia patrem,
Signa triumphato quoties flexiſſet ab Iſtro
Arctoa de ſtrage calens, & poſcere partem
De ſpoliis, Scythicoſve arcus, aut rapta Gelonis
Cingula, vel jaculum Daci, vel frena Suëvi.
Ille coruſcanti clipeo te ſæpe volentem
Suſtulit arridens, & pectore preſſit anhelo
Intrepidum ferri, galeæ nec triſte timentem
Fulgur, & ad ſummas tendentem brachia criſtas.
Tum ſic lætus ait: Rex o ſtellantis Olympi,
Talis perdomito redeat mihi filius hoſte,
Hyrcanas populatus opes, aut cæde ſuperbus
Aſſyria. Sic enſe rubens, ſic flamine crebro
Turbidus, & grato reſperſus pulvere belli,
Armaque gaviſo referat captiva parenti.
Mox ubi firmaſti recto veſtigia greſſu,
Non tibi deſidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec ſomnos genitor permiſit inertes:
Sed nova per duros inſtruxit membra labores,
Et cruda teneras exercuit indole vires:
Frigora ſæva pati, gravibus non cedere nimbis,

Æstivum tolerare jubar, tranare sonoras
Torrentum furias, adscensu vincere montes,
Planitiem cursu, valles & concava saltu.
Nec non in clipeo vigiles producere noctes,
In galea potare nives; nunc spicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda.
Quoque magis nimium pugnæ inflammaret amorem,
Facta tui numerabat avi, quem litus adustæ
Horrescit Libyæ, ratibusque impervia Thule.
Ille leves Mauros, nec falso nomine Pictos
Edomuit, Scotumque vago mucrone secutus,
Fregit Hyperboreas remis audacibus undas,
Et geminis fulgens utroque sub axe tropæis
Tethyos alternæ refluas calcavit arenas.
Hos tibi virtutum stimulos, hæc semina laudum,
Hæc exempla dabat. Non ocius hausit Achilles
Semiferi præcepta senis, seu cuspidis artes,
Sive lyræ cantus, medicas seu disceret herbas.
Interea turbata fides, civilia rursus
Bella tonant, dubiumque quatit discordia mundum.
Proh crimen Superûm, longi proh dedecus ævi,
Barbarus Hesperias exsul possederat urbes,
Sceptraque dejecto dederat Romana clienti.
Jam Princeps molitur iter, gentesque remotas
Colligit Auroræ, tumidus quascunque pererrat
Euphrates, quas lustrat Halys, quas ditat Orontes.
Turiferos Arabes saltus, vada Caspia Medi,
Armenii Phasin, Parthi liquere Niphaten.
Quæ tibi tunc Martis rabies, quantusque sequendi
Ardor erat? quanto flagrabant pectora voto,

Optatas audire tubas, campique cruenta
Tempeſtate frui, truncisque immergere plantas?
Ut Leo, quem fulvæ matris ſpelunca tegebat
Uberibus ſolitum paſci, cum creſcere ſenſit
Ungue pedes, & terga jubis, & dentibus ora;
Jam negat imbelles epulas, & rupe relicta
Gætulo comes ire patri, ſtabuliſque minari
Æſtuat, & celſi tabo ſordere juvenci.
Ille vetat, rerumque tibi commendat habenas,
Et ſacro meritos ornat diademate crines.
Tantaque ſe rudibus pietas oſtendit in annis,
Sic ætas animo ceſſit, quererentur ut omnes
Imperium tibi ſero datum. Victoria velox
Auſpiciis effecta tuis. Pugnaſtis uterque:
Tu fatis, genitorque manu. Te propter & Alpes
Invadi faciles. Cauto nec profuit hoſti
Munitis hæſiſſe locis. Spes irrita valli
Concidit, & ſcopulis patuerunt clauſtra revulſis.
Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
Obruit adverſas acies, revolutaque tela
Vertit in auctores, & turbine reppulit haſtas.
O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Æolus armatas hiemes; cui militat æther,
Et conjurati veniunt ad claſſica venti.
Alpinæ rubuere nives, & Frigidus amnis
Mutatis fumavit aquis, turbaque cadentum
Staret, ni rapidus juviſſet flumina ſanguis.
At ferus inventor ſcelerum trajecerat altum
Non uno mucrone latus, duplexque tepebat
Enſis, & ultrices in ſe converterat iras

Tandem juſta manus. Jam libertate reducta,
Quamvis emeritum peteret natura reverti
Numen, & auratas aſtrorum panderet arces,
Nutaretque oneri venturo conſcius Atlas,
Diſtulit Auguſtus cupido ſe credere cœlo,
Dum tibi pacatum præſenti traderet orbem.
Nec mora; Biſtoniis alacer conſurgis ab oris,
Inter Barbaricas auſus tranſire cohortes
Impavido vultu. Linquis Rhodopeia ſaxa
Orpheis animata modis: juga deſeris Œtes
Herculeo damnata rogo: poſt Pelion intras
Nereis illuſtre toris. Te pulcher Enipeus
Celſaque Dodone ſtupuit, rurſuſque locutæ
In te Chaoniæ moverunt carmina quercus.
Illyrici legitur plaga litoris: arva teruntur
Dalmatiæ: Phrygii numerantur ſtagna Timavi.
Gaudent Italiæ ſublimibus oppida muris
Adventu ſacrata tuo. Submiſſus adorat
Eridanus, blandoſque jubet miteſcere fluctus,
Et Phaethonteas ſolitæ deflere ruinas
Roſcida frondoſæ revocant electra ſorores.
Quanti tum juvenes, quantæ ſprevere pudorem
Spectandi ſtudio matres, pueriſque ſeveri
Certavere ſenes, cum tu genitoris amico
Exceptus gremio mediam veherere per urbem,
Velaretque pios communis laurea currus.
Quis non Luciferum roſeo cum Sole videri
Credidit, aut junctum Bromio radiare Tonantem?
Floret criſtatis exercitus undique turmis,
Quiſque ſua te voce canens. Præſtringit aena

Lux oculos, nudique seges Mavortia ferri
Ingeminat splendore diem. Pars nobilis arcu,
Pars longe jaculis, pars cominus horrida contis.
Hi volucres tollunt aquilas, hi picta draconum
Colla levant, multusque tumet per nubila serpens
Iratus stimulante Noto, vivitque receptis
Flatibus, & vario mentitur sibila tractu.
Ut ventum ad sedes; cunctos discedere tectis
Dux jubet, & generum compellat talibus ultro:
Bellipotens Stilicho, cujus mihi robur in armis,
Pace probata fides, quid enim per prœlia gessi
Te sine? quem merui te non sudante triumphum?
Odrysium pariter Getico fœdavimus Hebrum
Sanguine, Sarmaticas pariter prostravimus alas,
Ripæaque simul fessos porreximus artus
In glacie, stantemque rota sulcavimus Istrum.
Ergo age, me quoniam cœlestis regia poscit,
Tu curis succede meis, tu pignora solus
Nostra fove, geminos dextra tu protege fratres.
Per consanguineos thalamos, noctemque beatam,
Per tædas, quas ipsa tuo Regina levavit
Conjugio, sociaque nurum produxit ab aula,
Indue mente patrem, crescentes dilige fetus
Ut ducis, ut soceri. Jam jam securus ad astra
Te custode ferat. Rupta si mole Typhœus
Vinclis prosiliat, Tityos si membra resolvat,
Si furor Enceladi projecta mugiat Ætna,
Opposito Stilichone cadent. Nec plura locutus,
Sicut erat, liquido signavit tramite nubes,
Ingrediturque globum Lunæ, limenque relinquit

Arcados, & Veneris clementes advolat auras.
Hinc Phœbi permensus iter, flammamque nocentem
Gradivi, placidumque Jovem, stetit arce suprema,
Algenti qua zona riget Saturnia tractu.
Machina laxatur cœli, rutilæque patescunt
Sponte fores. Arctoa parat convexa Bootes.
Australes reserat portas succinctus Orion,
Invitantque novum sidus, pendentque vicissim,
Quas partes velit ille sequi, quibus esse sodalis
Dignetur stellis, aut qua regione morari.
O decus ætherium, terrarum gloria quondam,
Te tuus Oceanus natali gurgite lassum
Excipit, & notis Hispania proluit undis.
Fortunate parens, primos cum detegis ortus,
Adspicis Arcadium: cum te proclivior urges,
Occiduum visus remoratur Honorius ignem.
Et quocunque vagos flectas sub cardine cursus
Natorum per regna venis, qui mente serena,
Maturoque regunt victas moderamine gentes;
Secula qui rursus formant meliore metallo.
Luget avarities Stygiis innexa catenis,
Cumque suo demens expellitur ambitus auro.
Non dominantur opes: non corrumpentia sensus
Dona valent. Emitur sola virtute potestas.
Unanimi fratres, quorum mare terraque fatis
Debentur, quodcunque manus evasit avitas,
Quod superest patri. Vobis jam Mulciber arma
Præparat, & Sicula Cyclops incude laborat.
Brontes innumeris exasperat ægida signis:
Altum fulminea crispare in casside conum

Feſtinat Steropes: neƈtit thoraca Pyracmon;
Ignifluiſque gemit Lipare fumoſa cavernis.
Vobis Ionia virides Neptunus in alga
Nutrit equos, qui ſumma freti per cærula poſſint
Ferre viam, ſegetemque levi percurrere motu,
Neſciat ut ſpumas, nec proterat ungula culmos.
Jam video Babylona rapi, Parthumque coaƈtum
Non fiƈta trepidare fuga: jam Baƈtra teneri
Legibus, & famulis Gangen palleſcere ripis,
Gemmatoſque humilem diſpergere Perſida cultus.
Ite per extremum Tanain, pigroſque Triones.
Ite per ardentem Libyam: ſuperate vapores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi tranſcurrite metas.
Veſtri juris erit quidquid compleƈtitur axis.
Vobis rubra dabunt pretioſas æquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres.

VIII

CL. CLAUDIANI

DE QUARTO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PANEGYRIS.

Auspiciis iterum ſeſe regalibus annus
Induit, & nota fruitur jactantior aula:
Limina nec paſſi circum privata morari
Exſultant reduces Auguſto Conſule faſces.
Cernis ut armorum proceres, legumque potentes;
Patricios ſumunt habitus, & more Gabino
Diſcolor incedit legio, poſitiſque parumper
Bellorum ſignis, ſequitur vexilla Quirini?
Lictori cedunt aquilæ, ridetque togatus
Miles, & in mediis effulget Curia caſtris?
Ipſa Palatino circumvallata Senatu
Jam trabeam Bellona gerit, parmamque removit
Et galeam, ſacras humeris vectura curules.
Nec te laurigeras pudeat, Gradive, ſecures
Pacata geſtare manu, Latiaque micantem

Loricam mutare toga, dum ferreus hæret
Currus, & Eridani ludunt per prata jugales.
Haud indigna coli, nec nuper cognita Marti
Ulpia progenies, & quæ diademata mundo
Sparſit, Ibera domus: nec tantæ vilior unda
Promeruit gentis ſeriem. Cunabula fovit
Oceanus. Terræ dominos, pelagique futuros
Immenſo decuit rerum de principe naſci.
Hinc proceſſit avus: cui, poſt Arctoa frementi
Claſſica, Maſſylas annexuit Africa lauros.
Ille, Caledoniis poſuit qui caſtra pruinis,
Qui medios Libyæ ſub caſſide pertulit æſtus,
Terribilis Mauro, debellatorque Britanni
Litoris, ac pariter Boreæ vaſtator & Auſtri.
Quid rigor æternus cœli, quid ſidera proſunt,
Ignotumque fretum? Maduerunt Saxone fuſo
Orcades. Incaluit Pictorum ſanguine Thule.
Scotorum cumulos flevit glacialis Ierne.
Quid calor obſiſtit forti? Per vaſta cucurrit
Æthiopum, cinxitque novis Atlanta maniplis.
Virgineum Tritona bibit, ſparſoſque venenis
Gorgoneis vidit thalamos, & vile virentes
Heſperidum riſit, quos ditat fabula, ramos.
Arx incenſa Jubæ, rabies Mauruſia ferro
Ceſſit, & antiqui penetralia diruta Bocchi.
Sed laudes genitor longe tranſgreſſus avitas
Subdidit Oceanum ſceptris, & margine cœli
Clauſit opes: quantum diſtant a Tigride Gades,
Inter ſe Tanais quantum Niluſque relinquunt.
Hæc tamen innumeris per ſe quæſita tropæis:

Non generis dono, non ambitione potitus.
Digna legi virtus. Ultro se purpura supplex
Obtulit, & solus meruit regnare rogatus.
Nam cum barbaries penitus commota gementem
Irrueret Rhodopen, & mixto turbine gentis
Jam deserta suas in nos transfunderet Arctos,
Danubii totæ vomerent cum prœlia ripæ,
Cum Geticis ingens premeretur Mysia plaustris,
Flavaque Bistonios operirent agmina campos:
Omnibus afflictis, & vel labentibus ictu,
Vel prope casuris, unus tot funera contra
Restitit, exstinxitque faces, agrosque colonis
Reddidit, & leti rapuit de faucibus urbes.
Nulla relicta foret Romani nominis umbra,
Ni pater ille tuus jam jam ruitura subisset
Pondera, turbatamque ratem, certaque levasset
Naufragium commune manu. Velut ordine rupto
Cum procul insanæ traherent Phaethonta quadrigæ,
Sæviretque dies, terramque & stagna propinqui
Haurirent radii, solito cum murmure torvis
Sol occurrit equis: qui postquam rursus heriles
Agnovere sonos; rediit meliore magistro
Machina concentusque poli, currusque recepit
Imperium, flammæque modum. Sic traditus illi,
Servatusque Oriens. At non pars altera rerum
Tradita, bis possessa manu, bis parta periclis.
Per varium gemini scelus erupere tyranni
Tractibus occiduis. Hunc sæva Britannia fudit;
Hunc sibi Germanus famulum delegerat exsul:
Ausus uterque nefas, domini respersus uterque

Infontis jugulo. Novitas audere priori
Suadebat, cautumque dabant exempla fequentem.
Hic nova moliri præceps: hic quærere tuta
Providus. Hic fufis, collectis viribus ille.
Hic vagus excurrens: hic intra clauftra reductus.
Diffimiles; fed morte pares. Evadere neutri
Dedecus, aut mixtis licuit procumbere telis.
Amiffa fpecie, raptifque infignibus, ambo
In vultus rediere fuos, manibufque revinctis
Oblati gladiis fubmittunt colla paratis,
Et vitam veniamque rogant. Proh damna pudoris!
Qui modo tam denfas nutu movere cohortes,
In quos jam dubius fefe libraverat orbis,
Non hoftes victore cadunt; fed judice fontes.
Damnat voce reos, petiit quos Marte tyrannos.
Amborum periere duces. Hic fponte carina
Decidit in fluctus: illum fuus abftulit enfis.
Hunc Alpes, hunc pontus habet. Solatia cæfis
Fratribus hæc ultor tribuit. Necis auctor uterque
Labitur. Auguftas par victima mitigat umbras.
Has dedit inferias tumulis, juvenumque duorum
Purpureos merito placavit fanguine Manes.
Illi juftitiam confirmavere triumphi;
Præfentes docuere Deos. Hinc fecula difcant
Indomitum nihil effe pio, tutumve nocenti.
Nuntius ipfe fui longas incognitus egit
Prævento rumore vias. Inopinus utrumque
Perculit, & claufos montes, ut plana, reliquit.
Exftruite immanes fcopulos, attollite turres,
Cingite vos fluviis, vaftas opponite filvas,

Garganum Alpinis, Apenninumque nivalem
Permixtis ſociate jugis, & rupibus Æmum
Addite Caucaſiis, involvite Pelion Oſſæ.
Non dabitis murum ſceleri. Qui vindicet, ibit.
Omnia ſubſident meliori pervia cauſæ.
Nec tamen oblitus civem cedentibus atrox
Partibus infremuit. Non inſultare jacenti
Malebat. Mitis precibus, pietatis abundans,
Pœnæ parcus erat. Paci non intulit iram
Poſt acies. Odiis idem, qui terminus armis.
Profuit hoc vincente capi, multoſque ſubactos
Proſpera laturæ commendavere catenæ.
Magnarum largitor opum, largitor honorum:
Pronus & in melius gaudens convertere fata.
Hinc amor, hinc validum devoto milite robur.
Hinc natis manſura fides. Hoc nobilis ortu
Naſceris, æquæva cum majeſtate creatus,
Nullaque privatæ paſſus contagia ſortis.
Omnibus acceptis ultro te regia ſolum
Protulit, & patrio felix adoleſcis in oſtro,
Membraque veſtitu nunquam temerata profano
In ſacros cecidere ſinus. Hiſpania patrem
Auriferis eduxit aquis. Te gaudet alumno
Boſporus. Heſperio de limite ſurgit origo:
Sed nutrix Aurora tibi. Pro pignore tanto
Certatur. Geminus te civem vindicat axis.
Herculis, & Bromii ſuſtentat gloria Thebas.
Hæſit Apollineo Delos Latonia partu;
Cretaque ſe jactat tenero reptata Tonanti.
Sed melior Delo, Dictæis clarior oris,

Quæ dedit hoc Numen regio. Non litora nostro
Sufficerent angusta Deo. Nec inhospita Cynthi
Saxa tuos artus duro læsere cubili.
Acclinis genitrix auro, circumflua gemmis,
In Tyrios enixa toros. Ululata verendis
Aula puerperiis. Quæ tunc documenta futuri?
Quæ voces avium? quanti per inane volatus?
Quis vatum discursus erat? tibi corniger Ammon,
Et dudum taciti rupere silentia Delphi.
Te Persæ cecinere Magi. Te sensit Etruscus
Augur, & inspectis Babylonius horruit astris.
Chaldæi stupuere senes, Cumanaque rursus
Intonuit rupes, rabidæ delubra Sibyllæ.
Nec te progenitum Cybeleius ære sonoro
Lustravit Corybas. Exercitus undique fulgens
Adstitit. Ambitus signis augustior infans
Sentit adorantes galeas, redditque ferocem
Vagitum lituis. Vitam tibi contulit idem
Imperiumque dies. Inter cunabula Consul
Proveheris. Signas posito modo nomine fastus;
Donaturque tibi, qui te produxerat, annus.
Ipsa Quirinali parvum te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules.
Uberibus sanctis, immortalique Dearum
Crescis adoratus gremio. Tibi sæpe Diana
Mænalios arcus venatricesque pharetras
Suspendit, puerile decus. Tu sæpe Minervæ
Lusisti clipeo, fulvamque impune pererrans
Ægida, tractasti blandos interritus angues.
Sæpe tuas etiam jam tum gaudente marito

Velavit Regina comas, feſtinaque voti
Præſumtum diadema dedit. Tum lævibus ulnis
Suſtulit, & magno porrexit ad oſcula patri.
Nec dilatus honos. Mutatus principe Cæſar
Protinus æquaris fratri: nec certius unquam
Hortati Superi. Nullis præſentior æther
Affuit ominibus. Tenebris involverat atra
Lumen hiems, denſoſque Notus collegerat imbres.
Sed mox, cum ſolita miles te voce levaſſet,
Nubila diſſolvit Phœbus, pariterque dabantur
Sceptra tibi mundoque dies. Caligine liber
Boſporus adverſam patitur Chalcedona cerni.
Nec tantum vicina nitent: ſed tota repulſis
Nubibus exuitur Thrace. Pangæa renident,
Inſuetoſque palus radios Mæotia vibrat.
Non Boreas nimbos, non Sol ardentior egit.
Imperii lux illa fuit. Præſagus obibat
Cuncta nitor: riſitque tuo Natura ſereno.
Viſa etiam medio populis mirantibus audax
Stella die, dubitanda nihil, nec crine retuſo
Languida, ſed quantus numeratur nocte Bootes.
Emicuitque plagis alieni temporis hoſpes
Ignis, & agnoſci potuit, cum Luna lateret.
Sive parens Auguſta fuit, ſeu forte reluxit
Divi ſidus avi, ſeu te properantibus aſtris
Cernere Sol patiens cœlum commune remiſit.
Apparet quid ſigna ferant. Ventura poteſtas
Claruit Aſcanio, ſubita cum luce comarum
Innocuus flagraret apex, Phrygioque volutus
Vertice, fatalis redimiret tempora candor.

At tua cœlestes illustrant omina flammæ.
Talis ab Idæis primævus Jupiter antris
Possessi stetit arce poli, famulosque recepit
Natura tradente Deos. Lanugine nondum
Vernabant vultus, neç adhuc per colla fluebant
Moturæ convexa comæ. Tum scindere nubes
Discebat, fulmenque rudi torquere lacerto.
Lætior augurio genitor, natisque superbus
Jam paribus, duplici fultus consorte redibat;
Splendebatque pio complexus pignora curru.
Haud aliter summo gemini cum patre Lacones
Progenies Ledæa sedent: in utroque relucent
Frater, utroque soror. Simili chlamys effluit auro.
Stellati pariter crines. Juvat ipse Tonantem
Error, & ambiguæ placet ignorantia matri.
Eurotas proprios discernere nescit alumnos.
Ut domus excepit reduces, ibi talia tecum
Pro rerum stabili fertur ditione locutus:
Si tibi Parthorum solium fortuna dedisset,
Care puer, terrisque procul venerandus Eois
Barbarus Arsacio consurgeret ore tiaras:
Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
Deside nobilitas posset te sola tueri.
Altera Romanæ longe rectoribus aulæ
Conditio. Virtute decet, non sanguine niti:
Major & utilior fato conjuncta potenti,
Vile latens virtus. Quid enim submersa tenebris
Proderit obscuro? veluti sine remige puppis;
Vel lyra, quæ reticet; vel, qui non tenditur, arcus.
Hanc tamen haud quisquam, qui non agnoverit ante

Semet, & incertos animi pacaverit æſtus,
Inveniet. Longis illuc ambagibus itur.
Diſce orbi, quod quiſque ſibi. Cum conderet artus
Noſtros, ætheriis miſcens terrena Prometheus,
Sinceram patrio mentem furatus Olympo
Continuit clauſtris, indignantemque revinxit.
Et, cum non aliter poſſent mortalia fingi,
Adjunxit geminas. Illæ cum corpore lapſæ
Intereunt: hæc ſola manet, buſtoque ſuperſtes
Evolat. Hanc alta capitis fundavit in arce
Mandatricem operum, proſpecturamque labori.
Illas inferius collo, præceptaque ſummæ
Paſſuras dominæ digna ſtatione locavit.
Quippe opifex veritus confundere ſacra profanis,
Diſtribuit partes animæ, ſedeſque removit.
Iram ſanguinei regio ſub pectore cordis
Protegit imbutam flammis, avidamque nocendi,
Præcipitemque ſui. Rabie ſuccenſa tumeſcit,
Contrahitur ſtupefacta metu. Cumque omnia ſecum
Duceret, & requiem membris veſana negaret;
Invenit pulmonis opem, madidumque furenti
Præbuit, ut tumidæ ruerent in mollia fibræ.
At ſibi cuncta petens, nil collatura cupido,
In jecur, & tractus imos compulſa receſſit.
Quæ, velut immanes reſerat dum bellua rictus,
Expleri paſcique nequit: nunc verbere curas
Torquet avaritiæ, ſtimulis nunc flagrat amorum,
Nunc gaudet, nunc mœſta dolet, ſatiataque rurſus
Exoritur, cæſaque redit pollentius Hydra.
Hos igitur ſi quis potuit ſedare tumultus,

Inconcussa dabit puræ sacraria menti.
Tu licet extremos late dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent:
Si metuis, si prava cupis, si duceris ira,
Servitii patiere jugum: tolerabis iniquas
Interius leges. Tunc omnia jure tenebis,
Cum poteris rex esse tui. Proclivior usus
In pejora datur, suadetque licentia luxum,
Illecebrisque effrena favet. Tum vivere caste
Asperius, cum promta Venus. Tum durius iræ
Consulitur, cum pœna patet. Sed comprime motus:
Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit,
Occurrat, mentemque domet respectus honesti.
Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Ut te totius medio telluris in orbe
Vivere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta palam; nec posse dari regalibus usquam
Secretum vitiis. Nam lux altissima fati
Occultum nihil esse sinit, latebrasque per omnes
Intrat, & abstrusos explorat fama recessus.
Sis pius inprimis. Nam cum vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.
Neu dubie suspectus agas: neu falsus amicis,
Rumorumve avidus. Qui talia curat, inanes
Horrebit strepitus nulla non anxius hora.
Non sic excubiæ, non circumstantia pila,
Quam tutatur amor. Non extorquebis amari.
Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.
Nonne vides, operum quì se pulcherrimus ipse
Mundus amore liget, nec vi connexa per ævum

Conspirent elementa sibi? qui limite Phœbus
Contentus medio, contentus litore pontus?
Et qui perpetuo terras ambitque vehitque,
Nec premat incumbens, oneri nec cesserit aer?
Qui terret, plus ipse timet. Sors ista tyrannis
Convenit. Invideant claris, fortesque trucident,
Muniti gladiis vivant sepique venenis,
Ancipites habeant artes, trepidique minentur.
Tu civem, patremque geras. Tu consule cunctis,
Non tibi. Nec tua te moveant, sed publica vota.
In commune jubes si quid, censesve tenendum,
Primus jussa subi. Tunc observantior æqui
Fit populus, nec ferre negat, cum viderit ipsum
Auctorem parere sibi. Componitur orbis
Regis ad exemplum. Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
His tamen effectis, neu fastidire minores,
Neu pete præscriptos homini transcendere fines.
Inquinat egregios adjuncta superbia mores.
Non tibi tradidimus dociles servire Sabæos;
Armeniæ dominum non te præfecimus oræ:
Non damus Assyriam, tenuit quam femina, gentem.
Romani, qui cuncta diu rexere, regendi:
Qui nec Tarquinii fastus, nec jura tulere
Cæsaris. Annales veterum delicta loquentur.
Hærebunt maculæ. Quis non per secula damnet
Cæsareæ portenta domus? Quem dira Neronis
Funera, quem rupes Caprearum tetra latebit
Incesto possessa seni? Victura feretur

Gloria Trajani; non tam quod Tigride victo,
Nostra triumphati fuerint provincia Parthi,
Alta quod invectus fractis Capitolia Dacis;
Quam patriæ quod mitis erat. Ne desine tales,
Nate, sequi. Si bella tonant, prius agmina duris
Exerce studiis; & sævo præstrue Marti.
Non brumæ requies, non hibernacula segnes
Enervent torpore manus. Ponenda salubri
Castra loco: præbenda vigil custodia vallo.
Disce ubi densari cuneos, ubi cornua tendi
Æquius, aut iterum flecti: quæ montibus aptæ,
Quæ campis acies, quæ fraudi accommoda vallis;
Qua via difficilis. Fidit si mœnibus hostis,
Tum tibi muralis librato machina pulsu
Saxa rotet: præceps aries protectaque portas
Testudo feriat. Ruat emersura juventus
Effossi per operta soli. Si longa moretur
Obsidio; tum vota cave secura remittas,
Inclusumve putes. Multis damnosa fuere
Gaudia. Dispersi pereunt, somnove soluti.
Sæpius incautæ nocuit victoria turbæ.
Neu tibi regificis tentoria larga redundent
Deliciis, neve imbelles ad signa ministros
Luxuries armata trahat. Neu flantibus Austris,
Neu pluviis cedas: neu defensura calorem
Aurea summoveant rapidos umbracula Soles.
Inventis utere cibis: solabere partes
Æquali sudore tuas. Si collis iniquus,
Primus ini. Silvam si cædere provocat usus,
Sumta ne pudeat quercum stravisse bipenni.

Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum
Prætentet sonipes. Fluvios tu protere cursu
Hærentes glacie; liquidos tu scinde natatu.
Nunc eques in medias equitum te confere turmas:
Nunc pedes assistas pediti. Tum promtius ibunt
Te socio: tum conspicuus, gratusque feretur
Sub te teste labor. -- Dicturum plura parentem
Voce subis: Equidem, faveant modo Numina cœptis,
Hæc effecta dabo: nec me fratrique, tibique
Dissimilem populi commissaque regna videbunt.
Sed cur non potius, verbis quæ differis, usu
Experior? gelidas certe nunc tendis in Alpes.
Duc tecum comitem. Figant, sine, nostra tyrannum
Spicula. Pallescat nostro, sine, barbarus arcu.
Italiamne feram furiis prædonis acerbi
Subjectam? patiar Romam servire clienti?
Usque adeone puer? nec me polluta potestas,
Nec pia cognati tanget vindicta cruoris?
Per strages equitare libet. Da protinus arma.
Cur annos obicis? pugnæ cur arguor impar?
Æqualis mihi Pyrrhus erat, cum Pergama solus
Verteret, & patri non degeneraret Achilli.
Denique si princeps castris hærere nequibo,
Vel miles veniam. -- Delibat dulcia nati
Oscula, miratusque refert: Laudanda petisti:
Sed festinus amor. Veniet robustior ætas.
Ne propera. Necdum decimas emensus aristas
Aggrederis metuenda viris. Vestigia magnæ
Indolis agnosco. Fertur Pellæus, Eoum
Qui domuit Porum, cum prospera sæpe Philippi

Audiret, lætos inter flevisse sodales,
Nil sibi vincendum patris virtute relinqui.
Hos video motus. Fas sit promittere patri.
Tantus eris: nostro nec debes regna favori,
Quæ tibi jam natura dedit. Sic mollibus olim
Stridula ducturum pratis examina regem
Nascentem venerantur apes, & publica mellis
Jura petunt, traduntque favos. Sic pascua parvus
Vindicat, & necdum firmatis cornibus audax
Jam regit armentum vitulus. Sed prœlia differ
In juvenem, patiensque meum cum fratre tuere
Me bellante locum. Vos impacatus Araxes,
Vos celer Euphrates timeat. Sit Nilus ubique
Vester, & emisso quidquid Sol imbuit ortu.
Si pateant Alpes, habeat si causa secundos
Justior eventus, aderis, partesque receptas
Suscipies, animosa tuas ut Gallia leges
Audiat, & nostros æquus modereris Iberos.
Tunc ego securus fati, lætusque laborum
Discedam, vobis utrumque regentibus axem.
  Interea Musis, animus dum mollior, insta,
Et, quæ mox imitere, legas: nec desinat unquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.
Antiquos evolve duces. Assuesce futuræ
Militiæ. Latium retro te confer in ævum.
Libertas quæsita placet? mirabere Brutum.
Perfidiam damnas? Metì satiabere pœnis.
Triste rigor nimius? Torquati despue mores.
Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.
Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto

Oppoſitus Cocles, Mucî te flamma docebit.
Quid mora perfringat, Fabius: quid rebus in arctis
Dux gerat, oſtendat Gallorum ſtrage Camillus.
Diſcitur hinc, nullos meritis obſiſtere caſus.
Prorogat æternam feritas tibi Punica famam,
Regule. Succeſſus ſuperant adverſa Catonis.
Diſcitur hinc, quantum paupertás ſobria poſſit.
Pauper erat Curius, cum Reges vinceret armis.
Pauper Fabricius, Pyrrhi cum ſperneret aurum.
Sordida Serrânus flexit Dictator aratra.
Luſtratæ lictore caſæ, faſceſque ſalignis
Poſtibus affixi. Collectæ Conſule meſſes,
Et ſulcata diu trabeato rura colono.
  Hæc genitor præcepta dabat. Velut ille carinæ
Longævus rector, variis quem ſæpe procellis
Exploravit hiems, ponto jam feſſus & annis
Æquoreas alni nato commendat habenas,
Et caſus arteſque docet, quo dextra regatur
Sidere, quo fluctus poſſint moderamine falli:
Quæ nota nimborum: quæ fraus infida sereni:
Quid Sol occiduus prodat: quo ſaucia vento
Decolòr iratos attollat Cynthia vultus.
Adſpice nunc quacunque micas, ſeu circulus Auſtri,
Magne parens, gelidi ſeu te meruere Triones:
Adſpice, completur votum. Jam natus adæquat
Te meritis, &, quod magis eſt optabile, vincit,
Subnixus Stilichone tuo: quem fratribus ipſe
Diſcedens clipeum defenſoremque dediſti.
Pro nobis nihil ille pati, nullumque recuſat
Diſcrimen tentare ſui: non dura viarum,

Non incerta maris. Libyæ ſqualentis arenas
Audebit ſuperare pedes, madidaque cadente
Pleiade Gætulas intrabit Syrtibus undas.
Hunc tamen in primis populos levitate feroces;
Et Rhenum pacare jubes. Volat ille citatis
Vectus equis, nullaque latus ſtipante caterva,
Aſpera nubiferas qua Rhetia porrigit Alpes,
Pergit, & hoſtiles, tanta eſt fiducia, ripas
Incomitatus adit. Totum properare per amnem
Attonitos humili Reges cervice videres.
Ante ducem noſtrum flavam ſparſere Sycambri
Cæſariem, pavidoque orantes murmure Franci
Procubuere ſolo. Juratur Honorius abſens,
Imploratque tuum ſupplex Alamannia nomen.
Baſtarnæ venere truces. Venit accola ſilvæ
Bructerus Hercyniæ. Latiſque paludibus exit
Cimber, & ingentes Albin liquere Cheruſci.
Accipit ille preces varias, tardeque rogatus
Annuit, & magno pacem pro munere donat.
Nobilitant veteres Germanica fœdera Druſos;
Marte ſed ancipiti, ſed multis cladibus, emta.
Quis victum meminit ſola formidine Rhenum?
Quod longis alii bellis potuere mereri,
Hoc tibi dat Stilichonis iter. Poſt otia Galli
Limitis, hortaris Graias fulcire ruinas.
Ionium tegitur velis, ventique laborant
Tot curvare ſinus, ſervaturaſque Corinthum
Proſequitur facili Neptunus gurgite claſſes;
Et puer Iſthmiaci jam pridem litoris exſul
Secura repetit portus cum matre Palæmon.

Plauſtra cruore natant: metitur pellita juventus.
Pars morbo, pars enſe perit. Non luſtra Lycæi,
Non Erymantheæ jam copia ſufficit umbræ
Innumeris exuſta rogis, nudataque ferro
Sic flagraſſe ſuas lætantur Mænala ſilvas.
Excutiat cineres Ephyre; Spartanus, & Arcas
Tutior exſangues pedibus proculcet acervos;
Feſſaque penſatis reſpiret Græcia pœnis.
Gens, qua non Scythicos diffuſior ulla Triones
Incoluit, cui parvus Athos, anguſtaque Thrace,
Cum tranſiret, erat; per te, vireſque tuorum
Fracta ducum, lugetque ſibi jam rara ſuperſtes,
Et, quorum turbæ ſpatium vix præbuit orbis,
Uno colle latent. Sitiens, incluſaque vallo
Ereptas quæſivit aquas, quas hoſtibus ante
Contiguas alio Stilicho deflexerat actu,
Mirantemque novas ignota per avia valles
Juſſerat averſo fluvium migrare meatu.
Obvia quid mirum vinci, cum Barbarus ultro
Jam cupiat ſervire tibi? Tua Sarmata diſcors
Sacramenta petit. Projecta fraude Gelonus
Militat: in Latios ritus tranſiſtis, Alani.
Ut fortes in Marte viros, animiſque paratos,
Sic juſtos in pace legis, longumque tueris
Electos, crebris nec ſuccedentibus urges:
Judicibus notis regimur: fruimurque quietis,
Militiæque bonis; ceu bellatore Quirino,
Ceu placido moderante Numa. Non imminet enſis:
Nullæ nobilium cædes: non crimina vulgo
Texuntur: patria mæſtus non truditur exſul:

Impia continui ceſſant augmenta tributi :
Non infelices tabulæ : non haſta refixas
Vendit opes : avida ſector non voce citatur ;
Nec tua privatis creſcunt æraria damnis.
Munificus largi, ſed non & prodigus, auri.
Perdurat non emta fides, nec pectora merces
Alligat. Ipſa ſuo pro pignore caſtra laborant.
Te miles nutritor amat. Quæ denique Romæ
Cura tibi ? quam fixa manet reverentia patrum ?
Firmatur ſenium juris, priſcamque reſumunt
Canitiem leges, emendanturque vetuſtæ,
Accedu ntque novæ. Talem ſenſere Solonem
Res Pandioniæ. Sic armipotens Lacedæmon
Deſpexit muros rigido munita Lycurgo.
Quæ ſub te vel cauſa brevis, vel judicis error
Negligitur ? Dubiis quis litibus addere finem
Juſtior, & merſum latebris educere verum ?
Quæ pietas, quantuſqne rigor, tranquillaque magni
Vis animi, nulloque levis terrore moveri ;
Nec nova mirari facilis ! Quam docta facultas
Ingenii, linguæque modus ! Reſponſa verentur
Legati, gravibuſque latet ſub moribus ætas.
Quantus in ore pater radiat ! Quam torva voluptas
Frontis, & auguſti majeſtas grata pudoris !
Jam patrias imples galeas : jam cornus avita
Tentatur vibranda tibi. Promittitur ingens
Dextra rudimentis, Romanaque vota moratur.
Quis decor, incedis quoties clipeatus, & auro
Squameus, & rutilus criſtis, & caſſide major !
Sic cum Threicia primum ſudaret in haſta,

Flumina laverunt puerum Rhodopeia Martem.
Quæ vires jaculis! vel cum Gortynia tendis
Spicula, quam felix arcus, certique petitor
Vulneris, & juſſum mentiri neſcius ictum!
Scis quo more Cydon, qua dirigat arte ſagittas
Armenius, refugo quæ ſit fiducia Partho.
Sic Amphioniæ pulcher ſudore palæſtræ
Alcides pharetras, Dircæaque tela ſolebat
Prætentare feris, olim domitura Gigantas,
Et pacem latura polo: ſemperque cruentus
Ibat, & Alcmenæ prædam referebat ovanti.
Cæruleus tali proſtratus Apolline Python
Implicuit fractis moritura volumina ſilvis.
Cum vectaris equo, ſimulacraque Martia ludis,
Quis molles ſinuare fugas, quis tendere contum
Acrior, aut ſubitos melior flexiſſe recurſus?
Non te Maſſagetæ, non gens exercita campo
Theſſala, non ipſi poterunt æquare bimembres.
Vix comites alæ, vix te ſuſpenſa ſequuntur
Agmina, ferventeſque tument poſt terga dracones;
Utque tuis primum ſonipes calcaribus arſit,
Igneſcunt patulæ nares. Non ſentit arenas
Ungula, diſcuſſæque jubæ ſparguntur in armos.
Turbantur phaleræ. Spumoſis morſibus aurum
Fumat. Anhelantes exſudant ſanguine gemmæ.
Ipſe labor pulviſque decent, confuſaque motu
Cæſaries. Veſtis radiato murice Solem
Combibit. Ingeſto criſpatur purpura vento.
Si dominus legeretur equis, tua poſceret ultro
Verbera Nereidum ſtabulis nutritus Arion,

Serviretque tuis contemto Castore frenis
Cyllarus, & flavum Xanthus sprevisset Achillem.
Ipse tibi famulas præberet Pegasus alas,
Portaretque libens, melioraque pondera passus
Bellerophonteas indignaretur habenas.
Quin etiam velox Auroræ nuntius Æthon,
Qui fugat hinnitu stellas, roseoque domatur
Lucifero, quoties equitem te cernit ab astris,
Invidet, inque tuis mavult spumare lupatis.
Nunc quoque quos habitus, quantæ miracula pompæ
Vidimus, Ausonio cum jam succinctus amictu
Per Ligurum populos solito conspectior ires,
Atque inter niveas alte veherere cohortes,
Obnixisque simul pubes electa lacertis
Sidereum gestaret onus! Sic numina Memphis
In vulgus proferre solet. Penetralibus exit
Effigies; brevis illa quidem: sed plurimus infra
Liniger imposito suspirat vecte sacerdos,
Testatus sudore Deum. Nilotica sistris
Ripa sonat, Phariosque modos Ægyptia ducit
Tibia. Submissis admugit cornibus Apis.
Omnis nobilitas, omnis tua sacra frequentant
Tibridis & Latii soboles. Convenit in unum
Quidquid in orbe fuit procerum, quibus auctor honoris
Vel tu, vel genitor. Numeroso Consule Consul
Cingeris, & socios gaudes admittere patres.
Illustri te prole Tagus, te Gallia doctis
Civibus, & toto stipavit Roma Senatu.
Portatur Juvenum cervicibus aurea sedes,
Ornatuque novo gravior Deus. Asperat Indus

Velamenta lapis, pretiosaque fila smaragdis
Ducta virent. Amethystus inest, & fulgor Iberus
Temperat arcanis hyacinthi cærula flammis.
Nec rudis in tali suffecit gratia textu:
Auget acus meritum, picturatumque metallis
Vivit opus, multaque ornantur jaspide cultus,
Et variis spirat Nereia bacca figuris.
Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
Ambitiosa colus? vel cujus pectinis arte
Traxerunt solidæ gemmarum stamina telæ?
Invia quis calidi scrutatus stagna profundi
Tethyos invasit gremium? quis divitis algæ
Germina flagrantes inter quæsivit arenas?
Quis junxit lapides ostro? quis miscuit ignes
Sidonii rubrique maris? Tribuere colorem
Phœnices, Seres subtemina, pondus Hydaspes.
Hoc si Mæonias cinctu graderere per urbes,
In te pampineos transferret Lydia thyrsos,
In te Nysa choros. Dubitarent Orgia Bacchi
Cui furerent. Irent blandæ sub vincula tigres.
Talis Erythræis intextus nebrida gemmis
Liber agit currus, & Caspia flectit eburnis
Colla jugis: Satyri circum, crinemque solutæ
Mænades adstringunt ederis victricibus Indos.
Ebrius hostili velatur palmite Ganges.
Auspice mox lætum sonuit clamore tribunal,
Te Fastos ineunte quater solemnia ludit
Omina libertas. Deductum Vindice morem
Lex celebrat, famulusque jugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat securior ictu.

Triſtis conditio pulſata fronte recedit.
In civem rubuere genæ, tergoque removit
Verbera permiſſi felix injuria voti.
Proſpera Romuleis ſperantur tempora rebus
In nomen ventura tuum. Præmiſſa futuris
Dant exempla fidem. Quoties te curſibus ævi
Præfecit, toties acceſſit laurea patri.
Auſi Danubium quondam tranare Gruthungi
In lintres fregere nemus. Ter mille ruebant
Per fluvium plenæ cuneis immanibus alni.
Dux Odothæus erat. Tantæ conamina claſſis
Incipiens ætas & primus contudit annus.
Submerſæ ſedere rates. Fluitantia nunquam
Largius Arctoos pavere cadavera piſces.
Corporibus premitur Peuce. Per quinque recurrens
Oſtia barbaricos vix egerit unda cruores.
Confeſſuſque parens Odothæi regis opima
Rettulit, exuviaſque tibi. Civile ſecundis
Conficis auſpiciis bellum. Tibi debeat orbis
Fata Gruthungorum, debellatumque tyrannum.
Iſter ſanguineos egit te Conſule fluctus:
Alpinos genitor rupit te Conſule montes.
Sed patriis olim fueras ſucceſſibus auctor,
Nunc eris ipſe tuis. Semper venere triumphi
Cum trabeis, ſequiturque tuos victoria faſces.
Sis precor aſſiduus Conſul, Mariique relinquas
Et ſenis Auguſti numerum. Quæ gaudia mundo,
Per tua lanugo cum ſerpere cœperit ora,
Cum tibi prodiderit feſtas nox pronuba tædas!
Quæ tali devota toro, quæ murice fulgens

Ibit in amplexus tanti Regina mariti?
Quænam tot Divis veniet nurus, omnibus arvis,
Et toto dotanda mari? Quantuſque feretur
Idem per Zephyri metas Hymenæus & Euri!
O mihi ſi liceat thalamis intendere carmen
Connubiale tuis, ſi te jam dicere patrem!
Tempus erit, cum tu trans Rheni cornua victor,
Arcadius captæ ſpoliis Babylonos onuſtus,
Communem majore toga ſignabitis annum,
Crinituſque tuo ſudabit faſce Suëvus:
Ultima fraternas horrebunt Bactra ſecures.

IX

CL. CLAUDIANI

IN NUPTIAS

HONORII ET MARIÆ

PRÆFATIO.

SURGERET in thalamum ducto cum Pelion arcu,
Nec caperet tantos hoſpita terra Deos;
Cum ſocer æquoreus, numeroſaque turba ſororum
Certarent epulis continuare dies,
Præberetque Jovi communia pocula Chiron,
Molliter obliqua parte refuſus equi;
Peneus gelidos mutaret nectare fontes,
Œtæis fluerent ſpumea vina jugis:
Terpſichore facilem laſcivo pollice movit
Barbiton, & molles duxit in antra choros.
Carmina nec ſuperis, nec diſplicuere Tonanti,
Cum teneris noſſent congrua vota modis.
Centauri, Faunique negant, quæ flectere Rhœton,
Quæ rigidum poterant plectra movere Pholum.
Septima lux aderat cœlo, totieſque renatus
Viderat exactos Heſperus igne choros.

Tum Phœbus, quo ſaxa domat, quo pertrahit ornos,
Pectine tentavit nobiliore lyram.:
Venturumque ſacris fidibus jam ſpondet Achillem:
Jam Phrygias cædes, jam Simoenta canit.
Frondoſo ſtrepuit felix Hymenæus Olympo,
Reginam reſonant Othrys & Oſſa Thetin.

X

CL. CLAUDIANI

DE NUPTIIS

HONORII ET MARIÆ.

HAUSERAT insolitos promissæ virginis ignes
Augustus, pronoque rudis flagraverat æstu:
Nec novus unde calor, nec quid suspiria vellent
Noverat incipiens, & adhuc ignarus amandi.
Non illi venator equus, non spicula curæ:
Non jaculum torquere libet. Mens omnis aberrat
In vulnus, quod fixit Amor. Quam sæpe medullis
Erupit gemitus! quoties incanduit ore
Confessus secreta rubor! nomenque beatum
Injussæ scripsere manus! Jam munera nuptæ
Præparat, & pulchros, Mariæ sed luce minores,
Eligit ornatus, quidquid venerabilis olim
Livia, Divorumque nurus gessere superbæ.
Incusat spes ægra moras, longique videntur
Stare dies, segnemque rotam non flectere Phœbe.
Scyria sic tenerum virgo flammabat Achillem,
Fraudis adhuc expers, bellatricesque docebat

Ducere fila manus, & mox, quos horruit Ide,
Thessalicos roseo pectebat pollice crines.
Hæc etiam queritur secum: Quonam usque verendus
Cunctatur mea vota socer? quid jungere differt
Quam pepigit, castasque preces implere recusat?
Non ego, luxuriem regum, moremve secutus,
Quæsivi vultum tabulis, ut nuntia formæ
Lena per innumeros iret pictura penates:
Nec variis dubium thalamis lecturus amorem
Ardua commisi falsæ connubia ceræ.
Non rapio præceps alienæ fœdera tedæ,
Sed quæ sponsa mihi pridem, patriisque relicta
Mandatis, uno materni sanguinis ortu
Communem partitur avum. Fastigia supplex
Deposui, gessique procum. De limine sacro
Oratum misi proceres, qui proxima nobis
Jura tenent. Fateor, Stilicho, non parva poposci:
Sed certe mereor princeps, hoc principe natus,
Qui sibi te generum fraterna prole revinxit,
Cui Mariam debes. Fœnus mihi solve paternum.
Redde suos aulæ. Mater fortasse rogari
Mollior. O patrui germen, cui nominis heres
Successi, sublime decus torrentis Iberi,
Stirpe soror, pietate parens, tibi creditus infans,
Inque tuo crevi gremio, partuque remoto
Tu potius Flaccilla mihi. Quid dividis ergo
Pignora? quid juveni natam non tradis alumno?
Optatusne dies aderit? dabiturne jugalis
Nox unquam? Tali solatur vulnera questu.
Risit Amor, placidæque volat trans æquora matri

Nuntius, & totas jactantior explicat alas.
Mons latus Eoum Cypri præruptus obumbrat,
Invius humano greſſu, Phariumque cubile
Proteos, & ſeptem deſpectat cornua Nili.
Hunc neque canentes audent veſtire pruinæ;
Hunc venti pulſare timent; hunc lædere nimbi.
Luxuriæ Venerique vacat. Pars acrior anni
Exſulat. Æterni patet indulgentia veris.
In campum ſe fundit apex. Hunc aurea ſepes
Circuit, & fulvo defendit prata metallo.
Mulciber, ut perhibent, his oſcula conjugis emit
Mœnibus, & tales uxorius obtulit arces.
Intus rura micant, manibus quæ ſubdita nullis
Perpetuum florent, Zephyro contenta colono:
Umbroſumque nemus, quo non admittitur ales,
Ni probet ante ſuos Diva ſub judice cantus.
Quæ placuit, fruitur ramis: quæ victa, recedit.
Vivunt in Venerem frondes, omniſque viciſſim
Felix arbor amat. Nutant ad mutua palmæ
Fœdera. Populeo ſuſpirat populus ictu;
Et platani platanis, alnoque aſſibilat alnus.
Labuntur gemini fontes: hic dulcis, amarus
Alter, & infuſis corrumpunt mella venenis,
Unde Cupidineas armavit fama ſagittas.
Mille pharetrati ludunt in margine fratres,
Ore pares, ſimiles habitu, gens mollis Amorum.
Hos Nymphæ pariunt, illum Venus aurea ſolum
Edidit. Ille Deos cœlumque & ſidera cornu
Temperat, & ſummos dignatur figere reges.
Hi plebem feriunt. Nec cetera numina deſunt.

Hic habitat nullo conſtricta Licentia nodo,
Et flecti faciles Iræ, vinoque madentes
Excubiæ, Lacrimæque rudes, & gratus amantum
Pallor, & in primis titubans Audacia furtis,
Jucundique Metus, & non ſecura Voluptas.
Et laſciva volant levibus Perjuria pennis.
Hos inter petulans alta cervice Juventas
Excludit Senium luco. Procul atria Divæ
Permutant radios, ſilvaque obſtante vireſcunt.
Lemnius hæc etiam gemmis exſtruxit & auro,
Admiſcens artem pretio, trabibuſque ſmaragdis
Suppoſuit cæſas hyacinthi rupe columnas.
Beryllo paries, & jaſpide lubrica ſurgunt
Limina, deſpectuſque ſolo calcatur achates.
In medio glebis redolentibus area dives
Præbet odoratas meſſes. Hic mitis amomi,
Hic caſiæ matura ſeges, Panchaia turgent
Cinnama, nec ſicca frondeſcunt vimina coſto;
Tardaque ſudanti prorepunt balſama ligno.
Quo poſtquam delapſus Amor, longaſque peregit
Penna vias; alacer, paſſuque ſuperbior intrat.
Cæſariem tunc forte Venus ſubnixa coruſco
Fingebat ſolio. Dextra lævaque ſorores
Stabant Idaliæ. Largos hæc nectaris imbres
Irrigat: hæc morſu numeroſi dentis eburno
Multifidum diſcrimen arat: ſed tertia retro
Dat varios nexus, & juſto dividit orbes
Ordine, neglectam partem ſtudioſa relinquens:
Plus error decuit: ſpeculi nec vultus egebat
Judicio. Similis tecto monſtratur in omni,

Et rapitur quocunque videt, dum singula cernit,
Seque probat. Nati venientis conspicit umbram;
Ambrosioque sinu puerum complexa ferocem,
Quid tantum gavisus, ait? quæ prœlia sudas,
Improbe? quis jacuit telis? Iterumne Tonantem
Inter Sidonias cogis mugire juvencas?
An Titana domas? an pastoralia Lunam
Rursus in antra vocas? Durum magnumque videris
Debellasse Deum. -- Suspensus in oscula matris
Ille refert: Lætare, parens. Immane tropæum
Rettulimus. Nostrum jam sentit Honorius arcum.
Scis Mariam, patremque ducem, qui cuspide Gallos
Italiamque fovet: nec te præclara Serenæ
Fama latet. Propera. Regalibus annue votis.
Junge toros. -- Gremio natum Cytherea removit:
Et crines festina ligat, peplumque fluentem
Allevat, & blando spirantem numine ceston
Cingitur, impulsos pluviis quo mitigat amnes,
Quo mare, quo ventos, irataque fulmina solvit.
Ut stetit ad litus, parvis hæc fatur alumnis:
Ecquis erit, pueri, vitreas qui lapsus in undas
Huc rapidum Tritona vocet, quo vecta per altum
Deferar? Haud unquam tanto mihi venerit usu.
Sacri, quos petimus, thalami. Pernicius omnes
Quærite, seu concha Libycum circumtonat æquor,
Ogygias seu frangit aquas. Quicunque repertum
Duxerit, aurata donabitur ille pharetra.
Dixerat, & sparsa diversi plebe feruntur
Exploratores. Pelagi sub fluctibus ibat
Carpathii Triton, obluctantemque petebat

Cymothoen. Timet illa ferum, ſeſeque ſequenti
Surripit, & duris elabitur uda lacertis.
Heus, inquit ſpeculatus Amor, num veſtra ſub imis
Furta tegi potuere vadis? Accingere noſtram
Vecturus dominam. Pretium non vile laboris
Cymothoen facilem, quæ nunc detrectat, habebis.
Hac mercede veni. — Prorupit gurgite torvus
Semifer. Undoſi verrebant brachia crines,
Hiſpida tendebat bifido veſtigia cornu,
Qua priſtis commiſſa viro. Ter pectora movit.
Jam quarto Paphias tractu ſulcabat arenas.
Umbratura Deam retro ſinuatur in arcum
Bellua. Tum vivo ſqualentia murice terga
Purpureis mollita toris. Hoc navigat oſtro
Fulta Venus. Niveæ delibant æquora plantæ.
Proſequitur volucrum late comitatus Amorum,
Tranquillumque choris quatitur mare. Serta per omnem
Neptuni diſperſa domum. Cadmeia ludit
Leucothoe, frenatque roſis delphina Palæmon.
Alternas violis Nereus interſerit algas.
Canitiem Glaucus ligat immortalibus herbis.
Nec non & variis vectæ Nereides ibant
Audito rumore feris. Hanc piſce volutam
Sublevat Oceani monſtrum Tarteſſia tigris.
Hanc timor Ægæi rupturus fronte carinas
Trux aries. Hæc cæruleæ ſuſpenſa leænæ
Innatat. Hæc viridem trahitur complexa juvencum.
Certatimque novis onerant connubia donis.
Cingula Cymothoe, rarum Galatea monile,
Et gravibus Spatale baccis diadema ferebat

Intextum, rubro quas legerat ipſa profundo.
Mergit ſe ſubito, vellitque coralia Doto.
Vimen erat, dum ſtagna ſubit. Proceſſerat undis:
Gemma fuit. Nudæ Venerem cinxere catervæ,
Plaudenteſque ſimul tali cum voce ſequuntur:
Hos Mariæ cultus, hæc munera noſtra precamur
Reginæ Regina feras. Dic talia nunquam
Promeruiſſe Thetin, nec cum ſoror Amphitrite
Noſtro nupta Jovi. Devotum ſentiat æquor,
Agnoſcat famulum virgo Stilichonia pontum.
Victrices nos ſæpe rates, claſſemque paternam
Veximus, attritis cum tenderet ultor Achivis.
Jam Ligurum terris ſpumantia pectora Triton
Appulerat, laſſoſque fretis extenderat orbes.
Continuo ſublime volans ad mœnia Gallis
Condita, lanigeri ſuis oſtentantia pellem,
Pervenit. Adventu Veneris pulſata recedunt
Nubila. Clareſcunt puris Aquilonibus Alpes.
Lætitiæ cauſas ignorat dicere miles,
Lætaturque tamen. Mavortia ſigna rubeſcunt
Floribus, & ſubitis animantur frondibus haſtæ.
Illa ſuum dictis affatur talibus agmen:
Gradivum, noſtri comites, arcete parumper,
Ut ſoli vacet aula mihi. Procul igneus horror
Thoracum, gladioſque tegat vagina minaces.
Stent bellatrices aquilæ, ſævique dracones.
Fas ſit caſtra meis hodie ſuccumbere ſignis.
Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum
Molle lyræ, fauſtumque canant. Epulentur ad ipſas
Excubias. Mediis ſpirent crateres in armis.

Laxet terribiles majeſtas regia faſtus,
Et ſociam plebem non indignata poteſtas
Confundat turbæ proceres. Solvantur habenis
Gaudia: nec leges pudeat ridere ſeveras.
Tu feſtas, Hymenæe, faces; tu, Gratia, flores
Elige; tu geminas, Concordia, necte coronas.
Vos, pennata cohors, quocunque vocaverit uſus,
Diviſa properate manu, neu marceat ulla
Segnities. Alii funalibus ordine ductis
Plurima venturæ ſuſpendite lumina nocti.
Hi noſtra nitidos poſtes obducere myrto
Contendant: pars nectareis adſpergere tecta
Fontibus, & flamma lucos adolere Sabæos.
Pars infecta croco velamina lutea Serûm
Pandite, Sidoniaſque ſolo proſternite veſtes.
Aſt alii thalamum docto componite textu.
Stamine gemmato, picturatiſque columnis
Ædificetur apex: qualem non Lydia dives
Erexit Pelopi: nec quem ſtruxere Lyæo
Indorum ſpoliis & opaco palmite Bacchæ.
Illic exuvias omnes cumulate parentum:
Quidquid avus ſenior Mauro vel Saxone victis;
Quidquid ab innumeris ſocio Stilichone tremendus
Quæſivit genitor bellis: quodcunque Gelonus
Armeniuſve dedit: quantum crinita ſagittis
Attulit extremo Meroe circumflua Nilo:
Miſit Achæmenio quidquid de Tigride Medus,
Cum ſupplex emeret Romanam Parthia pacem.
Nobilibus gazis opibuſque cubilia ſurgant
Barbaricis. Omnes thalamo conferte triumphos.

Sic ait, & ſponſæ petit improviſa penates.
Illa autem, ſecura tori, tædaſque parari
Neſcia, divinæ fruitur ſermone parentis,
Maternoſque bibit mores, exemplaque diſcit
Priſca pudicitiæ: Latios nec volvere libros
Deſinit aut Grajos, ipſa genitrice magiſtra,
Mæonius quæcunque ſenex, aut Thracius Orpheus,
Aut Mitylenæo modulatur pectine Sappho:
(Sic Triviam Latona monet: ſic mitis in antro
Mnemoſyne docili tradit præcepta Thaliæ.)
Cum procul augeri nitor, & jucundior aer
Attonitam luſtrare domum, fundique comarum
Gratus odor. Mox vera fides, numenque refulſit.
Cunctatur ſtupefacta Venus. Nunc ora puellæ,
Nunc flavo niveam miratur vertice matrem.
Hæc modo creſcenti, plenæ par altera Lunæ:
Aſſurgit ceu forte minor ſub matre virenti
Laurus, & ingentes ramos, olimque futuras
Promittit jam parva comas: vel flore ſub uno
Ceu geminæ Pæſtana roſæ per jugera regnant.
Hæc largo matura die, ſaturataque vernis
Roribus indulget ſpatio: latet altera nodo,
Nec teneris audet foliis admittere Soles.
Adſtitit, & blande Mariam Cytherea ſalutat:
Salve ſidereæ proles Auguſta Serenæ,
Magnorum ſoboles Regum, paritura que Reges.
Te propter Paphias ſedes, Cyprumque reliqui,
Te propter libuit tantos explere labores,
Et tantum tranaſſe maris, ne vilior ultra
Privatos paterere lares, neu tempore longo

Dilatos juvenis nutriret Honorius ignes.
Accipe fortunam generis, diadema resume,
Quod tribuas natis: & in hæc penetralia rursus,
Unde parens progressa, redi. Fac nulla subesse
Vincula cognatæ: quamvis aliena fuisses
Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.
Quæ propior sceptris facies? quis dignior aula
Vultus erit? Non labra rosæ, non colla pruinæ,
Non crines æquant violæ, non lumina flammæ.
Quam juncto leviter sese discrimine confert
Umbra supercilii! miscet quam justa ruborem
Temperies! nimio nec sanguine candor abundat.
Auroræ vincis digitos, humerosque Dianæ.
Ipsam jam superas matrem. Si Bacchus amator
Dotali potuit cœlum signare Corona,
Cur nullis virgo redimitur pulchrior astris?
Jam tibi molitur stellantia serta Bootes,
Inque decus Mariæ jam sidera parturit æther.
I digno nectenda viro, tantique per orbem
Consors imperii! Jam te venerabitur Ister.
Nomen adorabunt populi. Jam Rhenus, & Albis
Serviet. In medios ibis Regina Sicambros.
Quid numerem gentes, Atlanteosque recessus
Oceani? toto pariter dotabere mundo.

Dixit, & ornatus, dederant quos nuper ovantes
Nereides, collo membrisque micantibus aptat.
Ipsa caput distinguit acu, substringit amictus:
Flammea virgineis accommodat ipsa capillis.

Ante fores jam pompa sonat, pilentaque sacram
Præradiant ductura nurum. Calet obvius ire

Jam princeps, tardumque cupit discedere Solem.
Nobilis haud aliter sonipes, quem primus amoris
Sollicitavit odor, tumidus, quatiensque decoras
Turbata cervice jubas, Pharsalia rura
Pervolat, & notos hinnitu flagitat ignes,
Naribus accensis. Mulcet secunda magistrum
Spes gregis, & pulchro gaudent armenta marito.
Candidus interea positis exercitus armis
Exsultat socerum circa: nec signifer ullus,
Nec miles pluviæ flores dispergere ritu
Cessat, purpureoque ducem perfundere nimbo.
Hæc quoque velati lauro myrtoque canebant:
Dive parens, seu te complectitur axis Olympi,
Seu colis Elysias animarum præmia valles,
En promissa tibi Stilicho jam vota peregit.
Jam gratæ rediere vices. Cunabula pensat,
Acceptum reddit thalamum, natoque reponit
Quod dederas, genitor. Nunquam te, sancte, pigebit
Judicii. Nec te pietas suprema fefellit.
Dignus quem legeres, dignus cui pignora tanti
Principis, & rerum commendarentur habenæ.
Dicere nunc possem quæ prœlia gesta sub Æmo,
Quæque cruentarint fumantem Strymona pugnæ:
Quam notus clipeo, quanta vi fulminet hostem,
Ni prohiberet Hymen: quæ tempestiva relatu,
Nunc canimus. Quis consilio, quis juris & æqui
Nosse modum melior? Quod semper dissidet, in te
Convenit: ingenio robur, prudentia forti.
Fronte quis æquali? quem sic Romana decerent
Culmina? sufficerent quæ tantis pectora curis?

Stes licet in populo, clamet, quicunque videbit,
Hic eſt, hic Stilicho. Sic te teſtatur, & offert
Celſa poteſtatis ſpecies, non voce feroci,
Non alto ſimulata gradu, non improba geſtu.
Affectant alii quidquid, fingique laborant,
Hoc donat natura tibi. Pudor emicat una,
Formoſuſque rigor, vultuſque auctura verendos
Canities feſtina venit. Cum ſorte remotæ
Contingant gravitaſque ſeni, vireſque juventæ:
Utraque te cingit propriis inſignibus ætas.
Ornatur fortuna viro. Non ulla nocendi
Tela, nec infecti jugulis civilibus enſes.
Non odium terrore moves, nec frena reſolvit
Gratia. Diligimus pariter, pariterque timemus.
Ipſe metus te noſter amat, juſtiſſime legum
Arbiter, egregiæ cuſtos fidiſſime pacis.
Optime ductorum, fortunatiſſime patrum;
Plus jam plus domino cuncti debere fatemur;
Quod gener eſt, invicte, tuus. Vincire corona:
Inſere te noſtris contemto jure choreis.
Sic puer Eucherius ſuperet virtute parentem:
Aurea ſic videat ſimiles Thermantia tedas:
Sic uterus creſcat Mariæ: ſic natus in oſtro
Parvus Honoriades genibus confidat avitis.

XI

CL. CLAUDIANI

IN NUPTIAS

HONORII AUGUSTI

ET

MARIÆ FESCENNINA

ALCAICUM.

PRINCEPS corusco sidere pulchrior,
Parthis sagittas tendere certior,
Eques Gelonis imperiosior,
Quæ digna mentis laus erit arduæ?
Quæ digna formæ laus erit igneæ?
Te Leda mallet quam dare Castorem.
Præfert Achilli te proprio Thetis.
Victum fatetur Delos Apollinem.
Credit minorem Lydia Liberum.
Tu cum per altas impiger ilices
Præda citatum cornipedem reges;
Ludentque ventis instabiles comæ;

Telis jacebunt ſponte tuis feræ,
Gaudenſque ſacris vulneribus leo
Admittet haſtam morte ſuperbior.
Venus reverſum ſpernat Adonidem;
Damnet reductum Cynthia Virbium.
Cum poſt labores ſub platani voles
Virentis umbra, vel gelido ſpecu
Torrentiorem fallere Sirium,
Et membra ſomno feſſa reſolveris:
O quantus uret tum Dryadas calor?
Quot æſtuantes ancipiti gradu
Furtiva carpent oſcula Naides?
Quis vero acerbis horridior Scythis,
Quis belluarum corde furentior,
Quis, cum micantem te prope viderit,
Non optet ultro ſervitium pati?
Quis non catenas arripiat libens,
Colloque poſcat vincula libero?
Tu ſi nivalis per juga Caucaſi
Sævas petiſſes pulcher Amazonas;
Peltata pugnas deſereret cohors,
Sexu recepto: patris & immemor
Inter frementes Hippolyte tubas
Strictam ſecurim languida poneret;
Et ſeminudo pectore cingulum
Forti negatum ſolveret Herculi;
Bellumque ſolus conficeret decor.
Beata, quæ te mox faciet virum,
Primiſque ſeſe junget amoribus.

XII

Age cuncta nuptiali
Redimita vere tellus
Celebra toros heriles.
Omne nemus cum fluviis,
Omne canat profundum.

Ligures favete campi,
Veneti favete montes,
Subitisque se rosetis
Vestiat Alpinus apex,
Et rubeant pruinæ.

Athesis strepat choreis,
Calamisque flexuosus
Leve Mincius susurret,
Et Padus electriferis
Admoduletur alnis.

Epulisque jam repleto
Resonet Quirite Tibris,
Dominique læta votis
Aurea septemgeminas
Roma coronet arces.

Procul audiant Iberi;
Fluit unde semen aulæ:
Ubi plena laurearum,
Imperio feta domus,
Vix numerat triumphos.

Habet hinc patrem maritus,
Habet hinc puella matrem,
Geminaque parte ductum
Cæſareum flumineo
Stemma recurrit ortu.

Decorent vireta Bætin,
Tagus intumeſcat auro,
Generiſque procreator
Sub vitreis Oceanus
Luxurietur antris:

Orienſque, regna fratrum,
Simul Occidenſque plaudat.
Placidæ jocentur urbes,
Quæque novo, quæque nitent
Deficiente Phœbo.

Aquiloniæ procellæ,
Rabidi tacete Cori.
Taceat ſonorus Auſter.
Solus ovantem Zephyrus
Perdominetur annum.

XIII

SOLITAS galea fulgere comas,
Stilicho, molli necte corona.
Ceſſent litui, ſævumque procul
Martem felix teda releget.

Tractus ab aula rursus in aulam
Redeat sanguis patris officiis.
Junge potenti pignora dextra.
Gener Augusti pridem fueras,
Nunc rursus eris socer Augusti.
Quæ jam rabies livoris erit?
Vel quis dabitur color invidiæ?
Stilicho socer est, pater est Stilicho.

XIV

ATTOLLENS thalamis Idalium jubar;
Dilectus Veneri nascitur Hesperus.
Jam nuptæ trepidat sollicitus pudor.
Jam produnt lacrimas flammea simplices.
Ne cessa, juvenis, cominus aggredi,
Impacata licet sæviat unguibus.
Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos.
Armat spina rosas, mella tegunt apes.
Crescunt difficili gaudia jurgio,
Accenditque magis, quæ refugit, Venus.
Quod flenti tuleris, plus sapit, osculum.
Dices o quoties, Hoc mihi dulcius,
Quam flavos decies vincere Sarmatas!
Adspirate novam pectoribus fidem,
Mansuramque facem tradite sensibus.
Tam junctis manibus nectite vincula,

Quam frondens edera ſtringitur æſculus,
Quam lento premitur palmite populus.
Et murmur querula blandius alite
Linguis aſſidui reddite mutuis.
Et labris animam conciliantibus,
Alternum rapiat ſomnus anhelitum.
Amplexu caleat purpura regio,
Et veſtes Tyrio ſanguine fulgidas
Alter virgineus nobilitet cruor.
Tum victor madido proſilias toro
Nocturni referens vulnera prœlii.
Ducant pervigiles carmina tibiæ,
Permiſſiſque jocis turba licentior
Exſultet tetricis libera legibus.
Paſſim cum ducibus ludite, milites.
Paſſim cum pueris ludite, virgines.
Hæc vox ætheriis intonet axibus,
Hæc vox per populos, per mare tranſeat:
Formoſus Mariam ducit Honorius.

XV

CL. CLAUDIANI
DE
BELLO GILDONICO
LIBER.

Redditus imperiis Auster, subjectaque rursum
Alterius convexa poli. Rectore sub uno
Conspirat geminus frenis communibus orbis.
Junximus Europen Libyæ. Concordia fratrum
Plena redit. Patriis quod solum defuit armis,
Tertius occubuit nati virtute tyrannus.
Horret adhuc animus, manifestaque gaudia differt,
Dum stupet, & tanto cunctatur credere voto.
Nec dum Cinyphias exercitus attigit oras,
Jam domitus Gildon. Nullis victoria nodis
Hæsit, non terræ spatio, non objice ponti.
Congressum, profugum, captum vox nuntiat una,
Rumoremque sui prævenit laurea belli.
Quo, precor, hæc effecta Deo? Robusta vetusque
Tempore tam parvo potuit dementia vinci?

Quem veniens indixit hiems, ver perculit, hostem.
  Exitii jam Roma timens, & fessa negatis
Frugibus, ad rapidi limen tendebat Olympi,
Non solito visu, nec qualis jura Britannis
Dividit, aut trepidos submittit fascibus Indos.
Vox tenuis, tardique gradus, oculique latentes
Interius. Sedere genæ, jejuna lacertos
Exedit macies. Humeris vix sustinet ægris
Squalentem clipeum: laxata casside prodit
Canitiem, plenamque trahit rubiginis hastam.
Attigit ut tandem cœlum, genibusque Tonantis
Procubuit, tales orditur mœsta querelas:
  Si mea mansuris meruerunt mœnia nasci,
Jupiter, auguriis; si stant immota Sibyllæ
Carmina; Tarpejas si necdum respuis arces:
Advenio supplex, non ut proculcet Araxem
Consul ovans, nostræve premant pharetrata secures
Susa, nec ut rubris aquilas figamus arenis.
Hæc nobis, hæc ante dabas. Nunc pabula tantum
Roma precor. Miserere tuæ, pater optime, gentis.
Extremam defende famem. Satiavimus iram,
Si qua fuit. Lugenda Getis, & flenda Suëvis
Hausimus. Ipsa meos exhorret Parthia casus.
Quid referam morbive luem, cumulosve repletos
Stragibus, & crebras corrupto sidere mortes?
Aut fluvium, per tecta vagum, summisque minantem
Collibus? Ingentes vexi submersa carinas,
Remorumque sonos, & Pyrrhæ secula sensi.
Hei mihi, quo Latiæ vires, Urbisque potestas
Recidit? In qualem paulatim fluximus umbram?

Armato quondam populo, patriisque vigebam
Consiliis. Domui terras, urbesque revinxi
Legibus. Ad solem victrix utrumque cucurri.
Postquam jura ferox in se communia Cæsar
Transtulit, & lapsi mores, desuetaque priscis
Artibus in gremium pacis servile recessi,
Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere,
Ut dominam plebem, bellatoremque senatum
Classibus æstivis alerent, geminoque vicissim
Litore diversi complerent horrea venti.
Stabat certa salus. Memphis si forte negasset,
Pensabam Pharium Gætulis messibus annum.
Frugiferas certare rates, lateque videbam
Punica Niliacis concurrere carbasa velis:
Cum subiit par Roma mihi, divisaque sumsit
Æquales Aurora togas: Ægyptia rura
In partem cessere novam. Spes unica nobis
Restabat Libye, quæ vix ægreque fovebat
Solo ducta Noto, nunquam secura futuri,
Semper inops ventique fidem poscebat, & anni.
Hanc quoque nunc Gildon rapuit sub fine cadentis
Autumni. Pavido metimur cærula voto,
Puppis si qua venit, si quid fortasse potenti
Vel pudor extorsit domino, vel prædo reliquit.
Pascimur arbitrio Mauri, nec debita reddi,
Sed sua concedi jactat, gaudetque diurnos,
Ut famulæ, præbere cibos, vitamque famemque
Librat barbarico fastu, vulgique superbit
Fletibus, & tantæ suspendit fata ruinæ.
Romuleas vendit segetes, & possidet arva

Vulneribus quæsita meis. Ideone tot annos
Flebile cum tumida bellum Carthagine gessi?
Idcirco voluit contemta luce reverti
Regulus? hoc damnis, genitor, Cannensibus emi?
Incassum toties lituis navalibus arsit
Hispanum Siculumque fretum? vastataque tellus,
Totque duces cæsi, ruptaque emissus ab Alpe
Pœnus, & attonitæ jam proximus Hannibal urbi?
Scilicet, ut domitis frueretur Barbarus Afris,
Muro sustinui Martem, noctesque cruentas
Collina pro turre tuli? Gildonis ad usum
Carthago ter victa ruit? Hoc mille gementis
Italiæ clades, impensaque secula bello,
Hoc Fabius fortisque mihi Marcellus agebant,
Ut Gildo cumularet opes? Haurire venena
Compulimus dirum Annibalem, fractumque Metello
Traximus immanem Marii sub vincla Jugurtham,
Et Numidæ Gildonis erunt? Proh funera tanta,
Proh labor! In Bocchi regnum sudavit uterque
Scipio. Romano vicistis sanguine Mauri.
Ille diu miles populus, qui præfuit orbi,
Qui trabeas, & sceptra dabat, quem semper in armis
Horribilem gentes, placidum sensere subactæ,
Nunc inhonorus, egens, perfert miserabile pacis
Supplicium, nulloque palam circumdatus hoste,
Obsessi discrimen habet. Per singula letum
Impendet momenta mihi, dubitandaque pauci
Præscribunt alimenta dies. Heu prospera fata,
Quid mihi septenos montes, turbamque dedisti,
Quæ parvo non posset ali? Felicior essem

Anguſtis opibus. Mallem tolerare Sabinos,
Et Vejos. Brevior duxi ſecurius ævum.
Ipſa nocet moles. Utinam remeare liceret
Ad veteres fines, & mœnia pauperis Anci.
Sufficerent Etruſca mihi, Campanaque culta,
Et Quinƈti, Curiique ſeges, patriæque petenti
Ruſticus inferret proprias Diƈtator ariſtas.
Nunc quid agam? Libyam Gildo tenet, altera Nilum.
Aſt ego, quæ terras humeris, Pontumque ſubegi,
Deferor. Emeritæ jam præmia nulla ſeneƈtæ.
Dî, quibus iratis crevi, ſuccurrite tandem,
Exorate patrem: tuque o, ſi ſponte per altum
Veƈta Palatinis mutaſti collibus Idam,
Prælatoque lavas Phrygios Almone leones,
Maternis natum precibus jam fleƈte, Cybelle.
Sin prohibent Parcæ, falſiſque eluſa vetuſtas
Auſpiciis, alio ſaltem proſternite caſu,
Et pœnæ mutate genus. Porſenna reducat
Tarquinios. Renovet ferales Allia pugnas.
Me potius ſævi manibus permittite Pyrrhi.
Me Senonum furiis, Brenni me reddite flammis.
Cunƈta fame leviora mihi. -- Sic fata, refuſis
Obticuit lacrimis. Mater Cytherea, parenſque
Flet Mavors, ſanƈtæque memor Tritonia Veſtæ.
Nec ſicco Cybele nec ſtabat lumine Juno.
Mœrent Indigetes, & ſi quos Roma recepit
Aut dedit ipſa Deos. Genitor jam corda remitti
Cœperat, & ſacrum dextra ſedare tumultum:
Cum procul inſanis quatiens ululatibus axem,
Et contuſa genas, mediis apparet in aſtris

Africa. Reſciſſæ veſtes, & ſpicea paſſim
Serta jacent. Lacero crinales vertice dentes,
Effractum pendebat ebur. Talique ſupernas
Irrupit clamore fores: Quid magne moraris
Jupiter, avulſo nexu, pelagique ſolutis
Legibus, iratum populis immittere fratrem?
Mergi prima peto. Veniant prærupta Pachyno
Æquora. Laxatis ſubſidant Syrtibus urbes.
Si mihi Gildonem nequeunt abducere fata,
Me rape Gildoni. Felicior illa peruſtæ
Pars Libyæ, nimio quæ ſe munita calore
Defendit, tantique vacat ſecura tyranni.
Creſcat zona rubens. Medius flagrantis Olympi
Me quoque limes agat. Melius deſerta jacebo
Vomeris impatiens. Pulſis dominentur ariſtis
Dipſades, & ſitiens attollat gleba ceraſtas.
Quid me temperies juvit? quid mitior æther?
Gildoni fecunda fui. Jam Solis habenæ
Bis ſenas torquent hiemes, cervicibus ex quo
Hæret triſte jugum: noſtris jam luctibus ille
Conſenuit, regnumque ſibi tot vindicat annos:
Atque utinam regnum! Privato jure tenetur,
Exigui ſpecie fundi, quod Nilus & Atlas
Diſſidet. Occiduis quod Gadibus arida Barce,
Quodque Parætonio ſecedit litore Ganges,
Hoc ſibi tranſcripſit proprium. Pars tertia mundi
Unius prædonis ager. Diſtantibus idem
Inter ſe vitiis cinctus; quodcunque profunda
Traxit avaritia, luxu pejore refundit.
Inſtat terribilis vivis, morientibus heres,

Virginibus raptor, thalamis obſcœnus adulter.
Nulla quies. Oritur præda ceſſante libido,
Divitibuſque dies, & nox metuenda maritis.
Quiſquis vel locuples vel pulchra conjuge notus,
Crimine pulſatur falſo. Si crimina deſint,
Accitus conviva perit. Mors nulla refugit
Artificem. Varios ſuccos ſpumaſque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota novercis
Gramina. Si quiſquam vultu præſentia damnet,
Liberiuſve gemat, dapibus crudelis in ipſis
Emicat ad nutum ſtricto mucrone miniſter.
Fixus quiſque toro tacita formidine libat
Carnifices epulas, incertaque pocula pallens
Haurit, & intentos capiti circumſpicit enſes.
Splendet Tartareo furialis menſa paratu,
Cæde madens, atrox gladio, ſuſpecta veneno.
Ut vino calefacta Venus, tum ſævior ardet
Luxuries: mixtis redolent unguenta coronis.
Crinitos inter famulos pubemque canoram
Orbatas jubet ire nurus, nuperque peremtis
Arridere viris. Phalarin, tormentaque flammæ
Profuit, & Siculi mugitus ferre juvenci,
Quam tales audire choros. Nec damna pudoris
Turpia ſufficiunt. Mauris clariſſima quæque
Faſtidita datur. Media Carthagine ductæ
Barbara Sidoniæ ſubeunt connubia matres.
Æthiopem nobis generum, Naſamona maritum
Ingerit. Exterret cunabula degener infans.
His fretus ſociis, ipſo jam principe major
Incedit. Peditum præcurrunt agmina longe.

Circumdant equitum turmæ, Regesque clientes,
Quos nostris ditat spoliis. Proturbat avita
Quemque domo, veteres detrudit rure colonos.
Exsiliis dispersa feror. Nunquamne reverti
Fas erit, errantesque solo jam reddere cives ?
Iret adhuc in verba dolor, nisi Jupiter alto
Cœpisset solio. Voces adamante notabat
Atropos, & Lachesis jungebat stamina dictis.
Nec te, Roma, diu, nec te patiemur inultam,
Africa. Communem prosternet Honorius hostem.
Pergite securæ. Vestrum vis nulla tenorem
Separat: & soli famulabitur Africa Romæ.
Dixit, & afflavit Romam meliore juventa.
Continuo redit ille vigor, seniique colorem
Mutavere comæ. Solidatam crista resurgens
Erexit galeam, clipeique recanduit orbis,
Et levis excussa micuit rubigine cornus.
Humentes jam Noctis equos, Lethæaque Somnus
Frena regens, tacito volvebat sidera curru.
Jam duo Divorum proceres, majorque minorque
Theudosii pacem laturi gentibus ibant:
Qui Jovis arcanos monitus, mandataque ferrent
Fratribus, & geminis sancirent fœdera regnis.
Sic cum præcipites artem vicere procellæ,
Assiduoque gemens undarum verbere nutat
Descensura ratis, cæca sub nocte vocati
Naufraga Ledæi sustentant vela Lacones.
Circulus ut patuit Lunæ, secuere meatus
Diversos. Italas senior tendebat in oras.
At pater, intrantem Pontum qua Bosporus arctat,

Arcadii thalamis, urbique illapſus Eoæ.
Quem ſimul ac vidit natus: (nam clara nitebat
Cynthia:) permixto tremuerunt gaudia fletu,
Complexuque fovens, quos non ſperaverat, artus,
O mihi poſt Alpes nunc primum reddite, dixit,
Unde tuis optatus ades? Da tangere dextram,
Qua gentes cecidere feræ. Quis tale removit
Præſidium terris? Ut te mortalia pridem
Implorant, lugentque pium, fortemque requirunt!
Cui pater in tales rupit ſuſpiria voces:
Hoc erat? In fratres medio diſcordia Mauro
Naſcitur, & mundus germanaque diſſidet aula?
Gildoniſne ſalus tanti ſit palma furoris?
Scilicet egregius morum, magnoque tuendus,
Et cujus meritis pietas a fratre recedat.
In primo genitore, vide, civile calebat
Diſſidium. Dubio ſtabant Romana ſub ictu.
Quis procul Armenius, vel quis Mæotide ripa
Rex ignotus agit, qui me non juvit euntem?
Auxilio fovere Getæ, venere Geloni.
Solus at hic non puppe data, non milite miſſo,
Subſedit fluitante fide. Si ſigna tuliſſet
Obvia, detecto ſubmiſſius hoſte dolerem.
Reſtitit in ſpeculis fati, turbaque reductus
Libravit geminas eventu judice vires,
Ad rerum momenta cliens, ſeſeque daturus
Victori. Fortuna ſimul cum Marte pependit.
Et ſi non cupidis eſſem præreptus ab aſtris,
Exemplum ſequerer Tulli, laniandaque dumis
Impia diverſis raptarem membra quadrigis.

Germani nunc uſque tui reſponſa colebat.
En iterum calcat. Tali te credere monſtro
Poſt patrem fratremque paras? Sed magna rependit,
Inque tuam ſortem numeroſas tranſtulit urbes.
Ergo fas pretio cedet? Mercede placebit
Proditio? Taceo, læſi quod transfuga fratris,
Quod levis ingenio. Quamvis diſcrimine ſummo
Proditor apportet ſuſpenſa morte ſalutem,
Nunquam gratus erit. Damnamus luce reperta
Perfidiam: nec nos patimur committere tali
Hoc genus emtori. Cives cum mœnibus offert?
Hoc vendit patriam. Plerique in tempus abuſi
Mox odere tamen. Tenuit ſic Graia Philippus
Oppida. Pellæo libertas concidit auro.
Romani ſcelerum ſemper ſprevere miniſtros.
Noxia pollicitum domino miſcere venena
Fabricius Regi nudata fraude remiſit,
Infeſto quem Marte petit, bellumque negavit
Per famuli patrare nefas. Ductoſque Camillus
Trans murum pueros obſeſſæ reddidit urbi.
Traduntur pœnis alii, cum prœlia ſolvant;
Hic manet, ut moveat? Quem reſpuit alter in hoſtem,
Suſcipis in fratrem? Longi proh dedecus ævi!
Cui placet, auſtrales Gildo condonat habenas,
Tantaque mutatos ſequitur provincia mores.
Quaslibet ad partes animus nutaverit anceps:
Transfundit ſecum Libyam, refluumque malignus
Commodat imperium. Mauri fuit Africa munus.
Tollite Maſſylas fraudes. Removete bilingues
Inſidias, & verba ſoli ſpirantia virus.

Ne consanguineis certetur cominus armis,
Ne, precor. Hæc trucibus Thebis, hæc digna Mycenis;
In Mauros hoc crimen eat. Quid noster iniquum
Molitur Stilicho? Quando non ille jubenti
Paruit? An quisquam nobis devotior exstat?
Ut sileam varios, quos mecum gesserit, actus,
Quæ vidi post fata, loquar. Cum Divus abirem,
Res incompositas, fateor, tumidasque reliqui.
Stringebat vetitos etiamnum exercitus enses
Alpinis odiis, alternaque jurgia victi
Victoresque dabant. Vix hæc amentia nostris
Excubiis, nedum puero rectore, quiesset.
Heu quantum timui vobis, quid libera tanti
Militis auderet moles, cum cæca remoto
Ferveret jam læta metu. Dissensus acerbus,
Sed gravior consensus erat. Tunc ipse paterna
Successit pietate mihi, tenerumque rudemque
Fovit, & in veros eduxit principis annos:
Rufinumque tibi, quem tu tremuisse fateris,
Depulit. Hunc solum memorem solumque fidelem
Experior. Volui si quid, dum vita maneret,
Aut visus voluisse, gerit: venerabilis illi
Ceu numenque vocor præsens. Si tanta recusas,
At soceri reverere faces, at respice fratris
Connubium, pignusque meæ regale Serenæ.
Debueras etiam fraternis obvius ire
Hostibus, ille tuis. Quæ gens, quis Rhenus & Ister
Vos opibus junctos, conspirantesque tulissent?
Sed tantum permittite, cadat. Nil poscimus ultra.
Ille licet sese prætentis Syrtibus armet,

Oppositoque Atlante tegat: licet arva referta
Anguibus, & Solis medios objecerit æstus:
Novi consilium, novi Stilichonis in omnes
Æqualem casus animum. Penetrabit arenas:
Inveniet virtute viam. -- Sic Divus, & inde
Sic natus: Jussis, genitor, parebitur ultro.
Amplector præcepta lubens. Nec carior alter
Cognato Stilichone mihi. Commissa profanus
Ille luat. Redeat jam tutior Africa fratri.
  Talia dum longo secum sermone retexunt,
Hesperiam pervenit avus, castumque cubile
Ingreditur, Tyrio quo fusus Honorius ostro
Carpebat teneros Maria cum conjuge somnos.
Assistit capiti. Tunc sic per somnia fatur:
  Tantane devictos tenuit fiducia Mauros,
Care nepos? Iterum post me conjurat in arma
Progenies vesana Jubæ, bellumque resumit
Victoris cum stirpe sui? Firmumne jacentem
Obliti, Libyam nostro sudore receptam
Rursus habent? Ausus Latio contendere Gildo?
Germani nec fata timet? Nunc ire profecto
Nunc vellem, notosque senex ostendere vultus.
Nonne meam fugiet Maurus, cum viderit, umbram?
Quid dubitas? Exsurge toris. Invade rebellem.
Captivum mihi redde meum. Desiste morari.
Hoc generi fatale tuo. Dum sanguis in orbe
Noster erit, semper pallebit Regia Bocchi.
Jungantur spoliis Firmi Gildonis opima.
Exornet geminos Maurusia laurea currus.
Una domus toties una de gente triumphet.

Dî, bene, quod tantis interlabentibus annis
Servati Firmusque mihi, fraterque nepoti.
Dixit, & afflatus vicino Sole refugit.
At juvenem stimulis immanibus æmula virtus
Exacuit. Jam puppe vehi, jam stagna secare
Fervet, & absentes invadere cuspide Mauros.
Tum jubet acciri socerum, dextramque vocato
Conserit, & quæ sit potior sententia, quærit:
Per somnos mihi, sancte pater, jam sæpe futura
Panduntur, multæque canunt præsagia noctes.
Namque procul Libycos venatu cingere saltus,
Et juga rimari canibus Gætula videbar.
Mœrebat regio sævi vastata leonis
Incursu. Pecudum strages, passimque juvenci
Semineces, & adhuc infecta mapalia tabo,
Sparsaque sanguineis pastorum funera campis.
Aggredior latebras monstri, mirumque relatu
Conspicio. Dilapsus honos. Cervice minaces
Defluxere jubæ. Fractos inglorius armos
Supposuit servile gemens, ingestaque vincla
Unguibus, & subitæ collo sonuere catenæ.
Nunc etiam paribus secum certare tropæis
Hortator me cogit avus. Quonam usque morati
Cunctamur? Decuit pridem complere biremes,
Et pelagi superare minas. Transmittere primus
Ipse paro. Quæcunque meo gens barbara nutu
Stringitur, adveniat. Germania cuncta feratur
Navibus, & socia comitentur classe Sicambri.
Pallida translatum jam sentiat Africa Rhenum.
An patiar tot probra sedens, juvenisque relinquam

Quæ tenui rexique puer? Bis noster ad Alpes
Alterius genitor defensum regna cucurrit.
Nos prædæ faciles insultandique jacemus?
Finierat. Stilicho contra cui talia reddit:
Adversine tubam, Princeps, dignabere Mauri?
An feret ignavus clari solatia fati,
Te bellante mori? Decernet Honorius inde,
Hinc Gildo? Prius astra Chaos miscebit Averno.
Vindictam mandasse sat est. Plus nominis horror,
Quam tuus ensis, aget. Minuit præsentia famam.
Qui stetit, æquatur campo, collataque nescit
Majestatem acies. Sed quod magis utile factu,
Atque hosti gravius, sensus adverte, docebo.
Est illi patribus, sed non & moribus, iisdem
Mascezel; fugiens qui dira piacula fratris
Spesque suas, vitamque tuo commisit asylo.
Hunc ubi tentatis frustra mactare nequivit
Insidiis, patrias in pignora contulit iras;
Et quos ipse sinu parvos gestaverat, una
Obtruncat juvenes, inhumataque corpora vulgo
Dispulit, & tumulo cognatas arcuit umbras:
Naturamque simul, fratremque, hominemque cruentus
Exuit, & tenuem cæsis invidit arenam.
Hoc facinus refugo damnavit Sole Mycenas,
Avertitque diem. Sceleri sed reddidit Atreus
Crimen, & infandas excusat conjuge mensas.
Hic odium, non pœna fuit. Te prodita jura,
Te pater ultorem, te nudi pulvere Manes,
Te pietas polluta rogat. Si flentibus aram,
Et proprium miseris numen statuistis, Athenæ:

Si Pandionias planctu traxere phalanges
Inachides, belloque rogos meruere maritis:
Si mœstæ squalore comæ, lacrimisque Senatum
In Numidas pulsus solio commovit Adherbal:
Hunc quoque nunc Gildo, tanto quem funere mersit,
Hunc doleat venisse ducem, seseque minorem
Supplicibus sciat esse tuis. Quem sede fugavit,
Hunc præceps fugiat: fregit quem clade, tremiscat;
Agnoscatque suum, trahitur dum victima, fratrem.
Hæc ubi sederunt genero; notissima Marti
Robora, præcipuos electa pube maniplos
Disponit, portuque rates instaurat Etrusco.
Herculeam suus Alcides, Joviamque cohortem
Rex ducit Superûm; premitur nec signifer ullo
Pondere: festinant adeo vexilla moveri.
Nervius insequitur, meritusque vocabula Felix,
Dictaque ab Augusto legio, nomenque probantes
Invicti, clipeoque animosi teste Leones.
Dictis ante tamen princeps confirmat ituros
Aggere conspicuus. Stat circumfusa juventus
Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures.
Gildonem domitura manus, promissa minasque
Tempus agi. Si quid pro me doluistis, in armis
Ostentate mihi. Justo magnoque triumpho
Civiles abolete notas. Sciat orbis Eous,
Sitque palam, Gallos causa, non robore, vinci.
Nec vos, barbariem quamvis collegerit omnem,
Terreat. An Mauri fremitum raucosque repulsus
Umbonum, & vestros passuri cominus enses?
Non contra clipeis tectos, galeisve micantes

Ibitis. In solis longe fiducia telis:
Exarmatus erit, cum missile torserit, hostis.
Dextro movet jaculum: prætentat pallia læva.
Cetera nudus eques. Sonipes ignarus habenæ:
Virga regit. Non ulla fides, non agminis ordo.
Arma oneri, fuga præsidio. Connubia mille.
Non ulli generis nexus, non pignora curæ;
Sed numero languet pietas. Hæc copia vulgi.
Umbratus dux ipse rosis, & marcidus ibit
Unguentis, crudusque cibo, titubansque Lyæo:
Confectus senio, morbis, stuprisque solutus.
Excitet incestos turmalis buccina somnos:
Imploret citharas, cantatricesque choreas,
Offensus stridore tubæ, discatque coactus,
Quas vigilat Veneri, castris impendere noctes.
Nonne mori satius, quam vitæ ferre pudorem?
Nam quæ jam regio restat, si dedita Mauris
Regibus, Illyricis accesserit Africa damnis?
Jus Latium, quod tunc Meroe, rubroque solebat
Oceano cingi, Tyrrhena clauditur unda.
Et cui non Nilus, non intulit India metas,
Romani jam finis erit Trinacria regni?
Ite recepturi, prædo quem sustulit, axem,
Ereptumque Notum. Caput insuperabile rerum
Aut ruet in vestris, aut stabit Roma lacertis.
Tot mihi debetis populos, tot rura, tot urbes
Amissas. Uno Libyam defendite bello.
Vestros imperium remos, & vestra sequatur

Carbasa. Despectas trans æquora ducite leges.
Tertia jam solito cervix mucrone rotetur,
Tandem funereis finem positura tyrannis.
Omina conveniunt dicto, fulvusque Tonantis
Armiger, ad liquidam cunctis spectantibus æthram,
Correptum pedibus curvis innexuit hydrum.
Dumque reluctantem morsu partitur obunco,
Hæsit in ungue caput. Truncatus decidit anguis.
Ilicet auguriis alacres per saxa citati,
Torrentesque ruunt. Non mons, non silva retardat.
Pendula ceu parvis moturæ bella colonis
Ingenti clangore grues æstiva relinquunt
Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo.
Ordinibus variis per nubila texitur ales
Litera, pennarumque notis inscribitur aer.
Ut fluctus tetigere maris, tunc acrior arsit
Impetus. Arripiunt naves, ipsique rudentes
Expediunt, & vela ligant, & cornua summis
Associant malis. Quatitur Tyrrhena tumultu
Ora, nec Alpheæ capiunt navalia Pisæ.
Sic Agamemnoniam vindex cum Græcia classem
Solveret, innumeris fervebat vocibus Aulis.
Non illos strepitus, impendentisque procellæ
Signa, nec adventus dubii deterruit Austri.
Vellite, proclamant, socii, jam vellite funem.
Per vada Gildonem quamvis adversa petamus.
Ad bellum nos trudat hiems. Per devia Ponti
Quassatis cupio tellurem figere rostris.

Heu nimium segnes, cauta qui mente notatis,
Si revolant mergi, graditur si litore cornix.
Ora licet maculis adsperserit occiduus Sol,
Lunaque conceptis livescat turbida Coris,
Et contusa vagos jaculentur sidera crines,
Imbribus humescant Hædi, nimbosaque Taurum
Ducat Hyas, totusque fretis descendat Orion:
Certa fides cœli, sed major Honorius auctor.
Illius auspiciis immensa per æquora miles,
Non Plaustris, Arctove regor. Contemne Booten;
Navita, turbinibus mediis permitte carinas.
Si mihi tempestas Libyam ventique negabunt,
Augusti Fortuna dabit. -- Jam classis in altum
Provehitur. Dextra Ligures, Hetruria læva
Linquitur, & cæcis vitatur Corsica saxis.
Humanæ in speciem plantæ se magna figurat
Insula. Sardoam veteres dixere coloni.
Dives ager frugum. Pœnos Italosve petenti
Opportuna situ. Quæ pars vicinior Afris,
Plana solo, ratibus clemens. Quæ respicit Arcton,
Immitis, scopulosa, procax, subitisque sonora
Fluctibus. Insanos infamat navita montes.
Hinc hominum, pecudumque lues, hinc pestifer aer
Sævit, & exclusis regnant Aquilonibus Austri.
Quos ubi luctatis procul effugere carinis;
Per diversa ruunt sinuosæ litora terræ.
Pars adit antiqua ductos Carthagine Sulcos:
Partem litoreo complectitur Olbia muro.

Urbs Libyam contra Tyrio fundata potenti
Tenditur in longum Caralis, tenuemque per undam
Obvia dimittit fracturum flamina collem.
Efficitur portus medium mare, tutaque ventis
Omnibus ingenti mansuescunt stagna recessu.
Hanc omni petiere manu, prorisque reductis
Suspensa Zephyros exspectant classe faventes.

XVI

CL. CLAUDIANI

IN

FL. MALLII THEODORI

CONSULATUM

PROLOGUS.

Audebisne, precor, doctæ subjecta catervæ
Inter tot proceres, nostra Thalia, loqui?
Nec te fama vetat, vero quam celsius actam
Vel servasse labor, vel minuisse pudor?
An tibi continuis crevit fiducia castris,
Totaque jam vatis pectora miles habet?
Culmina Romani majestatemque Senatus,
Et, quibus exsultat Gallia, cerne viros.
Omnibus audimur terris, mundique per aures
Ibimus. Ah nimius Consulis urget amor!
Jupiter, ut perhibent, spatium cum discere vellet
Naturæ, regni nescius ipse sui,

Armigeros utrinque duos æqualibus alis
  Misit ab Eois Occiduisque plagis.
Parnassus geminos fertur junxisse volatus;
  Contulit alternas Pythius axis aves.
Princeps non aquilis terram cognoscere curat.
  Certius in vobis æstimat imperium.
Hoc ego concilio collectum metior orbem:
  Hoc video cœtu quidquid ubique micat.

XVII

CL. CLAUDIANI

DE CONSULATU

FL. MALLII THEODORI

PANEGYRIS.

IPSA quidem virtus pretium sibi, solaque late
Fortunæ secura nitet, nec fastibus ullis
Erigitur, plausuve petit clarescere vulgi.
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
Casibus ex alta mortalia despicit arce.
Attamen invitam blande vestigat, & ultro
Ambit Honos. Docuit toties a rure profectus
Lictor, & in mediis quæsitus Consul aratris.
Te quoque naturæ sacris mundique vacantem,
Emeritum pridem, desudatisque remotum
Judiciis, eadem rursum complexa potestas
Evehit, & reducem notis imponit habenis.
Accedunt trabeæ. Nil jam, Theodore, relictum;
Quo virtus animo crescat, vel splendor honore.
Culmen utrumque tenes. Talem te protinus anni

Formavere rudes, & dignum vita curuli
Traxit iter, primæque senes cessere juventæ.
Jam nunc canities animi, jam dulce loquendi
Pondus, & attonitas sermo qui duceret aures,
Mox undare foro victrix opulentia linguæ,
Tutarique reos. Ipsa hæc amplissima sedes
Orantem stupuit, bis laudatura regentem.
Hinc te pars Libyæ moderantem jura probavit,
Quæ nunc tota probat. Longi sed pignus amoris
Exiguæ peperere moræ: populumque clientem
Publica mansuris testantur vocibus æra.
Inde tibi Macetum tellus, & credita Pellæ
Mœnia, quæ famulus quondam ditavit Hydaspes.
Tantaque commissæ revocasti gaudia genti
Mitibus arbitriis, quantum bellante Philippo
Floruit, aut nigri cecidit cum regia Pori.
 Sed non ulterius te præbuit urbibus aula:
Maluit esse suum. Terris edicta daturus,
Supplicibus responsa, venis. Oracula Regis
Eloquio crevere tuo, nec dignius unquam
Majestas meminit sese Romana locutam.
Hinc sacræ mandantur opes, orbisque tributa
Possessi; quidquid fluviis evolvitur auri:
Quidquid luce procul venas rimata sequaces
Abdita pallentis fodit sollertia Bessi.
 Ac velut exsertus lentandis navita tonsis
Præficitur lateri custos; hinc ardua proræ
Temperat, & fluctus tempestatesque futuras
Edocet: assiduo cum Dorida vicerit usu,
Jam clavum totamque subit torquere carinam:

Sic cum clara diu rerum documenta dediſſes,
Non te parte ſui, ſed in omni corpore, ſumſit
Imperium, cunctaque dedit tellure regendos
Rectores. Hiſpana tibi Germanaque Tethys
Paruit, & noſtro diducta Britannia mundo:
Diverſoque tuas coluerunt gurgite voces
Lentus Arar, Rhodanuſque ferox, & dives Iberus.
O quoties doluit Rhenus, qua barbarus ibat,
Quod te non geminis frueretur judice ripis!
Unius ſit cura viri, quodcunque rubeſcit
Occaſu, quodcunque dies devexior ambit.
Tam celer aſſiduos explevit curſus honores.
Una poteſtatum ſpatiis interfuit ætas,
Totque gradus fati juvenilibus intulit annis.
Poſtquam parta quies, & ſummum nacta cacumen,
Jam ſecura petit privatum gloria portum;
Ingenii redeunt fluctus, aliique labores:
Et vitæ pars nulla perit. Quodcunque recedit
Litibus, incumbit ſtudiis, animuſque viciſſim
Aut curam apponit populis, aut otia Muſis.
Omnia Cecropiæ relegis ſecreta ſenectæ,
Diſcutiens quod quiſque novum mandaverit ævo,
Quantaque diverſæ producant agmina ſectæ.
Namque aliis princeps rerum diſponitur aer:
Hic confidit aquis: hic procreat omnia flammis.
Alter, in Ætnæas caſurus ſponte favillas,
Diſpergit revocatque Deum, rurſumque receptis
Nectit amicitiis quidquid diſcordia ſolvit.
Corporis hic damnat ſenſus, verumque videri
Pernegat. Hic ſemper lapſuræ pondera terræ

Conatur rapido cœli fulcire rotatu,
Accenditque diem prærupti turbine saxi.
Ille ferox, unoque tegi non passus Olympo,
Immensum per inane volat, finemque perosus
Parturit innumeros angusto pectore mundos.
Hi vaga collidunt cæcis primordia plagis.
Numina constituunt alii, casusque relegant.
Grajorum obscuras Romanis floribus artes
Irradias, vicibus gratis formare loquentes
Suetus, & alterno verum contexere nodo.
Quidquid Socratico manavit ab ordine, quidquid
Docta Cleantheæ sonuerunt atria turbæ,
Inventum quodcunque tuo, Chrysippe, recessu;
Quidquid Democritus risit, dixitque tacendo
Pythagoras: uno se pectore cuncta vetustas
Condidit, & major collectis viribus exit.
Ornantur veteres, & nobiliore magistro
In Latium spretis Academia migrat Athenis,
Ut tandem propius discat, quo fine beatum
Dirigitur; quæ norma boni, qui limes honesti;
Quænam membra sui virtus divisa domandis
Objectet vitiis; quæ pars injusta recidat,
Quæ vincat ratione metus, quæ frenet amores.
Aut quoties elementa doces, semperque fluentis
Materiæ causas: quæ vis animaverit astra,
Impuleritque choros: quo vivat machina motu.
Sidera cur septem retro nitantur in ortus
Obluctata polo: variisne meatibus idem
Arbiter; an geminæ convertant æthera mentes.
Sitne color proprius rerum, lucisne repulsu

Eludant aciem. Tumidos quæ Luna recursus
Nutriat Oceani: quo fracta tonitrua vento:
Quid trahat imbriferas nubes; quo saxa creentur
Grandinis. Unde rigor nivibus: quæ flamma per auras
Excutiat rutilos tractus, aut fulmina velox
Torqueat, aut tristem figat crinita cometen.
Jam tibi compositam fundaverat ancora puppim.
Telluris jam certus eras. Fecunda placebant
Otia. Nascentes ibant in secula libri.
Cum subito liquida cessantem vidit ab æthra
Justitia, & tanto viduatas judice leges.
Continuo frontem nimbo velata pudicam
Deserit Autumni portas, qua vergit in Austrum
Signifer, & noctis reparant dispendia Chelæ.
Pax avibus, quacunque volat; rabiemque frementes
Deposuere feræ. Lætatur terra reverso
Numine, quod prisci post tempora perdidit auri.
Illa per occultum Ligurum se mœnibus infert,
Et castos levibus plantis ingressa Penates
Invenit ætherios signantem pulvere cursus;
Quos pia sollicito deprendit pollice Memphis:
Quæ moveant momenta polum, quam certus in astris
Error: quis tenebras Soli causisque meantem
Defectum indicat numerus: quæ linea Phœben
Damnet, & excluso pallentem fratre relinquat.
Ut procul adspexit fulgentia virginis ora,
Cognovitque Deam: vultus veneratus amicos
Occurrit, scriptæque notas confundit arenæ.
Tunc sic Diva prior: Malli, sincera bonorum
Congeries, in quo veteris vestigia recti,

Et ductos video mores meliore metallo:
Jam satis indultum studiis; Musæque tot annos
Eripuere mihi. Pridem te jura reposcunt.
Aggredere, & nostro rursum te redde labori.
Nec tibi sufficiat transmissæ gloria vitæ.
Humanum curare genus quis terminus unquam
Præscripsit? Nullas recipit prudentia metas.
Adde, quod hæc multis potuit contingere sedes.
Sed meriti tantum redeunt, actusque priores
Commendat repetitus honos, virtusque reducit,
Quos fortuna legit. Melius magnoque petendum
Credis, in abstrusa rerum ratione morari?
Scilicet illa tui patriam præcepta Platonis
Erexere magis, quam qui responsa secutus
Obruit Eoas classes, urbemque carinis
Vexit, & arsuras Medo subduxit Athenas?
Spartanis potuit robur præstare Lycurgus
Matribus, & sexum leges vicere severæ:
Civibus & vetitis ignavo credere muro,
Tutius objecit nudam Lacedæmona bellis.
At non Pythagoræ monitus, annique silentes,
Famosum Œbalii luxum pressere Tarenti.
Quis vero insignem tanto sub principe curam
Respuat? Aut quando meritis majora patebunt
Præmia? Quis demens adeo, qui jungere sensus
Cum Stilichone neget? Similem quæ protulit ætas
Consilio vel Marte virum? Nunc Brutus amaret
Vivere sub regno. Tali succumberet aulæ
Fabricius. Cuperent ipsi servire Catones.
Nonne vides, ut nostra soror Clementia tristes

Obtundat gladios: fratresque amplexa serenos
Assurgat Pietas: fractis ut lugeat armis
Perfidia, & laceris morientes crinibus hydri
Lambant invalido Furiarum vincla veneno?
Exsultat cum Pace Fides. Jam sidera cunctæ
Liquimus, & placidas inter discurrimus urbes.
Nobiscum, Theodore, redi. -- Subit ille loquentem
Talibus: Agrestem dudum me, Diva, reverti
Cogis; & infectum longi rubigine ruris
Ad tua signa vocas? Nam quæ mihi cura tot annos
Altera, quam duras sulcis mollire novales?
Nosse soli vires, nemori quæ commoda rupes,
Quis felix oleæ tractus, quæ gleba faveret
Frugibus, aut quales tegeret vindemia colles?
Terribiles rursum lituos veteranus adibo,
Et desueta vetus tentabo cærula vector?
Collectamque diu, & certis utcunque locatam
Sedibus, in dubium patiar deponere famam?
Nec me, quid valeat natura fortior usus,
Præterit, aut quantum neglectæ defluat arti.
Desidis aurigæ non audit verbera currus:
Nec manus agnoscit, quem non exercuit, arcum.
Esse sed injustum fateor quodcunque negatur
Justitiæ. Tu prima hominem silvestribus antris
Elicis, & fœdo detergis secula victu.
Te propter colimus leges, animosque ferarum
Exuimus. Nitidis quisquis te sensibus hausit,
Irruet intrepidus flammis, hiberna secabit
Æquora: confertos hostes superabit inermis.
Ille vel Æthiopum pluviis solabitur æstus:

Illum trans Scythiam vernus comitabitur aer.
Sic fatus, tradente Dea suscepit habenas
Quatuor ingenti Juris temone refusas.
Prima Padum Tiberimque ligat, crebrisque micantem
Urbibus Italiam: Lybias Pœnosque secunda
Temperat: Illyrico se tertia porrigit orbi:
Ultima Sardiniam, Cyrnon, trifidamque retentat
Sicaniam, & quidquid Tyrrhena tunditur unda,
Vel gemit Ionia. Nec te molimina rerum,
Aut tantum turbavit onus. Sed ut altus Olympi
Vertex, qui spatio ventos hiemesque relinquit,
Perpetuum nulla temeratus nube serenum,
Celsior exsurgit pluviis, auditque ruentes
Sub pedibus nimbos, & rauca tonitrua calcat:
Sic patiens animi per tanta negotia liber
Emergit, similisque sui; justique tenorem
Flectere non odium cogit, non gratia suadet.
Nam spretas quis opes, intactaque pectora lucro
Commemoret? Fuerint aliis hæc forte decora:
Nulla potest laus esse tibi, quæ crimina purget.
Servat inoffensam divina modestia vocem.
Temperiem servant oculi. Nec lumina fervor
Asperat, aut rabidas suffundit sanguine venas.
Nullaque mutati tempestas proditur oris.
Quin etiam fontes expulsa corrigis ira,
Et placidus delicta domas. Nec dentibus unquam
Instrepis horrendum, fremitu nec verbera poscis.
Qui fruitur pœna, ferus est, legumque videtur
Vindictam præstare sibi: cum viscera felle
Canduerint; ardet stimulis, ferturque nocendi

Prodigus, ignarus causæ. Diis proximus ille,
Quem ratio, non ira, movet: qui, facta rependens,
Consilio punire potest. Mucrone cruento
Se jactent alii, studeant feritate timeri,
Addictoque hominum cumulent æraria censu.
  Lene fluit Nilus, sed cunctis amnibus exstat
Utilior, nullas confessus murmure vires.
Acrior ac rapidus tacitas prætermeat ingens
Danubius ripas. Eadem clementia sani
Gurgitis immensum diducit in ostia Gangen.
Torrentes immane fremant, lassisque minentur
Pontibus: involvant spumoso vortice silvas.
Pax majora decet. Peragit tranquilla potestas
Quod violenta nequit; mandataque fortius urget
Imperiosa quies. Idem prædurus iniquas
Accepisse preces: rursus, quæ digna petitu,
Largiri facilis: nec, quæ comitatur honores,
Ausa tuam leviter tentare superbia mentem.
Frons privata manet. Nec se meruisse fatetur,
Qui crevisse putat: rigidi sed plena pudoris
Elucet gravitas fastu jucunda modesto.
Quæ non seditio, quæ non insania vulgi
Te viso lenita cadat? quæ dissona ritu
Barbaries, medii quam non reverentia frangat?
Vel quis non sitiens sermonis mella politi
Deserat Orpheos blanda testudine cantus?
  Qualem te legimus teneri primordia mundi
Scribentem, aut partes animæ per singula, talem
Cernimus, & similes agnoscit pagina mores.
  Nec dilata tuis Augusto judice merces

Officiis. Illumque habitum, quo jungitur aulæ
Curia, qui socio proceres cum principe nectit,
Quem quater ipse gerit, perfecto detulit anno:
Deposuitque suas te succedente curules.
Crescite virtutes, fecunda refloruit ætas:
Ingeniis patuit campus: certusque merenti
Stat favor. Ornatur propriis industria donis.
Surgite sopitæ, quas obruit ambitus, artes.
Nil licet invidiæ, Stilicho dum prospicit orbi,
Sidereusque gener. Non hic violata curulis,
Turpia non Latios incestant nomina fastos.
Fortibus hæc concessa viris, solisque gerenda
Patribus, & Romæ nunquam latura pudorem.
Nuntia votorum celeri jam fama volatu
Moverat Aonios audito Consule lucos.
Concinuit felix Helicon, fluxitque Aganippe
Largior, & docti riserunt floribus amnes.
Uranie redimita comas, qua sæpe magistra
Mallius igniferos radio descripserat axes,
Sic alias hortata Deas: Patimurne, sorores,
Optato procul esse die? nec limina nostri
Consulis, & semper dilectas vimus ædes?
Notior est Helicone domus. Gestare curules,
Et fasces subiisse libet. Miracula plebi
Colligite, & claris nomen celebrate theatris.
Tu Jovis æquorei submersam fluctibus aulam
Oratum volucres, Erato, jam perge quadrigas,
A quibus haud unquam palmam rapturus Arion.
Illustret Circum sonipes, quicunque superbo
Perstrepit hinnitu Bætin, qui splendida potat

Stagna Tagi, madidoque jubas adspergitur auro.
 Calliope, liquidas Alciden posce palæstras.
Cuncta Palæmoniis manus explorata coronis
Adsit, & Eleo pubes laudata Tonanti.
 Tu juga Taygeti, frondosaque Mænala, Clio,
I Triviæ supplex. Non aspernata rogantem
Amphitheatrali faveat Latonia pompæ.
Audaces legat ipsa viros, qui colla ferarum
Arte ligent, certoque premant venabula nisu:
Ipsa truces fetus, captivaque ducat ab antris
Prodigia, & cædis sitientem differat arcum.
Conveniant ursi, magna quos mole rudentes
Torva Lycaoniis Helice miretur ab astris:
Perfossique ruant populo pallente leones,
Quales Mygdonio curru frenare Cybelle
Optet, & Herculei malint fregisse lacerti.
Obvia fulminei properent ad vulnera pardi
Semine permixto geniti, cum forte leænæ
Nobiliorem uterum viridis corrupit adulter;
Hi maculis patres referunt, & robore matres.
Quidquid monstriferis nutrit Gætulia campis,
Alpina quidquid tegitur nive, Gallica quidquid
Silva timet, jaceat. Largo ditescat arena
Sanguine. Consumant totos spectacula montes.
 Nec molles egeant nota dulcedine ludi.
Qui lætis risum salibus movisse facetus,
Qui nutu manibusque loquax; cui tibia flatu,
Cui plectro pulsanda chelys, qui pulpita socco
Personat, aut alte graditur majore cothurno:
Et qui magna levi detrudens murmura tactu,

Innumeras voces ſegetis moderatus aenæ,
Intonet erranti digito, penituſque trabali
Vecte laborantes in carmina concitet undas.
Vel qui more avium ſeſe jaculentur in auras,
Corporaque ædificent celeri creſcentia nexu,
Quorum compoſitam puer amentatus in arcem
Emicet, &, vinctus plantæ vel cruribus hærens,
Pendula librato figat veſtigia ſaltu.
Mobile ponderibus deſcendat pegma reductis,
Inque chori ſpeciem ſpargentes ardua flammas
Scena rotet. Varios effingat Mulciber orbes
Per tabulas impune vagus, pictæque citato
Ludant igne trabes, & non permiſſa morari
Fida per innocuas errent incendia turres.
Laſcivæ ſubito confligant æquore lembi,
Stagnaque remigibus ſpument immiſſa canoris.
Conſul per populos, idemque graviſſimus auctor
Eloquii, duplici vita ſubnixus in ævum
Procedat, libris pariter faſtiſque legendus.
Accipiat patris exemplum, tribuatque nepoti
Filius, & cœptis ne deſit faſcibus heres.
Decurrat trabeata domus, tradatque ſecures
Mutua poſteritas, ſervatoque ordine fati
Mallia continuo numeretur Conſule proles.

XVIII

CL. CLAUDIANI IN EUTROPIUM

LIBER I.

SEMIFEROS partus, metuendaque pignora matri,
Mœnibus & mediis auditum noĉte luporum
Murmur, & attonito pecudes paſtore locutas,
Et lapidum diras hiemes, nimboque minacem
Sanguineo rubuiſſe Jovem, puteoſque cruore
Mutatos, viſaſque polo concurrere Lunas,
Et geminos Soles mirari deſinat orbis.
Omnia ceſſerunt eunucho Conſule monſtra.
  Heu cœli terræque pudor! Trabeata per urbes
Oſtentatur anus, titulumque effeminat anni.
Pandite, Pontifices, Cumanæ carmina vatis,
Fulmineos ſollers Etruria conſulat ignes,
Immerſumque nefas fibris exploret haruſpex.
Quæ nova portendunt Superi! Niluſne meatu
Devius, & noſtri tentat jam transfuga mundi
Se rubro miſcere mari? Ruptone Niphate

Rursum barbaricis Oriens vastabitur armis?
An morbi ventura lues? an nulla colono
Responsura seges? Quæ tantas expiet iras
Victima? quo diras jugulo placabimus aras?
Consule lustrandi fasces, ipsoque litandum
Prodigio: quodcunque parant hoc omine fata,
Eutropius cervice luat. Sic omnia volvis?
Hoc regni, Fortuna, tenes? Quænam ista jocandi
Sævitia? Humanis quantum bacchabere rebus?
Si tibi servili placuit fœdare curules
Crimine, procedat laxata compede Consul:
Rupta Quirinales fumant ergastula cinctus.
Da saltem quemcunque virum. Discrimina quædam
Sunt famulis splendorque suus; maculamque minorem
Conditionis habet, domino qui vixerit uno.
Si pelagi fluctus, Libyæ si discis arenas,
Eutropii numerabis heros. Quot jura, quot ille
Mutavit tabulas, vel quanta vocabula vertit!
Nudatus quoties, medicum dum consulit emtor,
Ne qua per occultum lateat jactura dolorem!
Omnes pœnituit pretii: venumque redibat,
Dum vendi potuit. Postquam deformè cadaver
Mansit, & in rugas totus defluxit aniles;
Jam specie doni certatim limine pellunt,
Et fœdum ignaris properant obtrudere munus.
  Tot translata jugis summisit colla vetustum
Servitium, semperque novum, nec destitit unquam:
Sæpe tamen cœpit. Cunabula prima cruentis
Dedita suppliciis. Rapitur castrandus ab ipso
Ubere. Suscipiunt, matris post viscera, pœnæ.

Advolat Armenius certo mucrone recisos
Edoctus mollire mares, damnoque nefandum
Aucturus pretium, fecundum corporis ignem
Sedibus exhaurit geminis, unoque sub ictu
Eripit officium patris, nomenque mariti.
Ambiguus vitæ jacuit, penitusque supremum
In cerebrum secti traxerunt frigora nervi.
Laudemusne manum, quæ vires abstulit hosti?
An potius fato causam tribuisse queramur?
Profuerat mansisse virum. Felicior exstat
Opprobrio. Serviret adhuc, si fortior esset.
Inde per Assyriæ trahitur commercia ripæ.
Hinc fora venalis Galata ductore frequentat,
Permutatque domos varias. Quis nomina possit
Tanta sequi? Miles tabulis Ptolemæus in illis
Notior. Hic longo lassatus pellicis usu
Donat Arinthæo. Neque enim jam dignus haberi,
Nec maturus emi. Cum fastiditus abiret,
Quam gemuit! quanto planxit divortia luctu!
Hæc erat heu, Ptolemæe, fides? Hoc profuit ætas
In gremio consumta tuo, lectusque jugalis,
Et ducti toties inter præsepia somni?
Libertas promissa perit: viduumne relinquis
Eutropium? tantasque premunt oblivia noctes,
Crudelis? Generis proh sors durissima nostri!
Femina cum senuit, retinet connubia partu,
Uxorisque decus matris reverentia pensat.
Nos Lucina fugit, nec pignore nitimur ullo.
Cum forma dilapsus amor. Defloruit oris
Gratia. Qua miseri scapulas tutabimur arte?

Qua placeam ratione ſenex? -- Sic fatus acutum
Aggreditur lenonis opus. Nec ſegnis ad artem
Mens erat, officiique capax, omneſque pudoris
Hauſerat inſidias. Cuſtodia nulla tuendo
Fida toro. Nulli poterant excludere veſtes.
Ille vel ærata Danaen in turre latentem
Eliceret. Fletus domini fingebat amantis:
Indomitaſque mora, pretio lenibat avaras,
Laſcivaſque jocis. Non blandior ullus euntis
Ancillæ tetigiſſe latus, leviterque reductis
Veſtibus occulto crimen mandare ſuſurro:
Nec furtis quæſiſſe locum, nec fraude reperta
Cautior eluſi fremitus vitare mariti.
  Haud aliter juvenum flammis Ephyreia Lais
Et gemino dotata mari, cum ſerta refundit
Canities, jam turba procax, noctiſque recedit
Ambitus, & raro pulſatur janua tactu,
Seque reformidat ſpeculo damnare ſenectus:
Stat tamen, atque alias ſuccingit lena miniſtras,
Dilectumque diu quamvis longæva lupanar
Circuit, & retinent mores, quod perdidit ætas.
Hinc honor Eutropio; cumque omnibus unica virtus
Eſſet in eunuchis, thalamos ſervare pudicos,
Solus adulteriis crevit. Nec verbera tergo
Ceſſavere tamen, quoties decepta libido
Irati caluiſſet heri. Fruſtraque rogantem,
Jactantemque ſuos tot jam per luſtra labores,
Dotalem genero nutritoremque puellæ
Tradidit. Eous rector Conſulque futurus
Pectebat dominæ crines, & ſæpe lavanti

Nudus in argento lympham geſtabat alumnæ.
Et cum ſe rapido feſſam projecerat æſtu,
Patricius roſeis pavonum ventilat alis.
Jamque ævo laxata cutis, ſulciſque genarum
Corruerat paſſa facies rugoſior uva.
Flava minus preſſo finduntur vomere rura:
Nec vento ſic vela tremunt. Miſerabile turpes
Exedere caput tineæ. Deſerta patebant
Intervalla comæ: qualis ſitientibus arvis
Arida jejunæ ſeges interlucet ariſtæ:
Vel qualis gelidis pluma labente pruinis
Arboris immoritur trunco brumalis hirundo.
Scilicet ut trabeis injuria creſceret olim,
Has in fronte notas, hoc dedecus addidit oris
Luxuriæ Fortuna ſuæ; cum pallida nudis
Oſſibus horrorem dominis præberet imago,
Decolor & macies occurſu læderet omnes;
Aut pueris latura metus, aut tædia menſis,
Aut crimen famulis, aut procedentibus omen,
Et nihil exhauſto caperent in ſtipite lucri.
Sternere quippe toros, vel cædere ligna culinæ,
Membra negant. Aurum, veſtes, arcana tueri
Mens infida vetat. Quis enim committere vellet
Leaoni thalamum? Tandem ceu funus acerbum,
Infauſtamque ſuis truſere penatibus umbram.
Contemtu jam liber erat. Sic paſtor obeſum
Lacte canem ferroque ligat, paſcitque revinctum,
Dum validus ſervare gregem, vigilique rapaces
Latratu terrere lupos. Cum tardior idem
Jam ſcabie laceras dejecit ſordidus aures,

Solvit, & exuto lucratur vincula collo.
Est ubi despectus nimius juvat. Undique pulso
Per cunctas licuit fraudes impune vagari,
Et fatis aperire viam. Proh quisquis Olympi
Summa tenes, tantone libet mortalia risu
Vertere? Qui servi non est admissus in usum,
Suscipitur regnis, &, quem privata ministrum
Dedignata domus, moderantem sustinet aula.
Ut primum vetulam traxere Palatia vulpem,
Quis non ingemuit? Quis non irrepere sacris
Obsequiis doluit toties venale cadaver?
Ipsi quin etiam tali consorte fremebant
Regales famuli, quibus est illustrior ordo
Servitii, sociumque sibi sprevere superbi.
Cernite, quem Latiis poscant annectere fastis:
Cujus & eunuchos puduit. Sed vilior ante
Obscuræ latuit pars ignotissima turbæ,
Donec Abundanti furiis, qui rebus Eois
Exitium, primoque sibi produxit, ab imis
Evectus thalamis summos invasit honores.
Quam bene dispositum terris, ut dignus iniqui
Fructus consilii primis auctoribus instet!
Sic multos fluvio vates arente per annos,
Hospite qui cæso monuit placare Tonantem,
Inventas primus Busiridis imbuit aras,
Et cecidit sævi, quod dixerat, hostia sacri:
Sic opifex tauri, tormentorumque repertor,
Qui funesta novo fabricaverat æra dolori,
Primus inexpertum Siculo cogente tyranno
Sensit opus, docuitque suum mugire juvencum.

Nullius Eutropius, quam qui se protulit, ante
Direptas possedit opes, nullumque priorem
Perculit exsilio, solumque hoc rite peregit,
Auctorem damnare suum. Postquam obsitus ævo
Semivir excelsam rerum sublatus in arcem,
Quod nec vota pati, nec fingere somnia possent,
Vidit sub pedibus leges, subjectaque colla
Nobilium, tantumque sibi permittere fata:
Qui nihil optasset plus libertate mereri,
Jam jam dissimulat dominos, alteque tumescunt
Serviles animi. Procerum squalore repletus
Carcer, & exsulibus Meroe campique gemiscunt
Æthiopum. Pœnis hominum plaga personat ardens.
Marmaricus claris violatur cædibus Ammon.
Asperius nihil est humili, cum surgit in altum:
Cuncta ferit, dum cuncta timet: desævit in omnes,
Ut se posse putent. Nec bellua tetrior ulla
Quam servi rabies in libera terga furentis.
Agnoscit gemitus, & pœnæ parcere nescit
Quam subiit, dominique memor, quem verberat, odit.
Adde, quod eunuchus nulla pietate movetur,
Nec generi natisve cavet. Clementia cunctis
In similes, animosque ligant consortia damni.
Iste nec eunuchis placidus: sed pejus in aurum
Æstuat. Hoc uno fruitur succisa libido.
Quid nervos secuisse juvat? Vis nulla cruentam
Castrat avaritiam. Parvis exercita furtis
Quæ vastare penum, neglectaque sueverat arcæ
Claustra remoliri, nunc uberiore rapina
Peccat in orbe manus. Quidquid se Tigris ab Æmo

Dividit, hoc certa proponit merce locandum
Inſtitor imperii, caupo famoſus honorum.
Hic Aſiam villa pactus regit. Ille redemit
Conjugis ornatu Syriam. Dolet ille paterna
Bithynos mutaſſe domo. Suffixa patenti
Veſtibulo pretiis diſtinguit regula gentes.
Tot Galatæ, tot Pontus eat, tot Lydia nummis.
Si Lyciam tenuiſſe velis, tot millia ponas:
Si Phrygas, adde parum. Propriæ ſolatia ſorti
Communes vult eſſe notas, & venditus ipſe
Vendere cuncta cupit. Certantum ſæpe duorum
Diverſum ſuſpendit onus: cum pondere judex
Vergit, & in geminas nutat provincia lances.
Non pudet heu, Superi, populos venire ſub haſta?
Vendentis certe pudeat. Quid jure ſepultum
Mancipium tot regna tenet, tot diſtrahit urbes?
Pollentem ſolio Crœſum victoria Cyri
Fregit, ut Eunucho fluerent Pactolus & Hermus?
Attalus heredem voluit te, Roma, relinqui,
Reſtitit Antiochus præſcripto margine Tauri,
Indomitos curru Servilius egit Iſauros,
Et Pharos Auguſto jacuit, vel Creta Metello,
Ne non Eutropio quæſtus numeroſior eſſet?
In mercem veniunt Cilices, Judæa, Sophene,
Romanuſque labor, Pompejanique triumphi.
Quo ſtruis hos auri cumulos? Quæ pignora tantis
Succedent opibus? Nubas ducaſve licebit:
Nunquam mater eris, nunquam pater. Hoc tibi ferrum,
Hoc natura negat. Te grandibus India gemmis,
Te foliis Arabes ditent, te vellere Seres:

Nullus inops adeo, nullum ſic urget egeſtas,
Ut velit Eutropii fortunam & membra paciſci.
Jamque oblita ſui, nec ſobria divitiis mens,
In miſeras leges, hominumque negotia ludit.
Judicat eunuchus. Quid jam de Conſule miror?
Prodigium quodcunque gerit. Quæ pagina lites
Femineas meminit? Quibus unquam ſecula terris
Eunuchi videre forum? Sed ne qua vacaret
Pars ignominia, neu quid reſtaret inauſum,
Arma etiam violare parat, portentaque monſtris
Aggerat, & ſecum petulans amentia certat.
Erubuit Mavors, averſaque riſit Enyo,
Dedecus Eoum: quoties intenta ſagittis
Et pharetra fulgens anus exercetur Amazon:
Arbiter aut quoties belli, paciſque recurrit,
Alloquiturque Getas. Gaudet, cum viderit, hoſtis,
Et ſentit jam deeſſe viros. Incendia fumant.
Muris nulla fides. Squalent populatibus agri,
Et medio ſpes ſola mari. Trans Phaſin aguntur
Cappadocum matres, ſtabuliſque abducta paternis
Caucaſias captiva bibunt armenta pruinas,
Et Scythicis mutant Argei pabula ſilvis.
Extra Cimmerias, Taurorum clauſtra, paludes
Flos Syriæ ſervit: ſpoliis nec ſufficit atrox
Barbarus. In cædem vertunt faſtidia prædæ.
Ille tamen (quid enim ſervum, mollemque pudebit?
Aut quid in hoc poterit vultu flagrare ruboris?)
Pro victore redit. Peditum vexilla ſequuntur,
Et turmæ ſimiles, Eunuchorumque manipli,
Helleſpontiacis legio digniſſima ſignis.

Obvius ire cliens, defensoremque reversum
Complecti. Placet ipse sibi, laxasque laborat
Distendisse genas, fictumque inflatus anhelat,
Pulvere respersus tineas, & Solibus ora
Pallidior, verbisque sonat plorabile quiddam
Ultra nequitiam fractis, & prœlia narrat,
Perque suam tremula testatur voce sororem,
Defecisse vagas ad publica commoda vires:
Cedere livori, nec sustentare procellas
Invidiæ, mergique fretis spumantibus orat.
Exoretque utinam! Dum talia fatur, ineptas
Detergit lacrimas, atque inter singula dicta
Flebile suspirat. Qualis venit arida socrus
Longinquam visura nurum: vix lassa resedit,
Et jam vina petit. Quid te, turpissima, bellis
Inseris, aut sævi pertentas Pallada campi?
Tu potes alterius studiis hærere Minervæ;
Tu telas, non tela, pati; tu stamina nesse;
Tu segnes operum sollers urgere puellas,
Et niveam dominæ pensis involvere lanam.
Vel si sacra placent, habeas pro Marte Cybellen.
Rauca Celænæos ad tympana disce furores.
Cymbala ferre licet, pectusque illidere pinu,
Inguinis & reliquum Phrygiis abscindere cultris.
Arma relinque viris. Geminam quid dividis aulam,
Conarisque pios odiis committere fratres?
Te magis, ah demens, veterem si respicis artem,
Conciliare decet. Gestis pro talibus annum
Flagitat Eutropius, ne quid non polluat unus,
Dux acies, judex prætoria, tempora Consul.

Nil adeo fœdum, quod non exacta vetuſtas
Ediderit, longique labor commiſerit ævi.
Œdipodes matrem, natam duxiſſe Thyeſtes
Cantantur. Peperit fratres Jocaſta marito,
Et Pelopea ſibi. Thebas ac funera Troiæ
Triſtis Erechthei deplorat ſcena theatri.
In volucrem Tereus, Cadmus ſe vertit in anguem.
Scylla novos mirata canes. Hunc arbore figit,
Elevat hanc pluma, ſquamis hanc fabula veſtit,
Hanc ſolvit fluvio. Nuſquam ſpado Conſul in orbe,
Nec judex ductorve fuit. Quodcunque virorum
Eſt decus, eunuchis ſcelus eſt. Exempla creantur,
Quæ ſocci ſuperent riſus, luctuſque cothurni.
Quam pulchre conſpectus erat, cum tenderet artus
Exſangues onerare toga cinctuque gravatos,
Indutoque ſenex obſcœnior iret in auro!
Humani qualis ſimulator ſimius oris,
Quem puer arridens pretioſo ſtamine Serum
Velavit, nudaſque nates ac terga reliquit,
Ludibrium menſis; erecto pectore dives
Ambulat, & claro ſeſe deformat amictu.
Candida pollutos comitatur Curia faſces:
Forſitan & dominus. Præbet miracula lictor
Conſule nobilior, libertatemque daturus,
Quam necdum meruit, ſcandit ſublime tribunal;
Atque inter proprias laudes Ægyptia jactat
Somnia, proſtratoſque canit ſe vate tyrannos.
Scilicet in dubio vindex Bellona pependit,
Dum ſpado Tireſias, enervatuſque Melampus
Reptat ab extremo referens oracula Nilo.

Obſtrepuere avium voces. Exhorruit annus
Nomen, & inſanum gemino proclamat ab ore,
Eunuchumque vetat faſtis accedere Janus.
Sumeret illicitos etenim ſi femina faſces
Eſſet turpe minus. Medis levibuſque Sabæis
Imperat hic ſexus, reginarumque ſub armis
Barbariæ pars magna jacet. Gens nulla probatur,
Eunuchi quæ ſceptra ferat. Tritonia, Phœbe,
Veſta, Ceres, Cybele, Juno, Latona coluntur.
Eunuchi quæ templa Dei? quas vidimus aras?
Inde ſacerdotes: hæc intrat pectora Phœbus:
Inde canunt Delphi. Trojanam ſola Minervam
Virginitas Veſtalis adit, flammaſque tuetur.
Hi nullas meriti vittas, ſemperque profani.
Naſcitur ad fructum mulier, prolemque futuram.
Hoc genus inventum eſt, ut ſerviat. Herculis arcu
Concidit Hippolyte. Danai fugere bipennem
Pentheſilea, tuam. Claras Carthaginis arces
Creditur, & centum portis Babylona ſuperbam
Femineus ſtruxiſſe labor. Quid nobile geſſit
Eunuchus? quæ bella tulit? quas condidit urbes?
Illas præterea rerum natura creavit:
Hos fecere manus. Seu prima Semiramis aſtu
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, læveſve genæ ſe prodere poſſent,
Hos ſibi conjunxit ſimiles: ſeu Parthica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis umbram,
Servatoque diu puerili flore coegit
Arte retardatam Veneri ſervire juventam.
Fama prius falſo ſimilis, vanoque videri

Ficta joco. Levior volitare per oppida rumor,
Riderique nefas: veluti nigrantibus alis
Audiretur olor, corvo certante liguſtris.
Atque aliquis gravior morum, Si talibus, inquit,
Creditur, & nimiis turgent mendacia monſtris:
Jam teſtudo volat, profert jam cornua vultur:
Prona petunt retro fluvii juga: Gadibus ortum
Carmani texere diem: jam frugibus aptum
Æquor, & advectum ſilvis delphina videbo:
Jam cochleis homines junctos, & quidquid inane
Nutrit, Indaicis quæ pingitur India velis.
Subjicit & mixtis ſalibus laſcivior alter:
Miraris? Nihil eſt, quod non in pectore magnum
Concipit Eutropius. Semper nova, grandia ſemper
Diligit, & celeri deguſtat ſingula ſenſu.
Nil timet a tergo: vigilantibus undique curis
Nocte dieque patet: lenis faciliſque moveri
Supplicibus, mediaque tamen molliſſimus ira,
Nil negat, & ſeſe vel non poſcentibus offert.
Quidlibet ingenio ſubigit, traditque fruendum.
Quidquid amas, dabit illa manus. Communiter omni
Fungitur officio, gaudetque potentia flecti.
Hoc quoque conſiliis peperit meritoque laborum:
Accipit & trabeas argutæ præmia dextræ.
Poſtquam vera fides facinus vulgavit Eoum
Gentibus, & Romæ jam certius impulit aures:
Eutropiumne etiam noſtra dignabimur ira?
Hic quoque Romani meruit pars eſſe doloris?
Sic effata rapit cœli per inania curſum
Diva potens, unoque Padum translapſa volatu

Caſtra ſui rectoris adit. Tum forte decorus
Cum Stilichone gener pacem implorantibus ultro
Germanis reſponſa dabat, legeſque Caücis
Arduus, & flavis ſignabat jura Suëvis.
His tribuit Reges, his obſide fœdera ſancit
Indicto: bellorum alios tranſcribit in uſus,
Militet ut noſtris detonſa Sicambria ſignis.
Læta ſubit Romam pietas, & gaudia pæne
Moverunt lacrimas, tantoque exſultat alumno.
Sic armenta ſuo jam defenſante juvenco
Celſius aſſurgunt erectæ cornua matri.
Sic jam terribilem ſtabulis dominumque ferarum
Creſcere miratur genitrix Maſſyla leonem.
Dimovit nebulam, juvenique apparuit ingens.
Tum ſic orſa loqui: Quantum te principe poſſim,
Non longinqua docent, domito quod Saxone Tethys
Mitior, aut fracto ſecura Britannia Picto.
Ante pedes humili Franco triſtique Suëvo
Perfruor, & noſtrum video, Germanice, Rhenum.
Sed quid agam? Diſcors Oriens felicibus actis
Invidet, atque alio Phœbi de cardine ſurgunt
Crimina, ne toto conſpiret corpore regnum.
Gildonis taceo magna cum laude receptam
Perfidiam, & fretos Eoo robore Mauros.
Quam ſuſpecta fames, quantum diſcriminis urbi!
Ni tua vel ſoceri nunquam non provida virtus
Auſtralem Arctois penſaſſet frugibus annum.
Invectæ Rhodano Tiberina per oſtia claſſes,
Cinyphiiſque ferax Araris ſucceſſit ariſtis.
Teutonicus vomer, Pyrenæique juvenci

Sudavere mihi. Segetes mirantur Iberas
Horrea: nec Libyæ senserunt damna rebellis
Jam Transalpina contenti messe Quirites.
Ille quidem solvit meritas, scit Tabraca, pœnas,
Ut pereat quicunque tuis conflixerit armis.
  Ecce recens clades ab eisdem partibus exit,
Terrorisque minus, sed plus habitura pudoris,
Eutropius Consul. Pridem tolerare fatemur
Hoc genus, Arsacio postquam se regia fastu
Sustulit, & nostros corrupit Parthia mores.
Præfecti sed adhuc gemmis, vestique dabantur
Custodes, sacroque adhibere silentia somno.
Militia eunuchi nunquam transgressa cubile,
Non vita spondente fidem; sed inertia tutum
Mentis pignus erat. Secreta monilia servent,
Ornatus curent Tyrios: a fronte recedant
Imperii. Tenero tractari pectore nescit
Publica majestas. Nunquam vel in æquore puppim
Vidimus eunuchi clavo parere magistri.
Nos adeo sperni faciles? orbisque carina
Vilior? Auroram certe, quæ talia ferre
Gaudet, & assuetas sceptris muliebribus urbes
Possideant. Quid belliferam communibus urunt
Italiam maculis, nocituraque probra severis
Admiscent populis? Peregrina piacula forti
Pellantur longe Latio, nec transeat Alpes
Dedecus. In solis, quibus exstitit, hæreat arvis.
Scribat Halys, famæ scribat contemtor Orontes.
Per te, perque tuos obtestor, Roma, triumphos,
Nesciat hoc Tibris, nunquam poscentibus olim

Qui dare Dentatis annos Fabiisque solebat.
Martius eunuchi repetet suffragia campus?
Æmilios inter, servatoresque Camillos
Eutropius? Jam Chrysogonis tua, Brute, potestas;
Narcissisque datur? Natos hoc dedere pœnæ
Profuit, & misero civem præponere patri?
Hoc mihi Janiculo positis Etruria castris
Quæsiit, & tantum fluvio Porsenna remotus?
Hoc meruit vel ponte Cocles, vel Mucius igne?
Visceribus frustra castum Lucretia ferrum
Mersit, & attonitum tranavit Clœlia Tibrim?
Eutropio fasces adservabantur ademti
Tarquiniis? Quemcunque meæ vexere curules,
Laxato veniat socii spectator Averno.
Impensi sacris, Decii, prorumpite bustis,
Torquatique truces, animosaque pauperis umbra
Fabricii, tuque o si forte inferna piorum
Jugera & Elysias scindis, Serrane, novales.
Pœno Scipiadæ, Pœno præclare Lutati,
Sicania Marcelle ferox, gens Claudia surgat,
Et Curii series; & qui sub jure negasti
Vivere Cæsareo, parvo procede sepulcro,
Eutropium passure Cato. Remeate tenebris
Agmina Brutorum, Corvinorumque catervæ.
Eunuchi vestros habitus, insignia sumunt
Ambigui Romana mares. Rapuere tremendas
Hannibali Pyrrhoque togas. Flabella perosi
Adspirant trabeis. Jam non umbracula gestant
Virginibus, Latias ausi vibrare secures.
Linquite femineas, infelix turba, latebras,

Alter quos pepulit ſexus, nec ſuſcipit alter;
Exſecti Veneris ſtimulos, & vulnere caſti;
Mixta duplex ætas; inter puerumque ſenemque
Nil medium. Falſi complete ſedilia patres.
Ite, novi proceres, infecundoque ſenatu
Eutropium ſtipate ducem. Celebrate tribunal
Pro thalamis. Verſo jam diſcite more curules,
Non matrum pilenta ſequi. Neu priſca revolvam,
Neu numerem: quantis injuria mille per annos
Fit retro ducibus? quanti fœdabitur ævi
Canities? unam ſubeunt quot ſecula culpam?
Inter Arinthei faſtus, & nomen herile,
Servus erit, dominoque ſuos æqualis honores
Inferet. Heu, ſemper Ptolemæi noxia mundo
Mancipia! En alio lædor graviore Pothino,
Et patior majus Phario ſcelus. Ille cruorem
Conſulis unius Pellæis enſibus hauſit.
Inquinat hic omnes. Si nil privata movebunt,
At tu principibus, veſtræ tu proſpice cauſæ,
Regaleſque averte notas. Hunc aſpicit unum
Aula magiſtratum. Vobis patribuſque recurrit
Hic alternus honos. In crimen euntibus annis
Parce, quater Conſul. Contagia faſcibus, oro,
Defendas ignava tuis, neu trádita libris
Nomina, veſtituſque meos, quibus omne, quod ambit
Oceanus, domui, tanta caligine mergi
Calcarique ſinas. Nam quæ jam bella geramus
Mollibus auſpiciis? Quæ jam connubia prolem,
Vel frugem latura ſeges? Quid fertile terris,
Quid plenum ſterili poſſit ſub Conſule naſci?

Eunuchi si jura dabunt, legesque tenebunt,
Ducant pensa viri, mutatoque ordine rerum
Vivat Amazonio confusa licentia ritu.
Quid trahor ulterius? Stilicho, quid vincere differs,
Dum certare pudet? Nescis quod turpior hostis
Lætitia majore cadit? Piratica Magnum
Erigit: illustrat servilis laurea Crassum.
Annuis. Agnosco fremitum, quo palluit Eurus,
Quo Mauri Gildoque ruit. Quid Martia signa
Sollicitas? Non est jaculis, hastisve petendus.
Conscia succumbent audito verbere terga.
Ut Scytha post multos rediens exercitus annos,
Cum sibi servilis pro finibus obvia pubes
Iret, & arceret dominos tellure reversos,
Armatam ostensis aciem fudere flagellis.
Notus ab inceptis ignobile reppulit horror
Vulgus, & adductus sub verbera torpuit ensis.

XIX

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM II

IN EUTROPIUM

PROLOGUS.

Qui modo ſublimes rerum fleƈtebat habenas
 Patricius, rurſum verbera nota timet,
Et ſolitos tardæ paſſurus compedis orbes,
 In dominos vanas luget abiſſe minas.
Culmine dejeƈtum vitæ fortuna priori
 Reddidit, inſano jam ſatiata joco.
Scindere nunc alia meditatur ligna ſecuri,
 Faſcibus & tandem vapulat ipſe ſuis.
Illatas Conſul pœnas ſe Conſule ſolvit.
 Annus qui trabeas, hic dedit exſilium.
Infauſtum populis in ſe quoque vertitur omen.
 Sævit in auƈtorem prodigioſus honos.
Ablato penitus reſpirant nomine faſti,
 Maturamque luem ſanior aula vomit.

Diſſimulant ſocii, conjuratique recedunt.
  Procumbunt pariter cum duce tota cohors;
Non acie victi, non obſidione ſubacti,
  Ne pereant ritu, quo periere viri.
Concidit exiguæ dementia vulnere chartæ.
  Confecit ſævum litera Martis opus.
Mollis feminea detruditur arce tyrannus,
  Et thalamo pulſus perdidit imperium.
Sic juvenis nutante fide, veterique reducta
  Pellice, defletam linquit amica domum.
Canitiem largo raram de pulvere turpat,
  Et lacrimis rugas implet anile gemens:
Suppliciterque pias humilis proſtratus ad aras
  Mitigat iratas voce tremente nurus.
Innumeri glomerantur heri, ſibi quiſque petentes
  Mancipium ſolis utile ſuppliciis.
Quamvis fœdus enim, mentemque obſcœnior ore,
  Ira dabit pretium. Pœna meretur emi.
Quas, ſpado, nunc terras, aut quem tranſibis in axem?
  Cingeris hinc odiis, inde receſſit amor.
Utraque te gemino ſub ſidere regia damnat.
  Heſperius nunquam, jam nec Eous eris.
Miror cur, aliis qui pandere fata ſolebas,
  Ad propriam cladem, cæca Sibylla, taces?
Jam tibi nulla videt fallax inſomnia Nilus:
  Pervigilant vates nec, miſerande, tui.
Quid ſoror? Audebit tecum conſcendere puppem,
  Et veniet longum per mare fida comes?
An fortaſſe toros eunuchi pauperis odit,
  Et te nunc inopem dives amare negat?

Eunuchi jugulum primus secuisse fateris.
Sed tamen exemplo non feriere tuo.
Vive pudor fatis. En quem tremuere tot urbes!
Et cujus populi sustinere jugum!
Direptas quid plangis opes, quas natus habebit?
Non aliter poteras principis esse pater.
Improbe, quid pulsas muliebribus astra querelis,
Quod tibi sub Cypri litore parta quies?
Omnia barbarico per te concussa tumultu.
Crede mihi, terris tutius æquor erat.
Jam non Armenios jaculis terrebis & arcu;
Per campos volucrem non agitabis equum.
Dilecto caruit Byzantius ore senatus,
Curia consiliis æstuat orba tuis.
Emeritam suspende togam, suspende pharetram.
Ad Veneris partes ingeniumque redi.
Non bene Gradivo lenonia dextera servit.
Suscipiet famulum te Cytherea libens
Insula læta choris, blandorum mater amorum.
Nulla pudicitiæ cura placere potest.
Prospectant Paphiæ celsa de rupe puellæ,
Sollicitæ, salvam dum ferat unda ratem.
Sed vereor ne te teneant Tritones in alto
Lascivas doctum fallere Nereidas:
Aut iidem cupiant pelago te mergere venti,
Gildonis nuper qui tenuere fugam.
Inclita captivo memoratur Tabraca Mauro.
Naufragio Cyprus fit memoranda tuo.

Vecturum moriens fruſtra delphina vocabis.
   Ad terram ſolos devehit ille viros.
Quiſquis adhuc ſimiles eunuchus tendit in actus,
   Reſpiciens Cyprum deſinat eſſe ferox.

XX

CL. CLAUDIANI IN EUTROPIUM

LIBER II.

MYGDONII cineres, & si quid restat Eoi,
Quod pereat, regni, certæ non augure falso
Prodigii patuere minæ, frustraque peracto
Vulnere monstriferi præsagia discitis anni.
Cautior ante tamen violentum navita Corum
Prospicit, & tumidæ subducit vela procellæ.
Quid juvat errorem mersa jam puppe fateri?
Quid lacrimæ delicta levant? Stant omnia vestri
Consulis. Immotis hæsere piacula fatis.
Tunc decuit sentire nefas, tunc ire recentes
Detersum maculas. Veteri post obruta morbo
Corpora, Pæonias nequidquam admoveris herbas.
Ulcera possessis alte suffusa medullis,
Non leviore manu, ferro sanantur, & igni,
Ne coeat frustra mox eruptura cicatrix.
Ad vivum penetrant flammæ, quo funditus humor

Defluat, & vacuis corrupto ſanguine venis
Areſcat fons ille mali. Truncantur & artus,
Ut liceat reliquis ſecurum degere membris.
At vos egregie purgatam creditis aulam,
Eutropium ſi Cypros habet, vindictaque mundi
Semivir exſul erit. Quis vos luſtrare valebit
Oceanus? tantum facinus quæ diluet ætas?
Induerat necdum trabeas: mugitus ab alto
Redditus. Infernas rabies arcana cavernas
Vibrat, & alterno confligunt culmina lapſu.
Bacchatus per operta tremor Chalcedona movit,
Pronus & in geminas nutavit Boſporus urbes.
Concurrere freti fauces. Radice revulſa
Vitant inſtabilem rurſum Symplegada nautæ.
Scilicet hæc Stygiæ præmittunt ſigna ſorores,
Et ſibi jam tradi populos hoc Conſule gaudent.
Mox oritur diverſa lues. Hinc Mulciber ignes
Sparſerat, hinc victa proruperat objice Nereus.
Hæc flagrant, hæc tecta natant. Quam, Numina, pœnam
Servatis ſceleri, cujus tot cladibus omen
Conſtitit? Incumbas utinam, Neptune, tridenti:
Pollutumque ſolum toto cum crimine mergas!
Unam pro mundo Furiis concedimus urbem.
Utque ſemel patuit monſtris iter, omnia tempus
Nacta ſuum properant. Naſci tum decolor imber,
Infantumque novi vultus, & diſſona partu
Semina. Tum lapidum fletus, armentaque vulgo
Auſa loqui, mediiſque feræ ſe credere muris.
Tum vates ſine more rapi, lymphataque paſſim
Pectora terrifici ſtimulis igneſcere Phœbi.

Fac nullos ceciniſſe Deos. Adeone retuſi
Quiſquam cordis erit, dubitet qui partibus illis
Affore fatalem caſtrati Conſulis annum?
Sed quam cæcus ineſt vitiis amor! Omne futurum
Deſpicitur, ſuadentque brevem præſentia fructum,
Et ruit in vetitum damni ſecura libido,
Dum mora ſupplicii lucro, ſerumque, quod inſtat,
Creditur. Haud equidem contra tot ſigna Camillo
Detulerim faſces; nedum, proh ſexus! inerti
Mancipio, cui cuncta licet reſponſa juberent,
Hortanteſque licet ſponderent proſpera Divi,
Turpe fuit ceſſiſſe viros. Exquirite retro
Crimina, continui lectis annalibus ævi.
Priſca recenſitis evolvite ſecula faſtis.
Quid ſenis infandi Capreæ, quid ſcena Neronis
Tale ferunt? Spado Romuleo ſuccinctus amictu
Sedit in Auguſtis laribus. Vulgata patebat
Aula ſalutantum ſtudiis. Huc plebe ſenatus
Permixta, trepidique duces, omniſque poteſtas
Confluit. Advolvi genibus, contingere dextram
Ambitus: & votum deformibus oſcula rugis
Figere. Præſidium legum, genitorque vocatur
Principis, & famulum dignatur regia patrem.
Poſteritas, admitte fidem. Monumenta petuntur
Dedecoris, multiſque gemunt incudibus æra
Formatura nefas. Hæc judicis, illa togati.
Hic nitet armati ſpecies: numeroſus ubique
Fulget eques: præfert eunuchi Curia vultus.
Ac veluti caveant, ne quo conſiſtere virtus
Poſſit pura loco, cunctas hoc ore laborant

Inceſtare vias. Maneant immota precamur,
Certaque perpetui ſint argumenta pudoris!
Subter adulantes tituli, nimiæque leguntur
Vel maribus laudes: claro quod nobilis ortu;
Cum vivant domini? quod maxima prœlia ſolus
Impleat; & patitur miles? quod tertius urbis
Conditor; hoc Byzas, Conſtantinuſque videbunt?
Inter quæ tumidus leno producere cœnas
In lucem, fœtere mero, diſpergere plauſum
Emturas in vulgus opes, totoſque theatris
Indulgere dies, alieni prodigus auri.
At ſoror, &, ſi quid portentis creditur, uxor
Mulcebat matres epulis, & more pudicæ
Conjugis eunuchi celebrabat vota mariti.
Hanc amat, hanc ſumma de re, vel pace vel armis,
Conſulit, huic curas & clauſa palatia mandat,
Ceu ſtabulum vacuamque domum. Sic magna tueri
Regna nihil? patienſque jugi deluditur orbis?
Mitior alternum Zephyri jam bruma teporem
Senſerat, & primi laxabant germina flores.
Jamque iter in gremio pacis ſolenne parabant
Ad muros, Ancyra, tuos, auctore repertum
Eutropio, pelagi ne tædia longa ſubirent,
Sed vaga laſcivis flueret diſcurſibus æſtas:
Unde tamen tanta ſublimes mole redibant,
Ceu vinctos traherent Medos, Indumque bibiſſent.
Ecce autem flavis Gradivus ab uſque Gelonis
Arva cruentato repetebat Thracia curru.
Subſidunt Pangæa rotis, altæque ſonoro
Stridunt axe nives; ut vertice conſtitit Æmi,

Femineaſque togas preſſis conſpexit habenis.
Subriſit crudele pater, criſtiſque micantem
Quaſſabat galeam. Tunc implacabile numen
Bellonam alloquitur, quæ ſanguine ſordida veſtem
Illyricis pingues pectebat ſtragibus hydros:
Nec dum mollitiæ, nec dum, germana, mederi
Poſſumus Eoæ? Nunquam corrupta rigeſcent
Secula? Cappadocum tepidis Argæus acervis
Æſtuat. Infelix etiamnum pallet Orontes.
Dum pereunt, meminere mali. Si corda parumper
Reſpirare ſinas, nullo tot funera ſenſu
Prætereunt, tantique levis jactura cruoris.
Adſpicis obſcœnum facinus? Quid crinibus ora
Protegis? En quales ſeſe diffundat in actus
Parva quies! Quantum nocuerunt otia ferri!
Qui caruit bellis, eunucho traditur annus.
Actum de trabeis eſſet, ſi partibus una
Mens foret Heſperiis: rueret deriſa vetuſtas,
Nullaque calcati ſtarent veſtigia juris,
Ni memor imperii Stilicho, morumve priorum,
Turpe relegaſſet defenſo Tibride nomen,
Intactamque novo ſervaſſet crimine Romam.
Ille dedit portum, quo ſe pulſata referret
Majeſtas Latii, deformatæque ſecures.
Ille dedit faſtos, ad quos Oriente relicto
Confugeret ſparſum maculis ſervilibus ævum.
Quam ſimiles hæc aula viros! Ad mœnia viſus
Dirige. Num ſaltem tacita formidine muſſant?
Num damnant animo? Plaudentem cerne Senatum,
Et Byzantinos proceres Grajoſque Quirites.

O patribus plebes, o digni Conſule patres!
Quid, quod & armati ceſſant, & nulla virilem
Inter tot gladios ſexum reminiſcitur ira?
Huccine noſtrorum cinctus abiere nepotum?
Sic Bruti deſpectus honos? Ignoſce parenti,
Romule, quod ſerus temeratis faſcibus ultor
Advenio. Jam jam largis hæc gaudia faxo
Compenſent lacrimis. Quid dudum inflare moraris
Tartaream, Bellona, tubam? quid ſtringere falcem,
Qua populos a ſtirpe metas? Molire tumultus,
Excute delicias. Thracum Macetumque ruinæ
Tædet, & in gentes iterum ſævire ſepultas.
Damna minus conſueta movent. Trans æquora ſævas
Verte faces: aliis exordia ſume rapinis.
Non tibi Rhipæis hoſtis quærendus ab oris.
Non per Caucaſias accito turbine valles
Eſt opus. Oſtrogothis colitur mixtiſque Gruthungis
Phryx ager. Hos parvæ poterunt impellere cauſæ
In ſcelus. Ad mores facilis natura reverti.
Sic eat: in noſtro quando jam milite robur
Torpuit, & molli didicit parere magiſtro:
Vindicet Arctous violatas advena leges.
Barbara Romano ſuccurrant arma pudori.
Sic fatus, clipeo, quantum vix ipſe Deorum
Arbiter, infeſto cum percutit ægida nimbo,
Intonuit. Reſponſat Athos, Æmuſque remugit;
Ingeminat raucum Rhodope concuſſa fragorem.
Cornua cana gelu mirantibus extulit undis
Hebrus, & exſanguem glacie timor alligat Iſtrum.
Tunc adamante gravem nodiſque rigentibus haſtam,

Telum ingens nullique Deo jaculabile, torsit.
Fit late ruptis via nubibus. Illa per auras
Tot freta, tot montes, uno contenta volatu
Transilit, & Phrygiæ mediis affligitur arvis.
Sensit humus. Gemuit Nysæo palmite felix
Hermus, & aurata Pactolus inhorruit urna:
Totaque submissis fleverunt Dindyma silvis.
Nec Dea præmissæ stridorem segnius hastæ
Consequitur, centumque vias meditata nocendi,
Tandem Targibilum (Geticæ dux improbus alæ
Hic erat) aggreditur. Viso tum forte redibat
Eutropio vacuus donis, feritasque dolore
Creverat, &, teneris etiam quæ crimina suadet
Ingeniis, Scythicum pectus flammabat egestas.
Huic sese vultu simulatæ conjugis offert,
Mentitoque ferox incedens barbara gressu,
Carbaseos induta sinus. Post terga reductas
Uberibus propior mordebat fibula vestes:
Inque orbem tereti mitra redimente capillum
Struxerat, & virides flavescere jusserat angues.
Advolat, ac niveis reducem complectitur ulnis,
Infunditque animo furiale per oscula virus.
Principe quam largo veniat, quas inde reportet
Divitias, astu rabiem motura requirit.
Ille iter ingratum, vanos deflere labores:
Quos super eunuchi fastus, quæ probra tulisset.
Continuo secat ungue genas, & tempore pandit
Arrepto gemitus: I nunc, devotus aratris
Scinde solum, positoque tuos mucrone sodales
Ad rastros sudare doce. Bene rura Gruthungus

Excolet, & certo diſponet ſidere vites.
Felices aliæ, quas debellata maritis
Oppida, quas magnis quæſitæ viribus ornant
Exuviæ: quibus Argivæ pulchræve miniſtrant
Theſſalides, famulas & quæ meruere Lacænas!
Me nimium timido, nimium junxere remiſſo
Fata viro, totum qui degener exuit Iſtrum,
Qui refugit patriæ ritus, quem detinet æqui
Gloria, conceſſoque cupit vixiſſe colonus,
Quam dominus rapto. Quid pulchra vocabula pigris
Prætentas vitiis? Probitatis inertia nomen,
Juſtitiæ formido ſubit. Tolerabis iniquam
Pauperiem, cum tela geras? & flebis inultus,
Cum pateant tantæ nullis cuſtodibus urbes?
Quippe metus pœnæ? Pridem mos ille vigebat,
Ut meritos colerent, impacatiſque rebelles
Urgerent odiis. At nunc, qui fœdera rumpit,
Ditatur: qui ſervat, eget. Vaſtator Achivæ
Gentis, & Epirum nuper populatus inultam
Præſidet Illyrico. Jam, quos obſedit, amicus
Ingreditur muros, illis reſponſa daturus,
Quorum conjugibus potitur, natoſque peremit.
Sic hoſtes punire ſolent. Hæc præmia ſolvunt
Excidiis. Cunctaris adhuc? numerumque tuorum
Reſpicis, exiguamque manum? Tu rumpe quietem.
Bella dabunt ſocios. Nec te tam prona monerem,
Si contra paterere viros. Nunc alter in armis
Sexus, & eunuchis ſe defenſoribus orbis
Credidit. Hos Aquilæ Romanaque ſigna ſequuntur.
Incipe barbaricæ tandem te reddere vitæ.

Te quoque jam timeant, admirenturque nocentem,
Quem sprevere pium. Spoliis prædaque repletus,
Cum libeat, Romanus eris. -- Sic fata, repente
In diram se vertit avem, rostroque recurvo
Turpis, & infernis tenebris obscurior alas.
Auspicium veteri sedit ferale sepulcro.
 Ille, pavor postquam resoluto corde quievit,
Et rigidæ sedere comæ, non distulit atrox
Jussa Deæ: sociis, quæ viderit, ordine pandit,
Invitatque sequi. Conjurat barbara pubes
Nacta ducem, Latiisque palam descivit ab armis.
Pars Phrygiæ, Scythicis quæcunque Trionibus alget
Proxima, Bithynos: Solem quæ condit, Ionas:
Quæ levat, attingit Galatas: utrinque propinqui
Finibus obliquis Lydi, Pisidæque feroces
Continuant australe latus: gens una fuere
Tot quondam populi, priscum cognomen & unum,
Appellata Phryges: sed quid non longa valebit
Permutare dies? dicti post Mæona regem
Mæones. Ægæos insedit Græcia portus.
Thyni Thraces arant, quæ nunc Bithynia fertur.
Nuper ab Oceano Gallorum exercitus ingens
Illis ante vagus tandem regionibus hæsit,
Gesaque deposuit jam Grajo mitis amictu,
Pro Rheno poturus Halyn. Dat cuncta vetustas
Principium Phrygibus; nec rex Ægyptius ultra
Restitit, humani postquam puer uberis expers
In Phrygiam primum laxavit murmura vocem.
Hic cecidit Libycis jactata paludibus olim
Tibia, fœdatam cum reddidit umbra Minervam.

Hic & Apollinea victus testudine pastor
Suspensa memores illustrat pelle Celænas.
Quatuor hinc magnis procedunt fontibus amnes
Auriferi: nec miror aquas radiare metallo,
Quæ toties lavere Midan. Diversus ad Austrum
Cursus & Arctoum fluviis mare. Dindyma fundunt
Sangarium, vitrei qui puro gurgite Galli
Auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.
Icarium pelagus Mycalæaque litora juncti
Marsya Mæanderque petunt: sed Marsya velox
Dum suus est, flexuque carens, jam flumine mixtus
Mollitur, Mæandre, tuo, contraria passus,
Quam Rhodano stimulatus Arar: quos inter aprica
Planities Cererique favet, densisque ligatur
Vitibus, & glaucæ fructus attollit olivæ,
Dives equi, felix pecorum, pretiosaque picto
Marmore, purpureis cui cedit Synnada venis.
Talem tum Phrygiam Geticis populatibus uri
Permisere Dei. Securas barbarus urbes
Irrumpit, facilesque capi. Spes nulla salutis:
Nulla fugæ. Putribus jam propugnacula saxis
Longo corruerant ævo, pacisque senecta.
Interea gelidæ secretis rupibus Idæ
Dum sedet, & thiasos spectat de more, Cybelle,
Curetumque alacres ad tympana suscitat enses;
Aurea sanctarum decus immortale comarum
Defluxit capiti turris, summoque volutus
Vertice crinalis violatur pulvere murus.
Obstupuere truces omen Corybantes, & uno
Fixa metu tacitas presserunt Orgia buxos.

Indoluit genitrix. Tunc ſic commota profatur:
Hoc mihi jam pridem Lacheſis grandæva canebat
Augurium: Phrygiæ caſus veniſſe ſupremos
Delapſus teſtatur apex. Heu, ſanguine qualis
Ibit Sangarius, quantaſque cadavera lenti
Mæandri paſſura moras! Immobilis hæret
Terminus. Hæc dudum nato placuere Tonanti.
Par & finitimis luctus: fruſtraque Lyæi
Non defenſuros implorat Lydia thyrſos.
Jamque vale, Phrygiæ tellus, perituraque flammis,
Mœnia, conſpicuas quæ nunc attollitis arces,
Mox campi nudumque ſolum. Dilecta valete
Flumina; non veſtris ultra bacchabor in antris:
Nec juga ſulcabit noſter Berecyntia currus.
Dixit, & ad triſtes convertit tympana planctus.
Labentem patriam ſacris ululatibus Atys
Perſonat, & lacrimis torvi maduere leones.
Eutropius, quamvis nequeat metuenda taceri
Clades, & trepidus vulgaverit omnia rumor,
Ignorare tamen fingit, regnique ruinas
Diſſimulat. Parvam latronum errare catervam:
Ad ſontes tormenta magis, quam tela, parari,
Nec duce frangendas jactat, ſed judice, vires.
Vaſta velut Libyæ venantum vocibus ales
Cum premitur, calidas curſu tranſmittit arenas,
Inque modum veli ſinuatis flamine pennis
Pulverulenta volat; ſi jam veſtigia retro
Clara ſonent, oblita fugæ ſtat lumine clauſo
Ridendum revoluta caput, creditque latere,
Quem non ipſa videt. Furtim tamen ardua mittit

Cum donis promissa novis, si forte rogatus
Desinat. Ille semel notæ dulcedine prædæ
Se famulo servire negat: nec grata timentum
Munera. Militiam nullam, nec prima superbus
Cingula dignari: nam quis non Consule tali
Vilis honos? Postquam precibus mitescere nullis;
Non auro cessisse, videt, creberque recurrit
Nuntius incassum, nec spes jam fœderis exstat:
Tandem concilium belli confessus agendi,
Ad sua tecta vocat. Juvenes venere protervi,
Lascivique senes, quibus est insignis edendi
Gloria, corruptasque dapes variasse decorum:
Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato
Sidereas Junonis aves, &, si qua loquendi
Gnara coloratis viridis defertur ab Indis,
Quæsitos trans regna cibos: quorumque profundam
Ingluviem non Ægæus, non alta Propontis,
Non freta longinquis Mæotia piscibus æquent.
Vestis adornatæ studium, laus maxima risum
Per vanos movisse sales, minimeque viriles
Munditiæ, comti vultus, onerique vel ipsa
Serica. Si Chunus feriat, si Sarmata portas,
Solliciti scenæ, Romam contemnere sueti,
Mirarique suas, quas Bosporus alluit, ædes:
Saltandi dociles, aurigandique periti.
Pars humili de plebe duces: pars compede suras;
Cruraque signati nigro liventia ferro,
Jura regunt, facies quamvis inscripta repugnet,
Seque suo prodat titulo. Sed prima potestas
Eutropium præfert, Hosio subnixa secundo.

Dulcior hic sane cunctis, prudensque movendi
Juris, & admoto qui temperet omnia fumo
Fervidus; accensam sed qui bene decoquat iram.
Confidunt apices gemini ditionis Eoæ,
Hic coquus, hic leno, defessi verbere terga,
Servitio, non arte, pares. Hic sæpius emtus,
Alter ad Hispanos nutritus verna penates.
Ergo ubi collecti proceres, qui rebus in arctis
Consulerent, tantisque darent solatia morbis;
Obliti subito Phrygiæ, belloque relicto
Ad solitos cœpere jocos, & jurgia Circi
Tendere. Nequidquam magna confligitur ira,
Quis melius vibrata puer vertigine molli
Membra rotet? verrat quis marmora crine supino?
Quis magis enodes laterum detorqueat arcus?
Quis voci digitos, oculos quis motibus aptet?
Hi tragicos meminere modos: his fabula Tereus,
His nec dum commissa choro cantatur Agave.
Increpat Eutropius: Non hæc spectacula tempus
Poscere: nunc alias armorum incumbere curas.
Se satis Armenio fessum pro limite cingi,
Nec tantis unum subsistere posse periclis.
Ignoscant senio: juvenes ad prœlia mittant. --
Qualis pauperibus nutrix invisa puellis
Assidet, & tela communem quærere victum
Rauca monet. Festis illæ lusisse diebus
Orant, & positis æquævas visere pensis,
Iratæque operi jam lasso pollice fila
Turbant, & teneros detergunt stamine fletus.
Emicat extemplo cunctis trepidantibus audax

Crassa mole Leo, quem vix Cyclopia solum
Æquatura fames, quem non jejuna Celæno
Vinceret. Hinc nomen fertur meruisse Leonis.
Acer in absentes linguæ, jactator, abundans
Corporis, exiguusque animi, doctissimus artis
Quondam lanificæ, moderator pectinis unci.
Non alius lanam purgatis sordibus æque
Præbuerit calathis: similis nec pinguia quisquam
Vellera per tenues ferri producere rimas.
Tunc Ajax erat Eutropii, lateque fremebat,
Non septem vasto quatiens umbone juvencos:
Sed, quam perpetuis dapibus pigroque sedili
Inter anus interque colos oneraverat, alvum.
Exsurgit tandem, vocemque expromit anhelam:
Quis novus hic torpor, socii? Quonam usque sedemus
Femineis clausi thalamis, patimurque periclum
Gliscere desidia? Graviorum turba malorum
Texitur, ignavis trahimus dum tempora votis.
Me petit hic sudor. Nunquam mea dextera segnis
Ad ferrum. Faveat tantum Tritonia cœptis,
Inceptum peragetur opus. Jam cuncta furore
Qui gravat, efficiam leviorem pondere lanæ
Targibilum tumidum, desertoresque Gruthungos
Ut miseras populabor oves, & pace relata
Pristina restituam Phrygias ad stamina matres.
His dictis iterum sedit. Fit plausus, & ingens
Concilii clamor. Qualis resonantibus olim
Exoritur caveis, quoties crinitus ephebus
Aut rigidam Nioben, aut flentem Troada, fingit.
Protinus excitis iter irremeabile signis

Arripit, infauſtoque jubet bubone moveri
Agmina, Mygdonias mox impletura volucres.
Pulcher & urbanæ cupiens exercitus umbræ,
Aſſiduus ludis, avidus ſplendere lavacris,
Nec ſoles imbreſve pati, multumque priori
Diſpar, ſub clipeo Thracum qui ferre pruinas,
Dum Stilicho regeret, nudoque hiemare ſub axe
Sueverat, & duris haurire bipennibus Hebrum.
Cum duce mutatæ vires. Byzantia robur
Fregit luxuries, Ancyranique triumphi.
Non peditem præcedit eques: non commoda caſtris
Eligitur regio. Vicibus cuſtodia nullis
Advigilat vallo. Non explorantur eundæ
Vitandæque viæ. Nullo ſe cornua flectunt
Ordine. Confuſi paſſim per opaca vagantur
Luſtra, per ignotas anguſto tramite valles.
  Sic vacui rectoris equi, ſic orba magiſtro
Fertur in abruptum caſu, non ſidere, puppis.
Sic ruit in rupes amiſſo piſce ſodali
Bellua, ſulcandas qui prævius edocet undas,
Immenſumque pecus parvæ moderamine caudæ
Temperat, & tanto conjungit fœdera monſtro.
Illa natat rationis inops, & cæca profundi
Jam brevibus deprenſa vadis, ignara reverti
Palpitat, & vanos ſcopulis illidit hiatus.
Targibilus ſimulare fugam, flatuſque Leonis
Spe nutrire leves, improviſuſque repente,
Dum gravibus marcent epulis, hoſtique catenas
Inter vina crepant, largo ſopita Lyæo
Caſtra ſubit. Pereunt alii, dum membra cubili

Tarda levant: alii leto junxere soporem:
Ast alios vicina palus sine more ruentes
Excipit, & cumulis immanibus aggerat undas.
Ipse Leo dama cervoque fugacior ibat
Sudanti tremebundus equo: qui pondere postquam
Decidit implicitus limo, cunctantia pronus
Per vada reptabat cœno subnixa tenaci.
Mergitur, & pingui suspirat corpore moles;
More suis; dapibus quæ jam devota futuris
Turpe gemit, quoties Hosius mucrone corusco
Armatur, cingitque sinus, secumque volutat,
Quas figat verubus partes, quæ frusta calenti
Mandet aquæ, quantoque cutem distendat echino.
Flagrat opus: crebro pulsatus perstrepit ictu.
Contexit varius penetrans Chalcedona nidor.
Ecce levis frondes a tergo concutit aura:
Credit tela Leo. Valuit pro vulnere terror,
Implevitque vicem jaculi, vitamque nocentem
Integer, & sola formidine saucius, efflat.
Quis tibi tractandos pro pectine, degener, enses,
Quis solio campum præponere suasit avito?
Quam bene texentum laudabas carmina tutus,
Et matutinis pellebas frigora pensis!
Hic miserande jaces: hic, dum tua vellera vitas,
Tandem fila tibi neverunt ultima Parcæ.
Jam vaga pallentem densis terroribus aulam
Fama quatit: stratas acies, deleta canebat
Agmina, Mæonios fœdari cædibus agros,
Pamphylos Pisidasque rapi. Metuendus ab omni
Targibilus regione tonat. Modo tendere cursum

In Galatas, modo Bithynis incumbere fertur.
Sunt qui per Cilicas rupto descendere Tauro,
Sunt qui correptis ratibus, terraque marique
Adventare ferant. Geminantur vera pavoris
Ingenio. Longe spectari e puppibus urbes
Accensas, lucere fretum, ventoque citatas
Omnibus in pelago velis hærere favillas.
Hos inter strepitus funestior advolat alter
Nuntius, armatam rursus Babylona minari
Rege novo: resides Parthos ignava perosos
Otia Romanæ jam finem quærere paci.
Rarus apud Medos regum cruor, unaque cuncto
Pœna manet generi, quamvis crudelibus æque
Paretur dominis. Sed quid non audeat annus
Eutropii? Socium nobis fidumque Saporem
Perculit, & Persas in regia vulnera movit;
Rupturasque fidem, leto pars ne qua vacaret,
Eumenidum tædas trans flumina Tigridis egit.
Tum vero cecidere animi, tantisque procellis
Deficiunt, septi latrantibus undique bellis
Infensos tandem Superos, & Consulis omen
Agnovere sui. Nec jam revocabile damnum
Eventu rerum stolidi didicere magistro.
Namque ferunt geminos uno de semine fratres
Japetionidas generis primordia nostri
Dissimili finxisse manu. Quoscunque Prometheus
Excoluit, multumque innexuit æthera limo,
Hi longe ventura notant, dubiisque parati
Casibus occurrunt fabro meliore politi.
Deteriore luto pravus quos condidit auctor,

Quem merito Graji perhibent Epimethea vates,
Et nihil ætherii ſparſit per membra vigoris,
Hi pecudum ritu non impendentia vitant,
Nec res ante vident: accepta clade queruntur,
Et ſeri tranſacta gemunt. Jam ſola renidet
In Stilichone ſalus, & cujus ſemper acerbum,
Ingratumque ſibi factorum conſcius horror
Credidit adventum; quem ſi procedere tantum
Alpibus audiſſent, mortem pœnaſque tremebant;
Jam cuncti veniſſe volunt, ſcelerumque priorum
Pœnitet; hunc tantis bellorum ſidus in undis
Sperant, hunc pariter juſti ſonteſque precantur.
Ceu pueri, quibus alta pater trans æquora merces
Devehit, intenti ludo, ſtudiiſque ſoluti,
Lætius amoto paſſim cuſtode vagantur.
Si gravis auxilio vacuas invaſerit ædes
Vicinus, laribuſque ſuis proturbet inultos,
Tum demum patrem implorant, & nomen inani
Voce cient, fruſtraque oculos ad litora tendunt.
Omnes ſupplicio dignos letoque fatentur,
Qui ſe tradiderint famulis, Stilichone relicto.
Mutati ſtupuere diu, ſenſuque reducto
Paulatim proprii mirantur monſtra furoris,
Avertuntque oculos. Projectis faſcibus horret
Lictor, & infames labuntur ſponte ſecures.
Quales Aonio Thebas de monte reverſæ
Mænades, infectis Pentheo ſanguine thyrſis,
Cum patuit venatus atrox, matrique rotatum
Conſpexere caput, greſſus caligine figunt,
Et rabiem deſiſſe dolent. Quin protinus ipſa

Tendit ad Italiam supplex Aurora potentem,
Non radiis redimita comam, nec flammea vultum,
Nec croceum vestita diem. Stat livida luctu:
Qualis erat, Phrygio tegeret cum Memnona busto.
Quam simul agnovit Stilicho, nec causa latebat,
Restitit. Illa manum victricem amplexa moratur,
Altaque vix lacrimans inter suspiria fatur:
  Tantane te nostri ceperunt tædia mundi?
Sic me ludibrium famulis risumque relinquis,
Dux quondam rectorque meus, solamque tueris
Hesperiam? domiti nec te post bella tyranni
Cernere jam licuit? Sic te victoria nobis
Eripuit, Gallisque dedit? Rufinus origo
Prima mali. Geminas inter discordia partes
Hoc auctore fuit. Sed jam majora moventi
Occurrit justa rediens exercitus ira,
Fortis adhuc, ferrique memor. Brevis inde reluxit,
Falsaque libertas. Rursum Stilichonis habenis
Sperabam me posse regi. Proh cæca futuri
Gaudia! Fraterno conjungi cœperat orbis
Imperio, (quis enim tanto terrore recentis
Exempli paribus sese committeret ausis?)
Cum subito monstrosa lues, turpisque relatu
Fabula, Rufini castratus prosilit heres:
Et similes iterum luctus fortuna reduxit,
Ut solum domini sexum mutasse viderer.
Hic primum thalami claustris delicta tegebat,
Clam timideque jubens. Erat invidiosa potestas,
Sed tamen eunuchi. Necdum sibi publica jura
Sumere, nec totas audebat vertere leges.

At postquam pulsisque bonis & fæce retenta
Pejores legit socios, dignusque satelles
Hinc Hosius stetit, inde Leo : fiducia crevit,
Regnandique palam flagravit aperta libido,
Patricius Consul maculat, quos vendit, honores :
Plus maculat, quos ipse gerit. Jam signa tubæque
Mollescunt. Ipsos ignavia fluxit in enses.
Insultant merito gentes, facilisque volentum
Præda sumus. Jam Bistoniis Æmoque nivali
Vastior expulsis oriens squalebit aratris.
Hei mihi, quas urbes, & quanto tempore Martis
Ignaras, uno rapuerunt prœlia cursu!
Nuper ab extremo veniens equitatus Araxe
Terruit Antiochi muros, ipsumque decoræ
Pæne caput Syriæ flammis hostilibus arsit.
Utque gravis spoliis, nulloque obstante profunda
Lætus cæde redit, sequitur mucrone secundo
Continuum vulnus. Nec jam mihi Caucasus hostes,
Nec mittit gelidus Phasis : nascuntur in ipso
Bella sinu. Legio pridem Romana Gruthungi,
Jura quibus victis dedimus, quibus arva domosque
Præbuimus, Lydos Asiæque uberrima vastant.
Ignibus & si quid tempestas prima reliquit,
Nec duce, nec numero, freti : sed inertia nutrit,
Proditioque ducum, quorum per crimina miles
Captivis dat terga suis, quos teste subegit
Danubio, partemque timet, qui reppulit omnes.
Aula choris epulisque vacat, nec perdita curant,
Dum superest aliquid. Ne quid tamen orbe reciso
Venditor amittat, provincia quæque superstes

Dividitur, geminumque duplex paſſura tribunal
Cogitur alterius pretium ſarcire peremtæ.
Sic mihi reſtituunt populos. Hac arte reperta
Rectorum numerum terris pereuntibus augent.
In te jam ſpes una mihi. Pro fronde Minervæ
Has tibi protendo lacrimas. Succurre ruenti.
Eripe me tandem ſervilibus, eripe, regnis.
Neve adeo cunctos paucorum crimine damnes:
Nec nova tot meritis offenſa prioribus obſtet.
Jam jam flecte animum. Suprema pericula ſemper
Dant veniam culpæ. Quamvis iratus & exſul
Pro patriæ flammis non diſtulit arma Camillus.
Non te ſubtrahimus Latio: defenſor utrique
Sufficis. Armorum liceat ſplendore tuorum
In commune frui: clipeus nos protegat idem,
Unaque pro gemino deſudet cardine virtus.

XXI

CL. CLAUDIANI

DE

LAUDIBUS STILICHONIS

LIBER I.

Continuant Superi pleno Romana favore
Gaudia, successusque novis successibus urgent.
Connubii necdum festivos regia cantus
Sopierat, cecinit fuso Gildone triumphos,
Et calidis thalami successit laurea sertis,
Sumeret ut pariter princeps nomenque mariti,
Victorisque decus. Libyæ post prœlia crimen
Concidit Eoum, rursumque, Oriente subacto,
Consule defensæ surgunt Stilichone secures.
Ordine vota meant. Equidem si carmen in unum
Tantarum sperem cumulos advolvere rerum,
Promtius imponam glaciali Pelion Ossæ.
Si partem tacuisse velim, quodcunque relinquam,
Majus erit. Veteres actus, primamque juventam

Prosequar? Ad sese mentem præsentia ducunt.
Narrem justitiam? Resplendet gloria Martis.
Armati referam vires? Plus egit inermis:
Quod floret Latium, Latio quod reddita servit
Africa, vicinum quod nescit Iberia Maurum,
Tuta quod imbellem miratur Gallia Rhenum.
An gelidam Thracen decertatosque labores,
Hebro teste, canam? Magnum mihi panditur æquor,
Ipsaque Pierios lassant proclivia currus
Laudibus innumeris. Etenim mortalibus ex quo
Tellus cœpta coli, nunquam sincera bonorum
Sors uni concessa viro. Quem vultus honestat,
Dedecorant mores: animus quem pulchrior ornat,
Corpus destituit. Bellis insignior ille,
Sed pacem fœdat vitiis. Hic publica felix,
Sed privata minus. Partitum singula quemque
Nobilitant. Hunc forma decens, hunc robur in armis,
Hunc rigor, hunc pietas, illum sollertia juris,
Hunc soboles castique tori. Sparguntur in omnes:
In te mixta fluunt, &, quæ divisa beatos
Efficiunt, collecta tenes. Quid facta revolvam
Militiamque patris? cujus producere famam,
Si nihil egisset clarum, nec fida Valenti
Dextera duxisset rutilantes crinibus alas,
Sufficeret natus Stilicho. Mens ardua semper
A puero, tenerisque & jam fulgebat in annis
Fortunæ majoris honos. Erectus & acer,
Nil breve moliri, nullis hærere potentum
Liminibus, satisque loqui jam digna futuris.
Jam tum conspicuus, jam tum venerabilis, ibas:

Spondebatque ducem celſi nitor igneus oris,
Membrorumque modus, qualem nec carmina fingunt
Semideis. Quacunque alte gradereris in urbe,
Cedentes ſpatiis aſſurgenteſque videbas,
Quamvis miles adhuc. Taciti ſuffragia vulgi
Jam tibi detulerant quidquid mox debuit aula.
  Vix primævus eras, paci cum mitteris auctor
Aſſyriæ. Tanta fœdus cum gente ferire
Commiſſum juveni. Tigrin tranſgreſſus & altum
Euphraten, Babylona petis. Stupuere ſeveri
Parthorum proceres, & plebs pharetrata videndi
Flagravit ſtudio, defixæque hoſpite pulchro
Perſides arcanum ſuſpiravere calorem.
Thuris odoratæ cumulis & meſſe Sabæa
Pacem conciliant aræ. Penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis, rituque juvencos
Chaldæo ſtravere Magi. Rex ipſe micantem
Inclinat dextra pateram, ſecretaque Beli,
Et vaga teſtatur volventem ſidera Mithram.
Si quando ſociis tecum venatibus ibant,
Quis Stilichone prior ferro penetrare leones
Cominus, aut longe virgatas figere tigres?
Flectenti faciles Medus tibi ceſſit habenas.
Torquebas refugum Parthis mirantibus arcum.
  Nubilis interea maturæ virginis ætas
Urgebat patrias ſuſpenſo principe curas:
Quem ſimul imperioque ducem, natæque maritum
Proſpiceret, dubius toto quærebat ab axe
Dignum conjugio generum, thalamiſque Serenæ.
Judicium virtutis erat. Per caſtra, per urbes,

Per populos, animi cunctantis libra cucurrit.
Tu legeris, tantoſque viros, quos obtulit orbis,
Intra conſilium vincis ſenſumque legentis,
Et gener Auguſtis, olim ſocer ipſe futurus,
Accedis. Radiis auri Tyriaque ſuperbit
Majeſtate torus. Comitata parentibus exit
Purpureis virgo. Stabat pater inde tropæis
Inclitus: inde pium matris Regina regebat
Obſequium, gravibus ſubnectens flammea gemmis.
  Tunc & Solis equos, tunc exſultaſſe choreis
Aſtra ferunt, melliſque lacus, & flumina lactis
Erupiſſe ſolo, cum floribus æquora vernis
Boſporus indueret, roſciſque evincta coronis
Certantes Aſiæ tedas Europa levaret.
  Felix arbitrii princeps, qui congrua mundo
Judicat, & primus cenſet quod cernimus omnes:
Talem quippe virum natæque adjunxit & aulæ,
Cui neque luxuries bello, nec blanda periclis
Otia, nec lucis fructus pretioſior unquam
Laude fuit. Quis enim Myſos in plauſtra feroces
Reppulit, aut ſæva Promoti cæde tumentes
Baſtarnas una potuit delere ruina?
Pallantis jugulum Turno moriente piavit
Æneas, tractuſque rotis ultricibus Hector
Irato vindicta fuit vel quæſtus Achilli.
Tu neque veſano raptas venalia curru
Funera, nec vanam corpus meditatus in unum
Sævitiam, turmas equitum peditumque catervas,
Hoſtileſque globos tumulo proſternis amici.
Inferiis gens tota datur. Nec Mulciber auctor

Mendacis clipei, fabricataque vatibus arma,
Conatus juvere tuos. Tot barbara solus
Millia jam pridem miseram vastantia Thracen
Finibus exiguæ vallis conclusa tenebas.
Non te terrisonus stridor venientis Alani,
Nec vaga Chunorum feritas, non falce Gelonus,
Non arcu pepulere Getæ, non Sarmata conto.
Exstinctique forent penitus, ni more maligno
Falleret Augustas occultus proditor aures,
Obstrueretque moras, strictumque reconderet ensem,
Solveret obsessos, præberet fœdera captis.

Assiduus castris aderat, rarissimus urbi,
Si quando trepida princeps pietate vocaret:
Vixque salutatis Laribus, vix conjuge visa,
Deterso nec dum repetebat sanguine campum.
Nec stetit, Eucherii dum carperet oscula saltem
Per galeam. Patris stimulos ignesque mariti
Vincit cura ducis. Quoties sub pellibus egit
Edonas hiemes, & tardi flabra Bootæ
Sub dio Rhipæa tulit! cumque igne propinquo
Frigora vix ferrent alii, tunc triste rigentem
Danubium calcabat eques, nivibusque profundum
Scandebat cristatus Athon, lateque corusco
Curvatas glacie silvas umbone ruebat.
Nunc prope Cimmerii tendebat litora Ponti:
Nunc dabat hibernum Rhodope nimbosa cubile.
Vos Hæmi gelidæ valles, quas sæpe cruentis
Stragibus æquavit Stilicho, vos Thracia testor
Flumina, quæ largo mutastis sanguine fluctus.
Dicite Bisaltæ, vel qui Pangæa juvencis

Scinditis, offenſo quantæ ſub vomere putres
Diſſiliant glebis galeæ, vel qualia raſtris
Oſſa peremtorum reſonent immania Regum.
  Singula complecti cuperem: ſed denſior inſtat
Geſtorum ſeries, laudumque ſequentibus undis
Obruimur. Genitor cæſi poſt bella tyranni
Jam tibi commiſſis conſcenderat æthera terris.
Ancipites rerum ruituro culmine lapſus
Æquali cervice ſubis. Sic Hercule quondam
Suſtentante polum, melius librata pependit
Machina, nec dubiis titubavit ſignifer aſtris,
Perpetuaque ſenex ſubductus mole parumper
Obſtupuit proprii ſpectator ponderis Atlas.
  Nulli barbariæ motus, nil turbida rupto
Ordine tentavit novitas, tantoque remoto
Principe mutatas orbis non ſenſit habenas.
Nil inter geminas acies, ceu libera frenis,
Auſa manus certe. Nec tantis diſſona linguis
Turba, nec armorum cultu diverſior unquam
Confluxit populus. Totam pater undique ſecum
Moverat Auroram. Mixtis hic Colchus Iberis,
Hic mitra velatus Arabs, hic crine decoro
Armenius, hic picta Saces, fucataque Medus,
Hic gemmata niger tentoria fixerat Indus.
Hic Rhodani procera cohors, hic miles alumnus
Oceani. Ductor Stilicho tot gentibus unus,
Quot vel progrediens vel conſpicit occiduus Sol.
  In quo tam vario vocum generumque tumultu
Tanta quies, jurisque metus ſervator honeſti
Te moderante fuit, nullis ut vinea furtis,

Vel ſeges erepta fraudarit meſſe colonum:
Ut nihil aut ſævum rabies, aut turpe libido
Suaderent: placidi ſervirent legibus enſes.
Scilicet in vulgus manant exempla regentum:
Utque ducum lituos, ſic mores, caſtra ſequuntur.
Denique victrices aquilas quocunque moveres,
Arebant tantis epoti millibus amnes.
Illyricum peteres, campi monteſque latebant.
Vexillum navale dares, ſub puppibus ibat
Ionium. Nullis ſuccincta Ceraunia nimbis,
Nec juga Leucatæ feriens ſpumantia fluctu
Deterrebat hiems. Tu ſi glaciale juberes
Veſtigare fretum, ſecuro milite ducti
Stagna reluctantes quaterent Saturnia remi.
Si deſerta Noti, fontem ſi quærere Nili,
Æthiopum medios penetraſſent vela vapores.
Te memor Eurotas, te ruſtica Muſa Lycæi,
Te paſtorali modulantur Mænala cantu,
Partheniumque nemus, quod te pugnante reſurgens
Ægra caput mediis erexit Græcia flammis.
Plurima Parrhaſius tunc inter corpora Ladon
Hæſit: & Alpheus Geticis anguſtus acervis
Tardior ad Siculos etiam num pergit amores.
Miramur rabidis hoſtem ſuccumbere bellis,
Cum ſolo terrore ruant? Num claſſica Francis
Intulimus? Jacuere tamen. Num Marte Suëvos
Contudimus, queis jura damus? Quis credere poſſit?
Ante tubam nobis audax Germania ſervit.
Cedant, Druſe, tui, cedant, Trajane, labores.
Veſtra manus dubio quidquid diſcrimine geſſit,

Transcurrens egit Stilicho, totidemque diebus
Edomuit Rhenum, quot vos potuistis in annis.
Quem ferro, alloquiis, quem vos cum milite, solus
Impiger a primo descendens fluminis ortu
Ad bifidos tractus, & juncta paludibus ora,
Fulmineum perstrinxit iter. Ducis impetus undas
Vincebat celeres, & pax a fonte profecta
Cum Rheni crescebat aquis. Ingentia quondam
Nomina, crinigero flaventes vertice Reges,
Qui nec principibus, donis precibusve vocati,
Paruerant, jussi properant, segnique verentur
Offendisse mora. Transvecti lintribus amnem
Occursant ubicunque velis. Nec fama fefellit
Justitiæ. Videre pium, videre fidelem,
Quem veniens timuit, rediens Germanus amavit.
Illi terribiles, quibus otia vendere semper
Mos erat; & fœda requiem mercede pacisci;
Natis obsidibus pacem tam supplice vultu
Captivoque rogant, quam si post terga revincti
Tarpeias pressis subeant cervicibus arces.
Omne, quod Oceanum fontesque interjacet Istri,
Unius incursu tremuit. Sine cæde subactus
Servitio Boreas, exarmatique Triones.
Tempore tam parvo tot prœlia sanguine nullo
Perficis, & Luna nuper nascente profectus,
Ante redis, quam plena fuit; Rhenumque minacem
Cornibus infractis adeo mitescere cogis,
Ut Salius jam rura colat, flexosque Sicambri
In falcem curvent gladios, geminasque viator
Cum videat ripas, quæ sit Romana requirat:

Ut jam trans fluvium non indignante Caïco
Pascat Belga pecus, mediumque ingressa per Albin
Gallica Francorum montes armenta pererrent:
Ut procul Hercyniæ per vasta silentia silvæ
Venari tuto liceat, lucosque vetusta
Religione truces, & robora Numinis instar
Barbarici nostræ feriant impune bipennes.
Ultro quin etiam devota mente tuentur,
Victorique favent. Quoties sociare catervas
Oravit, jungique tuis Alamania signis!
Nec doluit contemta tamen, spretoque recessit
Auxilio laudata fides. Provincia missos
Expellet citius fasces, quam Francia Reges,
Quos dederis. Acie nec jam pulsare rebelles,
Sed vinclis punire licet. Sub judice nostro
Regia Romanus disquirit crimina carcer.
Marcomeres, Sonnoque, docent. Quorum alter Etruscum
Pertulit exsilium: cum se promitteret alter
Exsulis ultorem, jacuit mucrone suorum:
Res avidi concire novas, odioque furentes
Pacis, & ingenio scelerumque cupidine fratres.
Post domitas Arctos alio prorumpit ab axe
Tempestas, & ne qua tuis intacta tropæis
Pars foret, Australis sonuit tuba. Moverat amens
Maurorum Gildo populos, quibus imminet Atlas,
Et quos interior nimio plaga sole relegat:
Quos vagus humectat Cinyps, & proximus hortis
Hesperidum Triton, & Gir notissimus amnis
Æthiopum, simili mentitus gurgite Nilum.
Venerat & parvis redimitus Nuba sagittis,

Et velox Garamas: nec quamvis triſtibus Ammon
Reſponſis alacrem potuit Naſamona morari.
Stipantur Numidæ campi: ſtant pulvere Syrtes
Gætulæ: Pœnus jaculis obtexitur aer.
Hi virga moderantur equos; his fulva leones
Velamenta dabant, ignotarumque ferarum
Exuviæ, vaſtis Meroe quas nutrit arenis.
Serpentum geſtant patulos pro caſſide rictus.
Splendent vipereæ ſquamoſa pelle pharetræ.
Non ſic intremuit Simois, cum montibus Idæ
Nigra coloratus produceret agmina Memnon:
Non Ganges, cum, tela procul vibrantibus Indis,
Immanis medium vectaret bellua Porum.
Porus Alexandro, Memnon proſtratus Achilli;
Gildo nempe tibi. Nec ſolum fervidus Auſtrum,
Sed partes etiam Mavors agitabat Eoas,
Quamvis obſtreperet pietas. His ille regendæ
Tranſtulerat nomen Libyæ, ſcelerique profano
Fallax legitimam regni prætenderat umbram.
Surgebat varia geminum formidine bellum.
Hoc armis, hoc triſte dolis, hoc Africa ſævis
Cinxerat auxiliis, hoc conjuratus alebat
Inſidiis Oriens. Illinc edicta meabant
Corruptura duces: hinc frugibus atra negatis
Urgebat, trepidamque fames obſederat urbem.
Exitiale palam Libycum; civile pudoris
Obtentu tacitum. Tales utrinque procellæ
Cum fremerent, lacerumque alternis ictibus anceps
Imperium pulſaret hiems, nil feſſa remiſit
Officii virtus, contraque minantia fata

Pervigil, eventusque sibi latura secundos,
Major in adversis micuit. Velut arbiter alni,
Nubilus Ægæo quam turbine vexat Orion,
Exiguo clavi flexu declinat aquarum
Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina,
Callidus, & pelagi cœlique obnititur iræ.
Quid primum mirer, Stilicho? Quod cautus ad omnes
Restiteris fraudes, ut te nec noxia furto
Litera, nec pretio manus inflammata laterent?
Quod nihil in tanto rerum terrore locutus
Indignum Latio? Responsa quod ardua semper
Eois dederis, quæ mox effecta probasti?
Securus, quamvis & opes, & rura tenerent,
Insignesque domos. Levis hæc jactura: nec unquam
Publica privatæ cesserunt commoda causæ.
Dividis ingentes curas, teque omnibus unum
Objicis, inveniens animo quæ mente gerenda;
Efficiens patranda manu. Dictare paratus,
Quæ scriptis peragenda forent. Quæ brachia centum;
Quis Briareus aliis numero crescente lacertis
Tot simul objectis possent confligere rebus?
Evitare dolos: veteres firmare cohortes;
Explorare novas: duplices disponere classes,
Quæ fruges vel bella ferant, aulæque tumultum,
Et Romæ lenire famem? Quot nube soporis
Immunes oculi, per tot discurrere partes,
Tot loca sufficerent, & tam longinqua tueri?
Argum fama canit centeno lumine centum
Corporis excubiis unam servasse juvencam.
Unde tot allatæ segetes? Quæ silva carinas

Texuit? Unde rudis tanto tirone juventus
Emicuit, senioque iterum vernante resumsit
Gallia bis fractas Alpino vulnere vires?
Non ego delectu, Tyrii sed vomere Cadmi
Tam subitas acies concepto dente draconis
Exsiluisse reor. Dircæis qualis in arvis
Messis cum proprio mox bellatura colono
Cognatos strinxit gladios, cum semine jacto
Terrigenæ galea matrem nascente ferirent,
Armiger & viridi floreret milite sulcus.
Hoc quoque non parva fas est cum laude relinqui,
Quod non ante fretis exercitus adstitit ultor,
Ordine quam prisco censeret bella Senatus.
Neglectum Stilicho per tot jam secula morem
Rettulit, ut ducibus mandarent prœlia Patres,
Decretoque togæ felix legionibus iret
Tessera. Romuleas leges remeasse fatemur,
Cum procerum jussis famulantia cernimus arma.
Tyrrhenum poteras junctis transmittere signis,
Et ratibus Syrtes, Libyam complere maniplis.
Consilio stetit ira minor; ne territus ille
Te duce, suspecto Martis graviore paratu,
Aut in arenosos æstus zonamque rubentem
Tenderet, aut Solis fugiens transiret in ortus:
Missurusve sibi certæ solatia mortis,
Oppida dirueret flammis. Res mira relatu:
Ne timeare, times; &, quem vindicta manebat,
Desperare vetas. Quantum fiducia nobis
Profuit hostilis! Salvæ Carthaginis arces,
Illæsis Tyrii gaudent cultoribus agri,

Quos potuit vaſtare fuga: ſpe captus inani,
Nec ſe ſurripuit pœnæ, noſtriſque pepercit
Demens: qui numero tantum, non robore, menſus
Romanos, rapidis ibat ceu protinus omnes
Calcaturus equis; &, quod jactare ſolebat,
Solibus effeto merſurus pulvere Gallos.
Sed didicit non Æthiopum geminata venenis
Vulnera, non fuſum crebris haſtilibus imbrem,
Non equitum Latiis nimbos obſiſtere pilis.
Sternitur ignavus Naſamon. Nec ſpicula ſupplex
Jam torquet Garamas. Repetunt deſerta fugaces
Autololes. Pavidus projectat miſſile Mazax.
Cornipedem Maurus nequidquam hortatur anhelum.
Prædonem lembo profugum, ventiſque repulſum,
Suſcepit merito fatalis Tabraca portu:
Expertum, quod nulla tuis elementa paterent
Hoſtibus, & lætæ paſſurum jurgia plebis,
Fracturumque reos humili ſub judice vultus.
 Nil tribuat fortuna ſibi, ſic proſpera ſemper
Illa quidem. Sed non uni certamina pugnæ
Credidimus, totis nec conſtitit alea caſtris
Nutatura ſemel. Si quid licuiſſet iniquis
Caſibus, inſtabant aliæ poſt terga biremes.
Venturus dux major erat. Victoria nulla
Clarior, aut hominum votis optatior unquam
Contigit. An quiſquam Tigranen, armaque Ponti,
Vel Pyrrhum, Antiochique fugam, vel vincla Jugurthæ
Conferat, aut Perſen debellatumque Philippum?
Hi propagandi ruerant pro limite regni:
Hic ſtabat Romana ſalus. Ibi tempora tutas

Traxerunt dilata moras: hic vincere tarde
Vinci pæne fuit. Diſcrimine Roma ſupremo
Inter ſupplicium populi deforme pependit;
Et tanto Libyam fructu majore recepit,
Quam peperit, quanto graviorem amiſſa dolorem,
Quam necdum quæſita, movent. Quis Punica geſta,
Quis vos, Scipiadæ, quis te jam, Regule, noſſet:
Quis lentum caneret Fabium, ſi jure peremto
Inſultaret atrox famula Carthagine Maurus?
Hæc omnes veterum revocavit adorea laurus.
Reſtituit Stilicho cunctos tibi, Roma, triumphos.

XXII

CL. CLAUDIANI

DE

LAUDIBUS STILICHONIS

LIBER II.

HACTENUS armatæ laudes. Nunc qualibus orbem
Moribus, & quanto frenet metuendus amore,
Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
Induerit, fastisque suum concesserit annum,
Mitior incipiat fidibus jam Musa remissis.
Principio magni custos Clementia mundi;
Quæ Jovis incoluit zonam, quæ temperat æthram
Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
Cælicolum, (nam prima Chaos Clementia solvit
Congeriem miserata rudem, vultuque sereno
Discussis tenebris in lucem secula fudit.)
Hæc Dea pro templis, & thure calentibus aris
Te fruitur, posuitque suas hoc pectore sedes.
Hæc docet, ut pœnis hominum vel sanguine pasci

Turpe ferumque putes: ut ferrum Marte cruentum,
Siccum pace, feras: ut non infensus alendis
Materiem præstes odiis: ut fontibus ultro
Ignovisse velis: deponas ocius iram,
Quam moveas: precibus nunquam implacabilis obstes:
Obvia prosternas, prostrataque more leonum
Despicias, alacres ardent qui frangere tauros,
Transiliunt prædas humiles. Hac ipse magistra
Das veniam victis. Hac exorante calores
Horrificos, & quæ nunquam nocitura timentur
Jurgia, contentus solo terrore, coerces;
Ætherii patris exemplo: qui cuncta sonoro
Concutiens tonitru, Cyclopum spicula differt
In scopulos & monstra maris, nostrique cruoris
Parcus in Œtæis exercet fulmina silvis.
Huic Divæ germana Fides, eademque sorori,
Corde tuo delubra tenens, sese omnibus actis
Inserit. Hæc nullo docuit livescere fuco:
Nunquam falsa loqui, nunquam promissa morari:
Invisos odisse palam: non virus in alto
Condere, non lætam speciem prætendere fraudi;
Sed certum mentique parem componere vultum.
Occulto sævire vetat, prodesse remittit.
Hæc & amicitias longo plus tempore firmat,
Mansuroque adamante ligat: nec mobile mutat
Ingenium; parvæ strepitu nec vincula noxæ
Dissolvi patitur; nec fastidire priorem
Allicitur veniente novo: benefacta tenere,
Respuere offensas facilis, pariterque minoris
Officii magnique memor, superare laborat:

Utque hoſtes armis, meritis ſic vincit amicos.
Hæc fovet abſentes; hæc longe ſola remotis
Conſulit; hæc nullis avidam rumoribus aurem
Pandit, ut ignarum nunquam læſura clientem
Inſidioſa tuos alienent murmura ſenſus.
Nec vivis annexus amor meminiſſe ſepultos
Deſinit: in prolem tranſcurrit gratia patrum.
Hac tu Theudoſium, tenuit dum ſceptra, colebas:
Hac etiam poſt fata colis: nec pignora curas
Plus tua, quam natos, dederat quos ille monendos
Tutandoſque tibi. Juſtos nimiumque fideles
Fama putat, qui, cum poſſint commiſſa negare,
Maluerunt nullo violati reddere quæſtu.
At Stilicho non divitias, aurique relictum
Pondus, ſed geminos axes, tantumque reſervat
Depoſitum teneris, quantum Sol igneus ambit.
Quid non intrepidus credas, cui regia tuto
Creditur? Hoc clipeo munitus Honorius altum
Non gemuit patrem; vitæque & lucis in ipſo
Limine, contemtus nunquam dat jura ſubactis
Gentibus, & ſecum ſentit creviſſe triumphos.
Quem tu ſic placida formas, ſic mente ſevera,
Ut neque deſidiæ tradas, dum pronus ad omne,
Quod libet, obſequeris; nec contra nixus ovantem
Confringas animum; ſecretus conſona regno
Ceu juvenem doceas, moles quid publica poſcat;
Ceu ſanctum venerere ſenem, patriiſque gubernes
Imperium monitis, dominum ſubmiſſus adores;
Obſequiis moderere ducem, pietate parentem.
Hinc fuit, ut primos in conjuge diſceret ignes;

Ordirique virum non luxuriante juventa,
Sed cum lege tori, casto cum fœdere, vellet.
Principe tu felix genero: felicior ille
Te socero. Fratrem levior nec cura tuetur
Arcadium: nec, si quid iners atque impia turba,
Prætendens proprio nomen regale furori,
Audeat, adscribis juveni. Discordia quippe
Cum fremeret, nunquam Stilicho sic canduit ira,
Sæpe lacessitus probris, gladiisque petitus,
Ut bello furias ultum, quas pertulit, iret
Illicito, causamque daret civilibus armis.
Hujus fulta fide mediis dissensibus aulæ
Intemeratorum stabat reverentia fratrum.
Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aspera, gemmatasque togas, viridesque smaragdo
Loricas, galeasque renidentes hyacinthis,
Gestatosque patri capulis radiantibus enses,
Et vario lapidum distinctas igne coronas,
Dividis ex æquo; ne non Augusta supellex,
Ornatusque pares geminis heredibus essent.
Mittitur & miles, quamvis certamine partes
Jam tumeant. Hostem muniri robore mavis,
Quam peccare fidem: permittis justa petenti,
Idque negas solum, cujus mox ipse repulsa
Gaudeat, & quidquid fuerat deforme mereri.
Omnes præterea, puro quæ crimina pellunt
Ore Deæ, junxere choros, unoque receptæ
Pectore diversos tecum cinguntur in usus.
Justitia utilibus rectum præponere suadet,
Communesque sequi leges, injustaque nunquam

N 2

Largiri sociis: durum Patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori:
Temperies, ut casta petas: Prudentia, ne quid
Inconsultus agas: Constantia, futile ne quid
Infirmumque geras. Procul importuna fugantur
Numina, monstriferis quæ Tartarus edidit antris.
Ac primam scelerum matrem, quæ semper habendo
Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis Avaritiam: cujus fidissima nutrix
Ambitio, quæ vestibulis foribusque potentum
Excubat, & pretiis commercia pascit honorum,
Pulsa simul. Nec te gurges corruptior ævi
Traxit ad exemplum: qui jam firmaverat annis
Crimen, & in legem rapiendi verterat usum.
Denique non dives sub te pro rure paterno,
Vel laribus pallet: non insidiator oberrat
Facturus quemcunque reum: non obruta virtus
Paupertate latet. Lectos ex omnibus oris
Evehis, & meritum, non quæ cunabula, quæris;
Et qualis, non unde satus. Sub teste benigno
Vivitur: egregios invitant præmia mores.
Hinc priscæ redeunt artes: felicibus inde
Ingeniis aperitur iter, despectaque Musæ
Colla levant; opibusque fluens, & pauper eodem
Nititur ad fructum studio, cum cernat uterque,
Quod nec inops jaceat probitas, nec inertia surgat
Divitiis. Nec te jucunda fronte fefellit
Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis hebetat caligine sensus,
Membraque Circæis effeminat acrius herbis,

Blanda quidem vultus, ſed qua non tetrius ulla
Ultrices fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris torvos auro circumlinit hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis:
Te nunquam conata capit. Non prava libido
Stupris advigilat: non tempora ſomnus agendi
Fruſtratur: nullo citharæ convivia cantu,
Non pueris laſciva ſonant. Quis cernere curis
Te vacuum potuit? quis tota mente remiſſum,
Aut indulgentem dapibus, ni cauſa juberet
Lætitiæ? Non indecores æraria laſſant
Expenſæ: parvo non improba litera libro
Abſentum condonat opes. A milite parcus
Diligeris: neque enim neglectas pace cohortes
Tunc ditas, cum bella fremunt. Scis nulla placere
Munera, quæ metuens illis, quos ſpreverit, offert
Serus, & incaſſum ſervati prodigus auri.
Antevenis tempus, non exſpectantibus ultro
Munificus, menſæque adhibes, & nomine quemque
Compellas clari, quod ſub te geſſerit olim,
Admonitor facti; figendaque ſenſibus addis
Verba, quibus magni geminatur gratia doni.
Nec ſi quid tribuas, jactatum ſæpius idem
Exprobrare ſoles: nec quos promoveris, alto
Turgidus alloqueris faſtu: nec proſpera flatus
Attollunt nimios. Quin ipſa ſuperbia longe
Diſceſſit, vitium rebus ſolemne ſecundis,
Virtutumque ingrata comes. Contingere paſſim,
Affarique licet. Non inter pocula ſermo
Captatur, pura ſed libertate loquendi

Seria quisque jocis nulla formidine miscet.
Quem videt Augusti socerum regnique parentem,
Miratur conviva parem; cum tanta potestas
Civem lenis agat. Te doctus prisca loquentem,
Te matura senex audit, te fortia miles,
Adspersis salibus, quibus haud Amphiona quisquam
Præferat Aonios meditantem carmine muros,
Nec velit Orpheo migrantes pectine silvas.
Hinc amor, hinc veris & non fallacibus omnes
Pro te solliciti votis: hinc nomen ubique
Plausibus, auratis celebrant hinc ora figuris.
Quæ non incudes streperent? quæ flamma vacaret
Fabrilis? quantis fluerent fornacibus æra
Effigies ductura tuas? quis devius esset
Angulus, aut regio, quæ non pro numine vultus
Dilectos colerent, talem ni semper honorem
Respueres? Decus hoc rapiat, quem falsa timentum
Munera decipiunt, qui se diffidit amari.
Hoc solus sprevisse potest, qui jure meretur.
Undique legati properant, generique sub ore
In tua centenas optant præconia voces.
Grates Gallus agit, quod limite tutus inermi,
Et metuens hostile nihil, nova culmina totis
Ædificet ripis, & sævum gentibus amnem
Tibridis in morem domibus prævelet amœnis.
Hinc Pœni cumulant laudes, quod rura tyranno
Libera possideant: hinc obsidione solutus
Pannonius, potorque Savi, quod clausa tot annis
Oppida laxatis ausus jam pandere portis
Rursum cote novat nigras rubigine falces,

Exesosque situ cogit splendere ligones,
Agnoscitque casas, & collibus oscula notis
Figit, & impresso glebis non credit aratro.
Exsectis, inculta dabant quas secula, silvis
Restituit terras, & opacum vitibus Istrum
Conserit: & patrium vectigal solvere gaudet,
Immunis qui clade fuit. Te sospite fas est
Vexatum laceri corpus juvenescere regni.
Sub tot principibus quæcunque amisimus olim
Tu reddis. Solo poterit Stilichone medente
Crescere Romanum vulnus tectura cicatrix,
Inque suos tandem fines redeunte colono,
Illyricis iterum ditabitur aula tributis.
Nec tamen humano cedit cœleste favori
Judicium. Cingunt Superi concordibus unum
Præsidiis, hostesque tuos aut litore produnt,
Aut totum oppositi claudunt fugientibus æquor,
Aut in se vertunt furiis, aut militis ense
Bacchati laniant Pentheo corpora ritu:
Insidias retegunt, & in ipsa cubilia fraudum
Ducunt, ceu tenera venantem nare Molossi.
Ominibus ventura notant, aut alite monstrant,
Aut monitos certa dignantur imagine somnos.
Pro quibus innumeræ trabearum insignia terræ
Certatim petiere tibi. Poscentibus ipse
Restiteras, & mens aliorum prona favori,
Judex dura sui, facibus succensa pudoris,
Tardà verecundis excusat præmia causis.
Ergo avidæ, tantosque novi spe Consulis annos
Elusæ, dominæ pergunt ad limina Romæ:

Si minus annueris precibus, vel cogere certæ
Cunctantem, votoque moras auferre paratæ,
Conveniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino. Glaucis tum prima Minervæ
Nexa comam foliis, fulvaque intexta micantem
Veste Tagum, tales profert Hispania voces:
Cuncta mihi semper Stilicho, quæcunque poposci,
Concessit, tantumque suos invidit honores.
Augusti potuit soceri contemnere fasces:
Jam negat & genero. Si non ut ductor, ab orbe,
Quem regit, accipiat saltem cognatus ab aula.
Exiguumne putet, quod sic amplexus Iberam
Progeniem nostros immoto jure nepotes
Sustinet, ut patrium commendet purpura Bætin?
Quod pulchro Mariæ fecundet germine regnum?
Quod dominis speratur avus? — Tum flava repexo
Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro,
Binaque gesa tenens, animoso pectore fatur:
Qui mihi Germanos solus Francosque subegit,
Cur nondum legitur fastis? Cur pagina tantum
Nescit adhuc nomen, quod jam numerare decebat?
Usque adeone levis pacati gloria Rheni?
Inde Caledonio velata Britannia monstro,
Ferro picta genas, cujus vestigia verrit
Cærulus, Oceanique æstum mentitur amictus;
Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Me juvit Stilicho, totam cum Scotus Iernen
Movit, & infesto spumavit remige Tethys.
Illius effectum curis, ne tela timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne litore tuto

Proſpicerem dubiis venturum Saxona ventis. --
Tum ſpicis & dente comas illuſtris eburno,
Et calido rubicunda die, ſic Africa fatur:
Sperabam nullas trabeis Gildone peremto
Naſci poſſe moras. Etiam nunc ille repugnat,
Et tanto dubitat faſces præbere triumpho?
Qui mihi Maurorum penitus lacrimabile nomen
Ignorare dedit. -- Poſt has Œnotria lentis
Vitibus intorquens ederas, & palmite largo
Vina fluens, Si vos adeo Stilichone curules
Augeri flagratis, ait, quas ſola juvare
Fama poteſt: quanto me dignius incitet ardor,
Ut præſente fruar, conſcendentemque tribunal
Proſequar, atque anni pandentem clauſtra ſalutem?
   Talibus alternant ſtudiis, Romamque precantes
Pro cunctis hortantur eat. Nec ſegnius illa
Paruit officio, ſed raptis protinus armis
Ocior excuſſo per nubila ſidere tendit.
Tranſvehitur Tuſcos, Apenninuſque volatu
Stringitur: Eridanus clipei jam fulgurat umbra.
Conſtitit ante ducem, tetrica nec Pallade vultum
Deterior, nec Marte minor. Tremit orbe coruſco
Jam domus, & ſummæ tergunt laquearia criſtæ.
Tum prior attonitum gratis affata querelis:
   Servatas, Stilicho, per te, venerande, curules,
Ornatas nec dum, fateor. Quid profuit anni
Servilem pepuliſſe notam? Defendis honorem,
Quem fugis; & ſpernis, tanta quem mole tueris;
Reſpuis oblatum, pro quo labente reſiſtis?
Quænam cauſa moræ? Quo me cunctabere rurſus

Ingenio? Nullus Boreæ metus, omnis & Austri
Ora silet, cecidit Maurus, Germania cessit,
Et Janum pax alta ligat. Te Consule nec dum
Digna feror? Titulumne levem, parvique nitoris
Credimus, Augusti quo se decorare fatentur?
Sub juga quo gentes captivis Regibus egi?
Num, si prodigiis casus natura futuros
Signat, polluimur macula? Quod reris, Eois
Omen erat. Quanquam nullis mihi cognita rebus
Fabula. Vix tanto risit de crimine rumor.
Opprobrii stat nulla fides, nec litera venit
Vulgatura nefas: in quo vel maxima virtus
Est tua, quod, nostros qui consulis omnia Patres;
De monstris taceas. Pellendi denique nulla
Dedecoris sanctum violant oracula cœtum,
Nec mea funestum versavit Curia nomen.
Pars sceleris dubitasse fuit. Quæcunque profana
Pagina de primo venisset limite Phœbi,
Ante fretum deleta mihi, ne turpia castis
Auribus Italiæ fatorum exempla nocerent.
Publicus ille furor (quantum tua cura peregit!)
Secretum meruit. Lætetur quisquis Eous
Scribere desierit: fastos portenta Gabinos
Ista latent. Propriam labem tersisse laborent.
Cur ego, quem nunquam didici sensive creatum,
Gratuler exemtum? Delicti pœnitet illos:
Nos nec credidimus. Fuerit tamen omnibus unum
Crimen, & ad nostras manaverit usque secures:
Plus ideo sumenda tibi fastigia juris,
Ne pereat tam priscus honos, qui portus honorum

Semper erat. Nullo ſarciri Conſule damnum,
Excepto Stilichone, poteſt. Bene præſcia tempus
Mens tua diſtulerat. Titulo tunc creſcere poſſes;
Nunc per te titulus. Conſul ſuccurre gravatis
Conſulibus, quicunque fuit, quicunque futurus.
Annum redde tuum, quem mox ſecura ſequatur
Poſteritas, nec jam doleat defenſa vetuſtas.
Sit trabeis ultor Stilicho, Brutuſque repertor.
Libertas populi primo tunc Conſule Bruto
Reddita per faſces: hic faſcibus expulit ipſis
Servitium: inſtituit ſublimem Brutus honorem:
Aſſeruit Stilicho. Plus eſt ſervaſſe repertum,
Quam quæſiſſe novum. Quid tardius ore rubenti
Annuis, & ſolitus frontem circumfluit ignis?
Tandem vince tuum, qui vincis cuncta, pudorem.
Hos etiam, quamvis corrumpi munere nullo
Te certum eſt, mirare, libens ac ſuſcipe cinctus,
Quos tibi divino mecum Tritonia duxit
Pectine. Tincta ſimul repetito murice fila
Contulimus penſis, & eodem nevimus auro,
Aurea quo Lacheſis ſub te mihi ſecula texit.
Hic ego promiſſam ſobolem, ſperataque mundo
Pignora præluſi. Veram mox ipſe probabis
Me vatem, noſtræque fidem venientia telæ
Fata dabunt. -- Dixit, gremioque rigentia profert
Dona, graves auro trabeas. Inſigne Minervam
Spirat opus. Rutilis hic pingitur aula columnis,
Et ſacri Mariæ partus. Lucina labores
Solatur: reſidet fulgente puerpera lecto.
Sollicitæ juxta palleſcunt gaudia matris.

Susceptum puerum redimitæ tempora Nymphæ
Auri fonte lavant. Teneros in stamine risus,
Vagitusque audire putes. Jam creverat infans
Ore ferens patrem: sed avus maturior ævi
Martia recturo tradit præcepta nepoti.
Parte alia spumis fucantem Serica frena
Sanguineis, primæ signatus flore juventæ
Eucherius flectebat equum, jaculisque vel arcu
Aurea purpureos tollentes cornua cervos
Aureus ipse ferit. Venus hic invecta columbis
Tertia regali jungit connubia nexu,
Pennatique nurum circum stipantur Amores
Progenitam Augustis, Augustorumque sororem.
Eucherius trepido jam flammea sublevat ore
Virginis: arridet læto Thermantia fratri.
Nam domus hæc utroque petit diademata sexu,
Reginasque parit, Reginarumque maritos.
Talibus invitat donis, dextræque gerendum
Diva simul porrexit ebur. Sollennibus urnam
Commovet auspiciis, avibusque incepta secundat.
Tunc habiles armis humeros Dea vestibus ambit
Romuleis. Latii sederunt pectore cultus,
Loricæque locum decuit toga. Talis ab Istro,
Vel Scythico victor rediens Gradivus ab axe,
Deposito mitis clipeo, candentibus urbem
Ingreditur trabeatus equis: spatiosa Quirinus
Frena regit: currumque patris Bellona cruentum
Ditibus exuviis, tendens ad sidera quercum,
Præcedit: lictorque Metus cum fratre Pavore
Barbara ferratis innectunt colla catenis,

Velati galeas lauro: propiusque jugales
Formido ingentem vibrat succincta securim.
Vidit ut optato se Consule Roma potitam,
Nunc, ait, Elysii locos irrumpere campi,
Nunc libet; ut tanti Curiis miracula voti
Fabriciisque feram, famæ qui vulnere nuper
Calcatam flevere togam. Jam prata choreis
Pulsent, nec rigidos pudeat lusisse Catones.
Audiat hoc senior Brutus, Pœnisque tremendi
Scipiadæ, geminis tandem quod libera damnis
Unius auxilio fasces Libyamque recepi.
Quod superest, unum precibus, fortissime Consul,
Adde meis, Urbique tuum largire parumper,
Quem rogat, adventum: quam tu belloque fameque
Depulsam terris iterum regnare dedisti.
Splendida suscipiant alium te Rostra Camillum.
Ultorem videant servatoremque Quirites,
Et populus, quem ductor ames: quibus Africa per te,
Nec prius auditas Rhodanus jam donat aristas:
Ut mihi vel Massyla Ceres, vel Gallica prosit
Fertilitas, messesque vehant nunc humidus Auster,
Nunc Aquilo: cunctis ditescant horrea ventis.
Quæ tunc Flaminiam stipabunt millia vulgi!
Fallax o quoties pulvis deludet amorem
Suspensum, veniens omni dum crederis hora!
Spectabunt cupidæ matres, spargentur & omnes
Flore viæ, superes cum Pythia culmina Consul
Arduus, antiqui species Romana Senatus.
Pompejana dabunt quantos proscenia plausus!
Ad cœlum quoties vallis tibi Murcia ducet

Nomen, Aventino Pallanteoque recessu!
Nunc te conspiciam castris, permitte, relictis,
Mox & cum genero trabeis visura secundis.
Hæc dum Roma refert, jam fama loquacibus ales
Pervolat Oceanum linguis, & mille citatos
Festinare jubet proceres: nullique senectus,
Non iter, hibernis obstant nec flatibus Alpes.
Vincit amor meriti pridem, clarique vetustis
Fascibus ad socii properant & vindicis annum.
Sic ubi fecunda reparavit morte juventam,
Et patrios idem cineres, collectaque portat
Unguibus ossa piis, Niliqne ad litora tendens
Unicus extremo Phœnix procedit ab Euro;
Conveniunt aquilæ, cunctæque ex orbe volucres,
Ut Solis mirentur avem. Procul ignea lucet
Ales, odorati redolent cui cinnama busti.
Nec minor in cœlo chorus est, exsultat uterque
Theudosius, Divique tui. Sol ipse quadrigis
Vere coronatis dignum tibi præparat annum.
Est ignota procul, nostræque impervia menti
Vix adeunda Deis, annorum squalida mater,
Immensi spelunca ævi, quæ tempora vasto
Suppeditat revocatque sinu. Complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine, serpens,
Perpetuumque viret squamis, caudamque reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.
Vestibuli custos vultu longæva decoro
Ante fores Natura sedet, cunctisque volantes
Dependent membris animæ. Mansura verendus
Scribit jura senex, numeros qui dividit astris,

Et curſus ſtabileſque moras, quibus omnia vivunt
Ac pereunt fixis cum legibus. Ille recenſet
Incertum quid Martis iter, certumque Tonantis
Proficiat mundo; quid velox ſemita Lunæ,
Pigraque Saturni: quantum Cytherea ſereno
Curriculo, Phœbique comes Cyllenius, erret.
Illius ut Phœbus ad limen conſtitit antri,
Occurrit Natura potens, ſeniorque ſuperbis
Canitiem inclinat radiis. Tunc ſponte recluſos
Laxavit poſtes adamas. Penetrale profundum
Panditur, & ſedes ævique arcana pateſcunt.
Hic habitant vario faciem diſtincta metallo
Secula certa locis: illic glomerantur aena.
Hic ferrata rigent, illic argentea candent.
Eximia regione domus, contingere terris
Difficiles, ſtabant rutili, grex aureus, anni:
Quorum præcipuum pretioſo corpore Titan
Signandum Stilichone legit. Tunc imperat omnes
Pone ſequi; dictiſque ſimul compellat euntes:
En, cui diſtulimus melioris ſecla metalli,
Conſul adeſt. Ite optati mortalibus anni.
Ducite virtutes, hominum floreſcite rurſus
Ingeniis, hilares Baccho frugumque feraces.
Non inter geminos anguis glaciale Triones
Sibilet, immodico nec frigore ſæviat Urſa.
Non torvo fremat igne Leo, nec brachia Cancri
Urat atrox æſtas, madidæ nec prodigus urnæ
Semina prærupto diſſolvat Aquarius imbre.
Phrixeus roſeo producat fertile cornu
Ver Aries: pingues nec grandine tundat olivas

Scorpius. Autumni maturet germina Virgo.
Lenior & gravidis allatret Sirius uvis.
Sic fatus, croceis rorantes ignibus hortos
Ingreditur, vallemque ſuam, quam flammeus ambit
Rivus, & irriguis largum jubar ingerit herbis,
Quas Solis paſcuntur equi. Fragrantibus inde
Cæſariem ſertis, & lutea lora jubaſque
Subligat alipedum: gelidas hinc Lucifer ornat;
Hinc aurora comas: juxtaque arridet habenis
Aureus, & nomen prætendit Conſulis, Annus:
Inque novos iterum revoluto cardine curſus
Scribunt æthereis Stilichonem ſidera faſtis.

XXIII

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM III

DE

CONSULATU

STILICHONIS

PRÆFATIO.

Major Scipiades, Italis qui ſolus ab oris
  In proprium vertit Punica bella caput,
Non ſine Pieriis exercuit artibus arma:
  Semper erat vatum maxima cura duci.
Gaudet enim virtus teſtes ſibi jungere Muſas:
  Carmen amat, quiſquis carmine digna gerit.
Ergo ſeu patriis primævus manibus ultor
  Subderet Hiſpanum legibus Oceanum,
Seu Tyrias certa fracturus cuſpide vires
  Inferret Libyco ſigna tremenda mari;
Hærebat doctus lateri, caſtriſque ſolebat
  Omnibus in medias Ennius ire tubas.

Illi post lituos pedites favere canenti,
Laudavitque nova cæde cruentus eques.
Cumque triumpharet gemina Carthagine victa,
(Hanc vindex patris vicerat, hanc patriæ)
Cum longi Libyam tandem post funera belli
Ante suas mœstam cogeret ire rotas;
Advexit reduces secum Victoria Musas,
Et sertum vati Martia laurus erat.
Noster Scipiades Stilicho, quo concidit alter
Hannibal, antiquo sævior Hannibale.
Te mihi post quinos annorum, Roma, recursus
Reddidit, & votis jussit adesse suis.

XXIV

CL. CLAUDIANI

DE

CONSULATU

STILICHONIS

LIBER III.

Quem populi plausu, procerum quem voce petebas,
Adspice, Roma, virum. Jam tempora desine longæ
Dinumerare viæ, visoque assurgere semper
Pulvere. Non dubiis ultra torquebere votis.
Totus adest oculis, aderat qui mentibus olim,
Spe major, fama melior. Venerare curulem,
Quæ tibi restituit fasces. Complectere dextram,
Sub juga quæ Pœnos iterum Romana redegit.
Excipe magnanimum pectus, quo frena reguntur
Imperii, cujus libratur sensibus orbis.
Os sacrum, quod in ære colis, miraris in auro,
Cerne libens. Hic est felix bellator ubique,

Defensor Libyæ, Rheni pacator & Istri.
Ostentare suos prisco si more labores,
Et gentes cuperet vulgo monstrare subactas:
Certarent utroque pares a cardine laurus.
Hæc Alamanorum spoliis, Australibus illa
Ditior exuviis. Illinc flavente Sicambri
Cæsarie, nigris hinc Mauri crinibus irent.
Ipse albis veheretur equis, currumque secutus
Laurigerum, festo fremuisset carmine, miles.
Hi famulos traherent Reges: hi facta metallo
Oppida, vel montes captivaque flumina ferrent.
Hinc Libyci fractis lugerent cornibus amnes:
Inde catenato gemeret Germania Rheno.
Sed non immodicus proprii jactator honoris
Consul, Roma, tuus. Non illum præmia tantum,
Quam labor ipse juvat. Strepitus fastidit inanes,
Inque animis hominum pompa meliore triumphat.
Non alium certe Romanæ clarius arces
Suscepere ducem, nec cum cedente rediret
Fabricius Pyrrho, nec cum Capitolia curru
Pellææ domitor Paullus conscenderet aulæ.
Nec similis Latias patefecit gloria portas,
Post Numidas Mario, post classica Martis Eoi
Pompejo. Nulli pars æmula defuit unquam,
Quæ gravis obstreperet laudes; stimulisque malignis
Facta sequebatur, quamvis ingentia, livor.
Solus hic invidiæ fines virtute reliquit,
Humanumque modum. Quis enim livescere possit,
Quod nunquam pereant stellæ? quod Jupiter altum
Possideat cœlum? quod noverit omnia Phœbus?

Eſt aliquod meriti ſpatium, quod nulla furentis
Invidiæ menſura capit. Ductoribus illis
Præterea diviſus erat favor. Æquior ille
Patribus, inviſus plebi: popularibus illi
Munito ſtudiis languebat gratia Patrum.
Omnis in hoc uno variis diſcordia ceſſit
Ordinibus. Lætatur Eques, plauditque Senator;
Votaque patricio certant plebeja favori.
O felix, ſervata vocat quem Roma parentem:
O mundi communis amor, cui militat omnis
Gallia, quem Regum thalamis Hiſpania nectit,
Cujus & adventum crebris petiere Quirites
Vocibus, & genero meruit præſtante Senatus!
Non ſic virginibus flores, non frugibus imbres;
Proſpera non laſſis optantur flamina nautis,
Ut tuus adſpectus populo. Quæ numine tanto
Litora fatidicas attollunt Delia lauros,
Venturi quoties affulget Apollinis arcus?
Quæ ſic aurifero Pactoli fonte tumeſcit
Lydia, cum domitis apparuit Evius Indis?
Nonne vides, & plebe vias, & tecta latere
Matribus? Hic, Stilicho, cunctis inopina reluxit
Te victore ſalus! Septem circumſpice montes,
Qui Solis radios auri fulgore laceſſunt,
Indutoſque arcus ſpoliis, æquataque templa
Nubibus, & quidquid tanti ſtruxere triumphi.
Quantum profueris, quantam ſervaveris urbem,
Attonitis metire oculis. Hæc fabula certe
Cuncta forent, ſi Pœnus adhuc incumberet Auſtro.
Mos erat in veterum caſtris, ut tempora querca

Velaret; validis qui fuſo viribus hoſte
Caſurum morti potuit ſubducere civem.
At tibi quæ poterit pro tantis civica reddi
Mœnibus? aut quantæ penſabunt facta coronæ?
Nec ſolam populi vitam debere fatetur
Armis Roma tuis; ſed, quo jucundior eſſet
Lucis honoratæ fructus, venerabile famæ
Pondus, & amiſſas vires & regna recepit.
Jam non prætumidi ſupplex Orientis ademtam
Legatis poſcit Libyam, famuloſve precatur,
Dictu turpe, ſuos: ſed robore freta Gabino
Te duce Romana tandem ſe vindicat ira.
Ipſa jubet ſignis, bellaturoque togatus
Imperat, exſpectant aquilæ decreta Senatus.
Ipſa tibi trabeas ultro dedit: ipſa curulem
Obtulit. Hæc ultro faſtos ornare coegit.
Nil perdit decoris priſci, nec libera quærit
Secula, cum donet faſces, cum prœlia mandet.
Seque etiam creviſſe videt. Quis Gallica rura,
Quis meminit Latio Senonum ſerviſſe ligones?
Aut quibus exemplis fecunda Tibris ab Arcto
Vexit Lingonico ſudatas vomere meſſes?
Illa ſeges non auxilium modo præbuit Urbi,
Sed fuit indicio, quantum tibi, Roma, liceret.
Admonuit Dominæ gentes, inſtarque tropæi
Rettulit ignotum gelidis vectigal ab oris.
Hoc quoque majeſtas augeſcit plena Quirini,
Rectores Libyæ populo quod judice pallent;
Et poſt emeritas moderator quiſque ſecures
Diſcrimen letale ſubit: quid Pœnus arator

Intulerit, madidus quantum transmiserit Auster.
Ardua qui late terris responsa dedere,
Hinc trepidant humiles. Tremuit quos Africa nuper,
Cernunt Rostra reos. Cani virtutibus ævi
Materiem pandit Stilicho, populumque vetusti
Culminis immemorem dominandi rursus in usum
Excitat, ut magnos calcet metuendus honores,
Pendat justitia crimen, pietate remittat
Errorem, purosque probet, damnetque nocentes,
Et patrias iterum clemens exerceat artes.
Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Servitium. Nunquam libertas gratior exstat,
Quam sub Rege pio. Quos præficit ipse regendis
Rebus, ad arbitrium plebis patrumque reducit:
Conceditque libens, meritis seu præmia poscant,
Seu punire velint. Posito jam purpura fastu
De se judicium non indignatur haberi.
Sic docuit regnare socer: sic cauta juventæ
Frena dedit: teneros his moribus induit annos
Verior Augusti genitor, fiducia belli,
Pacis consilium; per quem squalore remoto
Pristina Romuleis infloruit arcibus ætas:
Per quem fracta diu, translataque pæne potestas,
Non oblita sui, servilibus exsulat arvis;
In proprium sed ducta Larem, victricia reddit
Fata solo, fruiturque iterum, quibus hæserat olim,
Auspiciis, capitique errantia membra reponit.
Proxime Dîs Consul, qui tantæ prospicis Urbi,
Qua nihil in terris complectitur altius æther:
Cujus nec spatium visus, nec corda decorem,

Nec laudem vox ulla capit: quæ luce metalli
Æmula vicinis faſtigia conſerit aſtris:
Quæ ſeptem ſcopulis zonas imitatur Olympi,
Armorum legumque parens: quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula juris.
Hæc eſt, exiguis quæ finibus orta tetendit
In geminos axes, parvaque a ſede profectas
Diſperſit cum Sole manus. Hæc obvia fatis,
Innumeras uno gereret cum tempore pugnas,
Hiſpanas caperet, Siculas obſideret urbes,
Et Gallum terris proſterneret, æquore Pœnum,
Nunquam ſuccubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas major Trebiamque fremebat:
Et cum jam premerent flammæ, murumque feriret
Hoſtis, in extremos aciem mittebat Iberos.
Nec ſtetit Oceano: remiſque ingreſſa profundum
Vincendos alio quæſivit in orbe Britannos.
Hæc eſt, in gremium victos quæ ſola recepit,
Humanumque genus communi nomine fovit,
Matris, non dominæ, ritu: civeſque vocavit,
Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.
Hujus pacificis debemus moribus omnes,
Quod veluti patriis regionibus utitur hoſpes:
Quod ſedem mutare licet: quod cernere Thulen
Luſus, & horrendos quondam penetrare receſſus:
Quod bibimus paſſim Rhodanum, potamus Orontem,
Quod cuncti gens una ſumus. Nec terminus unquam
Romanæ ditionis erit. Nam cetera regna
Luxuries vitiis, odiiſque ſuperbia, vertit.
Sic male ſublimes fregit Spartanus Athenas:

Atque idem Thebis cecidit. Sic Medus ademit
Aſſyrio, Medoque tulit moderamina Perſes.
Subjecit Macedo Perſen, ceſſurus & ipſe
Romanis. Hæc auguriis firmata Sibyllæ,
Hæc ſacris animata Numæ: huic fulmina vibrat
Jupiter: hanc tota Tritonia Gorgone velat.
Arcanas huc Veſta faces, huc Orgia Bacchus
Tranſtulit, & Phrygios genitrix turrita leones.
Huc defenſurus morbos Epidaurius hoſpes
Reptavit placido tractu, vectumque per undas
Inſula Pæonium texit Tiberina draconem.
Hanc tu cum Superis, Stilicho præclare, tueris.
Protegis hanc clipeo matrem regumque ducumque,
Præcipueque tuam. Dedit hæc exordia lucis
Eucherio, puerumque ferens hic regia mater
Auguſto monſtravit avo: lætatus at ille
Suſtulit in Tyria reptantem veſte nepotem.
Romaque venturi gaudebat præſcia fati,
Quod te jam tanto meruiſſet pignore civem.
Nec tamen ingratum, nec qui benefacta referre
Neſciat, hunc credas populum. Si volvere priſcos
Annales libeat, quoties hic prœlia ſumſit
Pro ſociis, quoties dono conceſſit amicis
Regibus Auſonio quæſitas ſanguine terras!
Publica ſed nunquam tanto ſe gratia fudit
Aſſenſu. Quis enim princeps hoc omnibus egit
Obſequiis, dominum ſeſe patremque vocari,
Quod tibi continuis reſonant convexa diebus?
Macte novis Conſul titulis. Mavortia plebes
Te dominum, Bruto non indignante, fatetur.

Et quod adhuc nullo potuit terrore subacta
Libertas Romana pati, Stilichonis amori
Detulit. Exsultant avidi quocunque decorus
Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt.
Nec vaga dilecto satiantur lumina vultu:
Seu circum trabeis fulgentibus aureus intres:
Seu celebres ludos: solio seu fultus eburno
Cingas jure forum: densi seu turbine vulgi
Circumfusa tuæ conscendant Rostra secures.
Quæ vero procerum voces, quam certa fuere
Gaudia, cum totis exsurgens ardua pennis
Ipsa duci sacras Victoria panderet alas!
O palma viridi gaudens, & amicta tropæis,
Custos imperii virgo, quæ sola mederis
Vulneribus, nullumque doces sentire laborem:
Seu tibi Dictææ placuerunt astra Coronæ:
Seu magis æstivo sedes vicina Leoni:
Seu sceptrum sublime Jovis, seu Pallados ambis
Ægida: seu fessi mulces suspiria Martis:
Adsis perpetuum Latio, votisque Senatus
Annue, Diva, tui. Stilicho tua sæpius ornet
Limina, teque simul rediens in castra reducat.
Hunc bellis comitare favens: hunc redde togatum
Consiliis. Semper placidis te moribus egit,
Servavitque piam victis, nec polluit unquam
Laurum sævitia, cives nec fronte superba
Despicit, aut trepidam vexat legionibus Urbem.
Sed verus patriæ Consul, cessantibus armis,
Contentus lictore venit, nec inutile quærit
Ferri præsidium, solo munitus amore:

Magnarum nec parcus opum geminare profundas
Distulit impensas: sed post miracula castris
Edita vel genero, Romæ majora reservat.
Auratos Rhodiis imbres, nascente Minerva,
Indulsisse Jovem perhibent: Bacchoque paternum
Jam pulsante femur, mutatus palluit Hermus
In pretium: votique famem passurus avari
Ditabat rutilo, quidquid Mida tangeret, auro:
Fabula, seu verum, canitur; tua copia vincit
Fontem Hermi, tactumque Midæ, pluviamque Tonantis.
Obscurat veteres, obscurabitque futuras
Par donis armisque manus. Si solveret ignis,
Quas dedit immanes vili sub pondere, massas:
Argenti potuere lacus & flumina fundi.
  Nec tibi, quæ pariter silvis dominaris & astris,
Exiguam Stilicho movit, Latonia, curam.
Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras
Illustrare feris, summoque in vertice rupis
Alpinæ socias arcu cessante pudicas,
Et pharetratarum comitum inviolabile cogis
Concilium. Veniunt humeros & brachia nudæ,
Armatæque manus jaculis, & terga sagittis;
Incomtæ, pulchræque tamen. Sudoribus ora
Pulverulenta rubent: sexum nec cruda fatetur
Virginitas: sine lege comæ: duo cingula vestem
Crure tenus pendere vetant. Præcedit amicas
Flava Leontodame. Sequitur nutrita Lyceo
Nebrophone, telisque domat quæ Mænala Thero.
Ignea Cretæa properat Britomartis ab Ida,
Et cursu Zephyris nunquam cessura Lycaste.

Jungunt se geminæ, metuenda feris Hecaerge:
Et soror, optatum numen venantibus, Opis,
Progenies Scythiæ. Divas nemorumque potentes
Fecit Hyperboreis Delos prælata pruinis.
Hæ septem venere duces. Exercitus alter
Nympharum incedunt, acies formosa Dianæ,
Centum Taygeti, centum de vertice Cynthi,
Et totidem casto genuit quas flumine Ladon.
Has ubi collectas vidit, sic Delia cœpit:
O sociæ, mecum thalami quæ jura perosæ
Virgineo gelidos percurritis agmine montes,
Cernitis ut Latio Superi communibus ornent
Hunc annum studiis? quantos Neptunus equorum
Donet ab orbe greges; laudi quam nulla canendæ
Fratris plectra vacent? Nostram quoque sentiat idem,
Quam meritis debemus, opem. Non spicula poscit
Iste labor; maneant clausis nunc sicca pharetris:
Omnis & a solitis noster venatibus arcus
Temperet, in solam cruor hic servetur arenam.
Retibus, & clathris dilata morte tenendæ
Ducendæque feræ. Cupidas arcete sagittas.
Consulis in plausum casuris parcite monstris.
Acceleret divisa manus: mihi cursus anhelas
Tenditur ad Syrtes. Mecum Dictæa Lycaste
Et comes Opis eat. Steriles juvat ire per æstus.
Namque feras aliis tellus Maurusia donum
Præbuit: huic soli debet, ceu victa, tributum.
Dum nos horribiles Libyæ scrutamur alumnos,
Europæ vos interea perquirite saltus,
Et scopulos. Posita ludat formidine pastor,

Securisque canat Stilichonem fistula silvis.
Pacet muneribus montes qui legibus urbes.
Dixit, & extemplo frondosa fertur ab Alpe
Trans pelagus. Cervi currum subiere jugales,
Quos decus esse Deæ primi sub limine cœli
Roscida fecundis concepit Luna cavernis.
Par nitor intactis nivibus. Frons discolor auro
Germinat, & spatio summas æquantia fagos
Cornua ramoso surgunt procera metallo.
Opis frena tenet, fert retia rara Lycaste,
Auratasque plagas: immortalesque Molossi
Latrantes mediis circum juga nubibus ibant.
Quinque aliæ paribus (Phœbe sic jusserat) armis
Diversa regione ruunt; ducuntque cohortem
Quæque suam. Variæ formis & gente sequuntur
Ingenioque canes: illæ gravioribus aptæ
Morsibus, hæ pedibus celeres, hæ nare sagaces:
Hirsutæque fremunt Cressæ, tenuesque Lacænæ,
Magnaque taurorum fracturæ colla Britannæ.
Dalmatiæ lucos abruptaque brachia Pindi
Sparsa comam Britomartis agit. Tu Gallica cingis
Lustra, Leontodame, Germanorumque paludes
Eruis, & si quis defensus arundine Rheni
Vastus aper nimio dentes curvaverit ævo.
Nubiferas Alpes, Apenninique recessus,
Garganique nives Hecaerge promta fatigat.
Speluncas canibus Thero rimatur Iberas,
Informesque cavis ursos detrudit ab antris,
Quorum sæpe Tagus manantes sanguine rictus
Non satiavit aquis, & quos jam frigore segnes

Pyrenæa tegit latebrosis frondibus ilex.
Cyrneis Siculisque jugis venata virago
Nebrophone, cervos aliasque in vincula cogit
Non sævas pecudes, sed luxuriantis arenæ
Delicias, pompam nemorum. Quodcunque tremendum
Dentibus, aut insigne jubis, aut nobile cornu,
Aut rigidum setis, capitur: decus omne timorque
Silvarum. Non cauta latent: non mole resistunt
Fortia: non volucri fugiunt pernicia cursu.
Hæc laqueis innexa gemunt: hæc clausa feruntur
Ilignis domibus. Fabri nec tigna polire
Sufficiunt. Rudibus fagis texuntur & ornis
Frondentes caveæ. Ratibus pars ibat onustis
Per freta, vel fluvios. Exsanguis dextera torpet
Remigis, & propriam metuebat navita mercem.
Per terram pars ducta rotis, longoque morantur
Ordine plaustra vias, montani plena triumphi.
Et fera sollicitis vehitur captiva juvencis,
Explebat quibus ante famem: quotiesque reflexi
Conspexere boves, pavidi temone recedunt.
Jamque pererratis Libyæ flagrantibus oris,
Legerat eximios Phœbi germana leones,
Hesperidas qui sæpe fugant, ventoque citatis
Terrificant Atlanta jubis, armentaque longe
Vastant Æthiopum, quorumque impune fragosa
Murmura pastorum nunquam venere per aures.
Non illos tædæ ardentes, non strata superne
Lapsuro virgulta solo, non vocibus hœdi
Pendentis stimulata fames, non fossa fefellit.
Ultro se voluere capi, gaudentque videri

Tantæ præda Deæ. Reſpirant paſcua tandem.
Agricolæ referant jam tuta mapalia Mauri.
Tum virides pardos, & cetera colligit Auſtri
Prodigia, immaneſque ſimul Latonia dentes,
Qui ſecti ferro in tabulas, auroque micantes,
Inſcripti rutilum cælato Conſule nomen
Per proceres & vulgus eant. Stupor amnibus Indis
Plurimus, ereptis elephas inglorius errat
Dentibus. Inſedit nigra cervice gementum,
Et fixum Dea quaſſat ebur, penituſque cruentis
Stirpibus avulſis patulos exarmat hiatus.
Ipſos quin etiam nobis miracula vellet
Ducere; ſed pigra cunctari mole veretur.
Tyrrhenas fetus Libycos amplexa per undas
Claſſica turba ſonat: caudamque a puppe retorquens
In proram jacit uſque leo. Vix ſublevat unum
Tarda ratis. Fremitus ſtagnis auditur in imis,
Cunctaque proſiliunt cete, terrenaque Nereus
Confert monſtra ſuis: & non æquare fatetur.
Æquora ſic victor quoties per rubra Lyæus
Navigat, intorquet clavum Silenus, & acres
Inſudant tonſis Satyri, taurinaque pulſu
Baccharum Bromios invitant tympana remos.
Tranſtra ligant ederæ: malum circumflua veſtit
Pampinus: antennis illabitur ebria ſerpens,
Perque mero madidos currunt ſaliuntque rudentes
Lynces, & inſolitæ mirantur carbaſa tigres.

XXV

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM

DE BELLO GETICO

PRÆFATIO.

Post refides annos longo velut excita fomno
  Romanis fruitur noftra Thalia choris.
Optatos renovant eadem mihi culmina cœtus,
  Perfonat & noto Pythia vate domus.
Confulis hic fafces cecini, Libyamque receptam.
  Hic mihi proftratis bella canenda Getis.
Sed prior effigiem tribuit fucceffus ahenam,
  Oraque patricius noftra dicavit honos.
Annuit hunc princeps titulum pofcente Senatu,
  Refpice; judicium quam grave, Mufa, fubis!
Ingenio minuit merces properata favorem.
  Carminibus veniam præmia tanta negant:
Et magis intento ftudium cenfore laborat,
  Quod legimur medio confpicimurque foro.

Materies tamen ipſa juvat, ſolitumque timoris
   Dicturo magna ſedula parte levat.
Nam mihi conciliat gratas impenſius aures
   Vel meritum belli, vel Stilichonis amor.

XXVI

CL. CLAUDIANI

DE

BELLO GETICO

LIBER.

Intacti cum clauſtra freti coeuntibus æquor
Armatum ſcopulis audax irrumperet Argo,
Ætnam Colchoſque petens; propiore periclo
Omnibus attonitis ſolus poſt numina Tiphys
Incolumem tenui damno ſervaſſe carinam
Fertur, & ancipitem montis vitaſſe ruinam,
Deceptoque vagæ concurſu rupis in altum
Victricem duxiſſe ratem. Stupuere ſuperbæ
Arte viri domitæ Symplegades; & nova paſſæ
Jura ſoli, cunctis faciles jam puppibus hærent,
Ut vinci didicere ſemel. Quod ſi ardua Tiphyn
Navis ob innocuæ meritum ſic gloria vexit:
Quæ tibi pro tanti pulſo diſcrimine regni
Sufficiant laudes, Stilicho? Licet omnia vates

In majus celebrata ferant, ipſamque ſecandis
Argois trabibus jactent ſudaſſe Minervam;
Nec nemoris tantum junxiſſe carentia ſenſu
Robora, ſed cæſo Tmarii Jovis augure luco,
Arbore præſaga tabulas animaſſe loquaces.
Plurima ſed quamvis variis miracula monſtris
Ingeminent teneras vincturo carmine mentes,
Harpyiaſque truces, inſopitiſque refuſum
Tractibus aurati cuſtodem velleris anguem,
Et juga taurorum rapidis ambuſta favillis,
Et virides galeis ſulcos, fetaſque novales
Martis, & in ſegetem creſcentis ſemina belli:
Nil veris æquale dabunt. Prohibere rapaces
Scilicet Harpyias, unaque excludere menſa
Nobilior titulus, quam tot potuiſſe paratas
In Latii prædam Geticas avertere fauces?
  Anne ego terrigenas potius mirabor in ipſis
Procubuiſſe fatis, vitæ quibus attulit idem
Principium finemque dies; quam cæſa Getarum
Agmina, quos tantis aluit Bellona tropæis,
Totaque ſub galeis Mavortia canuit ætas?
  Per te namque unum mediis exuta tenebris
Imperio ſua forma redit, clauſtriſque ſolutæ
Triſtibus exſangues audent procedere leges.
Jamque poteſtates priſcus diſcriminat ordo
Juſtitiæ, quas ante pares effecerat una
Nube timor. Tua nos urgenti dextera leto
Eripuit; tectiſque ſuis redduntur & agris
Damnati fato populi, virtute renati.
  Jam non in pecorum morem formidine clauſi

Prospicimus sævos campis ardentibus ignes:
Alta nec incertis metimur flumina votis
Excidio latura moram: non poscimus amnes
Undosam servare fidem, nubesque fugaces,
Aut conjuratum querimur splendere serenum.
Ipsa quoque interius furiis exercita plebis
Securas jam Roma levat tranquillior arces.
Surge, precor, veneranda parens, & certa secundis
Fide Deis, humilemque metum depone senectæ,
Urbs æquæva polo. Tum demum ferrea sumet
Jus in te Lachesis, cum sic mutaverit axem
Fœderibus natura novis, ut flumine verso
Irriget Ægyptum Tanais, Mæotida Nilus,
Eurus ob occasu, Zephyrus se prodat ab Indis;
Caucasiisque jugis calido nigrantibus Austro
Getulas Aquilo glacie constringat arenas.
Fatales hucusque manus, crebrisque notatæ
Prodigiis abiere minæ: nec sidera pacem
Semper habent, ipsumque Jovem turbante Typhœo,
Si fas est, tremuisse ferunt, cum brachia centum
Montibus armaret totidem, spiramque retorquens
Lamberet attonitas erectis anguibus Arctos.
Quid mirum, si regna labor mortalia vexat?
Cum gemini fratres, genuit quos asper Aloeus,
Martem subdiderint vinclis, & in astra negatas
Tentarint munire vias, steteritque revulsis
Pæne tribus scopulis cœlesti machina bello.
Sed caret eventu nimius furor: improba nunquam
Spes lætata diu: nec pervenere juventæ
Robur Aloïdæ. Dum vellere Pelion Otus

Nititur, occubuit Phœbo; moriensque Ephialtes
In latus obliquam projecit languidus Ossam.
Adspice, Roma, tuum jam vertice celsior hostem:
Adspice, quam rarum referens inglorius agmen
Italia detrusus eat, quantumque priori
Dissimilis, qui cuncta sibi cessura ruenti
Pollicitus patrii numen juraverat Istri,
Non nisi calcatis loricam ponere Rostris.
O rerum fatique vices! Qui fœda parabat
Romanas ad stupra nurus, sua pignora vidit
Conjugibus permixta trahi. Qui mente profunda
Hauserat Urbis opes, ultro victoribus ipse
Præda fuit. Nostri quondam qui militis auro
Aggressus tentare fidem, desertus ab omni
Gente sua, manibusque redit truncatus & armis.
Hoc quoque quod veniam leti valuere mereri,
Si positis pendas odiis, ignoscere pulchrum
Jam misero, pœnæque genus vidisse precantem.
Quæ vindicta prior, quam cum formido superbos
Flectit, & assuetum spoliis affligit egestas?
Sed magis ex aliis fluxit clementia causis,
Consulitur dum, Roma, tibi. Tua cura coegit
Inclusis aperire fugam, ne pejor in arcto
Sæviret rabies venturæ conscia mortis.
Nec tanti nomen stirpemque abolere Getarum,
Ut propius peterere, fuit. Procul arceat altus
Jupiter, ut delubra Numæ, sedemque Quirini
Barbaries oculis saltem temerare profanis
Possit, & arcanum tanti deprendere regni.
Quanquam, si veterum certamina rite recordor,

Tunc etiam, pulchra cum libertate vigerent,
Et proprio late florerent milite Patres,
Semper ab his famæ petiere insignia bellis,
Quæ diversa procul tuto trans æquora vires
Exercere dabant. Currus regumque catervæ
Inter abundantis fati ludibria ductæ.
At vero Italiam quoties circumstetit atrox
Tempestas, ipsumque caput læsura pependit;
Non illis vani ratio ventosa favoris,
Sed graviter spectata salus, ductorque placebat,
Non qui præcipiti traheret simul omnia casu,
Sed qui maturo vel læta vel aspera rerum
Consilio momenta regens, nec tristibus impar,
Nec pro successu nimius, spatiumque morandi,
Vincendique modum mutatis nosset habenis.
Cautius ingentes morbos, & proxima cordi
Ulcera Pæoniæ tractat solertia curæ,
Parcendoque secat, ferro ne largius acto
Irrevocandus eat sectis vitalibus error.
Sublimi certe Curium canit ore vetustas,
Æaciden Italo pepulit qui litore Pyrrhum.
Nec magis insignis Pauli Mariique triumphus,
Qui captos niveis reges egere quadrigis.
Plus fuga laudatur Pyrrhi, quam vincla Jugurthæ.
Et quamvis gemina fessum jam clade fugarit,
Post Decii lituos, & nulli pervia culpæ
Pectora Fabricii, donis invicta vel armis,
Plena datur Curio pulsi victoria Pyrrhi.
Quanto majus opus solo Stilichone peractum
Cernimus! Hic validam gentem, quam dura nivosis

Educat Urſa plagis, non Chaonas atque Moloſſos,
Quos Epirus alit, nec Dodonæa ſubegit
Agmina, fatidicam fruſtra jactantia quercum.
Primus fulmineum lento luctamine Pœnum
Compreſſit Fabius: campo poſt auſus aperto
Marcellus vinci docuit: ſed tertia virtus
Scipiadæ Latiis tandem deterruit oris.
Unus in hoc Stilicho diverſis artibus hoſte
Tres potuit ſuperare duces, fregitque furentem
Cunctando, vicitque manu, victumque relegat.
Atque hæc tanta brevi miſcentem incendia Pyrrhum
Suſtinuit toto mœrens Œnotria luſtro,
Et prope ter ſenas Itali per graminis herbas
Maſſylus Pœno ſonipes vaſtante cucurrit,
Hannibalemque ſenem vix ad ſua reppulit arva
Vindex ſera patrum poſt bellum nata juventus.
Hic celer effecit, bruma ne longior una
Eſſet hiems rerum, primis ſed meſſibus æſtas
Temperiem cœlo pariter belloque referret.
Sed quid ego Hannibalem contra, Pyrrhumque tot annis
Certatum memorem? cum illis Spartacus omne
Per latus Italiæ ferro bacchatus & igni,
Conſulibuſque palam toties congreſſus, inertes
Exuerit caſtris dominos, & ſtrage pudenda
Fuderit imbelles aquilas ſervilibus armis.
Nos terrorum expers, & luxu mollior ætas
Deficimus queruli, ſi bos abductus aratro,
Si libata ſeges. Non hanc ergaſtula nobis
Immiſere manum, nec conjurantis arenæ
Turba fuit. Qualem Stilicho dejecerit hoſtem,

Thraces & Æmonii poterunt Mœsique fateri.
Frigida ter decies nudatum frondibus Æmum
Tendit hiems vestire gelu; totidemque solutis
Ver nivibus viridem monti reparavit amictum,
Ex quo jam patrios gens hæc oblita Triones,
Atque Istrum transvecta semel vestigia fixit
Threïcio funesta solo; seu fata vocabant,
Seu gravis ira Deûm, seriem meditata ruinis.
Ex illo, quocunque vagos impegit Erinnys,
Grandinis aut morbi ritu per devia rerum
Præcipites per clausa ruunt. Nec contigit ullis
Amnibus, aut scopulis proprias defendere terras.
Nil Rhodope, nil vastus Athos, nil profuit Æmus
Odrysiis. Facili contemtum Strymona saltu,
Et frustra rapidum damnant Aliacmona Bessi.
Nubibus intactum Macedo miratur Olympum
More pererratum campi. Gemit irrita Tempe
Thessalus, & domitis irrisam cautibus Œten.
Sperchiusque, & virginibus dilectus Enipeus,
Barbaricas lavere comas. Non objice Pindi
Servati Dryopes; nec nubifer Actia texit
Litora Leucates. Ipsæ, qua durius olim
Restiterant Medis, primo conamine ruptæ
Thermopylæ. Vallata mari Scironia rupes,
Et duo continuo connectens æquora muro
Isthmos, & angusti patuerunt claustra Lechæi.
Nec tibi Parrhasios licuit munire colonos
Frondosis, Erymanthe, jugis: equitataque summi
Culmina Taygeti trepidæ vidistis Amyclæ.
Tandem supplicium cunctis pro montibus Alpes

Exegere Getis: tot tandem flumina victor
Vindicat Eridanus. Docuit nunc exitus, alte
Fatorum ſecreta tegi. Quiſquamne recluſis
Alpibus ulterius Latii fore credidit umbram?
Nonne velut capta rumor miſerabilis urbe
Trans freta, trans Gallos, Pyrenæumque cucurrit;
Famaque nigrantes ſuccincta pavoribus alas
Secum cuncta trahens a Gadibus uſque Britannum
Terruit Oceanum, & noſtro procul axe remotam
Inſolito belli tremefecit murmure Thulen?
Mandemuſne Noti flabris, quoſcunque timores
Pertulimus, feſtæ doleant ne triſtibus aures?
An potius meminiſſe juvat, ſemperque viciſſim
Gaudia præmiſſi cumulant inopina dolores?
Utque ſub occidua jactatis Pleiade nautis
Commendat placidum maris inclementia portum;
Sic mihi tunc major Stilicho, cum læta periclis
Metior, atque illi redeunt in corda tumultus;
Nonne videbantur, quamvis adamante rigentes,
Turribus invalidis fragiles procumbere muri,
Ferratæque Getis ultro ſe pandere portæ?
Nec vallum denſæque ſudes arcere volantes
Cornipedum ſaltus. Jam jam conſcendere puppes,
Sardooſque habitare ſinus, & inhoſpita Cyrni
Saxa parant, vitamque freto ſpumante tueri.
Ipſa etiam diffiſa brevi Trinacria ponto,
Si rerum natura ſinat, diſcedere longe
Optet, & Ionium refugo laxare Peloro.
Fultaque deſpiciens auro laquearia dives,
Tutior Æoliis mallet vixiſſe cavernis.

Jamque oneri creduntur opes, tandemque libido
Hæsit avaritiæ gravioribus obruta curis.
Utque est ingenioque loquax, & plurima fingi
Permittens credique timor; tum somnia vulgo
Narrari; tum monstra Deûm, monitusque sinistri:
Quid meditentur aves, quid cum mortalibus æther
Fulmineo velit igne loqui, quid carmine poscat
Fatidico custos Romani carbasus ævi.
Territat assiduus Lunæ labor, atraque Phœbe
Noctibus ærisonas crebris ululata per urbes.
Nec credunt vetito fraudatam Sole sororem
Telluris subeunte globo: sed castra secutas
Barbara Thessalidas patriis lunare venenis
Incestare jubar. Tunc anni signa prioris,
Et si quod fortasse quies neglexerit omen,
Addit cura novis: lapidosos grandinis ictus,
Molitasque examen apes, passimque crematas
Perbacchata domos nullis incendia causis,
Et nunquam cœlo spectatum impune cometen,
Qui primum roseo Phœbi prolatus ab ortu,
Qua micat astrigera senior cum conjuge Cepheus,
Inde Lycaonia paulatim expulsus ab Arcto
Crine vago Getici fœdavit sidera plaustri,
Donec in exiguum moriens vanesceret ignem.
Sed gravius mentes cæsorum ostenta luporum
Horrificant. Duo quippe lupi sub principis ora,
Dum campis exercet equos, violenter adorti
Agmen, & excepti telis, immane relatu
Prodigium, miramque notam duxere futuri.
Nam simul humano geminas de corpore palmas

Utraque perfossis emisit bellua costis:
Illo læva tremens, hoc dextera, ventre latebant
Intentis ambæ digitis, & sanguine vivo.
Scrutari si vera velis, fera nuntia Martis
Ora sub Augusti casurum prodidit hostem.
Utque manus utero virides patuere retecto,
Romula post ruptas sic virtus emicat Alpes.
Sed malus interpres rerum metus omne trahebat
Augurium pejore via, truncataque membra,
Nutricemque lupam, Romæ regnoque minari.
Tunc reputant annos, interceptoque volatu
Vulturis, incidunt properatis secula metis.
Solus erat Stilicho, qui desperantibus augur
Sponderet meliora manu: dubiæque salutis
Dux idem vatesque fuit. Durate parumper,
Inquit, & excussis muliebribus ore querelis
Fatorum toleremus onus. Nil nautica prosunt
Turbatæ lamenta rati: nec segnibus undæ
Planctibus, aut vanis mitescunt flamina votis.
Nunc instare manu, toto nunc robore niti
Communi pro luce decet; succurrere velis,
Exhaurire fretum, varios aptare rudentes,
Omnibus & docti jussis parere magistri.
Non, si perfidia nacti penetrabile tempus
Irrupere Getæ, nostras dum Rhætia vires
Occupat, atque alio desudant Marte cohortes,
Idcirco spes omnis abit. Mirabile posset
Esse mihi, si fraude nova, vel calle reperto
Barbarus ignotas invaderet inscius Alpes.
Nunc vero geminis clades repetita tyrannis

Famosum vulgavit iter. Nec nota fefellit
Semita præstructum bellis civilibus hostem.
Per solitas venere vias, aditusque sequendos
Barbarico Romana dedit discordia bello.
Sed nec præteritis hæc res incognita seclis.
Sæpe lacessitam, sed non impune, fatemur
Ausoniam. Hæc Senonum restinxit sanguine flammas.
Hæc & Teutonico quondam patefacta furori
Colla catenati vidit squalentia Cimbri.
Vile decus, quod non erexit prævius horror.
Ingentes geminant discrimina magna triumphos.
Quid turpes jam mente fugas, quid Gallica rura
Respicitis, Latioque libet post terga relicto
Longinquum profugis Ararin præcingere castris?
Scilicet Arctois concessa gentibus Urbe
Considet regnum Rhodano, capitique superstes
Truncus erit. Vestros stimulant si pignora sensus,
Me quoque non impar naturæ cura remordet.
Nec ferro sic corda rigent, ut nosse recusem,
Quam sanctum soceri nomen, quam dulce mariti,
Quantus prolis amor. Sed nunquam oblita decoris
Obscœnam latebram pietas ignava requiret.
Nec vobis fortis monitor, mihi cautior uni.
Hic conjux, hic progenies, hic carior omni
Luce gener. Pars nulla mei subducta procellæ.
Accipe tu nostræ, tellus Œnotria, mentis
Vincula, communes tecum subeuntia casus,
Exiguamque moram muris impende tuendis,
Dum redeo lectum referens in classica robur.
His dictis pavidi firmavit inertia vulgi

Pectora, migrantiſque fugam compeſcuit aulæ.
Auſaque tum primum tenebris emergere pulſis
Heſperia, ut ſecum junxiſſe pericula vidit
Auguſtum, tantoque ſui ſtetit obſide fati.
Protinus, umbroſa veſtit qua litus oliva
Larius, & dulci mentitur Nerea fluctu,
Parva puppe lacum prætervolat. Ocius inde
Scandit inacceſſos brumali ſidere montes,
Nil hiemis cœlive memor. Sic ille relinquens
Jejunos antro catulos immanior exit
Hiberna ſub nocte leo, tacituſque per altas
Incedit furiale nives. Stant colla pruinis
Aſpera. Flaventes adſtringit ſtiria ſetas.
Nec meminit leti, nimboſve aut frigora curat;
Dum natis alimenta paret. Sublimis in Arcton
Prominet Hercyniæ confinis Rhætia ſilvæ:
Quæ ſe Danubii jactat Rhenique parentem,
Utraque Romuleo prætendens flumina regno.
Primo fonte breves, alto mox gurgite regnant,
Et fluvios cogunt unda coeunte minores
In nomen tranſire ſuum. Te Cimbrica Tethys
Diviſum bifido conſumit, Rhene, meatu.
Thracia quinque vadis Iſtrum vorat Amphitrite.
Ambo habiles remis, ambo glacialia ſecti
Terga rotis; ambo Boreæ Martique ſodales.
Sed latus, Heſperiæ quo Rhætia jungitur oræ,
Præruptis ferit aſtra jugis, panditque terendam
Vix æſtate viam. Multi ceu Gorgone viſa
Obriguere gelu. Multos hauſere profundæ
Vaſta mole nives, cumque ipſis ſæpe juvencis

Naufraga candenti merguntur plauſtra barathro.
Interdum glacie ſubitam labente ruinam
Mons dedit, & tepidis fundamina ſubruit Auſtris
Pendenti malefida ſolo. Per talia tendit
Frigoribus mediis Stilicho loca. Nulla Lyæi
Pocula; rara Ceres: raptos contentus in armis
Delibaſſe cibos, madidoque oneratus amictu
Algentem pulſabat equum. Nec mollia feſſo
Strata dedere torum. Tenebris ſi cæca repreſſit
Nox iter, aut ſpelæa ſubit metuenda ferarum,
Aut paſtorali jacuit ſub culmine fultus
Cervicem clipeo. Stat pallidus hoſpite magno
Paſtor, & ignoto præclarum nomine vultum
Ruſtica ſordenti genitrix oſtendit alumno.
Illa ſub horrendis prædura cubilia ſilvis,
Illi ſub nivibus ſomni; curæque laborque
Pervigil, hanc requiem terris, hæc otia rebus
Inſperata dabant. Illæ tibi, Roma, ſalutem
Alpinæ peperere caſæ. Jam fœdera gentes
Exuerant, Latiique audita clade feroces
Vindelicos ſaltus, & Norica rura tenebant.
Ac veluti famuli, mendax quos mortis herilis
Nuntius in luxum falſo rumore reſolvit,
Dum marcent epulis, atque inter vina choroſque
Perſultat vacuis effrena licentia tectis;
Si reducem dominum fors improviſa revexit,
Hærent attoniti, libertatemque peroſus
Conſcia ſervilis præcordia concutit horror:
Sic ducis adſpectu cuncti ſtupuere rebelles,
Inque uno princeps Latiumque & tota refulſit

Roma viro. Frons læta parum, non triſtior æquo,
Non dejecta malis, mixta ſed nobilis ira:
Qualis in Herculeo, quoties infanda jubebat
Euryſtheus, fuit ore dolor: vel qualis in atram
Sollicitus nubem mæſto Jove cogitur æther.
Tantane vos, inquit, Getici fiducia belli
Erigit? Hinc animo fruſtra tumuiſtis inani?
Non ita Romanum fati violentia nomen
Opprimit, ut veſtros nequeant punire tumultus
Parte ſui. Neu vos longe ſermone petito
Demorer, exemplum veteris cognoſcite facti.
Cum ferus Auſonias perfringeret Hannibal arces,
Et Trebiam ſævo geminaſſent funere Cannæ,
Nequidquam Emathium pepulit ſpes vana Philippum,
Ut velut afflictos ferro tentaret inerti.
Romanos commovit atrox injuria Patres,
Urgerent majora licet: graviterque tulere
Urbibus inter ſe claris de culmine rerum
Congreſſis, aliquid gentes audere minores.
Nec pœnam differre placet; ſed bella gerenti
Punica Levino Regis quoque prœlia mandant.
Paruit imperiis Conſul; fuſuſque Philippus
(Vilia dum gravibus populis interſerit arma,)
Prætereunte manu, didicit non eſſe potentum
Tentandas, mediis quamvis in luctibus, iras.
Hoc monitu pariter naſcentia bella repreſſit,
Et bello quæſivit opes, legitque precantes
Auxilio, menſus numerum, qui congruus eſſet,
Nec gravis Italiæ, formidanduſve regenti.
Nec minus accepto noſtræ rumore cohortes

(Sic ducis urget amor) properantibus undique signis
Conveniunt; visoque animi Stilichone recepti,
Singultus varios lacrimosaque gaudia miscent.
Sic armenta boum, quæ vastis turbida silvis
Spargit hiems, cantus ac sibila nota magistri
Certatim repetunt, & avitæ pascua vallis;
Inque vicem se voce rogant, gaudentque fideles
Reddere mugitus; & qua sonus attigit aurem,
Rara per obscuras apparent cornua frondes.
    Accurrit vicina manus, quam Rhætia nuper
Vindelicis auctam spoliis defensa probavit.
Venit & extremis legio prætenta Britannis,
Quæ Scoto dat frena truci, ferroque notatas
Perlegit exsangues Picto moriente figuras.
Agmina quin etiam flavis objecta Sicambris,
Quæque domant Cattos, immansuetosque Cheruscos,
Huc omnes vertere minas, tutumque remotis
Excubiis Rhenum solo terrore relinquunt.
Ullane posteritas credet? Germania quondam
Illa ferox populis, quæ vix instantibus olim
Principibus tota poterat cum mole teneri,
Tam sese placidam præstat Stilichonis habenis,
Ut nec præsidiis nudato limite tentet
Expositum calcare solum, nec transeat amnem;
Incustoditam metuens attingere ripam.
Celsior o cunctis, unique æquande Camillo!
Vestris namque armis Alarici fracta quievit
Ac Brenni rabies. Confusis rebus uterque
Divinam tribuistis opem: sed tardior ille
Jam captæ vindex patriæ; tu sospitis ultor.

O quantum mutata tuo fortuna regreſſu!
Ut ſeſe pariter diffudit in omnia regni
Membra vigor, vivuſque redit color urbibus ægris!
  Creditur Herculeis lucem renovaſſe lacertis
Femina dilecti fatis impenſa mariti.
Et juvenem ſpretæ laniatum fraude novercæ
Non ſine Circæis Latonia reddidit herbis.
Cretaque, ſi verax narratur fabula, vidit
Minoum rupto puerum prodire ſepulcro:
Quem ſenior vates avium clangore repertum
Gramine reſtituit; miræ nam munere ſortis
Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.
At tuus adventus non unum corpus ab umbris,
Sed tot communi populos ſub morte jacentes,
Totaque Tartareis e faucibus oppida traxit.
  Ipſo Roma die, nec adhuc oſtenditur auctor,
Perſonuit veniſſe ducem, lætiſque Quirites
Vocibus auſpicium certi plauſere triumphi,
Muniti Stilichone ſuo. Quis gaudia vero
Principis, amplexus alacris quis differat aulæ?
Pulveris ambiguam nubem ſpeculamur ab altis
Turribus, incerti, ſocios apportet an hoſtes
Ille globus: mentem ſuſpenſa ſilentia librant,
Donec pulvereo ſub turbine ſideris inſtar
Emicuit Stilichonis apex, & cognita fulſit
Canities. Gaviſa repens per mœnia clamor
Tollitur, Ipſe venit! Portas ſecura per omnes
Turba ſalutatis effunditur obvia ſignis.
Non jam delectus miſeri, nec falce per agros
Depoſita jaculum vibrans ignobile meſſor:

Nec tentat clipeum projectis sumere rastris
Bellona ridente Ceres, humilisque novorum
Seditio clamosa ducum: sed vera juventus,
Verus ductor adest, & vivida Martis imago.
Prospera sed quantum nostræ spes addita menti,
Tantum exemta Getæ: qui vertice proximus astris
Post Alpes jam cuncta sibi promisit apertas,
Nil superesse ratus. Postquam tot flumina pulsus,
Cinctaque fluminibus crebris tot mœnia cernit,
Tot subitos pedites, equitum tot conspicit alas,
Seque velut clausum laqueis, sub pectore furtim
Æstuat, & nimium prono fervore petitæ
Jam piget Italiæ, sperataque Roma teneri
Visa procul. Magni subeunt jam tædia cœpti.
Occultat tamen ore metum, primosque suorum
Consultare jubet bellis annisque verendos.
Crinigeri sedere patres, pellita Getarum
Curia: quos plagis decorat numerosa cicatrix;
Et tremulos regit hasta gradus, & nititur altis
Pro baculo contis non exarmata senectus.
Hic aliquis gravior natu, cui plurima dicti
Consiliique fides, defixus lumina terræ,
Concutiensque comam, capuloque acclinis eburno,
Si numero non fallor, ait, tricesima currit
Bruma fere, rapidum postquam tranavimus Istrum,
Romanamque manum tantis elusimus annis.
Sed nunquam Mavors adeo constrinxit in arctum
Res, Alarice, tuas. Per tot certamina ducto
Crede seni, qui te tenero vice patris ab ævo
Gestatum parva solitus donare pharetra,

Atque aptare breves humeris puerilibus arcus.
Sæpe quidem fruſtra monui, ſervator ut iſti
Fœderis Emathia tutus tellure maneres.
Sed quoniam calidæ rapuit te flamma juventæ,
Nunc ſaltem, ſi cura tibi manet ulla tuorum,
His clauſtris evade precor: dumque agmina longe,
Dum licet, Heſperiis præceps elabere terris,
Ne nova prædari cupiens, & parta reponas,
Paſtorique lupus ſcelerum delicta priorum
Intra ſepta luas. Quid palmitis uber Etruſci,
Quid mihi neſcio quam proprio cum Tibride Romam
Semper in ore geris? Referunt ſevera parentes,
Hanc urbem inſano nullus qui Marte petivit
Lætatus violaſſe redit. Nec Numina ſedem
Deſtituunt. Jactata procul dicuntur in hoſtem
Fulmina, divinique volant pro mœnibus ignes:
Seu cœlum, ſeu Roma, tonat. Si temnis Olympum,
A magno Stilichone cave, qui ſemper iniquos
Fortuna famulante premit. Scis ipſe, peroſis
Arcadiæ quam denſa jugis cumulaverit oſſa:
Sanguine quam largo Grajos calefecerit amnes.
Exſtinctuſque fores, ni te ſub nomine legum
Proditio regnique favor texiſſet Eoi.
    Talia grandævum flammata fronte loquentem
Obliquiſque tuens oculis non pertulit ultra;
Sed rupit rabidas accenſa ſuperbia voces:
    Si non mentis inops fraudataque ſenſibus ætas
Præberet veniam, nunquam hæc opprobria linguæ
Turpia Danubius me ſoſpite ferret inultus.
Anne, tot Auguſtos Hebro qui teſte fugavi,

Te patiar ſuadente fugam, cum ceſſerit omnis
Obſequiis natura meis? Subſidere noſtris
Sub pedibus montes, areſcere vidimus amnes.
Non ita Dî Getici faxint Maneſque parentum,
Ut mea converſo relegam veſtigia curſu.
Hanc ego vel victor regno, vel morte tenebo
Victus humum. Per tot populos urbeſque cucurri,
Fregi Alpes, galeiſque Padum victricibus hauſi.
Quid reſtat niſi Roma mihi? Gens robore noſtra
Tunc quoque pollebat, nullis cum fideret armis.
At nunc Illyrici poſtquam mihi tradita jura,
Meque ſuum fecere ducem; tot tela, tot enſes,
Tot galeas multo Thracum ſudore parari,
Inque meos uſus vectigal vertere ferri
Oppida legitimo juſſu Romana coegi.
Sic me fata fovent. Ipſi, quos omnibus annis
Vaſtabam, ſervire dati. Nocitura gementes
Arma dabant, flammiſque diu mollitus & arte
In ſua damna chalybs fabro lugente rubebat.
Hortantes his adde Deos. Non ſomnia nobis,
Nec volucres, ſed clara palam vox edita luco eſt:
Rumpe omnes, Alarice, moras. Hoc impiger anno
Alpibus Italiæ ruptis penetrabis ad Urbem.
Huc iter uſque datur. Quis jam poſt talia ſegnis
Ambigat, aut cœlo dubitet parere vocanti?
Sic ait, hortatuſque ſuos belloque viæque
Inſtruit. Attollunt vanos oracula faſtus.
O ſemper tacita ſortes ambage malignæ,
Eventuque patens & neſcia vatibus ipſis
Veri ſera fides! Ligurum regione ſuprema

Pervenit ad fluvium (miri cognominis) Urbem;
Atque illic domitus vix tandem interprete casu
Agnovit dubiis illusa vocabula fatis.
 Nec non & Stilicho pugnam poscentia movit
Pleno castra gradu, dictisque instigat euntes:
 Nunc, o nunc, Socii, temeratæ sumite tandem
Italiæ pœnas. Obsessi Principis armis
Excusate nefas, deploratumque Timavo
Vulnus, & Alpinum gladiis abolete pudorem.
Hic est, quem toties campis fudistis Achivis;
Quem discors odiisque anceps civilibus orbis,
Non sua vis tutata diu, dum fœdera fallax
Ludit, & alternæ perjuria venditat aulæ.
Credite nunc omnes, quas dira Britannia, gentes,
Quas Ister, quas Rhenus, alit, pendere paratas
In speculis. Uno tot prœlia vincite bello.
Romanum reparate decus, molemque labantis
Imperii fulcite humeris. Hic omnia campus
Vindicat: hæc mundo pacem victoria sancit.
Non in Threïciis Æmi decernimus oris:
Nec super Alpheas umbrantia Mænala ripas
Constitimus. Non hic Tegeen Argosque tuemur:
Visceribus mediis, ipsoque in corde videtis
Bella geri. Patrem clipeis defendite Tibrin.
 Talia, nunc pediti, turmæ nunc mixtus equestri,
Dicta dabat: simul externis præcepta ferebat
Auxiliis. Ibat patiens ditionis Alanus,
Qua nostræ jussere tubæ: mortemque petendam
Pro Latio docuit gentis prælatus Alanæ;
Cui natura breves animis ingentibus artus

Finxerat, immanique oculos infecerat ira.
Vulneribus pars nulla vacat, rescissaque contis
Gloria fœdati splendet jactantior oris.
Ille tamen mandante procul Stilichone citatis
Acceleravit equis, Italamque momordit arenam;
Felix, Elysiisque plagis & carmine dignus,
Qui male suspectam nobis impensius arsit
Vel leto purgare fidem: qui judice ferro
Diluit immeritum laudato sanguine crimen.
Morte viri turbatus eques flectebat habenas:
Totaque præciso nutassent agmina cornu,
Ni celer instructa Stilicho legione secutus
Subsidiis peditum pugnam instaurasset equestrem.
Quis Musis ipsoque licet Pæane recepto
Enarrare queat, quantum Gradivus in illa
Luce suæ dederit fundator originis urbi?
Altius haud unquam toto descendimus ense
In jugulum Scythiæ: tanta nec clade superbum
Contudimus Tanain, vel cornua fregimus Istri.
Invisum miles sitiens haurire cruorem
Per varias vestes, onerataque plaustra metallo
Transit, & argenti cumulos; & cædis avarus
Contemtas proculcat opes. Pretiosior auro
Sanguis erat. Passim neglecti prodiga lucri
Ira furens strictis odium mucronibus explet.
Purpureos cultus, absumtique igne Valentis
Exuvias, miserisque graves crateras ab Argis,
Raptaque flagranti spirantia signa Corintho,
Callidus ante pedes venientibus objicit hostis
Incassum: neque enim feralis præda moratur,

Sed juſtos præbent ſtimulos monumenta doloris.
Aſſeritur ferro captivum vulgus, & omnes
Diverſæ vocis populi, quos traxerat hoſtis
Servitio, tandem dominorum ſtrage redemti
Blanda cruentatis affigunt oſcula dextris,
Deſertoſque Lares & pignora læta reviſunt.
Miratur ſua quemque domus, cladeſque renarrant
Ordine, tum grati referunt miracula belli.
Quis tibi nunc, Alarice, dolor, cum Marte perirent
Divitiæ, ſpoliiſque diu quæſita ſupellex,
Pulſaretque tuas ululatus conjugis aures;
Conjugis invicto quæ dudum freta marito
Demens Auſonidum gemmata monilia matrum,
Romanaſque alta famulas cervice petebat?
Scilicet Argolicas Ephyreiadaſque puellas
Cœperat & pulchras jam faſtidire Lacænas.
Sed Dea quæ nimiis obſtat Rhamnuſia votis
Ingemuit, flexitque rotam. Domat aſpera victos
Pauperies, unoque die Romana rependit
Quidquid ter denis acies amiſimus annis.
O celebranda mihi cunctis Pollentia ſeclis!
O meritum nomen felicibus apta triumphis!
Virtutis fatale ſolum; memorabile buſtum
Barbariæ! Nam ſæpe locis ac finibus illis
Plena laceſſito rediit vindicta Quirino.
Illic Oceani ſtagnis excita ſupremis
Cimbrica tempeſtas, aliaſque immiſſa per Alpes
Iſdem procubuit campis. Jam protinus ætas

Adveniens geminæ gentis permiſceat oſſa,
Et duplices ſignet titulos, commune tropæum:
Hic Cimbros forteſque Getas, Stilichone peremtos
Et Mario, claris ducibus, tegit Itala tellus.
Diſcite veſanæ Romam non temnere gentes.

XXVII

CL. CLAUDIANI

IN VI CONSULATUM

HONORII AUGUSTI

PRÆFATIO.

OMNIA quæ ſenſu volvuntur vota diurno,
  Pectore ſopito reddit amica quies.
Venator defeſſa toro cum membra reponit,
  Mens tamen ad ſilvas & ſua luſtra redit.
Judicibus lites, aurigæ ſomnia currus,
  Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans, permutat navita merces,
  Et vigil elapſas quærit avarus opes.
Blandaque largitur fruſtra ſitientibus ægris
  Irriguus gelido pocula fonte ſopor.
Me quoque Muſarum ſtudium ſub nocte ſilenti
  Artibus aſſuetis ſollicitare ſolet.
Namque poli media ſtellantis in arce videbar
  Ante pedes ſummi carmina ferre Jovis.

Utque favet somnus, plaudebant numina dictis,
  Et circumfusi sacra corona chori.
Enceladus mihi carmen erat, vinctusque Typhœus:
  Hic subit Inarimen, hunc gravis Ætna domat.
Quam lætum post bella Jovem susceperit æther,
  Phlegrææ referens præmia militiæ.
Additur ecce fides, nec me mea lusit imago,
  Irrita nec falsum somnia misit ebur.
En Princeps, en orbis apex æquatus Olympo.
  En, quales memini, turba verenda, Deos.
Fingere nil majus potuit sopor; altaque vati
  Conventum cœlo præbuit aula parem.

XXVIII

CL. CLAUDIANI

DE SEXTO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PANEGYRIS.

AUREA Fortunæ Reduci si templa priores
Ob reditum vovere ducum, num dignius unquam
Hæc Dea pro meritis amplas sibi posceret ædes,
Quam sua cum pariter trabeis reparatur & Urbi
Majestas? Nec enim campus sollennis & urna
Luditur in morem: species nec dissona cœtu,
Aut peregrina nitet simulati juris imago.
Indigenas habitus nativa Palatia sumunt,
Et, patriis plebem castris sociante Quirino,
Mars augusta sui renovat suffragia campi.
Qualis erit terris, quem mons Evandrius offert
Romanis avibus, quem Tibris inaugurat, annus?
Quanquam omnes, quicunque tui cognominis, anni
Semper inoffensum dederint successibus omen,

Sintque tropæa tuas ſemper comitata ſecures:
Hic tamen ante omnes miro promittitur ortu
Urbis & Auguſti geminato nomine felix.
Namque velut ſtellas Babylonia cura ſalubres,
Optima tunc ſpondet mortalibus edere fata,
Cœlicolæ cum celſa tenent, ſummoque feruntur
Cardine, nec radios humili ſtatione retundunt:
Haud aliter Latiæ ſublimis ſignifer aulæ,
Imperii ſidus propria cum ſede locavit,
Auget ſpes Italas: & certius omina ſurgunt,
Victrici concepta ſolo. Cum pulcher Apollo
Luſtrat Hyperboreas Delphis ceſſantibus aras,
Nil tum Caſtaliæ rivis communibus undæ
Diſſimiles, vili nec diſcrepat arbore laurus;
Antraque mœſta ſilent, inconſultique receſſus.
At ſi Phœbus adeſt, & frenis grypha jugalem
Riphæo tripodas repetens detorſit ab axe,
Tunc ſilvæ, tunc antra loqui, tunc vivere fontes,
Tunc ſacer horror aquis, adytiſque effunditur Echo
Clarior, & doctæ ſpirant præſagia rupes.
Ecce Palatino crevit reverentia monti,
Exſultatque habitante Deo, potioraque Delphis
Supplicibus late populis oracula pandit,
Atque ſuas ad ſigna jubet revireſcere laurus.
Non alium certe decuit rectoribus orbis
Eſſe larem, nulloque magis ſe colle poteſtas
Æſtimat, & ſummi ſentit faſtigia juris.
Attollens apicem ſubjectis Regia Roſtris,
Tot circum delubra videt, tantiſque Deorum
Cingitur excubiis. Juvat infra tecta Tonantis

Cernere Tarpeja pendentes rupe Gigantes,
Cælatasque fores, mediisque volantia signa
Nubibus, & densum stipantibus æthera templis,
Æraque vestitis numerosa puppe columnis
Consita, subnixasque jugis immanibus ædes,
Naturam cumulante manu; spoliisque micantes
Innumeros arcus. Acies stupet igne metalli,
Et circumfuso trepidans obtunditur auro.
Agnoscisne tuos, Princeps venerande, Penates?
Hæc sunt, quæ primis olim miratus in annis,
Patre pio monstrante, petis. Nil optimus ille
Divorum toto meruit felicius ævo,
Quam quod Romuleis victor sub mœnibus egit
Te consorte dies, cum se melioribus addens
Exemplis, civem gereret terrore remoto,
Alternos cum plebe jocos dilectaque passus
Jurgia, patriciasque domos, privataque passim
Visere deposito dignatus limina fastu.
Publicus hinc ardescit amor, cum moribus æquis
Inclinat populo regale modestia culmen,
Teque rudem vitæ, quamvis diademate necdum
Cingebare comas, socium sumebat honorum,
Purpureo fotum gremio, parvumque triumphis
Induit, & magnis docuit prætudere fatis.
Te linguis variæ gentes, missique rogatum
Fœdera Persarum proceres, cum patre sedentem
Hac quondam videre domo, positoque tiaram
Submisere genu. Tecum prælarga vocavit
Ditandas ad dona tribus: fulgentia tecum
Collecti trabeatus adit delubra Senatus,

Romano puerum gaudens offerre favori,
Ut novus imperio jam tunc assuesceret heres.
Hinc tibi concreta radice tenacius hæsit,
Et penitus totis inolevit Roma medullis,
Dilectæque urbis tenero conceptus ab ungue
Tecum crevit amor: nec te mutare reversum
Evaluit propria nutritor Bosporus arce.
Et quoties optare tibi, quæ mœnia malles,
Alludens genitor regni pro parte dedisset,
Divitis Auroræ solium sortemque paratam
Sponte remittebas fratri. Regat ille volentes
Assyrios: habeat Pharium cum Tigride Nilum:
Contingat mea Roma mihi! Nec vota fefellit
Eventus. Fortuna, novum molita tyrannum,
Jam tibi quærebat Latium; belloque secundo
Protinus Eoa velox accitus ab aula
Suscipis Hesperiam patrio bis Marte receptam.
Ipsa per Illyricas urbes Oriente relicto
Ire Serena comes, nullo deterrita casu,
Materna te mente fovens, Latioque futurum
Rectorem, generumque sibi. Seniore supernas
Jam repetente plagas, illo sub cardine rerum
Sedula servatum per tot discrimina pignus
Restituit sceptris patrui, castrisque mariti.
Certavit pietate domus, fidæque reductum
Conjugis officio Stilichonis cura recepit.
Felix ille parens, qui te securus Olympum
Succedente petit. Quam lætus ab æthere cernit
Se factis crevisse tuis! Duo namque fuere
Europæ Libyæque hostes. Maurusius Atlas

Gildonis furias, Alaricum barbara Peuce
Nutrierat: qui ſæpe tuum ſprevere profana
Mente patrem. Thracum venientem finibus alter
Hebri clauſit aquis; alter præcepta vocantis
Reſpuit; auxiliiſque ad proxima bella negatis
Abjurata palam Libyæ poſſederat arva.
Quorum nunc meritam repetens non immemor iram
Suppliciis fruitur, natoque ultore triumphat.
 Enſe Thyeſtiadæ pœnas exegit Oreſtes:
Sed mixtum pietate nefas; dubitandaque cædis
Gloria, materno laudem cum crimine penſat.
Pavit Iuleos inviſo ſanguine Manes
Auguſtus. Sed falſa pii præconia ſumſit
In luctum patriæ civili ſtrage parentans.
At tibi cauſa patris rerum conjuncta ſaluti
Bellorum duplicat lauros, iſdemque tropæis
Reddita libertas orbi, vindicta parenti.
Sed mihi jam pridem captum Parnaſſia Maurum
Pieriis egit fidibus chelys. Arma Getarum
Nuper apud ſocerum plectro celebrata recenti.
Adventus nunc ſacra tui libet edere Muſis,
Grataque patratis exordia ſumere bellis.
 Jam Pollentini tenuatus funere campi,
Conceſſaque ſibi (rerum ſic admonet uſus)
Luce, tot amiſſis ſociis, atque omnibus una
Direptis opibus, Latio diſcedere juſſus
Hoſtis, & immenſi revolutus culmine fati,
Turpe retexit iter. Qualis piratica puppis,
Quæ, cunctis infenſa fretis, ſcelerumque referta
Divitiis, multaſque diu populata carinas,

Incidit in magnam bellatricemque triremem;
Dum prædam de more parat, viduataque cæsis
Remigibus, scissis velorum debilis alis,
Orba gubernaclis, antennis saucia fractis,
Ludibrium pelagi vento jactatur & unda,
Vastato tandem pœnas luitura profundo.
Talis ab Urbe minas retro flectebat inanes
Italiam fugiens: & quæ venientibus ante
Prona fuit, jam difficilis, jam dura reversis.
Clausa putat sibi cuncta pavor, retroque relictos,
Quos modo temnebat, rediens exhorruit amnes.
Undosa tum forte domo vitreisque sub antris
Rerum ignarus adhuc ingentes pectore curas
Volvebat pater Eridanus: quis bella maneret
Exitus: imperiumne Jovi, legesque placerent,
Et vitæ Romana quies, an jura perosus
Ad priscos pecudum damnaret secula ritus.
Talia dum secum movet anxius, advolat una
Naiadum, resoluta comam; complexaque patrem,
En Alaricus, ait, non qualem nuper ovantem
Vidimus. Exsangues, genitor, mirabere vultus.
Percensere manum, tantaque ex gente juvabit
Relliquias numerasse breves. Jam desine mœsta
Fronte queri, Nymphasque choris jam redde sorores.
Dixerat. Ille caput placidis sublime fluentis
Extulit, & totis lucem spargentia ripis
Aurea roranti micuerunt cornua vultu.
Non illi madidum vulgaris arundine crinem
Velat honos. Rami caput umbravere virentes
Heliadum, totisque fluunt electra capillis.

Palla tegit latos humeros, curruque paterno
Intextus Phaethon glaucos incendit amictus.
Fultaque ſub gremio cælatis nobilis aſtris
Æthereum probat urna decus. Namque omnia luctus
Argumenta ſui Titan ſignavit Olympo,
Mutatumque ſenem plumis, & fronde ſorores
Et fluvium, nati qui vulnera lavit anheli.
Stat gelidis auriga plagis: veſtigia fratris
Germanæ ſervant Hyades, Cycnique ſodalis
Lacteus extentas aſpergit circulus alas.
Stelliger Eridanus ſinuatis flexibus errans
Clara Noti convexa rigat, gladioque tremendum
Gurgite ſidereo ſubterluit Oriona.
Hoc Deus effulgens habitu proſpectat euntes
Dejecta cervice Getas. Tunc talia fatur:
  Siccine mutatis properas, Alarice, reverti
Conſiliis? Italæ ſic te jam pœnitet oræ?
Nec jam cornipedem Tiberino gramine paſcis,
Ut rebare, tuum? Tuſcis nec figis aratrum
Collibus? O cunctis Erebi digniſſime pœnis,
Tune Giganteis urbem tentare Deorum
Aggreſſus furiis? Nec te meus, improbe, ſaltem
Terruit exemplo Phaethon, qui fulmina præceps
In noſtris efflavit aquis, dum flammea cœli
Flectere terrenis meditatur frena lacertis,
Mortalique diem ſperat diffundere vultu?
Crede mihi, ſimili bacchatur crimine, quiſquis
Adſpirat Romæ ſpoliis, aut Solis habenis.
Sic fatus, Ligures Venetoſque erectior amnes
Magna voce ciet. Frondentibus humida ripis

Colla levant, pulcher Ticinus, & Addua visu
Cærulus, & velox Athesis, tardusque meatu
Mincius, inque novem consurgens ora Timavus.
Insultant omnes profugo, pacataque lætum
Invitant ad prata pecus. Jam Pana Lycæum,
Jam Dryadas revocant, jam rustica numina Faunos.
Tu quoque non parvum Getico, Verona, triumpho
Adjungis cumulum: nec plus Pollentia rebus
Contulit Ausoniis, aut mœnia vindicis Astæ.
Hic rursus, dum pacta movet, damnisque coactus
Extremo mutare parat præsentia casu,
Nil sibi perjurum sensit prodesse furorem,
Converti nec fata loco; multisque suorum
Diras pavit aves, inimicaque corpora volvens
Ionios Athesis mutavit sanguine fluctus.
Oblatum Stilicho violato fœdere Martem
Omnibus arripuit votis, ubi Roma periclo
Jam procul, & belli medio Padus arbiter ibat.
Jamque opportunam motu strepuisse rebelli
Gaudet perfidiam. Præbensque exempla labori
Sustinet accensos æstivo pulvere soles.
Ipse manu metuendus adest, inopinaque cunctis
Instruit arma locis, &, qua vocat usus, ab omni
Parte venit. Fesso si deficit agmine miles,
Utitur auxiliis, damni securus, & astu
Debilitat sævum cognatis viribus Istrum,
Et duplici lucro committens prœlia, vertit
In se barbariem nobis utrinque cadentem.
Ipsum te caperet, letoque, Alarice, dedisset,
Ni calor incauti male festinatus Alani

Dispositum turbasset opus. Prope captus anhelum
Verbere cogis equum. Nec te vitasse dolemus.
I potius genti reliquus, tantisque superstes
Danubii populis, i, nostrum vive tropæum.
Non tamen ingenium tantis se cladibus atrox
Dejicit: occulto tentabat tramite montes,
Si qua per scopulos subitas exquirere posset
In Rhætos Gallosque vias. Sed fortior obstat
Cura ducis. Quis enim divinum fallere pectus
Possit, & excubiis vigilantia lumina regni?
Cujus consilium non unquam repperit hostis,
Nec potuit texisse suum. Secreta Getarum
Nosse prior, celerique dolis occurrere sensu.
Omnibus exclusus cœptis confidit in uno
Colle tremens: frondesque licet depastus amaras
Arboreo figat sonipes in cortice morsus;
Et tetris collecta cibis annique vapore
Sæviat aucta lues, & miles probra superbus
Ingerat obsesso, captivaque pignora monstret:
Non tamen aut morbi tabes, aut omne periclum
Docta subire fames, aut prædæ luctus ademtæ,
Aut pudor, aut dictis movere procacibus iræ,
Ut male tentato toties se credere campo
Cominus auderet. Nulla est victoria major,
Quam quæ confessos animo quoque subjugat hostes.
Jamque frequens rarum decerpere transfuga robur
Cœperat, inque dies numerus decrescere castris;
Nec jam seditio paucis occulta parari,
Sed cunei totæque palam discedere turmæ.
Consequitur, vanoque fremens clamore retentat,

Cumque suis jam bella gerit: mox nomina supplex
Cum fletu precibusque ciet, veterumque laborum
Admonet, & frustra jugulum parcentibus offert:
Defixoque malis animo sua membra suasque
Cernit abire manus. Qualis Cybeleia quassans
Hyblæus procul æra senex revocare fugaces
Tinnitu conatur apes, quæ sponte relictis
Descivere favis; sonituque exhaustus inani
Raptas mellis opes, solitæque oblita latebræ
Perfida deplorat vacuis examina ceris.
Ergo ubi præclusæ voci laxata remisit
Frena dolor, notas oculis humentibus Alpes
Adspicit, & nimium diversi stamine fati
Præsentes reditus, fortunatosque revolvit
Ingressus. Solo peragens tum murmure bellum,
Protento leviter frangebat mœnia conto,
Irridens scopulos: nunc desolatus & exspes
Debita pulsato reddit spectacula monti.
Tunc sic Ausonium respectans æthera fatur:
  Heu regio funesta Getis, heu terra sinistris
Auguriis calcata mihi, satiare nocentum
Cladibus, & tandem nostris inflectere pœnis!
En ego, qui toto sublimior orbe ferebar,
Ante tuum felix aditum, ceu legibus exsul,
Addictusque reus flatu propiore sequentum
Terga premor. Quæ prima miser, quæ funera dictis
Posteriora querar? Non me Pollentia tantum,
Nec captæ cruciastis opes. Hoc aspera fati
Sors tulerit, Martisque vices. Non funditus armis
Concideram. Stipatus adhuc, equitumque catervis

Integer, ad montes reliquo cum robore cessi,
Quos Apenninum perhibent. Hunc esse ferebat
Incola, qui Siculum porrectus adusque Pelorum
Finibus ab Ligurum populos complectitur omnes
Italiæ, geminumque latus stringentia longe
Utraque perpetuo discriminat æquora tractu.
Huc ego continuum si per juga tendere cursum,
(Ut prior iratæ fuerat sententia mentis,)
Jam desperata valuissem luce, quid ultra?
Omnibus oppeterem fama majore perustis:
Et certe moriens propius te, Roma, viderem.
Ipsaque per cultas segetes mors nostra secuto
Victori damnosa foret. Sed pignora nobis
Romanus, carasque nurus prædamque, tenebat.
Hoc magis exsertum raperem succinctior agmen.
Heu, quibus insidiis, qua me circumdedit arte
Fatalis semper Stilicho! Dum parcere fingit,
Rettudit hostiles animos, bellumque remenso
Evaluit transferre Pado. Proh fœdera sævo
Deteriora jugo! Tunc vis exstincta Getarum.
Tunc mihi, tunc letum pepigi. Violentior armis
Omnibus expugnat nostram clementia gentem.
Mars gravior sub pace latet, capiorque vicissim
Fraudibus ipse meis. Quis jam solatia fesso
Consiliumve ferat? Socius suspectior hoste.
Atque utinam cunctos licuisset perdere bello!
Nam quisquis duro cecidit certamine, nunquam
Desiit esse meus. Melius mucrone perirent,
Auferretque mihi luctu leviore sodales
Victa manus, quam læsa fides. Nullusne clientum

Permanet? Infensi comites: odere propinqui.
Quid moror invisam lucem? Qua sede recondam
Naufragii fragmenta mei? quæve arva requiram,
In quibus haud unquam Stilicho, nimiumque potentis
Italiæ nostras nomen circumsonet aures?
Hæc memorans instante fugam Stilichone tetendit
Expertas horrens aquilas. Comitatur euntem
Pallor, & atra Fames, & saucia lividus ora
Luctus, & inferno stridentes agmine Morbi.
Lustralem sic rite facem, cui lumen odorum
Sulfure cæruleo nigroque bitumine fumat,
Circum membra rotat doctus purganda sacerdos,
Rore pio spargens, & dira fugantibus herbis,
Numina purificumque Jovem Triviamque precatus;
Trans caput aversis manibus jaculatur in Austrum
Secum rapturas cantata piacula tædas.
Acrior interea visendi Principis ardor
Accendit cum plebe patres, & sæpe negatum
Flagitat adventum. Nec tali publica vota
Consensu tradunt atavi caluisse per Urbem,
Dacica bellipotens cum fregerat Ulpius arma,
Atque indignantes in jura redegerat Arctos,
Cum fasces cinxere Hypanin, mirataque leges
Romanum stupuit Mæotia terra tribunal.
Nec tantis patriæ studiis ad templa vocatus,
Clemens Marce, redis, cum gentibus undique cinctam
Exuit Hesperiam paribus Fortuna periclis.
Laus ibi nulla ducum: nam flammeus imber in hostem
Decidit: hunc dorso trepidum flammante ferebat
Ambustus sonipes; hic tabescente solutus

Subsidit galea, liquefactaque fulgure cuspis
Canduit, & subitis fluxere vaporibus enses.
Tunc contenta polo mortalis nescia teli
Pugna fuit: Chaldæa mago seu carmina ritu
Armavere Deos: seu, quod reor, omne Tonantis
Obsequium Marci mores potuere mereri.
Nunc quoque præsidium Latio non deesset Olympi,
Deficeret si nostra manus. Sed providus æther
Noluit humano titulos auferre labori,
Ne tibi jam, Princeps, soceri sudore paratam,
Quam meruit virtus, ambirent fulmina laurum.
Jam toties missi proceres responsa morandi
Rettulerant, donec differri longius Urbis
Communes non passa preces penetralibus altis
Prosiluit, vultusque palam confessa coruscos
Impulit ipsa suis cunctantem Roma querelis:
Dissimulata diu tristes in amore repulsas
Vestra parens, Auguste, queror. Quonam usque tenebit
Prælatus mea vota Ligus, vetitumque propinqua
Luce frui, spatiis discernens gaudia parvis,
Torquebit Rubicon vicino numine Tibrin?
Nonne semel sprevisse sat est, cum reddita bellis
Africa venturi lusit spe Principis Urbem?
Nec duras tantis precibus permovimus aures?
Ast ego frenabam geminos, quibus altior ires,
Electi candoris equos, & nominis arcum
Jam molita tui, per quem radiante decorus
Ingrederere toga, pugnæ monumenta dicabam,
Defensam titulo Libyam testata perenni.
Jamque parabantur pompæ simulacra futuræ

Tarpejo ſpectanda Jovi, cælata metallo
Claſſis ut aurato ſulcaret remige fluctus,
Ut Maſſyla tuos anteirent oppida currus,
Palladiaque comas innexus arundine Triton
Edomitis veheretur equis: & in ære trementem
Succinctæ famulum ferrent Atlanta cohortes.
Ipſe Jugurthinam ſubiturus carcere pœnam
Præberet fera colla jugo, vi captus & armis,
Non Bocchi Syllæve dolis. Sed prima remitto.
Num præſens etiam Getici me laurea belli
Declinare poteſt? Sedeſne capacior ulla
Tantæ laudis erit? Tua te benefacta morantem
Conveniunt, meritiſque tuis obnoxia virtus
Quos ſervavit amat. Jam flaveſcentia centum
Meſſibus æſtivæ detondent Gargara falces,
Spectandoſque iterum nulli celebrantia ludos
Circumflexa rapit centenus ſecula conſul.
His annis, qui luſtra mihi bis dena recenſent,
Noſtra ter Auguſtos intra pomœria vidi,
Temporibus variis: eadem ſed cauſa tropæis
Civilis diſſenſus erat. Venere ſuperbi,
Scilicet ut Latio reſperſos ſanguine currus
Adſpicerem? Quiſquamne piæ lætanda parenti
Natorum lamenta putet? Periere tyranni,
Sed nobis periere tamen. Cum Gallica vulgo
Prœlia jactaret, tacuit Pharſalica, Cæſar.
Namque inter ſocias acies cognataque ſigna
Ut vinci miſerum, nunquam viciſſe decorum.
Reſtituat priſcum per te jam gloria morem
Verior, & fructum ſinceræ laudis ab hoſte

Deſuetum jam redde mihi, juſtiſque furoris
Externi ſpoliis ſontes abſolve triumphos.
Quem precor ad finem Laribus ſejuncta poteſtas
Exſulat, imperiumque ſuis a ſedibus errat?
Cur mea quæ cunctis tribuere Palatia nomen
Neglecto ſqualent ſenio? nec creditur orbis
Illinc poſſe regi? Medium non deſerit unquam
Cœli Phœbus iter, radiis tamen omnia luſtrat.
Segnius an veteres Iſtrum Rhenumque tenebant,
Qui noſtram coluere domum? Leviuſne tremebant
Tigris & Euphrates, cum fœdera Medus & Indus
Hinc peteret, pacemque mea ſperaret ab arce?
Hic illi manſere viri, quos mutua virtus
Legit, & in nomen Romanis rebus adoptans
Judicio pulchram ſeriem, non ſanguine, duxit.
Hic proles atavum deducens Ælia Nervam,
Tranquillique Pii, bellatoreſque Severi.
Hunc civis dignare chorum, conſpectaque dudum
Ora refer, pompam recolens ut mente priorem,
Quem tenero patris comitem ſuſceperat ævo,
Nunc duce cum ſocero juvenem te Tibris adoret.
Orantem medio Princeps ſermone reſovit:
Nunquam aliquid fruſtra per me voluiſſe dolebis,
O Dea, nec legum fas eſt occurrere matri.
Sed nec poſt Libyam (falſis ne perge querelis
Incuſare tuos) patriæ mandata vocantis
Sprevimus. Advectæ miſſo Stilichone curules,
Ut noſtras tibi, Roma, vices pro principe conſul
Impleret, generoque ſocer. Vidiſtis in illo
Me quoque. Sic credit pietas; non ſanguine ſolo,

Sed claris potius factis, experta parentem.
Cuncta qnidem centum nequeam perstringere linguis,
Quæ pro me mundoque gerit: sed ab omnibus unum,
Si fama necdum patuit, te, Roma, docebo,
Subjectum nostris oculis, & cujus agendi
Spectator vel causa fui. Populator Achivæ
Bistoniæque plagæ, crebris successibus amens,
Et ruptas animis spirans immanibus Alpes,
Jam Ligurum trepidis admoverat agmina muris,
Tutior auxilio brumæ, (quod gentibus illis
Sidere consuetis favet inclementia cœli)
Meque minabatur calcato obsidere vallo,
Spem vano terrore fovens, si forte, remotis
Præsidiis, urgente metu, qua vellet, obirem
Conditione fidem. Nec me timor impulit ullus,
Et duce venturo fretum, memoremque tuorum,
Roma, ducum, quibus haud unquam vel morte parata
Fœdus lucis amor pepigit dispendia famæ.
Nox erat, & late stellarum more videbam
Barbaricos ardere focos: jam classica primos
Excierant vigiles, gelida cum pulcher ab Arcto
Adventat Stilicho. Medius sed clauserat hostis
Inter me socerumque viam, pontemque tenebat,
Addua quo scissas spumosior incitat undas.
Quid faceret? Differret iter? Discrimina nullas
Nostra dabant adeunda moras. Perrumperet agmen?
Sed paucis comitatus erat. Nam plurima retro,
Dum nobis properat succurrere, liquerat arma
Extera, vel nostras acies. Hoc ille locatus
Ancipiti, longum socias tardumque putavit

Exſpectaſſe manus, & noſtra pericula tendit
Poſthabitis pulſare ſuis, mediumque per hoſtem
Flammatus virtute pia, propriæque ſalutis
Immemor, & ſtricto proſternens obvia ferro,
Barbara fulmineo ſecuit tentoria curſu.
   Nunc mihi Tydiden attollant carmina vatum,
Quod juncto fidens Ithaco patefacta Dolonis
Indicio, dapibuſque ſimul, religataque ſomno
Thracia ſopiti penetraverit agmina Rheſi,
Grajaque rettulerit captos ad caſtra jugales,
Quorum, ſi qua fides augentibus omnia Muſis,
Impetus exceſſit Zephyros, candorque pruinas.
Ecce virum, taciti qui nulla fraude ſoporis
Enſe palam ſibi pandit iter, remeatque cruentus,
Et Diomedeis tantum præclarior auſis,
Quantum lux tenebris, manifeſtaque prœlia furtis.
   Adde quod & ripis ſteterat munitior hoſtis,
Et cui nec vigilem fas eſt componere Rheſum,
Thrax erat; hic Thracum domitor. Non tela retardant,
Objice non hæſit fluvii. Sic ille minacem
Tyrrhenam labente manum pro ponte repellens
Trajecit clipeo Tibrin, quo texerat Urbem
Tarquinio mirante Cocles, mediiſque ſuperbus
Porſennam reſpexit aquis. Celer Addua noſtro
Sulcatus ſocero. Sed cum tranaret, Etruſcis
Ille dabat tergum, Geticis hic pectora, bellis.
   Exſere nunc doctos tantæ certamina laudis
Roma choros, & quanta tuis facundia pollet
Ingeniis, noſtrum digno ſonet ore parentem.
   Dixit, & antiquæ muros egreſſa Ravennæ

Signa movet; jamque ora Padi, portuſque relinquit
Flumineos, certis ubi legibus advena Nereus
Æſtuat, & pronas puppes nunc amne ſecundo,
Nunc redeunte, vehit: nudataque litora fluctu
Deſerit, Oceani lunaribus æmula damnis.
Lætior hinc Fano recipit Fortuna vetuſto,
Deſpiciturque vagus prærupta valle Metaurus,
Qua mons arte patens vivo ſe perforat arcu,
Admittitque viam ſectæ per viſcera rupis,
Exſuperans delubra Jovis, ſaxoque minantes
Apenninigenis cultas paſtoribus aras.
Quin & Clitumni ſacras victoribus undas,
Candida quæ Latiis præbent armenta triumphis,
Viſere cura fuit. Nec te miracula fontis
Prætereunt: tacito paſſu quem ſi quis adiret,
Lentus erat: ſi voce gradum majore citaſſet,
Commotis fervebat aquis. Cumque omnibus una
Sit natura vadis, ſimiles ut corporis umbras
Oſtendant: hæc ſola novam jactantia ſortem
Humanos properant imitari flumina mores.
Celſa dehinc patulum proſpectans Narnia campum
Regali calcatur equo, rarique coloris
Non procul amnis abeſt, urbi qui nominis auctor,
Ilice ſub denſa ſilvis arctatus opacis,
Inter utrumque jugum tortis anfractibus albet.
  Inde, ſalutato libatis Tibride lymphis,
Excipiunt arcus, operoſaque ſemita vaſtis
Molibus, & quidquid tantæ præmittitur urbi.
  Ac velut officiis trepidantibus ora puellæ
Spe propiore tori mater ſollertior ornat

Adveniente proco, vestesque & cingula comit
Sæpe manu, viridique angustat jaspide pectus,
Substringitque comam gemmis, & colla monili
Circuit, & baccis onerat candentibus aures:
Sic oculis placitura tuis, insignior auctis
Collibus, & nota major se Roma videndam
Obtulit. Addebant pulchrum nova mœnia vultum,
Audito perfecta recens rumore Getarum.
Profecitque opifex decori timor, &, vice mira,
Quam pax intulerat, bello discussa senectus;
Erexit subitas turres, cinctosque coegit
Septem continuo montes juvenescere muro.
    Ipse favens votis, solitoque decentior aer,
Quamvis assiduo noctem fœdaverit imbri,
Principis & Solis radiis detersa removit
Nubila. Namque ideo pluviis turbaverat omnes
Ante dies, lunamque rudem madefecerat Auster,
Ut tibi servatum scirent convexa serenum.
    Omne, Palatino quod pons a colle recedit
Mulvius, & quantum licuit consurgere tectis,
Una replet turbæ facies: undare videres
Ima viris, altas effulgere matribus ædes.
Exsultant juvenes æquævi Principis annis:
Temnunt prisca senes, & in hunc sibi prospera fati
Gratantur durasse diem. Moderataque laudant
Tempora, quod clemens aditu, quod pectore, solus
Romanos vetuit currum præcedere Patres:
Cum tamen Eucherius, cui regius undique sanguis,
Atque Augusta soror, fratri præberet ovanti
Militis obsequium: sic illum dura parentis

Inſtituit pietas in ſe vel pignora parci;
Quique neget nato, procerum quod præſtet honori.
Hæc ſibi cura ſenum, maturaque comprobat ætas:
Idque inter veteris ſpeciem præſentis & aulæ
Judicat, hunc civem, dominos veniſſe priores.
Conſpicuas tum flore genas, diademate crinem,
Membraque gemmato trabeæ viridantia cinctu,
Et fortes humeros, & certatura Lyæo
Inter Erythræas ſurgentia colla ſmaragdos
Mirari ſine fine nurus: ignaraque virgo,
Cui ſimplex calet ore pudor, per ſingula cernens
Nutricem conſultat anum, Quid fixa draconum
Ora velint? Ventis fluitent, an vera minentur
Sibila ſuſpenſum rapturi faucibus hoſtem?
Ut chalybem indutos equites, & in ære latentes
Vidit cornipedes; Quanam de gente, rogabat,
Ferrati venere viri? Quæ terra metallo
Naſcentes informat equos? Num Lemnius auctor
Addidit hinnitum ferro, ſimulacraque bellis
Viva dedit? Gaudet metuens, & pollice monſtrat,
Quod picturatas galeæ Junonia criſtas
Ornet avis, vel quod rigidos vibrata per armos
Rubra ſubaurato criſpentur ſerica dorſo.
Tum tibi magnorum mercem Fortuna laborum
Perſolvit, Stilichô; curru cum vectus eodem
Urbe triumphantem generum florente juventa
Conſpiceres, illumque diem ſub corde referres,
Quo tibi confuſa dubiis formidine rebus
Infantem genitor moriens commiſit alendum.
Virtutes variæ fructus ſenſere receptos:

Depoſitum ſervaſſe, Fides: Conſtantia, parvum
Præfeciſſe orbi: Pietas, foviſſe propinquum.
Hic eſt ille puer, qui nunc ad Roſtra Quirites
Evocat: & ſolio fultus genitoris eburno
Geſtarum Patribus cauſas ex ordine rerum,
Eventuſque refert: veterumque exempla ſecutus
Digerit imperii ſub judice fata Senatu.
Nil cumulat, verbiſque nihil fiducia celat.
Fucati ſermonis opem mens conſcia laudis
Abnuit. Agnoſcunt proceres, habituque Gabino
Principis, & ducibus circumſtipata togatis
Jure paludatæ jam curia militat aulæ.
Adfuit ipſa ſuis ales Victoria templis
Romanæ tutela togæ: quæ divite pompa
Patricii reverenda fovet ſacraria cœtus,
Caſtrorumque eadem comes indefeſſa tuorum,
Nunc tandem fruitur junctis, atque omne futurum
Te Romæ ſeſeque tibi promittit in ævum.
Hinc te jam patriis Laribus via nomine vero
Sacra refert. Flagrat ſtudiis concordia vulgi,
Quam non illecebris diſperſi colligis auri;
Nec tibi venales captant æraria plauſus
Corruptura fidem. Meritis offertur inemtus
Pura mente favor. Nam munere carior omni
Obſtringit ſua quemque ſalus. Procul ambitus erret.
Non quærat pretium, vitam qui debet amori.
O quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens genius, quantamque rependit
Majeſtas alterna vicem, cum regia Circi
Convexum gradibus veneratur purpura vulgus,

Aſſenſuque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor, unaque totis
Intonat Auguſtum ſeptenis arcibus Echo.
Nec ſolis hic curſus equis: aſſueta quadrigis
Cingunt arva trabes, ſubitæque adſpectus arenæ
Diffundit Libycos aliena valle cruores.
Hæc & belligeros exercuit area luſus.
Armatos hic ſæpe choros, certaque vagandi
Textas lege fugas, inconfuſoſque recurſus,
Et pulchras errorum acies, jucundaque Martis
Cernimus: inſonuit cum verbere ſigna magiſter,
Mutatoſque edunt pariter tot pectora motus,
In latus alliſis clipeis, aut rurſus in altum
Vibratis. Grave parma ſonat mucronis acuti
Murmure, & umbonum pulſu modulante reſultans
Ferreus alterno concentus clauditur enſe.
Una omnis ſubmiſſa phalanx, tantæque ſalutant
Te, Princeps, galeæ. Partitis inde catervis
In varios docto diſcurritur ordine gyros,
Quos neque ſemiferi Gortynia tecta juvenci,
Flumina nec crebro vincant Mæandria flexu.
Diſcreto revoluta gradu torquentur in orbes
Agmina, perpetuiſque immoto cardine clauſtris
Janus bella premens, lætæ ſub imagine pugnæ,
Armorum innocuos Paci largitur honores.
Jamque novum faſtis aperit felicibus annum
Ore coronatus gemino. Jam Tibris in uno
Et Bruti cernit trabeas, & ſceptra Quirini.
Conſule lætatur poſt plurima ſecula viſo
Pallanteus apex. Agnoſcunt Roſtra curules

Auditas quondam proavis, desuetaque cingit
Regius auratis fora fascibus Ulpia lictor:
Et sextas Getica prævelans fronde secures
Colla triumphati proculcat Honorius Istri.
Exeat in populos cunctis illustrior annus,
Natus fonte suo: quem non aliena per arva
Induit hospes honos: cujus cunabula fovit
Curia: quem primi tandem videre Quirites:
Quem domitis auspex peperit Victoria bellis.
Hunc & privati titulis famulantibus anni,
Et quos armipotens genitor, retroque priores
Diversis gessere locis, ceu Numen, adorent.
Hunc & quinque tui, vel quos habiturus in Urbe
Post alios, Auguste, colant: licet unus in omnes
Consul eas, magno sextus tamen iste superbit
Nomine, præteritis melior, venientibus auctor.

XXIX

CL. CLAUDIANI

LAUS SERENÆ REGINÆ

UXORIS STILICHONIS.

Dic, mea Calliope, cur tanto tempore differs
Pierio meritam serto redimire Serenam?
Vile putas donum, solitam consurgere gemmis,
Et rubro radiare mari, si floribus ornes
Reginæ Regina comam? si floribus illis,
Quos neque frigoribus Boreas, nec Sirius urit
Æstibus, æterno sed veris honore rubentes
Fons Aganippea Permessius educat unda:
Unde piæ pascuntur apes, & prata legentes
Transmittunt seclis Heliconia mella futuris.
Dignius an vates alios exercuit unum
Femineæ virtutis opus? Consorte redemto
Casta maritali successit Thessala fato,
Inque suos migrare virum non abnuit annos.
Hoc Graji memorant. Latiis movet ora Camœnis
Præscia fatorum Tanaquil, rediensque per undas

Clœlia Tibrinas, & eodem flumine ducens
Claudia virgineo cunctantem crine Cybellen.
Anne aliud toto molitur carminis actu
Mæonii mens alta senis? Quod stagna Charybdis
Armarit, quod Scylla canes, quod pocula Circe:
Antiphatæ vitata fames, surdoque carina
Remige Sirenum cantus transvecta tenaces:
Lumine fraudatus Cyclops, contemta Calypso:
Penelopæ decus est, atque uni tanta paratur
Scena pudicitiæ: terræ pelagique labores,
Et totidem sævi bellis, quot fluctibus, anni,
Conjugii docuere fidem. Sit Claudia felix
Teste Dea, castosque probet sub numine mores,
Absolvens puppisque moras crimenque pudoris:
Penelope trahat arte procos, fallatque furentes
Stamina nocturnæ relegens sollertia telæ:
Non tamen audebunt titulis certare Serenæ.
Quod si nobilitas cunctis exordia pandit
Laudibus, atque omnes redeunt in semina causæ,
Quis venerabilior sanguis? quæ major origo,
Quam regalis, erit? Non hoc privata dedere
Limina, nec tantum poterat contingere numen
Angustis Laribus. Patruo te Principe celsam
Bellipotens illustrat avus: qui signa Britanno
Intulit Oceano, Gætulaque reppulit arma.
Claram Scipiadum taceat Cornelia gentem,
Seque minus jactet Libycis dotata tropæis.
Cardine tu gemino lauros prætendis avitas.
Inde Caledoniis, Australibus inde parentum
Cingeris exuviis. Necdum moderamina mundi

Sumferat illa domus, cum te Lucina beatis
Ederet aftrorum radiis. O maxima rerum
Gloria! poft genitam didicit regnare Serenam.
Quid dignum memorare tuis, Hifpania, terris
Vox humana valet? Primo levat æquore Solem
India: tu feffos exacta luce jugales
Proluis, inque tuo refpirant fidera fluctu.
Dives equis, frugum facilis, pretiofa metallis,
Principibus fecunda piis. Tibi fecula debent
Trajanum: feries his fontibus Ælia fluxit.
Hinc fenior pater; hinc juvenum diademata fratrum.
Namque aliæ gentes, quas fœdere Roma recepit,
Aut armis domuit, varios aptantur in ufus
Imperii: Phariæ fegetes, & Punica meffis
Caftrorum devota cibo: dat Gallia robur
Militis: Illyricis fudant equitatibus alæ.
Sola novum Latiis vectigal Iberia rebus
Contulit, Auguftos. Fruges, æraria, miles
Undique conveniunt, totoque ex orbe leguntur:
Hæc generat, qui cuncta regant. Nec laude virorum
Cenferi contenta fuit, nifi matribus æque
Vinceret, &, gemino certatim fplendida fexu,
Flaccillam Mariamque daret pulchramque Serenam.
Te nafcente ferunt per pinguia culta tumentem
Divitiis undaffe Tagum. Callæcia rifit
Floribus, & rofeis formofus Duria ripis
Vellera purpureo paffim mutavit ovili.
Cantaber Oceanus vicino litore gemmas
Exfpuit: effoffis nec pallidus Aftur oberrat
Montibus. Oblatum facris natalibus aurum

Vulgo vena vomit. Pirenæiſque ſub antris
Ignea flumineæ legere Ceraunia nymphæ.
Quæque relabentes undas æſtumque ſecutæ
In refluos venere palam Nereides amnes;
Confeſſæ plauſu dominam, cecinere futuris
Auſpicium thalamis. Alio tum parvus in axe
Creſcebat Stilicho, votique ignarus agebat,
Debita cui longe conjux, penituſque remoto
Orbe parabatur tanti concordia fati.
  Nec tua mortalis meruit cunabula nutrix.
Ubera prima dabant gremiis redolentibus Horæ;
Ternaque te nudis innectens Gratia membris
Afflavit, docuitque loqui. Quacunque per herbam
Reptares, fluxere roſæ: candentia naſci
Lilia. Si placido ceſſiſſent lumina ſomno,
Purpura ſurgebat violæ, factura cubile
Gramineum, vernanſque tori regalis imago.
  Omina non audet genitrix tam magna fateri,
Succeſſuſque ſuos arcani conſcia voti
Spe trepidante tegit. Geſtabat Honorius arcto
Te pater amplexu. Quoties ad limina princeps
Theudoſius privatus adhuc fraterna veniret,
Oſcula libabat, teque ad ſua tecta ferebat
Lætior. In matrem teneris converſa querelis,
Quid me de propriis auferre Penatibus, inquis;
Imperat hic ſemper? Præſagia luſerat error,
Et dedit augurium regnis infantia linguæ.
  Defuncto genitore tuo ſublimis adoptat
Te patruus, magnique animo ſolatia luctus
Reſtituens, propius, quam ſi genuiſſet, amavit

Defuncti fratris sobolem. Nec carior olim
Mutua Ledæos devinxit cura Laconas.
Addidit & proprio germana vocabula nato;
Quaque datur, fratris speciem sibi reddit ademti.
Denique cum rerum summas electus habenas
Susciperet, non ante suis impendit amorem
Pignoribus, quam te pariter fidamque sororem
Litus ad Eoum terris acciret Iberis.
Deseritur jam ripa Tagi, Zephyrique relictis
Sedibus, Auroræ famulas properatur in urbes.
Incedunt geminæ proles fraterna puellæ;
Inde Serena minor, prior hinc Thermantia natu;
Expertes thalami, quarum Cythereïa nec dum
Sub juga cervices niveas Hymenæus adegit.
Utraque luminibus tumidum micat: utraque pulchras
Excitat ore faces. Qualis Latonia virgo,
Et solo Jove nata soror: cum forte revisunt
Æquorei sortem patrui, spumantia cedunt
Æquora, castarum gressus venerata Dearum.
Non ludit Galatea procax, non improbus audet
Tangere Cymothoen Triton, totoque severos
Indicit mores pelago pudor, ipsaque Proteus
Arcet ab amplexu turpi Neptunia monstra.
Tales sceptriferi visuræ tecta parentis
Limen Honoriades penetrant regale sorores.
Ambas ille quidem patrio complexus amore:
Sed merito pietas in te proclivior ibat.
Et quoties, rerum moles ut publica cogit,
Tristior, aut ira tumidus flagrante redibat,
Cum patrem nati fugerent, atque ipsa timeret

Commotum Flaccilla virum, tu sola frementem
Frangere, tu blando poteras sermone mederi.
Alloquiis hærere tuis: secreta, fidelis:
Prisca puellares reverentia transilit annos.
Non talem Triviæ confert laudator Homerus
Alcinoo genitam: quæ, dum per litora vestes
Explicat, & famulas exercet læta choreas,
Auratam jaculata pilam, post naufraga somni
Otia progressum foliis expavit Ulyssem.
Pierius labor, & veterum tibi carmina vatum
Ludus erant: quos Smyrna dedit, quos Mantua, libros
Percurrens, damnas Helenen, nec parcis Elissæ.
Nobiliora tenent animos exempla pudicos.
Laodamia sequens remeantem rursus ad umbras
Phylaciden, & prona ruens Capaneia conjux
Communes ardente viro mixtura favillas,
Et gravis incumbens casto Lucretia ferro,
Vulnere quæ proprio, facinus testata tyranni
Armavit patriæ justos in bella dolores,
Exsule Tarquinio; memorandaque concidit uno
Ulta pudicitiam libertatemque cruore.
Talia facta libens non tu virtute minori,
Sed fato meliore, legis. Jam nubilis ætas
Principe sollicito votis erexerat aulam
Incertis, quem tanta tori fortuna maneret.
Antiquos loquitur Musarum pagina reges,
Quod dira sub lege procos certare juberent,
Emturos thalamum dubii discrimine leti,
Et sua crudeles gauderent pignora mortis
Ambitione peti. Curru Pisæa marino

Fugit tela Pelops. Nam perfidus objice regis
Prodidit Œnomai deceptum Myrtilus axem.
Hippomenes trepidus curſu ferroque ſecutam
Aurato volucrem flexit Schœneïda pomo.
Herculeas vidit fluvio luctante palæſtras
Mœnibus ex altis Calydon, pretiumque labori
Deïanira fuit, cum pectore victor anhelo
Alcides premeret, retroque Acheloïus iret
Decolor. Attonitæ ſtringebant vulnera Nymphæ.
Saucia truncato pallebant flumina cornu.
Te non Heſperidum pomis, non amne ſubacto;
Non ſocerum fallente rota, ſed judice dignus
Auguſto, variis Stilicho ſpectatus in armis
Accipit, & regni dotes virtute paravit.
Sæpe duces meritas bello tribuere coronas.
Hunc cingit muralis honos: hunc civica quercus
Nexuit: hunc domitis ambit roſtrata carinis.
Solus militiæ mira mercede jugalem
Promeruit Stilicho, ſocero referente, coronam.
Agnovit patrui ſimilem Thermantia curam:
Nupſit & illa duci. Sed longe fata ſororis
Inferiora tuis. Alio tibi lumine tædas
Accendit Romana Salus, magniſque coronis
Conjugium fit cura tuum. Dilectus equorum,
Quos Phrygiæ matres, Argeaque gramina paſtæ.
Semine Cappadocum ſacris præſepibus edunt,
Primus honos. Gemino mox idem culmine duxit
Agmina: commiſſoſque labor ſic geſſit honores,
Ut ſemper merito princeps cum magna dediſſet,
Deberet majora tamen. Si bellica nubes

Ingrueret, quamvis annis & jure minori
Cedere grandævos equitum peditumque Magiſtros
Adſpiceres, totumque palam permittere Martem.
Nec gradus ætatiſve pudor ſenioribus obſtat,
Ne juveni parere velint. Ceu flamine molli,
Tranquilliſque fretis, clavum ſibi quiſque regendum
Vindicat: incumbat ſi turbidus Auſter, & unda
Pulſet utrumque latus; poſito certamine nautæ
Contenti meliore manu, ſeſeque ratemque
Unius imperiis tradunt, artemque pavore
Confeſſis finem ſtudiis fecere procellæ.
Haud aliter Stilicho, fremuit cum Thracia belli
Tempeſtas, cunctis pariter cedentibus, unus
Eligitur ductor. Suffragia quippe peregit
Judex vera timor. Victus ratione ſalutis
Ambitus, & pulſus tacuit formidine livor.
Quis tibi tunc per membra tremor, quantæque cadebant
Ubertim lacrimæ, cum ſæva vocantibus arma
Jam lituis, madido reſpectans limina vultu,
Optares reducem, galeæque inſerta minaci
Oſcula criſtati raperes feſtina mariti?
Gaudia quæ rurſus, cum poſt victricia tandem
Claſſica ſidereas ferratum pectus in ulnas
Exciperes: caſtæ tuto per dulcia noctis
Otia pugnarum ſeriem narrare juberes?
Non illo nitidos unquam bellante capillos
Comere: non ſolitos gemmarum ſumere cultus.
Numinibus votiſve vacas, & ſupplice crine
Verris humum. Teritur neglectæ gratia formæ
Cum proprio reditura viro. Nec deſide cura

Segnis marcet amor. Laudem prudentia belli
Feminea pro parte ſubit. Dum gentibus ille
Confligit, vigili tu proſpicis omnia ſenſu:
Ne quid in abſentem virtutibus obvia ſemper
Audeat invidiæ rabies, neu rumor iniquus;
Ne qua procul poſitis furto ſubſederit armis
Calliditas nocitura domi. Tu ſedula quondam
Rufino meditante nefas, cum quæreret artes
In ducis exitium, conjuratoſque foveret
Contra pila Getas, motus rimata latentes,
Mandatis tremebunda virum ſcriptiſque monebas.

RELIQUA DESIDERANTUR.

XXX
CL. CLAUDIANI
EPITHALAMIUM
DICTUM
PALLADIO
V. C. TRIBUNO ET NOTARIO
ET
CELERINÆ.

PRÆFATIO.

CARMINA per thalamum, quamvis festina, negare
Nec volui genero, nec potui socero.
Hic socius, dux ille mihi; nostrique per aulam
Ordinis hic consors emicat, ille prior.
Hunc mihi conjungit studiis communibus ætas;
Hunc mihi præponit vel senium, vel honos.
Carmen amor generi, soceri reverentia poscit,
Officio vatis, militis obsequio.

XXXI

EPITHALAMIUM

FORTE Venus blando quæſitum frigore ſomnos
Vitibus intexti gremio ſucceſſerat antri,
Denſaque ſidereos per gramina fuderat artus,
Acclinis florum cumulo. Criſpatur opaca
Pampinus, & mites undatim ventilat uvas.
Ora decet neglecta ſopor, faſtidit amictum
Æſtus, & exuto translucent pectore frondes.
Idaliæ juxta famulæ, triplexque viciſſim
Nexa ſub ingenti requieſcit Gratia quercu.
Pennati paſſim pueri, quo quemque vocavit
Umbra, jacent. Fluitant arcus, ramiſque propinquis
Pendentes placido ſuſpirant igne pharetræ.
Pars vigiles ludunt, aut per virgulta vagantur;
Scrutantur nidos avium, vel roſcida læti
Mala legunt donum Veneris, flexuſque ſequuntur
Palmitis, & ſummas pennis librantur in ulmos.
Defendunt alii lucum; Dryadaſque procaces
Spectandi cupidas, & ruſtica Numina pellunt,
Silveſtreſque Deos: longeque tuentibus antrum
Flammea laſcivis intendunt ſpicula Faunis.
Cum ſubito varius vicina clamor ab urbe,

Et fausti juvenum plausus, mixtæque choreis
Auditæ per rura lyræ. Celerina per omnes
Italiæ canitur montes, omnisque maritum
Palladium resonabat ager. Pervenit ad aures
Vox jucunda Deæ, strepituque excita resedit,
Et reliquum nitido detersit pollice somnum.
Utque erat indigesta comas, turbata capillos,
Mollibus exsurgit stratis, Hymenæon & omne
Agmen, & innumeros Hymenæum poscit Amores.
Hunc Musa genitum legit Cytherea, ducemque
Præfecit thalamis. Nullum junxisse cubile
Hoc sine, nec primas fas est attollere tædas.
Conspicitur tandem. Platano namque ille sub alta
Fusus inæquales cera texebat avenas,
Mænaliosque modos, & pastoralia labris
Murmura tentabat relegens, orisque recursu
Dissimilem tenui variabat arundine ventum.
Restitit, ut vidit Venerem, digitisque remissis
Ad terram tacito defluxit fistula lapsu.
Dulce micant oculi. Niveas infecerat igni
Solque pudorque genas: dubiam lanuginis umbram
Cæsaries intonsa tegit. Prior ipsa silentem
Compellat: Nunquamne, puer, dilecta relinques
Carmina? Maternis nunquam satiabere donis,
Dedite Musarum studio, nimiumque parentis
Æmule? Quid medio tecum modularis in æstu?
Jamne tibi sordent citharæ? Jam lustra Lycei,
Atque pecus cordi, redituraque rupibus Echo?
Huc ades, & tantæ nobis edissere causas
Lætitiæ. Cui pompa toro tam clara resultet,

Quæ nova dotetur virgo, patriamque genusque
Pande, quibus terris orti, quo semine ducti.
Haud ignarus enim: nec te connubia fallunt
Ulla. Tuo primæ libantur fœdere noctes.
Ille refert: Equidem dudum te, Diva, morantem
Mirabar, quid adhuc tanti secura maneres
Conjugii. Non parva tibi mandatur origo.
Fascibus insignes, & legum culmine fultæ
Convenere domus, & qui lectissimus orbi
Sanguis erat. Rubris quæ fluctibus insula latrat?
Quis locus Æthiopum? Quæ sic impervia famæ
Secessit regio, quo non rumore secundo
Palladii penetravit amor, mentisque benigna
Temperies, doctique sales, & grata senectus?
Per cunctos iit ille gradus, aulæque labores
Emensus, tenuit summæ fastigia sedis,
Eoum stabili moderatus jure Senatum.
Hic splendor juveni. Cunabula prima puellæ
Danubius, veteresque Tomi. Mavortia matris
Nobilitas spoliis armisque exsultat avitis,
Immensamque trahit Celerini robore lucem;
Qui quondam Meroen jussus Nilumque tueri,
Cum sibi post domitas ad Parthica flumina Carras
Sceptra daret miles, rebusque imponere vellet,
Despexit fremitus, & prætulit otia regno.
Respuit ingestum, quod vi, quod poscere ferro
Posthabita pietate solent. Tum purpura primum
Inferior virtute fuit, meruitque repulsam
Obvia majestas. Doluit Fortuna minorem
Se confessa viro. Magnum delata potestas,

Majorem contemta probat. Cognomina ſumſit
Plena ducum genitor. Paulatim vectus ad altum
Princeps militiæ, qua non illuſtrior exſtat
Altera: cunctorum tabulas aſſignat honorum;
Regnorum tractat numeros, conſtringit in unum
Sparſas imperii vires, cuneoſque recenſet
Diſpoſitos: quæ Sarmaticis cuſtodia ripis;
Quæ ſævis objecta Getis, quæ Saxona frenat
Vel Scotum legio. Quantæ cinxere cohortes
Oceanum: quanto pacatur milite Rhenus.
Caſta domus, ſincera fides, induſtria ſollers:
Elegit Stilicho. Nihil ultra laudibus addi
Judiciove poteſt. Tali nubente puella
Nonne tibi ceſſare nefas? Duc protinus omnes;
Duc age. Marcentes cupio quaſſare coronas,
Et vibrare faces, & noctem ducere ludo.
Hæc quoque non vilem mihi fiſtula commodat uſum;
Reſponſura choris. — Vix hæc Hymenæus. At illa
Fontibus abluitur gelidis, legemque capillo
Reddit, & ornatum formæ: preliſque ſolutæ
Mira Dioneæ ſumit velamina telæ.
Floribus exſtruitur currus: juga floribus halant:
Florea purpureas adnectunt frena columbas.
  Undique concurrunt volucres, quæcunque fremente
Permulcent Atheſin cantu, quas Larius audit,
Quas Benacus alit, quas excipit amne quieto
Mincius. Ereptis obmutuit unda querelis.
Eridani ripas, & raucæ ſtagna Paduſæ

Diffugiens nudavit olor. Lætantur Amores,
Frenatiſque truces avibus per nubila vecti
Oſtentant ſe quiſque Deæ, magnoque tumultu
Confligunt; pronique manus in verbera tendunt;
Atque impune cadunt. Lapſus meliore volatu
Conſequitur, vincitque ſuos auriga jugales.
Ut thalami tetigere fores, tum vere rubentes
Deſuper invertunt calathos, largoſque roſarum
Imbres, & violas plenis ſparſere pharetris,
Collectas Veneris prato, quibus ipſe pepercit
Sirius, & teneras clementi ſidere fovit.
Gemmatis alii per totum balſama tectum
Effudere cadis, duro quæ ſaucius ungue
Niliacus pingui deſudat vulnere cortex.
Aggreditur Cytherea nurum, flentemque pudico
Detraxit matris gremio. Matura tumeſcit
Virginitas, ſuperatque nives ac lilia candor,
Et patrium flavis teſtatur crinibus Iſtrum.
Tum dextram complexa viri, dextramque puellæ
Tradit, & his ultro ſancit connubia dictis:
Vivite concordes, & noſtrum diſcite munus.
Oſcula mille ſonent. Liveſcant brachia nexu,
Labra ligent animas. Neu tu virtute paterna
Confidas, juvenis. Non eſt terrore domanda,
Sed precibus pacanda tibi. Concede marito
Tu quoque, neu Scythicas infenſis unguibus iras
Exercere velis. Vinci patiare rogamus.
Sic uxor, ſic mater eris. Quid lumina tingis,

Virgo? Crede mihi, quem nunc horreſcis, amabis.
Dixit: & aligera geminos arcuque manuque
Præſtantes e plebe vocat. Puer ilicet Æthon,
Et Pyrois rutilas reſperſi murice plumas
Proſiliunt, puroque imbutis melle ſagittis;
Hic nuptam petit, ille virum. Sonuere reducta
Cornua. Certa Notos pariter ſulcavit arundo;
Et pariter fixis hæſerunt tela medullis.

XXXII

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM I

DE

RAPTU PROSERPINÆ

PRÆFATIO.

INVENTA secuit qui primus nave profundum,
Et rudibus remis sollicitavit aquas:
Qui dubiis ausus committere flatibus alnum,
Quas natura negat, præbuit arte vias.
Tranquillis primum trepidus se credidit undis,
Litora securo tramite summa legens:
Mox longos tentare sinus, & linquere terras,
Et leni cœpit pandere vela Noto.
Ast ubi paulatim præceps audacia crevit,
Cordaque languentem dedidicere metum:
Jam vagus exsultat pelago, cœlumque secutus
Ægæas hiemes, Ioniumque domat.

XXXIII

CL. CLAUDIANI

DE

RAPTU PROSERPINÆ

LIBER I.

INFERNI raptoris equos, afflataque curru
Sidera Tænario, caligantesque profundæ
Junonis thalamos audaci prodere cantu
Mens congesta jubet. Gressus removete, profani.
Jam furor humanos nostro de pectore sensus
Expulit, & totum spirant præcordia Phœbum.
Jam mihi cernuntur trepidis delubra moveri
Sedibus, & claram dispergere culmina lucem,
Adventum testata Dei. Jam magnus ab imis
Auditur fremitus terris, templumque remugit
Cecropium, sanctasque faces attollit Eleusin.
Angues Triptolemi strident, & squamea curvis
Colla levant attrita jugis, lapsuque sereno
Erecti roseas tendunt ad carmina cristas.

Ecce procul ternas Hecate variata figuras
Exoritur, lenisque simul procedit Iacchus
Crinali florens edera, quem Parthica velat
Tigris, & auratos in nodum colligit ungues.
Ebria Mæonius firmat vestigia thyrsus.
Dî, quibus in numerum vacui famulantur Averni
Vulgus iners, opibus quorum donatur avaris
Quidquid in orbe perit, quos Styx liventibus ambit
Interfusa vadis, & quos fumantia torquens
Æquora vorticibus Phlegethon perlustrat anhelis;
Vos mihi sacrarum penetralia pandite rerum,
Et vestri secreta poli: Qua lampade Ditem
Flexit Amor, quo ducta ferox Proserpina raptu
Possedit dotale Chaos, quantasque per oras
Sollicito genitrix erraverit anxia cursu:
Unde datæ populis leges, & glande relicta
Cesserit inventis Dodonia quercus aristis.
Dux Erebi quondam tumidas exarsit in iras
Prœlia moturus Superis, quod solus egeret
Connubii, sterilesque diu consumeret annos;
Impatiens nescire torum, nullasque mariti
Illecebras, nec dulce patris cognoscere nomen.
Jam quæcunque latent ferali monstra barathro
In turmas aciemque ruunt, contraque Tonantem
Conjurant Furiæ: crinitaque sontibus hydris
Tisiphone, quatiens infausto lumine pinum,
Armatos ad castra vocat pallentia Manes.
Pæne reluctatis iterum pugnantia rebus
Rupissent elementa fidem, penitusque revulso
Carcere, laxatis pubes Titania vinclis,

Vidiſſet cœleſte jubar, rurſuſque cruentus
Ægæon poſitis arcto de corpore nodis
Obvia centeno vexaſſet fulmina motu.
Sed Parcæ vetuere minas, orbique timentes
Ante pedes ſoliumque ducis fudere ſeveram
Canitiem, genibuſque ſuas cum ſupplice vultu
Admovere manus, quarum ſub jure tenentur
Omnia, quæ ſeriem fatorum pollice ducunt,
Longaque ferratis evolvunt ſecula penſis.
Prima fero Lacheſis clamabat talia regi,
Incultas diſperſa comas: O maxime noctis
Arbiter, umbrarumque potens, cui noſtra laborant
Stamina; qui finem cunctis & ſemina præbes,
Naſcendique vices alterna morte rependis;
Qui vitam letumque regis: (nam quidquid ubique
Gignit materies, hoc te donante creatur,
Debeturque tibi, certiſque ambagibus ævi
Rurſus corporeos animæ mittuntur in ortus:)
Ne pete firmatas pacis diſſolvere leges,
Quas dedimus, nevitque colus: neu fœdera fratrum
Civili converte tuba. Cur impia tollis
Signa? Quid inceſtis aperis Titanibus auras?
Poſce Jovem, dabitur conjux. — Vix illa: pepercit,
Erubuitque preces, animiſque relanguit atrox,
Quamvis indocilis flecti. Ceu turbine rauco
Cum gravis armatur Boreas, glacieque nivali
Hiſpidus & Getica concretus grandine pennas,
Bella cupit, pelagus, ſilvas, campoſque ſonoro
Flamine rapturus: ſi forte adverſus aenos
Æolus objecit poſtes, vaneſcit inanis.

Impetus, & fractæ redeunt in claustra procellæ.
Tum Maja genitum, qui fervida dicta reportet,
Imperat acciri. Cyllenius adstitit ales,
Somniferam quatiens virgam, tectusque galero.
Ipse rudi fultus solio, nigraque verendus
Majestate sedet. Squalent immania fœdo
Sceptra situ; sublime caput mœstissima nubes
Asperat, & diræ riget inclementia formæ.
Terrorem dolor augebat. Tunc talia celso
Ore tonat: (tremefacta silent dicente tyranno
Atria; latratum triplicem compescuit ingens
Janitor, & presso lacrimarum fonte resedit
Cocytos, tacitisque Acheron obmutuit undis,
Et Phlegethonteæ requierunt murmura ripæ:)
Atlantis Tegeæe nepos, commune profundis
Et superis numen, qui fas per limen utrumque
Solus habes, geminoque facis commercia mundo,
I, celeres proscinde Notos, & jussa superbo
Redde Jovi. Tantumne tibi, sævissime fratrum,
In me juris erit? Sic nobis noxia vires
Cum cœlo Fortuna tulit? Num robur & arma
Perdidimus, si rapta dies? An forte jacentes
Ignavosque putas, quod non Cyclopia tela
Stringimus, aut vanas tonitru deludimus aures?
Nonne satis visum, quod grati luminis expers
Tertia supremæ patior dispendia sortis,
Informesque plagas; cum te lætissimus ornet
Signifer, & vario cingant splendore Triones?
Sed thalamis etiam prohibes? Nereïa glauco
Neptunum gremio complectitur Amphitrite.

Te consanguineo recipit post fulmina fessum
Juno sinu. Quid enim narrem Latonia furta?
Quid Cererem, magnamque Themin? Tibi tanta creandi
Copia: te felix natorum turba coronat.
Ast ego deserta mœrens inglorius aula
Implacidas nullo solabor pignore curas?
Non adeo toleranda quies. Primordia testor
Noctis, & horrendæ stagna intemerata paludis,
Si dicto parere negas, patefacta ciebo
Tartara: Saturni veteres laxabo catenas:
Obducam tenebris lucem: compage soluta
Fulgidus umbroso miscebitur axis Averno.
Vix ea fatus erat, jam nuntius astra tenebat.
Audierat mandata pater, secumque volutat
Diversos ducens animos, quæ tale sequatur
Conjugium, Stygiosve velit pro Sole recessus.
Certa requirenti tandem sententia sedit.
Hennææ Cereri proles optata virebat
Unica; nec tribuit sobolem Lucina secundam,
Fessaque post primos hæserunt viscera partus
Infecunda quidem; sed cunctis altior exstat
Matribus, & numeri damnum Proserpina pensat.
Hanc fovet, hanc sequitur. Vitulam non blandius ambit
Torva parens; pedibus quæ nondum proterit arva,
Nec nova lunatæ curvavit germina frontis.
Jam matura toro plenis adoleverat annis
Virginitas: tenerum jam pronuba flamma pudorem
Sollicitat: mixtaque tremit formidine votum.
Personat aula procis. Pariter pro virgine certant
Mars clipeo melior, Phœbus præstantior arcu.

Mars donat Rhodopen, Phœbus largitur Amyclas;
Et Delon Clariosque lares. Hinc æmula Juno,
Hinc poscit Latona nurum. Despexit utramque
Flava Ceres; raptusque timens (heu cæca futuri!)
Commendat Siculis furtim sua gaudia terris,
[Insidis natam laribus commisit alendam
Æthera deseruit, Siculasque relegat in oras]
Ingenio confisa loci. Trinacria quondam
Italiæ pars una fuit: sed pontus & æstus
Mutavere situm. Rupit confinia Nereus
Victor, & abscissos interluit æquore montes:
Parvaque cognatas prohibent discrimina terras.
Nunc illam socia raptam tellure trisulcam
Opponit natura mari. Caput inde Pachyni
Respuit Ionias prætentis rupibus iras.
Hinc latrat Gætula Thetis, Lilybæaque pulsat
Brachia consurgens; hinc dedignata teneri
Concutit objectum rabies Tyrrhena Pelorum.
In medio scopulis se porrigit Ætna perustis:
Ætna Giganteos nunquam tacitura triumphos,
Enceladi bustum, qui saucia terga revinctus
Spirat inexhaustum flagranti pectore sulphur.
Et quoties detrectat onus cervice rebelli
In dextrum, lævumve latus: tunc insula fundo
Vellitur, & dubiæ nutant cum mœnibus urbes.
    Ætnæos apices solo cognoscere visu,
Non aditu tentare, licet. Pars cetera frondet
Arboribus: teritur nullo cultore cacumen.
Nunc vomit indigenas nimbos, piceaque gravatum
Fœdat nube diem: nunc molibus astra lacessit

Terrificis, damnisque suis incendia nutrit.
Sed, quamvis nimio fervens exuberet æstu,
Scit nivibus servare fidem, pariterque favillis
Durescit glacies tanti secura vaporis,
Arcano defensa gelu, fumoque fideli
Lambit contiguas innoxia flamma pruinas.
Quæ scopulos tormenta rotant? Quæ tanta procellas
Vis glomerat? Quo fonte ruit Volcanius amnis?
Sive quod objicibus discurrens ventus opertis,
Offenso per saxa furit rimosa meatu,
Dum scrutatur iter, libertatemque reposcens
Putria multivagis populatur flatibus antra.
Seu mare sulfurei ductum per viscera montis
Oppressis ignescit aquis, & pondera librat.
Hic ubi servandum mater fidissima pignus
Abdidit, ad Phrygios tendit secura penates,
Turrigeramque petit Cybelen, sinuosa draconum
Membra regens, volucri qui pervia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frena venenis.
Frontem crista tegit: pingunt maculosa virentes
Terga notæ: rutilum squamis intermicat aurum.
Nunc spiris Zephyros tranant: nunc arva volatu
Inferiora secant. Cano rota pulvere labens
Sulcatam fecundat humum. Flavescit aristis
Orbita. Surgentes condunt vestigia culmi.
Vestit iter comitata seges. Jam linquitur Ætna,
Totaque decrescit refugo Trinacria visu.
Heu quoties præsaga mali violavit oborto
Rore genas! Quoties oculos ad tecta retorsit
Talia voce movens! Salve, gratissima tellus,

Quam nos prætulimus cœlo: tibi gaudia nostri
Sanguinis, & caros uteri commendo labores.
Præmia digna manent. Nullos patiere ligones,
Et nullo rigidi versabere vomeris ictu.
Sponte tuus florebit ager. Cessante juvenco
Ditior oblatas mirabitur incola messes.
Sic ait, & fulvis serpentibus attigit Iden.
Hic ædes augusta Deæ, templique colendi
Relligiosa silex, densis quam pinus opacat
Frondibus, &, nulla lucos agitante procella,
Stridula coniferis modulatur carmina ramis.
Terribiles intus thiasi, vesanaque mixto
Concentu delubra gemunt. Ululatibus Ide
Bacchatur. Timidas inclinant Gargara silvas.
Postquam visa Ceres, mugitum tympana frenant.
Conticuere chori. Corybas non impulit ensem.
Non buxus, non æra sonant: blandasque leones
Summisere jubas. Adytis gavisa Cybelle
Exsilit, & pronas intendit ad oscula turres.
Viderat hæc dudum summa speculatus ab arce
Jupiter, ac Veneri mentis penetralia nudat.
Curarum secreta tibi, Cytherea, fatebor.
Candida Tartareo nuptum Proserpina regi
Jam dudum decreta dari. Sic Atropos urget:
Sic cecinit longæva Themis. Nunc matre remota
(Rem peragi tempus) fines invade Sicanos,
Et Cereris prolem patulis illudere campis,
Crastina puniceos cum lux detexerit ortus,
Coge tuis armata dolis; quibus urere cuncta,
Me quoque sæpe, soles. Cur ultima regna quiescunt?

Nulla sit immunis regio, nullumque sub umbris
Pectus inaccensum Veneri. Jam tristis Erinnys
Sentiat ardores: Acheron, Ditisque severi
Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.
Accelerat præcepta Venus: jussuque parentis
Pallas, & inflexo quæ terret Mænala cornu,
Addunt se comites. Divino semita gressu
Claruit. Augurium qualis laturus iniquum
Præpes sanguineo dilabitur igne cometes
Prodigiale rubens. Non illum navita tuto,
Non impune vident populi: sed crine minaci
Nuntiat aut ratibus ventos, aut urbibus hostes.
Devenere locum, Cereris quo tecta nitebant
Cyclopum firmata manu. Stant ardua ferro
Mœnia; ferrati postes: immensaque nectit
Claustra chalybs. Nullum tanto sudore Pyracmon,
Nec Steropes, construxit opus: nec talibus unquam
Spiravere notis animæ: nec flumine tanto
Incoctum maduit lassa fornace metallum.
Atria vestit ebur: trabibus solidatur aenis
Culmen, & in celsas surgunt electra columnas.
Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu
Irrita texebat rediture munera matri.
Hic elementorum seriem sedesque paternas
Insignibat acu: veterem qua lege tumultum
Discrevit Natura parens, & semina jussis
Discessere locis. Quidquid leve, fertur in altum:
In medium graviora cadunt: incanduit æther:
Egit flamma polum: fluxit mare: terra pependit.
Nec color unus inest. Stellas accendit in auro,

Oſtro fundit aquas, attollit litora gemmis,
Filaque mentitos jam jam cælantia fluctus
Arte tument. Credas illidi cautibus algam,
Et raucum bibulis inſerpere murmur arenis.
Addit quinque plagas. Mediam ſubtemine rubro
Obſeſſam fervore notat. Squalebat aduſtus
Limes, & aſſiduo ſitiebant ſtamina ſole.
Vitales utrinque duas; quas mitis oberrat
Temperies, habitanda viris. Tum fine ſupremo
Torpentes traxit geminas, brumaque perenni
Fœdat, & æterno contriſtat frigore telas.
Nec non & patrui pingit ſacraria Ditis,
Fataleſque ſibi Manes. Nec defuit omen.
Præſcia nam ſubitis maduerunt fletibus ora.
Cœperat & vitreis ſummo jam margine texti
Oceanum ſinuare vadis: ſed cardine verſo
Senſit adeſſe Deas, imperfectumque laborem
Deſerit, & niveos infecit purpura vultus
Per liquidas ſuccenſa genas: caſtæque pudoris
Illuxere faces. Non ſic decus ardet eburnum,
Lydia Sidonio quod femina tinxerit oſtro.
Merſerat unda diem. Sparſo nox humida ſomno
Languida cæruleis invexerat otia bigis.
Jamque viam Pluton ſuperas molitur ad auras
Germani monitu. Torvos inviſa jugales
Alecto temone ligat, qui paſcua mandunt
Cocyti, ſpatiiſque Erebi nigrantibus errant,
Stagnaque tranquillæ potantes marcida Lethes
Ægra ſoporatis ſpumant oblivia linguis.
Orphnæus crudele micans, Æthonque ſagitta

Ocior, & Stygii ſublimis gloria Nycteus
Armenti, Ditiſque nota ſignatus Alaſtor,
Stabant ante fores juncti, ſævumque fremebant
Craſtina venturæ ſpectantes gaudia prædæ.

XXXIV

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM II

DE RAPTU PROSERPINÆ

AD

FLORENTINUM

PRÆFATIO.

OTIA sopitis ageret cum cantibus Orpheus,
Neglectumque diu seposuisset ebur;
Lugebant erepta sibi solatia Nymphæ,
Lugebant dulces flumina mœsta modos.
Sæva feris natura redit, metuensque leonum
Implorat citharæ vacca tacentis opem.
Illius & duri flevere silentia montes,
Silvaque Bistoniam sæpe secuta chelyn.
Sed postquam Inachiis Alcides missus ab Argis
Thracia pacifero contigit arva pede,
Diraque sanguinei vertit præsepia Regis,
Et Diomedeos gramine pavit equos:

Tum patriæ festo lætatus tempore vates
Desuetæ repetit fila corona lyræ,
Et resides levi modulatus pectine nervos
Pollice festino mobile duxit ebur.
Vix auditus erat: venti frenantur & undæ.
Pigrior adstrictis torpuit Hebrus aquis.
Porrexit Rhodope sitientes carmina rupes,
Excussit gelidas pronior Ossa nives.
Ardua nudato descendit populus Æmo,
Et comitem quercum pinus amica trahit.
Cirrhæasque Dei quamvis despexerit artes,
Orpheis laurus vocibus acta venit.
Securum blandi leporem fovere Molossi,
Vicinumque lupo præbuit agna latus.
Concordes varia ludunt cum tigride damæ,
Massylam cervi non timuere jubam.
Ille novercales stimulos actusque canebat
Herculis, & forti monstra subacta manu,
Qui timidæ matri pressos ostenderit angues,
Intrepidusque fero riserit ore puer.
Te neque Dictæas quatiens mugitibus urbes
Taurus, nec Stygii terruit ira canis:
Non leo sidereos cœli rediturus ad axes,
Non Erymanthei gloria montis aper.
Solvis Amazonios cinctus, Stymphalidas arcu
Appetis, occiduo ducis ab orbe greges:
Tergeminique ducis numerosos dejicis artus,
Et toties uno victor ab hoste redis.
Non cadere Antæo, non crescere profuit Hydræ:
Non cervam volucres eripuere pedes.

Caci flamma perit: rubuit Buſiride Nilus:
  Proſtratis rubuit Nubigenis Pholoe.
Te Libyci ſtupuere ſinus: te maximus Atlas
  Horruit, impoſito cum premerere polo.
Firmior Herculea mundus cervice pependit:
  Luſtrarunt humeros Phœbus & aſtra tuos.
Thracius hæc vates. Sed tu Tyrinthius alter,
  Florentine, mihi: tu mea plectra moves,
Antraque Muſarum longo torpentia ſomno
  Excutis, & placito ducis ab ore ſonos.

XXXV

CL. CLAUDIANI

DE

RAPTU PROSERPINÆ

LIBER II.

IMPULIT Ionios præmisso lumine fluctus
Nondum pura dies: tremulis vibravit in undis
Ardor, & errantes ludunt per cærula flammæ.
Jamque audax animi, fidæque oblita parentis,
Fraude Dionæa riguos Proserpina saltus
(Sic Parcæ volvere) petit. Ter cardine verso
Præsagum cecinere fores. Ter conscia fati
Flebile terrificis gemuit mugitibus Henna.
Nullis illa tamen monstris, nulloque tenetur
Prodigio. Comites gressum junxere sorores.
Prima dolo gaudens, & tanti callida voti,
It Venus, & raptus metitur corde futuros,
Jam durum flexura Chaos, jam, Dite subacto,
Ingenti famulos Manes ductura triumpho.

Illi multifidos crinis ſinuatur in orbes
Idalia diviſus acu. Sudata marito
Fibula purpureos gemma ſuſpendit amictus.
Candida Parrhaſii poſt hanc regina Lycæi,
Et Pandionias quæ cuſpide protegit arces,
Utraque virgo, ruunt: hæc triſtibus aſpera bellis;
Hæc metuenda feris. Tritonia caſſide fulva
Cælatum Typhona gerit, qui, ſumma peremtus,
Ima parte viget, moriens & parte ſuperſtes.
Haſtaque terribili ſurgens per nubila gyro
Inſtar habet ſilvæ. Tantum ſtridentia colla
Gorgonis obtentu pallæ fulgentis inumbrat.
At Triviæ lenis ſpecies, & multus in ore
Frater erat, Phœbique genas & lumina Phœbi
Eſſe putes, ſoluſque dabat diſcrimina ſexus.
Brachia nuda nitent: levibus projecerat auris
Indociles errare comas, arcuque remiſſo
Otia nervus agit. Pendent poſt terga ſagittæ.
Criſpatur gemino veſtis Gortynia cinctu
Poplite fuſa tenus, motoque in ſtamine Delos
Errat, & aurato trahitur circumflua ponto.
Quas inter Cereris proles, nunc gloria matris,
Mox dolor, æquali tendit per gramina paſſu,
Nec membris nec honore minor; potuitque videri
Pallas, ſi clipeum, ſi ferret ſpicula, Phœbe.
Collectæ tereti nodantur jaſpide veſtes.
Pectinis ingenio nunquam felicior arti
Contigit eventus. Nullæ ſic conſona telæ
Fila, nec in tantum veri duxere figuram.
Hic Hyperionio Solem de ſemine naſci

Fecerat, & pariter, sed forma dispare, Lunam,
Auroræ noctisque duces. Cunabula Tethys
Præbet, & infantes gremio solatur anhelos,
Cæruleusque sinus roseis radiatur alumnis.
Invalidum dextro portat Titana lacerto
Nondum luce gravem, nec pubescentibus alte
Cristatum radiis. Primo clementior ævo
Fingitur, & tenerum vagitu despuit ignem.
Læva parte soror vitrei libamina potat
Uberis, & parvo signatur tempora cornu.
Tali luxuriat cultu. Comitantur euntem
Naïdes, & socia stipant utrinque corona,
Quæ fontes Crinise tuos, & saxa rotantem
Pantagiam, nomenque Gelan qui præbuit urbi,
Concelebrant: quas pigra vado Camerina palustri,
Quas Arethusæi latices, quas advena nutrit
Alpheus. Cyane totum supereminet agmen.
Qualis Amazonidum peltis exultat aduncis
Pulchra cohors, quoties Arcton populata virago
Hippolyte niveas ducit post prœlia turmas;
Seu flavos stravere Getas, seu forte rigentem
Thermodontiaca Tanain fregere securi.
Aut quales referunt Baccho solennia Nymphæ
Mæoniæ, quas Hermus alit, ripasque paternas
Percurrunt auro madidæ; lætatur in antro
Amnis, & undantem declinat prodigus urnam.
Viderat herboso sacrum de vertice vulgus
Henna parens florum, curvaque in valle sedentem
Compellat Zephyrum: Pater o gratissime veris,
Qui mea lascivo regnas per prata meatu

Semper, & aſſiduis irroras flatibus annum,
Reſpice Nympharum cœtus, & celſa Tonantis
Germina, per noſtros dignantia ludere campos.
Nunc adſis faveaſque, precor: nunc omnia fetu
Pubeſcant virgulta velis, ut fertilis Hybla
Invideat, vincique ſuos non abnuat hortos.
Quidquid turiferis ſpirat Panchaïa ſilvis,
Quidquid odoratus longe blanditur Hydaſpes,
Quidquid ab extremis ales longæva Sabæis
Colligit, optato repetens exordia buſto,
In venas diſperge meas, & flamine largo
Rura fove: merear divino pollice carpi,
Et noſtris cupiant ornari numina ſertis.
Dixerat. Ille novo madidantes nectare pennas
Concutit, & glebas fecundo rore maritat,
Quaque volat, vernus ſequitur rubor. Omnis in herbas
Turget humus, medioque patent convexa ſereno:
Sanguineo ſplendore roſas, vaccinia nigro
Induit, & dulci violas ferrugine pingit.
Parthica quæ tantis variantur cingula gemmis
Regales vinctura ſinus? Quæ vellera tantum
Ditibus Aſſyrii ſpumis fucantur aeni?
Non tales volucer pandit Junonius alas:
Nec ſic innumeros arcu mutante colores
Incipiens redimitur hiems, cum tramite flexo
Semita diſcretis interviret humida nimbis.
Forma loci ſuperat flores: curvata tumore
Parvo planities, & mollibus edita clivis
Creverat in collem. Vivo de pumice fontes
Roſcida mobilibus lambebant gramina rivis.

Silvaque torrentes ramorum frigore soles
Temperat, & medio brumam sibi vindicat æstu:
Apta fretis abies, bellis accommoda cornus,
Quercus amica Jovi, tumulos tectura cupressus,
Ilex plena favis, venturi præscia laurus.
Fluctuat hic denso crispata cacumine buxus,
Hic ederæ serpunt, hic pampinus induit ulmos.
Haud procul inde lacus (Pergum dixere Sicani)
Panditur, & nemorum frondoso margine cinctus
Vicinis pallescit aquis. Admittit in altum
Cernentes oculos, & late pervius humor
Ducit inoffensos liquido sub gurgite visus,
Imaque perspicui prodit secreta profundi.
Huc elapsa cohors gaudent per florea rura.
Hortatur Cytherea legant. Nunc ite, sorores,
Dum matutinis præsudat solibus aer:
Dum meus humectat flaventes Lucifer agros,
Roranti prævectus equo. Sic fata, doloris
Carpit signa sui. Varios tum cetera saltus
Invasere cohors. Credas examina fundi
Hyblæum raptura thymum, cum cerea reges
Castra movent, fagique cava demissus ab alvo
Mellifer electis exercitus obstrepit herbis.
Pratorum spoliatur honos. Hæc lilia fuscis
Intexit violis: hanc mollis amaracus ornat:
Hæc graditur stellata rosis; hæc alba ligustris.
Te quoque flebilibus, mœrens, Hyacinthe, figuris;
Narcissumque metunt, nunc inclita germina veris,
Præstantes olim pueros. Tu natus Amyclis:
Hunc Helicon genuit. Te disci perculit error:

Hunc fontis decepit amor. Te fronte retusa
Delius, hunc fracta Cephissus arundine luget.
Æstuat ante alias avido fervore legendi
Frugiferæ spes una Deæ. Nunc vimine texto
Ridentes calathos spoliis agrestibus implet:
Nunc sociat flores, seseque ignara coronat,
Augurium fatale tori. Quin ipsa tubarum
Armorumque potens, dextram, qua fortia turbat
Agmina, qua stabiles portas & mœnia vellit,
Jam levibus laxat studiis, hastamque reponit,
Insolitisque docet galeam mitescere sertis.
Ferratus lascivit apex, horrorque recessit
Martius, & cristæ pacato fulgure vernant.
Nec, quæ Parthenium canibus scrutatur odorem,
Aspernata choros, libertatemque comarum
Injecta tantum voluit frenare corona.
Talia virgineo passim dum more geruntur,
Ecce repens mugire fragor, confligere turres,
Pronaque vibratis radicibus oppida verti.
Causa latet. Dubios agnovit sola tumultus
Diva Paphi, mixtoque metu perterrita gaudet.
Jamque per anfractus animarum rector opacos
Sub terris quærebat iter, gravibusque gementem
Enceladum calcabat equis. Immania findunt
Membra rotæ, pressaque gigas cervice laborat
Sicaniam cum Dite ferens, tentatque moveri
Debilis, & fessis serpentibus impedit axem.
Fumida sulfureo prælabitur orbita dorso.
Ac velut occultus securum prodit in hostem
Miles, & effossi subter fundamina campi

Transfilit elufos arcano limite muros,
Turbaque deceptas victrix erumpit in arces,
Terrigenas imitata viros: fic tertius heres
Saturni latebrofa vagis rimatur habenis
Devia, fraternum cupiens exire fub orbem.
Janua nulla patet. Prohibebant undique rupes
Oppofitæ, duraque Deum compage tenebant.
Non tulit ille moras, indignatufque trabali
Saxa ferit fceptro. Siculæ tonuere cavernæ.
Turbatur Lipare. Stupuit fornace relicta
Mulciber, & trepidus dejecit fulmina Cyclops.
Audiit, & fi quem glacies Alpina coercet,
Et qui te, Latiis nondum præcincte tropæis
Tibri, natat, miffamque Pado qui remigat alnum.
Sic, cum Theffaliam fcopulis inclufa teneret
Peneo ftagnante palus, & merfa negarent
Arva coli, trifida Neptunus cufpide montes
Impulit adverfos. Tum forti faucius ictu
Diffiluit gelido vertex Offæus Olympo.
Carceribus laxantur aquæ, fractoque meatu
Redduntur fluviufque mari tellufque colonis.
Poftquam victa manu duros Trinacria nexus
Solvit, & immenfo late difceffit hiatu:
Apparet fubitus cœlo timor. Aftra viarum
Mutavere fidem. Vetito fe proluit Arctos
Æquore. Præcipitat pigrum formido Booten.
Horruit Orion. Audito palluit Atlas
Hinnitu. Rutilos obfcurat anhelitus axes
Difcolor; & longa folitos caligine pafci
Terruit orbis equos. Preffis hæfere lupatis

V 4

Attoniti meliore polo; rursusque verendum
In Chaos obliquo pugnant temone reverti.
Mox ubi pulsato senserunt verbera tergo,
Et solem didicere pati: torrentius amne
Hiberno, tortaque ruunt pernicius hasta.
Quantum non jaculum Parthi, non impetus Austri,
Non leve sollicitæ mentis discurrit acumen.
Sanguine frena calent: corrumpit spiritus auras
Letifer: infectæ spumis vitiantur arenæ.
Diffugiunt Nymphæ: rapitur Proserpina curru,
Imploratque Deas. Jam Gorgonos ora revelat
Pallas, & intento festinat Delia cornu:
Nec patruo cedunt. Stimulat communis in arma
Virginitas, crimenque feri raptoris acerbat.
Ille, velut stabuli decus armentique juvencam
Cum leo possedit, nudataque viscera fodit
Unguibus, & rabiem totos exegit in armos,
Stat crassa turpis sanie, nodosque jubarum
Excutit, & viles pastorum despicit iras.
Ignavi domitor vulgi, teterrime fratrum,
Pallas ait, quæ te stimulis facibusque profanis
Eumenides movere? Tua cur sede relicta
Audes Tartareis cœlum incestare quadrigis?
Sunt tibi deformes Diræ: sunt altera Lethes
Numina: sunt tristes Furiæ te conjuge dignæ.
Fratris linque domos: alienam desere sortem:
Nocte tua contentus abi. Quid viva sepultis
Admisces? Nostrum quid proteris advena mundum?
Talia vociferans avidos transire minaci
Cornipedes umbone ferit, clipeique retardat

Objice, Gorgoneisque premens assibilat hydris,
Prætentasque aperit cristas. Libratur in ictum
Fraxinus, & nigros illuminat obvia currus.
Missaque pæne foret, ni Jupiter æthere vulso
Pacificas rubri torsisset fulminis alas,
Confessus socerum. Nimbis Hymenæus hiulcis
Intonat, & testes firmant connubia flammæ.
Invitæ cessere Deæ. Compescuit arcum
Cum gemitu, talesque dedit Latonia voces:
  Sis memor, o, longumque vale. Reverentia patris
Obstitit auxilio. Nec nos defendere contra
Possumus. Imperio vinci majore fatemur.
In te conjurat genitor, populoque silenti
Traderis, heu, cupidas non adspectura sorores,
Æqualemque chorum. Quæ te fortuna supernis
Abstulit, & tanto damnavit sidera luctu?
Jam neque Partheniis innectere retia lustris,
Nec pharetram gestare libet. Securus ubique
Spumet aper, sævumque fremant impune leones.
Te juga Taygeti, posito te Mænala flebunt
Venatu, mœstoque diu lugebere Cyntho.
Delphica quin etiam fratris delubra tacebunt.
  Interea volucri fertur Proserpina curru
Cæsariem diffusa Noto, planctuque lacertos
Verberat, & questus ad nubila rumpit inanes.
  Cur non torsisti manibus fabricata Cyclopum
In nos tela, pater? Sic me crudelibus umbris
Tradere, sic toto placuit depellere mundo?
Nullane te flectit pietas? Nihilumne paternæ
Mentis inest? Tantas quo crimine movimus iras?

Non ego, cum rapido ſæviret Phlegra tumultu,
Signa Deis adverſa tuli: non robore noſtro
Oſſa pruinoſum vexit glacialis Olympum.
Quod conata nefas, aut cujus conſcia noxæ
Exſul ad immanes Erebi detrudor hiatus?
O fortunatas, alii quaſcunque tulere
Raptores! Saltem communi ſole fruuntur.
Sed mihi virginitas pariter cœlumque negatur:
Eripitur cum luce pudor: terriſque relictis
Servitum Stygio ducor captiva tyranno.
O male dilecti flores, deſpectaque matris
Conſilia: o Veneris deprenſæ ſerius artes!
Mater, io, ſeu te Phrygiis in vallibus Idæ
Mygdonio buxus circumſonat horrida cantu,
Seu tu ſanguineis ululantia Dindyma Gallis
Incolis, & ſtrictos Curetum reſpicis enſes,
Exitio ſuccurre meo: compeſce furentem:
Comprime ferales torvi prædonis habenas.
Talibus ille ferox dictis fletuque decoro
Vincitur, & primi ſuſpiria ſentit amoris.
Tunc ferrugineo lacrimas detergit amictu,
Et placida mœſtum ſolatur voce dolorem:
Deſine funeſtis animum, Proſerpina, curis,
Et vano vexare metu. Majora dabuntur
Sceptra, nec indigni tædas patiere mariti.
Ille ego Saturni proles, cui machina rerum
Servit, & immenſum tendit per inane poteſtas.
Amiſſum ne crede diem. Sunt altera nobis
Sidera; ſunt orbes alii; lumenque videbis
Purius, Elyſiumque magis mirabere ſolem,

Cultoresque pios. Illic pretiosior ætas,
Aurea progenies, habitant, semperque tenemus,
Quod Superi meruere semel. Nec mollia desunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nec tua protulit Henna.
Est etiam lucis arbor prædives opacis,
Fulgentes viridi ramos curvata metallo.
Hæc tibi sacra datur. Fortunatumque tenebis
Autumnum, & fulvis semper ditabere pomis.
Parva loquor. Quidquid liquidus complectitur aer,
Quidquid alit tellus, quidquid salis æquora verrunt,
Quod fluvii volvunt, quod nutrivere paludes,
Cuncta tuis pariter cedent animalia regnis,
Lunari subjecta globo, qui septimus auras
Ambit, & æternis mortalia separat astris.
Sub tua purpurei venient vestigia reges,
Deposito luxu, turba cum paupere mixti.
Omnia mors æquat. Tu damnatura nocentes:
Tu requiem latura piis: te judice sontes
Improba cogentur vitæ commissa fateri.
Accipe Lethæo famulas cum gurgite Parcas.
Sit fatum quodcunque voles. — Hæc fatus ovantes
Exhortatur equos, & Tænara mitior intrat.
Conveniunt animæ, quantas truculentior Auster
Decutit arboribus frondes, aut nubibus imbres
Colligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas.
Cunctaque præcipiti stipantur secula cursu
Insignem visura nurum. Mox ipse serenus
Ingreditur, facili passus mollescere risu,
Dissimilisque sui. Dominis intrantibus ingens

Assurgit Phlegethon. Flagrantibus hispida rivis
Barba madet, totoque fluunt incendia vultu.
Occurrunt properi lecta de plebe ministri.
Pars altos revocant currus, frenisque solutis
Vertunt emeritos ad pascua nota jugales.
Pars aulæa tenent. Alii prætexere ramis
Limina, & in thalamum cultas extollere vestes.
Reginam casto cinxerunt agmine matres
Elysiæ, teneroque levant sermone timores,
Et sparsos religant crines, & vultibus addunt
Flammea, sollicitum prævelatura pudorem.
Pallida lætatur regio, gentesque sepultæ
Luxuriant, epulisque vacant genialibus Umbræ.
Grata coronati peragunt convivia Manes.
Rumpunt insoliti tenebrosa silentia cantus.
Sedantur gemitus. Erebi se sponte relaxat
Squalor, & æternam patitur rarescere noctem.
Urna nec incertas versat Minoïa sortes.
Verbera nulla sonant, nulloque frementia luctu
Impia dilatis respirant Tartara pœnis.
Non rota suspensum præceps Ixiona torquet:
Non aqua Tantaleis subducitur invida labris.
[Solvitur Ixion: invenit Tantalus undas.]
Et Tityos tandem spatiosos erigit artus:
Squalentisque novem detexit jugera campi.
Tantus erat. Laterisque piger sulcator opaci
Invitus trahitur lasso de pectore vultur,
Abreptasque dolet jam non sibi crescere fibras.
Oblitæ scelerum formidatique furoris
Eumenides cratera parant, & vina feroci

Crine bibunt. Flexiſque minis jam lene canentes
Extendunt ſocios ad pocula plena ceraſtas,
Ac feſtas alio ſuccendunt lumine tædas.
Tunç & peſtiferi pacatum flumen Averni
Innocuæ tranſiſtis aves, flatumque repreſſit
Amſanctus: tacuit fixo torrente vorago.
Tunc Acheronteos mutato gurgite fontes
Lacte novo tumuiſſe ferunt, ederiſque virentem
Cocyton dulci perhibent nudaſſe Lyæo.
Stamina nec rupit Lacheſis, nec turbida ſacris
Obſtrepitant lamenta choris. Mors nulla vagatur
In terris, nullæque rogum planxere parentes.
Navita non moritur fluctu, non cuſpide miles.
Oppida funerei pollent immunia leti.
Impexamque ſenex velavit arundine frontem
Portitor, & vacuos egit cum carmine remos.
Jam ſuus inferno proceſſerat Heſperus orbi.
Ducitur in thalamum virgo. Stat pronuba juxta
Stellantes Nox picta ſinus, tangenſque cubile
Omina perpetuo genitalia fœdere ſancit.
Exſultant cum voce pii, Ditiſque ſub aula
Talia pervigili ſumunt exordia plauſu:
Noſtra parens Juno, tuque o germane Tonantis
Et gener, unanimi conſortia diſcite ſomni,
Mutuaque alternis innectite colla lacertis.
Jam felix oritur proles: jam læta futuros
Exſpectat Natura Deos. Nova numina rebus
Addite, & optatos Cereri proferte nepotes.

XXXVI

CL. CLAUDIANI

DE

RAPTU PROSERPINÆ

LIBER III.

JUPITER interea cinctam Thaumantida nimbis
Ire jubet, totoque Deos arcessere mundo.
Illa colorato Zephyros prælapsa volatu
Numina conclamat pelagi, Nymphasque morantes
Increpat, & fluvios humentibus evocat antris.
Ancipites trepidique ruunt, quæ causa quietos
Excierit, tanto quæ res agitanda tumultu.
Ut patuit stellata domus, considere jussi.
Nec confusus honos. Cœlestibus ordine sedes
Prima datur. Tractum proceres tenuere secundum
Æquorei, placidus Nereus, & lucida Phorci
Canities. Glaucum series extrema biformem
Accipit, & certo mansurum Protea vultu.
Nec non & senibus fluviis concessa sedendi

Gloria. Plebejo ſtat cetera more juventus,
Mille amnes. Liquidis incumbunt patribus udæ
Naïdes, & taciti mirantur ſidera Fauni.
Tum gravis ex alto genitor ſic orſus Olympo:
Adduxere meas iterum mortalia curas,
Jam pridem neglecta mihi, Saturnia poſtquam
Otia & ignavi ſenium cognovimus ævi;
Sopitoſque diu populos torpore paterno
Sollicitæ placuit ſtimulis impellere vitæ,
Incultis ne ſponte ſeges grandeſceret arvis,
Undaret neu ſilva favis, neu vina tumerent
Fontibus, & totæ fremerent in pocula ripæ.
Haud equidem invideo; (nec enim liveſcere fas eſt,
Vel nocuiſſe Deos) ſed quid diſſuaſor honeſti
Luxus, & humanas oblimat copia mentes?
Provocet ut ſegnes animos, rerumque remotas
Ingenioſa vias paulatim exploret egeſtas!
Utque artes pariat ſollertia, nutriat uſus!
Nunc mihi cum magnis inſtat Natura querelis,
Humanum relevare genus, durumque tyrannum
Immitemque vocat, regnataque ſecula patri
Commemorat, parcumque Jovem ſe divite clamat.
Cur campos horrere ſitu, dumiſque repleri
Rura velim, & nullis exornem fructibus annum?
Se jam, quæ genitrix mortalibus ante fuiſſet,
In diræ ſubito mores tranſiſſe novercæ.
Quid mentem traxiſſe polo, quid profuit altum
Erexiſſe caput, pecudum ſi more pererrant
Avia, ſi frangunt communia pabula glandes?
Hæccine vita juvat ſilveſtribus abdita luſtris,

Indiscreta feris? Tales cum sæpe parentis
Pertulerim questus, tandem clementior orbi
Chaonio statui gentes avertere victu.
Atque adeo Cererem, quæ nunc ignara malorum
Verberat Idæos torva cum matre leones,
Per mare, per terras avido discurrere luctu
Decretum, natæ donec lætata repertæ
Indicio, tribuat fruges, currusque feratur
Avius, ignotas populis sparsurus aristas,
Et juga cærulei subeant Actæa dracones.
Quod si quis Cereri raptorem prodere Divum
Audeat: imperii molem, pacemque profundam
Obtestor rerum, natus licet ille, sororve,
Vel conjux fuerit, natarumve agminis una,
Se licet ille meo conceptum vertice jactet,
Sentiet iratam procul ægida, sentiet ictum
Fulminis, & genitum divina sorte pigebit,
Optabitque mori: tunc vulnere languidus ipsi
Tradetur genero, passurus prodita regna,
Et sciet an propriæ conspirent Tartara causæ.
Hoc sanctum. Mansura fluant hoc ordine fata.
  Dixit, & horrendo concussit sidera nutu.
At procul armisoni Cererem sub rupibus antri
Securam placidamque diu jam certa peracti
Terrebant simulacra mali, noctesque timorem
Ingeminant, omnique perit Proserpina somno.
Namque modo adversis invadi viscera telis,
Nunc sibi mutatas horret nigrescere vestes,
Nunc steriles mediis frondere penatibus ornos.
  Stabat præterea luco dilectior omni

Laurus, virgineos quæ quondam fronde pudica
Umbrabat thalamos. Hanc ima ſtirpe reciſam
Vidit, & incomtos fœdari pulvere ramos.
Quærentique nefas Dryades dixere gementes,
Tartarea furias debellaviſſe bipenni.
Sed tunc ipſa, ſui jam non ambagibus ullis
Nuntia, materno facies ingeſta ſopori.
Namque videbatur tenebroſo obtecta receſſu
Carceris, & ſævis Proſerpina vincta catenis,
Non qualem Siculis olim mandaverat arvis;
Nec qualem roſeis nuper convallibus Hennæ
Suſpexere Deæ. Squalebat pulchrior auro
Cæſaries, & nox oculorum infecerat ignes.
Exhauſtuſque gelu pallet rubor. Ille ſuperbi
Flammeus oris honos, & non ceſſura pruinis
Membra colorantur picei caligine regni.
Ergo hanc ut dubio vix tandem agnoſcere viſu
Evaluit: Cujus tot pœnæ criminis? inquit.
Unde hæc informis macies? Cui tanta facultas
In me ſævitiæ eſt? Rigidi cur vincula ferri
Vix aptanda feris molles meruere lacerti?
Tu, mea tu proles? An vana fallimur umbra?
Illa refert: Heu dira parens, natæque peremtæ
Immemor, heu fulvas animo transgreſſa leænas,
Tantane te noſtri tenuere oblivia? Tantum
Unica deſpicior? Certe Proſerpina nomen
Dulce tibi, tali quæ nunc, ut cernis, hiatu
Suppliciis incluſa teror. Tu ſæva choreis
Indulges, Phrygiaſque etiamnum interſtrepis urbes.
Quod ſi non omnem pepuliſti pectore matrem,

Si tu nota Ceres, & non me Caspia tigris
Edidit: his oro miseram defende cavernis,
Inque superna refer. Prohibent si fata reverti;
Vel saltem visura veni. -- Sic fata trementes
Tendere conatur palmas. Vis improba ferri
Impedit, & motæ somnum excussere catenæ.
Obriguit visis. Gaudet non vera fuisse,
Complexu caruisse dolet. Penetralibus amens
Prosilit, & tali compellat voce Cybellen:
Jam non ulterius Phrygia tellure morabor,
Sancta parens. Revocat tandem custodia cari
Pignoris, & cunctis objecti fraudibus anni.
Non mihi, Cyclopum quamvis exstructa caminis,
Culmina fida satis. Timeo, ne fama latebras
Prodiderit, leviusque meum Trinacria celet
Depositum. Terret nimium vulgata locorum
Nobilitas. Aliis sedes obscurior oris
Exquirenda mihi. Gemitu flammisque propinquis
Enceladi nequeunt umbracula nostra taceri.
Somnia quin etiam variis infausta figuris
Sæpe monent, nullusque dies non triste minatur
Augurium. Quoties flaventia serta comarum
Sponte cadunt: quoties exsudat ab ubere sanguis;
Larga vel invito prorumpunt flumina vultu,
Injussæque manus mirantia pectora tundunt!
Si buxos inflare velim, ferale gemiscunt:
Tympana si quatiam, planctus mihi tympana reddunt.
Ah vereor, ne quid portendant omina veri!
Heu longæ nocuere moræ! -- Procul irrita venti
Dicta ferant, subicit Cybele: non tanta Tonanti

Segnities, ut non pro pignore fulmina mittat.
I tamen, & nullo turbata revertere casu.
Hæc ubi; digreditur templis. Sed nulla ruenti
Mobilitas. Tardos queritur non ire jugales:
Immeritasque movens alterno verbere pinnas
Sicaniam quærit, cum nec dum absconderit Iden.
Cuncta pavet, speratque nihil. Sic æstuat ales,
Quæ teneros humili fetus commiserit orno
Allatura cibos, & plurima cogitat absens:
Ne fragilem ventus discusserit arbore nidum:
Ne furtum pateant homini, neu præda colubris.
Ut domus excubiis incustodita remotis,
Et resupinati neglecto cardine postes,
Flebilis & tacitæ species apparuit aulæ;
Non exspectato respectu cladis, amictus
Conscidit, & fractas cum crine avellit aristas.
Hæserunt lacrimæ: non vox, non spiritus oris
Redditur, atque imis vibrat tremor ossa medullis.
Succidui titubant gressus, foribusque reclusis,
Dum vacuas sedes & desolata pererrat
Atria, semirutas confuso stamine telas,
Atque interceptas agnoscit pectinis artes.
Divinus perit ille labor, spatiumque relictum
Audax sacrilego supplebat aranea textu.
Nec deflet, plangitve malum: tantum oscula telæ
Figit, & abrumpit mutas in fila querelas.
Attritosque manu radios, projectaque pensa,
Cunctaque virgineo sparsa oblectamina ludo,
Ceu natam, pressat gremio: castumque cubile
Desertosque toros, &, sicubi sederit olim,

Perlegit. Attonitus ſtabulo ceu paſtor inani,
Cui pecus aut rabies Pœnorum inopina leonum,
Aut populatrices infeſtavere catervæ:
Serus at ille redit, vaſtataque paſcua luſtrans
Non reſponſuros ciet imploratque juvencos.
Atque ibi ſecreta tectorum in parte jacentem
Adſpicit Electram, natæ quæ ſedula nutrix
Oceani priſcas inter notiſſima Nymphas.
Par Cereri pietas. Hæc poſt cunabula dulci
Ferre ſinu, ſummoque Jovi deducere parvam
Sueverat, & genibus ludentem aptare paternis.
Hæc comes, hæc cuſtos, hæc proxima mater haberi.
Tum laceras effuſa comas, & pulvere canos
Sordida, ſidereæ raptus lugebat alumnæ.
Hanc aggreſſa Ceres, poſtquam ſuſpiria tandem
Laxavit frenoſque dolor, Quod cernimus, inquit,
Excidium? Cui præda feror? Regnatne maritus?
An cœlum Titanes habent? Quæ talia vivo
Auſa tonante manus? Rupitne Typhoëia cervix
Inarimen? Fractane jugi compage Veſevi
Alcyoneus per ſtagna pedes Tyrrhena cucurrit?
An vicina mihi quaſſatis faucibus Ætna
Protulit Enceladum? Noſtros an forte penates
Appetiit centum Briareïa turba lacertis?
Heu, ubi nunc, ubi nata mihi? Quo mille miniſtræ,
Quo Cyane? Volucres quæ vis Sirenas abegit?
Hæccine veſtra fides? Sic fas aliena tueri
Pignora? — Contremuit nutrix, mœrorque pudori
Ceſſit, & aſpectus miſeræ non ferre parentis
Emtum morte velit, longumque immota moratur

Auctorem dubium certumque expromere funus.
Vix tamen hæc: Acies utinam vesana Gigantum
Hanc dederit cladem! Levius communia tangunt:
Sed Divæ, multoque minus quod rere, sorores
In nostras nimium conjuravere ruinas.
Insidias Superûm, cognatæ vulnera cernis
Invidiæ. Phlegra nobis infensior æther.
Florebat tranquilla domus, nec limina virgo
Linquere, nec virides audebat visere saltus
Præceptis obstricta tuis. Telæ labor illi,
Sirenes requies; sermonum gratia mecum,
Mecum somnus erat, cautique per atria ludi.
Cum subito (quonam dubium monstrante latebras
Rescierit) Cytherea venit, suspectaque nobis
Ne foret, hinc Phœben comites hinc Pallada junxit.
Protinus effuso lætam se fingere risu.
Nec semel amplecti, nomenque iterare sororis,
Et dura de matre queri, quæ tale recessu
Maluerit damnare decus, vetitoque Dearum
Colloquio patriisque procul mandaverit astris.
Nostra rudis gaudere malis, & nectare largo
Instaurare dapes. Nunc arma habitumque Dianæ
Induitur, digitisque attentat mollibus arcum.
Nunc crinita jubis galeam, laudante Minerva,
Implet, & ingentem clipeum gestare laborat.
Prima Venus campos Hennæaque rura maligno
Ingerit affatu. Vicinos callida flores
Ingeminat, meritumque loci, velut inscia, quærit.
Nec credit, quod bruma rosas innoxia servet,
Quod gelidi rubeant alieno germine menses,

Verna nec iratum timeant virgulta Booten.
Dum loca miratur, ſtudio dum flagrat eundi,
Perſuadet. Teneris, heu, lubrica moribus ætas!
Quos ego nequidquam planctus, quas irrita fudi
Ore preces? Ruit illa tamen confiſa ſororum
Præſidio. Famulæ longo poſt ordine Nymphæ.
Itur in æterno veſtitos gramine campos,
Et prima ſub luce legunt, cum rore ſerenus
Albet ager, ſparſoſque bibunt violaria ſuccos.
Sed poſtquam medio ſol inſtitit altior axi,
Ecce polum nox fœda rapit, tremefactaque nutat
Inſula cornipedum ſtrepitu, pulſuque rotarum.
Noſſe nec aurigam licuit: ſeu mortifer æſtus,
Seu mors ipſa fuit. Luror permanat in herbas.
Deficiunt rivi. Squalent rubigine prata,
Et nihil afflatum vivit. Pallere liguſtra,
Exſpirare roſas, decreſcere lilia vidi.
Ut rauco reduces tractu detorſit habenas,
Nox ſua proſequitur currum; lux redditur orbi,
Perſephone nuſquam. Voto rediere peracto,
Nec manſere Deæ. Mediis invenimus arvis
Exanimem Cyanen. Cervix redimita jacebat,
Et caligantes marcebant fronte coronæ.
Aggredimur ſubitæ, & caſus ſcitamur heriles,
(Nam proprior cladi ſteterat) quis vultus equorum?
Quis regat? Illa nihil: tacito ſed læſa veneno
Solvitur in laticem. Subrepit crinibus humor.
Liquitur, in roremque pedes & brachia manant,
Noſtraque mox lambit veſtigia perſpicuus fons.
Diſcedunt aliæ. Rapidis Acheloïdes alis

Sublatæ Siculi latus obſedere Pelori,
Accenſæque malo jam non impune canoras
In peſtem vertere lyras. Vox blanda carinas
Alligat. Audito frenantur carmine remi.
Sola domi luctu ſenium tractura relinquor.
Hæret adhuc ſuſpenſa Ceres, & ſingula demens;
Ceu nondum tranſacta timet: mox lumina torquens
Ultro in cœlicolas furiato pectore fertur.
Arduus Hyrcana quatitur ſic matre Niphates,
Cujus Achæmenio regi ludibria natos
Avexit tremebundus eques. Fremit illa marito
Mobilior Zephyro, totamque virentibus iram
Diſpergit maculis, jamjamque hauſura profundo
Ore virum, vitreæ tardatur imagine formæ.
Haud aliter toto genitrix bacchatur Olympo;
Reddite, vociferans: non me vagus edidit amnis:
Non Dryadum de plebe ſumus: turrita Cybelle
Me quoque Saturno genuit. Quo jura Deorum,
Quo leges abiere poli? Quid vivere recte
Proderit? En audet noti Cytherea pudoris
Oſtentare ſuos poſt Lemnia vincula vultus.
Hos animos bonus ille ſopor caſtumque cubile
Præbuit? Amplexus hoc promeruere pudici?
Nec mirum, ſi turpe nihil poſt talia ducit.
Quid vos expertes thalami? Tantumne relictus
Virginitatis honos? Tantum mutata voluntas?
Jam Veneri, & ſociis junctæ raptoribus itis?
O templis Scythiæ, atque hominum ſitientibus aris
Utraque digna coli. Tanti quæ cauſa furoris?
Quam mea vel dicto tenui Proſerpina læſit?

Scilicet aut caris pepulit te, Delia, silvis:
Aut tibi commissas rapuit, Tritonia, pugnas.
An gravis alloquio? Vestros an forte petebat
Importuna choros? Atqui Trinacria longe,
Esset ne vobis oneri, deserta colebat.
Quid latuisse juvat? Rabiem livoris acerbi
Nulla potest placare quies. — His increpat omnes
Vocibus. Ast illæ (prohibet reverentia patris)
Aut reticent, aut nosse negant, responsaque matri
Dant lacrimas. Quid agat? Rursus se victa remittit,
Inque humiles demissa preces, Ignoscite, si quid
Intumuit pietas: si quid flagrantius actum,
Quam decuit miseram. Supplex, dejectaque vestris
Advolvor genibus. Liceat cognoscere sortem.
Hoc tantum: liceat certos habuisse dolores.
Scire peto quæ forma mali: quamcunque dedistis
Fortunam, si nota, feram, fatumque putabo,
Non scelus. Adspectum precor indulgete parenti.
Non repetam. Quæsita manu securus habeto,
Quisquis es. Affirmo prædam. Desiste vereri.
Quod si nos aliquo prævenit fœdere raptor;
Tu certe, Latona, refer. Confessa Diana
Forte tibi. Nosti quid sit Lucina, quis horror
Pro genitis, & quantus amor: partusque tulisti
Tu geminos: hæc una mihi. Sic crine fruaris
Semper Apollineo, sic me felicior ævum
Mater agas. — Largis tunc imbribus ora madescunt. —
Quid? tantum dignum fleri, dignumque taceri?
Hei mihi, discedunt omnes. Quid vana moraris
Ulterius? Non bella palam cœlestia sentis?

Quin potius natam pelago terrisque requiris?
Accingar lustrare diem: per devia rerum
Indefessa ferar: nulla cessabitur hora.
Non requies, non somnus erit, dum pignus ademtum
Inveniam, gremio quamvis mergatur Iberæ
Tethyos, & rubro jaceat vallata profundo.
Non Rheni glacies, non me Rhipæa tenebunt
Frigora: non dubio Syrtis cunctabitur æstu.
Stat fines penetrare Noti, Boreæque nivalem
Vestigare domum. Primo calcabitur Atlas
Occasu, facibusque meis lucebit Hydaspes.
Impius errantem videat per rura per urbes
Jupiter. Exstincta satietur pellice Juno.
Insultate mihi: cœlo regnate superbi.
Ducite præclarum Cereris de stirpe triumphum.
Sic fatur, notæque jugis illabitur Ætnæ,
Noctivago tedas informatura labori.
Lucus erat prope flavum Acin, quem candida præfert
Sæpe mari, pulchroque secat Galatea natatu:
Densus, & innexis Ætnæa cacumina ramis,
Qua libet usque, tegens. Illic posuisse cruentam
Ægida, captivamque pater post prœlia prædam
Advexisse datur. Phlegræis silva superbit
Exuviis, totumque nemus victoria vestit.
Hic patuli rictus: hic prodigiosa Gigantum
Tergora dependent, & adhuc crudele minantur
Affixæ truncis facies, immaniaque ossa
Serpentum passim cumulis exsanguibus albent,
Et rigidæ multo suspirant fulmine pelles,
Nullaque non magni se jactat nominis arbor.

Hæc centumgemini ſtrictos Ægeonis enſes
Curvata vix fronte levat. Liventibus illa
Exſultat Cœi ſpoliis. Hæc arma Mimantis
Suſtinet. Hos onerat ramos exutus Ophion.
Altior at cunctis abies umbroſaque late
Ipſius Enceladi fumantia geſtat opima
Summi terrigenum Regis, caderetque gravata
Pondere, ni laſſam fulciret proxima quercus.
Inde timor numenque loco, nemoriſque ſenectæ
Parcitur, ætheriiſque nefas nocuiſſe tropæis.
Paſcere nullus oves, nec robora lædere Cyclops
Audet, & ipſe fugit ſacra Polyphemus ab umbra.
   Non tamen hoc tardata Ceres. Accenditur ultro
Religione loci, vibratque incerta ſecurim,
Ipſum etiam petitura Jovem. Succidere pinus,
Et magis enodes properat proſternere cedros,
Exploratque obiens truncos, rectique tenorem
Stipitis, & certo prætentat brachia niſu.
   Sic qui vecturam longinqua per æquora merces
Molitur tellure ratem, vitamque procellis
Objectare parat, fagos metitur & alnos,
Et varium rudibus ſilvis accommodat uſum.
Quæ longa eſt, tumidis præbebit cornua velis:
Quæ fortis, malo potior: quæ lenta, favebit
Remigio: ſtagni patiens aptanda carinæ.
   Tollebant geminæ capita inviolata cupreſſus
Ceſpite vicino; quales non rupibus Idæ
Miratur Simois; quales non divite ripa
Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.
Germanas adeo credas: ſic frontibus æquis

Adſtant, & ſocio deſpectant vertice lucum.
Hæ placuere faces. Pernix invadit utramque
Cincta ſinus, exſerta manus, armata bipenni:
Alternaſque ferit, totiſque obnixa trementes
Viribus impellit. Pariter traxere ruinam,
Et pariter poſuere comam, campoque recumbunt;
Faunorum Dryadumque dolor. Complectitur ambas,
Sicut erant, alteque levat, retroque ſolutis
Crinibus adſcendit faſtigia montis anheli,
Exſuperatque æſtus, & nulli pervia ſaxa,
Atque indignantes veſtigia calcat arenas.
Qualis peſtiferas animare ad crimina taxos
Torva Megæra ruit; Cadmi ſeu mœnia poſcat;
Sive Thyeſteis properet ſævire Mycenis:
Dant tenebræ Maneſque locum, plantiſque reſultant
Tartara ferratis: donec Phlegethontis ad undam
Conſtitit, & plenos excepit lampade fluctus.
Poſtquam perventum ſcopuli flagrantis in ora;
Protinus arſuras adverſa fronde cupreſſus
Faucibus injecit mediis, lateque cavernas
Texit, & undantem flammarum obſtruxit hiatum.
Compreſſo mons igne tonat, clauſuſque laborat
Mulciber. Obducti nequeunt exire vapores.
Coniferi micuere apices. Crevitque favillis
Ætna novis. Stridunt admiſſo ſulfure rami.
Tum, ne deficerent tantis erroribus ignes,
Semper inocciduos inſopitoſque manere
Juſſit, & arcano perfudit robora ſucco;
Quo Phaethon irrorat equos, quo Luna juvencos.
Jamque ſoporiferas nocturna ſilentia terris

Explicuere vices: laniato pectore longas
Inchoat illa vias, & sic ingressa profatur:
Non tales gestare tibi, Proserpina, tedas
Sperabam: sed vota mihi communia matrum,
Et thalami festæque faces, cœloque canendus
Ante oculos Hymenæus erat. Sic Numina fatis
Volvimur, & nullo Lachesis discrimine sævit?
Quam nuper sublimis eram, quantisque procorum
Cingebar studiis! Quæ non mihi pignus ob unum
Cedebat numerosa parens? Tu prima voluptas,
Tu postrema mihi: per te fecunda videbar.
O decus, o requies, o grata superbia matris:
Qua gessi florente Deam: qua sospite nusquam
Inferior Junone fui: nunc squalida, vilis.
Hoc placitum patri. Cur autem adscribimus illum
His lacrimis? Ego te, fateor, crudelis ademi,
Quæ te deserui, solamque instantibus ultro
Hostibus exposui. Raucis secura fruebar
Nimirum thiasis, & læta sonantibus arvis
Jungebam Phrygios, cum tu raperere, leones.
Accipe, quas merui, pœnas. En ora fatiscunt
Vulneribus, grandesque rubent in pectore sulci.
Immemor en uterus crebro contunditur ictu.
Qua te parte poli, quo te sub cardine quæram?
Quis monstrator erit? Quæ me vestigia ducent?
Quis currus? Ferus ipse quis est? Terræne marisne
Incola? Quæ volucrum deprendam signa rotarum?
Ibo, ibo quocunque pedes, quocunque jubebit
Casus. Sic Venerem quærat deserta Dione.
Efficietne labor? Rursus te, nata, licebit

Amplecti? Manet ille decor? manet ille genarum
Fulgor? An infelix talem fortaſſe videbo,
Qualis nocte venis, qualem per ſomnia vidi?
Sic ait, & prima greſſus molitur ab Ætna;
Exitiique reos flores, ipſumque rapinæ
Deteſtata locum ſequitur diſperſa viarum
Indicia, & pleno rimatur lumine campos,
Inclinatque faces. Omnis madet orbita fletu.
Omnibus admugit. Quacunque it in æquore, fulvis
Adnatat umbra fretis, extremaque lucis imago
Italiam Libyamque ferit. Clareſcit Etruſcum
Litus, & accenſo reſplendent æquore Syrtes.
Antra procul Scyllæa petit, canibuſque reductis
Pars ſtupefacta ſilet, pars nondum exterrita latrat.

RELIQUA DESIDERANTUR.

XXXVII

CL. CLAUDIANI GIGANTOMACHIA.

Terra parens quondam cœlestibus invida regnis,
Titanumque simul crebros miserata dolores,
Omnia monstrifero complebat Tartara fetu,
Invisum genitura nefas: Phlegramque retexit
Tanta prole tumens, & in æthera protulit hostes.
Fit sonus. Erumpunt Erebo, necdumque creati
Jam dextras in bella parant, superosque lacessunt,
Stridula volventes gemino vestigia lapsu.
Pallescunt subito stellæ, flectitque rubentes
Phœbus equos, docuitque timor revocare meatus.
Oceanum petit Arctos, inocciduique Triones
Occasum didicere pati. Tum fervida natos
Talibus hortatur genitrix in prœlia dictis:
O pubes domitura Deos, quodcunque videtis,
Pugnando dabitur. Præstat victoria mundum.
Sentiet ille meas tandem Saturnius iras.
Agnoscet, quod Terra potest. Si viribus ullis
Vincor: cur Cybele nobis meliora creavit?
Cur nullus Telluris honos? Cur semper acerbis

Me damnis urgere ſolet? Quæ forma nocendi
Defuit? Hinc volucrem vivo ſub pectore paſcit
Infelix Scythica fixus convalle Prometheus.
Hinc Atlantis apex flammantia pondera fulcit,
Et per canitiem glacies aſperrima durat.
Quid dicam Tityon, cujus, ſub vulture ſævo;
Viſcera naſcuntur gravibus certantia pœnis?
Sed vos, o tandem veniens exercitus ultor,
Solvite Titanas vinclis; defendite matrem.
Sunt freta, ſunt montes. Noſtris ne parcite membris.
In Jovis exitium telum non eſſe recuſo.
Ite, precor; miſcete polum, reſcindite turres
Sidereas. Rapiat fulmen ſceptrumque Typhœus.
Enceladi juſſis mare ſerviat. Alter habenas
Auroræ pro Sole regat. Te Delphica laurus
Stringat, Porphyrion, Cirrhæaque templa teneto.
His ubi conſiliis animos eluſit inanes;
Jam credunt viciſſe Deos, mediiſque revinctum
Neptunum traxiſſe fretis. Hic ſternere Martem
Cogitat, hic Phœbi laceros divellere crines.
Hic ſibi promittit Venerem, ſpiratque Dianæ
Conjugium, caſtamque cupit violare Minervam.
Interea Superos prænuntia convocat Iris,
Qui fluvios, qui ſtagna colunt. Cinguntur & ipſi
Auxilio Manes. Nec te, Proſerpina, longe
Umbroſæ tenuere fores. Rex ille ſilentum
Lethæo vehitur curru, lucemque timentes
Inſolitam mirantur equi, trepidoque volatu
Spiſſas cæruleis tenebras e naribus efflant.
Ac, velut hoſtilis cum machina terruit urbem;

Undique concurrunt arcem defendere cives:
Haud ſecus omnigenis coeuntia Numina formis
Ad patrias venere domos. Tum Jupiter infit:
O nunquam peritura cohors, o debita ſemper
Cœlo progenies, nulliſque obnoxia fatis:
Cernitis ut noſtrum Tellus conjuret in orbem
Prole nova, dederitque alios interrita partus?
Ergo, quot dederit natos, tot funera matri
Reddamus. Longo maneat per ſecula luctu,
Tanto pro numero paribus damnata ſepulcris.
Jam tuba nimborum ſonuit: jam ſigna ruendi
His æther, his terra dedit: confuſaque rurſus
Pro domino Natura timet. Diſcrimina rerum
Miſcet turba potens. Nunc inſula deſerit æquor:
Nunc ſcopuli latuere mari. Quot litora reſtant
Nuda! Quot antiquas mutarunt flumina ripas?
Hic rotat Æmonium præduris viribus Œten:
Hic juga connixis manibus Pangæa coruſcat.
Hunc armat glacialis Athos: hoc Oſſa movente
Tollitur: hic Rhodopen Hebri cum fonte revellit,
Et ſocias truncavit aquas, ſummaque levatus
Rupe Giganteos humeros irrorat Enipeus.
Subſidit patulis tellus ſine culmine campis,
In natos diviſa ſuos. Horrendus ubique
It fragor, & pugnæ ſpatium diſcriminat aer.
Primus terrificum Mavors non ſegnis in agmen
Odryſios impellit equos, quibus ille Gelonos,
Sive Getas turbare ſolet. Splendentior igni
Aureus ardeſcit clipeus, galeamque nitentes
Arrexere jubæ. Tunc concitus enſe Pelorum

Transfigit adverso, femorum qua fine volutus
Duplex semiferi connectitur ilibus anguis,
Atque uno ternas animas interficit ictu.
Tum superinsultans avidus languentia curru
Membra terit, multumque rotæ sparsere cruoris.
Occurrit pro fratre Mimas, Lemnumque calentem
Cum lare Vulcani spumantibus eruit undis:
Et prope torsisset, si non Mavortia cuspis
Ante revelato cerebrum fudisset ab ore.
Ille viro toto moriens, serpentibus imis
Vivit adhuc stridore ferox, & parte rebelli
Victorem post fata petit. Tritonia virgo
Prosilit, ostendens rutila cum Gorgone pectus,
Adspectu contenta suo, non utitur hasta:
Nam satis est vidisse semel: primumque furentem
Longius in faciem saxi Pallanta reformat.
Ille, procul subitis fixus sine vulnere nodis,
Ut se letifero sensit durescere visu,
(Et steterat jam pæne lapis) Quo vertimur? inquit,
Quæ serpit per membra silex? qui torpor inertem
Marmorea me peste ligat? — Vix pauca locutus,
Quod timuit, jam totus erat, sævusque Damastor,
Ad depellendos jaculum dum quæreret hostes,
Germani rigidum misit pro rupe cadaver.
Hic vero interitum fratris miratus Echion,
Inscius auctorem dum vult tentare nocendo,
Te, Dea, respexit, solam quam cernere nulli
Bis licuit. Meruit sublata audacia pœnas,
Et didicit cum morte Deam. Sed turbidus ira
Palleneus, oculis adversa tuentibus atrox,

Ingreditur, cæcaſque manus in Pallada tendit.
Hunc mucrone ferit Dea cominus: ac ſimul angues
Gorgoneo riguere gelu, corpuſque per unum
Pars moritur ferro, partes periere videndo.
Ecce autem medium ſpiris dilapſus in æquor
Porphyrion trepidam conatur rumpere Delon,
Scilicet ad ſuperos ut torqueat improbus axes.
Horruit Ægæus: ſtagnantibus exſilit antris
Longævo cum patre Thetis, deſertaque manſit
Regia Neptuni, ſamulis veneranda profundis.
Exclamant placidæ Cynthi de vertice Nymphæ:
Nymphæ, quæ rudibus Phœbum docuere ſagittis
Errantes agitare feras, primumque gementi
Latonæ ſtruxere torum, cum lumina cœli
Parturiens geminis ornaret fetibus orbem.
Implorat Pæana ſuum conterrita Delos,
Auxiliumque rogat: Si te gratiſſima fudit
In noſtros Latona ſinus, ſuccurre precanti.
En iterum convulſa feror.

RELIQUA DESIDERANTUR.

XXXVIII

ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑΣ.

Κύπρις δ' οὔτε βέλος φέρεν, οὐδ' ὅπλον· ἀλλ' ἐκόμιζεν
Ἀγλαΐην· θεμένη γὰρ ἐπ' ὄμμασιν ἄγγελον αὐδὴν,
Πρῶτα μὲν ἀπλεκέας περόνῃ διεκρίνατο χαίτας,
Καὶ πλεκτὰς ἔσφιγξε πυκνῷ περιπλέγματι σειρὰς,
Στίλβεϊ δ' ὀφθαλμῶν ἐρατοὺς ὑπεγράψατο κανθούς·
Λεπτὰς εὐανέμοιο ῥαφὰς χαλάσασα χιτῶνος,
Πορφυρέων οὐ κρύπτεν ὑφ' εἵμασιν ἄνθεα μαζῶν.
Ὄμματος εἰς ἄγρην ὡπλισμένη· εἶχε γὰρ αὐτὴ
Πλέγμα κόρυν, δόρυ μαζὸν, ὀφρῦν βέλος, ἀσπίδα κάλλος,
Ὅπλα μέλη, θέλγητρον ἐν ἄλγεσιν· εἰ δέ τις αὐτῇ
Ὄμμα βάλῃ, δέδμητο.

Hæc ad verbum ſic transferas.

Cypris neque telum ferebat, neque arma: ſed gerebat
Venuſtatem. Cum enim in oculis poſuiſſet exploratorem radium,
Primum confuſas acu diſcriminavit comas,
Et plexiles denſo circumflexu catenas conſtrinxit:
Ac ſplendore amabiles oculorum orbes fucavit:
Tum tenues fluentis ſuturas laxans tunicæ,

Purpurearum non celavit sub veste flores papillarum.
Oculi ad venatum sic armata fuit: habuit enim ipsa
Cincinnos galeam, hastam papillas, supercilium sagittam; clipeum pulchritudinem,
Arma membra, delinimentum in doloribus. Si quis vero illi
Oculum adjiceret, jam superatus erat.

CL. CLAUDIANI
EPISTOLÆ.

EPISTOLÆ.

CL. CLAUDIANI
EPISTOLÆ.

XXXIX

I. *Deprecatio ad Hadrianum præfectum prætorio.*

Usque adeone tuæ producitur impetus iræ?
Nullus tot finis lacrimis? Subitisne favorem
Permutas odiis? Quo mens ignara nocendi,
Quo sensus abiere pii? Tantumne licebit
Invidiæ? tantum strepitus valuere maligni?
Me dolor incautum, me lubrica duxerit ætas,
Me tumor impulerit, me devius egerit ardor:
Te tamen haud decuit paribus concurrere telis.
Humanæ Superos nunquam tetigere querelæ,
Nec vaga securum penetrant convicia cœlum.
Excessit jam pœna modum. Concede jacenti.
En adsum. Veniam confessus crimina posco.
Manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles.
Ultrices Furias matris placavit Orestes.
Reddidit Alcides Priamo, quas ceperat, arces.
Pellæum juvenem Regum flexere ruinæ:

Darium famulis manibus doluisse peremtum
Fertur, & ingenti solatus fata sepulcro.
Tradita captivo spatiosior India Poro.
Conditor hic patriæ. Sic hostibus ille pepercit.
Hunc virtus tua digna sequi. Quemcunque Deorum
Læsimus, insultet jugulo, pascatque furorem.
Gratia diffluxit: sequitur feralis egestas:
Desolata domus: caris spoliamur amicis.
Hunc tormenta necant: hic undique truditur exsul.
Quid superest damnis? quæ sæva pericula restant?
Emollit rabiem prædæ mortisque facultas,
Prætereunt subjecta feræ, torvique leones,
Quæ stravisse calent, eadem prostrata relinquunt.
Nec nisi bellantis gaudet cervice juvenci
Nobiliore fames. Secuit nascentia fata
Livor, & ingesto turbavit gaudia luctu.
Jam jam suppliciis fessos, humilesque, serenus
Respice. Quid tanta dignaris mole clientem?
In brevibus nunquam sese probat Æolus antris:
Nec capit angustus Boreæ certamina collis.
Alpes ille quatit, Rhodopeïa culmina lassat.
Incubuit nunquam cœlestis flamma salictis,
Nec parvi frutices iram meruere Tonantis.
Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.
Hoc pro supplicibus ramis, pro fronde Minervæ,
Hoc carmen pro ture damus. Miserere tuorum.
Me, precor, heu, me redde mihi! gravibusque medere
Vulneribus, vitamque jube famamque reverti.
Quæ per te cecidit, per te fortuna resurgat.
Sanus Achillea remeavit Telephus hasta;

Cujus pertulerat vires, & ſenſit in uno
Letalem placidamque manum. Medicina per hoſtem
Contigit, & pepulit, quos fecerat ipſe, dolores.
Quod ſi nec precibus, fletu nec frangeris ullo,
Eripe calcatis non proſpera cingula Muſis.
Eripe militiam. Comitem me pelle ſodalis.
Scilicet inſignes de paupere vate triumphos!
Scilicet egregiis ornabere victor opimis!
Irruat in miſeros cognata potentia cives!
Audiat hoc commune ſolum, longeque carinis
Nota Pharos, flentemque attollens gurgite vultum
Noſtra gemat Nilus numeroſis funera ripis.

X L

II. *Ad Serenam.*

Orphea cum primæ ſociarent lumina tedæ;
Ruraque compleret Thracia feſtus Hymen:
Certavere feræ, picturatæque volucres,
Dona ſuo vati quæ potiora darent.
Quippe antri memores, cautes ubi ſæpe ſonoræ
Præbuerant dulci mira theatra lyræ,
Caucaſeo cryſtalla ferunt de vertice lynces;
Gryphes Hyperborei pondera fulva ſoli.
Furatæ Veneris prato per inane columbæ
Florea connexis ſerta tulere roſis:
Fractaque nobilium ramis electra ſororum
Cycnus oloriferi vexit ab amne Padi.

Et Nilo Pygmæa grues poſt bella remenſo
Ore legunt rubri germina cara maris.
Venit & extremo Phœnix longævus ab Euro,
Apportans unco cinnama rara pede.
Nulla avium pecudumque fuit, quæ ferre negaret
Veƈtigal meritæ connubiale lyræ.
Tunc opibus, totoque Heliconis ſedula regno
Ornabat propriam Calliopea nurum.
Ipſam præterea dominam ſtellantis Olympi
Ad nati thalamos auſa rogare parens.
Nec ſprevit Regina Deûm, vel matris honore,
Vel juſto vatis duƈta favore pii:
Qui ſibi carminibus toties luſtraverat aras,
Junonis blanda numina voce canens,
Prœliaque altiſoni referens Phlegræa mariti,
Titanum fraƈtas Enceladique minas.
Ilicet adventu noƈtem dignata jugalem
Addidit augendis munera ſacra toris:
Munera mortales non admittentia cultus:
Munera, quæ ſolos fas habuiſſe Deos.
Sed quod Threïcio Juno placabilis Orphei,
Hoc poteris votis eſſe, Serena, meis.
Illius exſpeƈtent famulantia ſidera nutum:
Sub pedibus regitur terra fretumque tuis.
Non ego, cum peterem ſolenni more procorum,
Promiſi gregibus paſcua plena meis:
Nec quod mille mihi lateant ſub palmite colles,
Fluƈtuet & glauca pinguis oliva coma:
Nec quod noſtra Ceres numeroſa falce laboret,
Aurataque ferant culmina celſa trabes.

Suffecit mandaſſe Deam. Tua litera nobis
  Et pecus, & ſegetes, & domus ampla, fuit.
Inflexit ſoceros, & majeſtate petendi
  Texit pauperiem nominis umbra tui.
Quid non perficeret ſcribentis voce Serenæ
  Vel genius regni, vel pietatis amor?
Atque utinam ſub luce tui contingeret oris,
  Conjugis & caſtris, & ſolio generi,
Optatum celebrare diem! Me jungeret auſpex
  Purpura; me ſancto cingeret aula choro!
Et, mihi quam ſcriptis deſponderat ante, puellam
  Conjugiis eadem Pronuba dextra daret!
Nunc medium quoniam votis majoribus æquor
  Invidet, & Libycæ diffidet ora plagæ:
Saltem abſens, Regina, fave, reditusque ſecundos
  Annue ſidereo læta ſupercilio.
Terrarum tu pande vias: tu mitibus Euris
  Æquora pacari proſperiora jube:
Ut tibi Pierides, doctumque fluens Aganippe,
  Debita ſervato vota cliente canant.

XLI

III. *Ad Olybrium.*

Quid rear, affatus quod non mihi dirigis ullos,
  Nec redit alterno pollice ducta ſalus?
Scribendine labor? Sed quæ tam prona facultas,
  Carmina ſeu fundis, ſeu Cicerona tonas?

Cedere divitiis animi fortuna fatetur,
   Et tantas oris copia vincit opes.
An rarus, qui ſcripta ferat? Quin tempore nullo
   Ceſſant Flaminiæ pulverulenta viæ.
Cum fluat ingenium, cum ſit qui dicta reportet;
   Quæ, niſi contemnor, cauſa relicta tibi?
Deſpicis ergo tuum, ſi fas eſt credere, vatem;
   Perfidus & ſpatio debilitatur amor?
Excidimuſne tibi? Lucem jam condet Hydaſpes;
   Et Tarteſſiaco, Sol, oriere vado:
Candeſcet Geticis Meroe converſa pruinis,
   Claraque ſe vetito proluet Urſa mari:
Et ſi jam noſtros faſtidit Olybrius ignes,
   Conſtat Oreſteam nil valuiſſe fidem.
Quin, age, rumpe moras, remoraturaſque, ſodalem
   Abſens eloquio fertiliore doce.
Crebraque fœcundos feſtinet litera curſus,
   Labris atque animis inſinuanda meis.
Dignatus tenui Cæſar ſcripſiſſe Maroni:
   Et tibi dedecori ſcribere? Muſa, vale.

XLII

IV. *Ad Probinum ut ſcribat.*

QUEM, precor, hæc, quem ſunt habitura ſilentia finem?
   Quando dabit caras litera grata vices?
Me timidum, vel te potius dixiſſe ſuperbum
   Convenit? Alterius crimen utrumque tenet.

Transfluxere dies, & dum scripsisse priorem
Pœnitet, æternas itur in usque moras.
Sed quid agam? Cœpisse vetat reverentia vestri.
Hinc amor hortatur scribere. Vincat amor.
Fors juvat audentes, Cei sententia vatis.
Hac duce non dubitem, te reticente, loqui:
Audax ut, si quidem penitus peccasse videbor,
Arguar, ingrati non subiturus onus.
Romanos bibimus primum te Consule fontes,
Et Latiæ cessit Graia Thalia togæ,
Incipiensque tuis a fascibus omina cœpi,
Fataque debebo posteriora tibi.
Ergo lacessitus tandem rescribe roganti;
Et patria florens sorte, Probine, vale.

XLIII

V. *Ad Gennadium ex Proconsule.*

ITALIÆ commune decus, Rubiconis amœni
Incola, Romani fama secunda fori;
Grajorum populis, & nostro cognite Nilo.
Utraque gens fasces horret, amatque tuos.
Carmina jejunas poscis solantia fauces?
Testor amicitiam, nulla fuisse domi.
Nam mihi mox nidum pinnis confisa relinquunt;
Et Lare contemto non reditura volant.

CL. CLAUDIANI

EIDYLLIA.

EIDYLLIA.

CL. CLAUDIANI
EIDYLLIA.

XLIV

I. *Phœnix.*

Oceani ſummo circumfluus æquore lucus
Trans Indos Eurumque viret, qui primus anhelis
Sollicitatur equis, vicinaque verbera ſentit,
Humida roranti reſonant cum limina curru,
Unde rubet ventura dies, longeque coruſcis
Nox afflata rotis refugo palleſcit amictu.
Hæc fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit, ſoluſque plaga defenſus iniqua
Poſſidet intactas ægris animantibus oras;
Sæva nec humani patitur contagia mundi:
Par volucer Superis: ſtellas qui vividus æquat
Durando, membriſque terit redeuntibus ævum;
Non epulis ſaturare famem, non fontibus ullis
Aſſuetus prohibere ſitim: ſed purior illum
Solis fervor alit, ventoſaque pabula libat
Tethyos, innocui carpens alimenta vaporis.

Arcanum radiant oculi jubar. Igneus ora
Cingit honos. Rutilo cognatum vertice ſidus
Attollit criſtatus apex, tenebraſque ſerena
Luce ſecat. Tyrio pinguntur crura veneno.
Antevolant Zephyros pennæ, quas cærulus ambit
Flore color, ſparſoque ſuper diteſcit in auro.
Hic neque concepto fetu, nec ſemine ſurgit:
Sed pater eſt proleſque ſibi, nulloque creante
Emeritos artus fecunda morte reformat,
Et petit alternam totidem per funera vitam.
Namque ubi mille vias longinqua retorſerit æſtas,
Tot ruerint hiemes, toties ver curſibus actum,
Quas tulit autumnus, dederit cultoribus umbras:
Tum multis gravior tandem ſubjungitur annis,
Luſtrorum numero victus. Ceu laſſa procellis
Ardua Caucaſio nutat de vertice pinus,
Seram ponderibus pronis tractura ruinam.
Pars cadit aſſiduo flatu: pars imbre pereſa
Rumpitur: abripuit partem vitioſa vetuſtas.
Jam breve decreſcit lumen, languetque ſenili
Segnis ſtella gelu: qualis cum forte tenetur
Nubibus, & dubio vaneſcit Cynthia cornu.
Jam ſolitæ medios alæ tranſcurrere nimbos
Vix ima tolluntur humo. Tunc conſcius ævi
Defuncti, reducifque parans exordia formæ,
Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
Et cumulum texens pretioſa fronde Sabæum
Componit buſtumque ſibi partumque futurum.
Hic ſedet, & blando Solem clangore ſalutat
Debilior, miſcetque preces, ac ſupplice cantu

Præstatura novas vires incendia poscit.
Quem procul adductis vidit cum Phœbus habenis,
Stat subito, dictisque pium solatur alumnum:
O senium positure rogo, falsisque sepulcris
Natales habiture vices, qui sæpe renasci
Exitio, proprioque soles pubescere leto,
Accipe principium rursus, corpusque coactum
Desere. Mutata melior procede figura.
Hæc fatus, propere flavis e crinibus unum
Concussa cervice jacit, missoque volentem
Vitali fulgore ferit. Jam sponte crematur,
Ut redeat, gauderque mori festinus in ortum.
Fervet odoratus telis cœlestibus agger,
Consumitque senem. Nitidos stupefacta juvencos
Luna premit, pigrosque polus non concitat axes.
Parturiente rogo, cunis natura laborat
Æternam ne perdat avem, flammasque fideles
Admonet, ut rerum decus immortale remittant.
Continuo dispersa vigor per membra volutus
Æstuat, & venas recidivus sanguis inundat.
Victuri cineres nullo cogente moveri
Incipiunt, plumaque rudem vestire favillam.
Qui fuerat genitor, natus nunc prosilit idem,
Succeditque novus. Geminæ confinia vitæ
Exiguo medius discrimine separat ignis.
Protinus ad Nilum Manes sacrare paternos,
Auctoremque globum Phariæ telluris ad oras
Ferre juvat. Velox alienum tendit in orbem,
Portans gramineo clausum velamine funus.
Innumeræ comitantur aves, stipantque volantem

Z 2

Alituum ſuſpenſa cohors. Exercitus ingens
Obnubit vario late convexa meatu.
Nec quiſquam tantis e millibus obvius audet
Ire duci : ſed regis iter fragrantis adorant.
Non ferus accipiter, non armiger ipſe Tonantis
Bella movent. Commune facit reverentia fœdus.
Talis barbaricas flavo de Tigride turmas
Ductor Parthus agit: gemmis & divite cultu
Luxurians ſertis apicem regalibus ornat.
Auro frenat equum, perfuſam murice veſtem
Aſſyria ſignatur acu, tumiduſque regendo
Celſa per famulas acies ditione ſuperbit.
Clara per Ægyptum placidis notiſſima ſacris
Urbs Titana colit, centumque accline columnis
Invehitur templum Thebæo monte revulſis.
Illic, ut perhibent, patriam de more reponit
Congeriem, vultumque Dei veneratus herilem
Jam flammæ commendat opus: jam deſtinat aris
Semina relliquiaſque ſui. Myrrhata relucent
Limina. Divino ſpirant altaria fumo:
Et Peluſiacas productus aduſque paludes
Indus odor penetrat nares, completque ſalubri
Tempeſtate viros, & nectare dulcior aura
Oſtia nigrantis Nili ſeptena vaporat.
O felix, hereſque tui. Quo ſolvimur omnes,
Hoc tibi ſuppeditat vires. Præbetur origo
Per cinerem. Moritur te non pereunte ſenectus.
Vidiſti quodcunque fuit. Te ſecula teſte
Cuncta revolvuntur. Noſti quo tempore Pontus
Fuderit elatas ſcopulis ſtagnantibus undas:

Quis Phaëthonteis erroribus arserit annus.
Et clades te nulla rapit, solusque superstes
Edomita tellure manes. Non stamina Parcæ
In te dura legunt, non jus habuere nocendi.

XLV

II. *Hystrix.*

Audieram, memorande, tuas, Stymphale, volucres
Spicula vulnifico quondam sparsisse volatu:
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Visa diu. Datur ecce fides, & cognitus hystrix
Herculeas affirmat aves. Os longius illi
Assimulat porcum. Mentitæ cornua setæ
Summa fronte rigent. Oculis rubet igneus ardor.
Parva sub hirsuto catuli vestigia dorso.
Hanc tamen exiguam miro natura tueri
Præsidio dignata feram. Stat corpore toto
Silva minax, jaculisque rigens in prœlia crescit
Picturata seges, quorum cute fixa tenaci
Altera succrescit, alternantesque colorum
Tincta vices, spatiis internigrantibus, exit
In solidæ speciem pinnæ, tenuataque furtim
Lævis in extremum sese producit acumen.
Sed non hæc acies ritu silvestris echini
Fixa manet. Crebris propugnat jactibus ultro;
Et longe sua membra regit, tortumque per auras
Evolat excusso nativum missile tergo.

Interdum fugiens Parthorum more sequentem
Vulnerat: interdum, positis velut ordine castris,
Terrificum densa mucronum verberat unda,
Et consanguineis hastilibus asperat armos.
Militat omne feræ corpus, vibrataque rauco
Terga fragore sonant. Stimulis accensa tubarum
Agmina collatis credas confligere signis.
Tantus in angusto strepitus furit. Additur armis
Calliditas, parcusque sui tumor, iraque nunquam
Prodiga telorum, caute contenta minari,
Nec nisi servandæ jactus impendere vitæ.
 Error abest: certum sollertia destinat ictum,
Nil spatio fallente modum: servatque tenorem
Mota cutis, doctique regit conamina nisus.
 Quid labor humanus tantum ratione sagaci
Proficit? Eripiunt trucibus Gortynia capris
Cornua: subjectis eadem lentescere cogunt
Ignibus: intendunt taurino viscere nervos.
Instruitur pinnis, ferroque armatur arundo.
Ecce brevis propriis munitur bestia telis,
Externam nec quærit opem: fert omnia secum:
Se pharetra, sese jaculo, sese utitur arcu.
Unum animal cunctas bellorum possidet artes.
 Quod si omnis nostræ paulatim industria vitæ
Fluxit ab exemplis; quidquid procul appetit hostem,
Hinc reor inventum: morem hinc traxisse Cydonas
Bellandi, Parthosque retro didicisse ferire
Prima sagittiferæ pecudis documenta secutos.

XLVI

III. *Torpedo.*

Quis non indomitam diræ Torpedinis artem
Audiit, & merito ſignatas nomine vires?
Illa quidem mollis, ſegnique obnoxia tractu
Reptat, & attritis vix languida ſerpit arenis.
Sed latus armavit gelido natura veneno:
Et frigus, quo cuncta rigent animata, medullis
Miſcuit, & proprias hiemes per viſcera duxit.
Naturam juvat ipſa dolis, & conſcia ſortis
Utitur ingenio, longeque extenta per algas
Hac confiſa jacet, ſucceſſu læta reſurgit,
Et vivos impune ferox depaſcitur artus.
Si quando veſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curvis frenari ſenſerit hamis;
Non fugit, aut vano conatur vellere morſu:
Sed propius nigræ jungit ſe callida ſetæ,
Et meminit captiva ſui, longeque per undas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per ſetam vis alta meat, fluctuſque relinquit
Abſentem tentura virum. Metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila ſecutus
Tranſit arundineos arcano frigore nodos,
Victricemque ligat concreto ſanguine dextram.
Damnoſum piſcator onus, prædamque rebellem,
Jactat, & amiſſa redit exarmatus avena.

XLVII

IV. *Nilus.*

Felix, qui Pharias proſcindit vomere terras:
Nubila non ſperat tenebris condentia cœlum,
Nec graviter flantes pluviali frigore Coros
Invocat, aut arcum variata luce rubentem.
Ægyptos ſine nube ferax, imbreſque ſerenos
Sola tenet, ſecura poli, non indiga venti:
Gaudet aquis, quas ipſa vehit, Niloque redundant:
Qui rapido tractu mediis elatus ab antris,
Flammigeræ patiens zonæ Cancrique calentis,
Fluctibus ignotis noſtrum procurrit in orbem,
Secreto de fonte cadens, qui ſemper inani
Quærendus ratione latet; nec contigit ulli
Hoc vidiſſe caput. Fertur ſine teſte creatus,
Flumina profundens alieni conſcia cœli.
Inde vago lapſu Libyam diſperſus in omnem
Æthiopum per mille ruit nigrantia regna,
Et loca continuo Solis damnata vapore
Irrorat, populiſque ſalus ſitientibus errat,
Per Meroen, Blemyaſque feros, atramque Syenen.
Hunc bibit infrenis Garamas, domitorque ferarum
Girrhæus, qui vaſta colit ſub rupibus antra,
Qui ramos ebeni, qui dentes vellit eburnos;
Et gens compoſitis crinem vallata ſagittis.
Nec vero ſimiles cauſas creſcentibus undis,

Aut tempus, meruit. Glacie non ille soluta,
Nec circumfuso scopulis exuberat imbre.
Nam cum tristis hiems alias produxerit undas,
Tunc Nilum retinent ripæ. Cum languida cessant
Flumina, tunc Nilus mutato jure tumescit.
Quippe quod ex omni fluvio spoliaverit æstas,
Hoc Nilo natura refert, totumque per orbem
Collectæ partes unum revocantur in amnem.
Quoque die Titana Canis flagrantior armat,
Et rapit humores madidos, venasque calore
Compescit, radiisque potentibus æstuat axis;
Nilo bruma vehit contraria tempora mundo.
Defectum solitis referens cultoribus æquor
Effluit Ægeo stagnantior, acrior alto
Ionio, seseque patentibus explicat arvis.
Fluctuat omnis ager: remis sonuere novales
Sæpius: æstivo jacuit cum forte sopore,
Cernit cum stabulis armenta natantia pastor.

XLVIII

V. *Magnes.*

Quisquis sollicita mundum ratione secutus
Semina rimatur rerum, quo Luna laborat
Defectu, quæ causa jubet pallescere Solem;
Unde rubescentes ferali crine cometæ,
Unde fluant venti, trepidæ quis viscera terræ
Concutiat motus, quis fulgura ducat hiatus,

Unde tonent nubes, quo lumine floreat arcus:
Hæc mihi quærenti, si quid deprendere veri
Mens valet, expediat. Lapis est cognomine Magnes;
Decolor, obscurus, vilis. Non ille repexam
Cæsariem regum, nec candida virginis ornat
Colla, nec insigni splendet per cingula morsu:
Sed nova si nigri videas miracula saxi,
Tum pulchros superat cultus, & quidquid Eois
Indus litoribus rubra scrutatur in alga.
Nam ferro meruit vitam, ferrique rigore
Vescitur: hoc dulces epulas, hoc pabula novit:
Hinc proprias renovat vires: hinc fusa per artus
Aspera secretum servant alimenta vigorem.
Hoc absente perit. Tristi morientia torpent
Membra fame, venasque sitis consumit apertas.
Mavors, sanguinea qui cuspide verberat urbes,
Et Venus, humanas quæ laxat in otia curas,
Aurati delubra tenent communia templi.
Effigies non una Deis: sed ferrea Martis
Forma nitet, Venerem magnetica gemma figurat.
Illis connubium celebrat de more sacerdos.
Ducit flamma choros: festa frondentia myrto
Limina cinguntur, roseisque cubilia surgunt
Floribus, & thalamum dotalis purpura velat.
Hic mirum consurgit opus. Cytherea maritum
Sponte rapit, cœlique toros imitata priores
Pectora lascivo flatu Mavortia nectit,
Et tantum suspendit onus, galeæque lacertos
Implicat, & vivis totum complexibus ambit.
Ille lacessitus longo spiraminis actu

Arcanis trahitur gemma de conjuge nodis.
Pronuba fit natura deis, ferrumque maritat
Aura tenax. Subitis fociantur Numina furtis.
Quis calor infundit geminis alterna metallis
Fœdera? Quæ duras jungit concordia mentes?
Flagrat anhela filex, & amicam faucia fentit
Materiem, placidofque chalybs cognofcit amores.
Sic Venus horrificum belli compefcere Regem,
Et vultu mollire folet, cum fanguine præceps
Æftuat, & ftrictis mucronibus afperat iras.
Sola feris occurrit equis, folvitque tumorem
Pectoris, & blando præcordia temperat igni.
Pax animo tranquilla datur, pugnafque calentes
Deferit, & rutilas declinat in ofcula criftas.
Quæ tibi, fæve puer, non eft permiffa poteftas?
Tu magnum fuperas fulmen, cœloque relicto
Fluctibus in mediis cogis mugire Tonantem.
Jam gelidas rupes, vivoque carentia fenfu
Membra feris. Jam faxa tuis obnoxia telis,
Et lapides fuus ardor agit, ferrumque tenetur
Illecebris, rigido regnant in marmore flammæ.

XLIX

VI. *Aponus.*

Fons, Antenoreæ vitam qui porrigis urbi,
Fataque vicinis noxia pellis aquis,
Cum tua vel mutis tribuant miracula vocem,
Cum tibi plebejus carmina dictet honos,
Et sit nulla manus, cujus non pollice ductæ
Testentur memores prospera vota notæ;
Nonne reus Musis pariter Nymphisque tenebor;
Si tacitus soli prætereare mihi?
Indictum neque enim fas est tacitumque relinqui
Hunc, qui tot populi provocat ora, locum.
Alto colle minor, planis erectior arvis,
Conspicuo clivus molliter orbe tumet.
Ardentis fecundus aquæ, quacunque cavernas
Perforat, offenso truditur igne, latex.
Spirat putre solum, conclusaque subter anhelo
Pumice limosas personat unda vias.
Humida flammarum regio Vulcania, terræ
Ubera sulfureæ fervida regna plagæ.
Quis sterilem non credat humum? Fumantia vernant
Pascua: luxuriat gramine cocta silex.
Et cum sic rigidæ cautes fervore liquescant,
Contemtis audax ignibus herba viret.
Præterea grandes effosso marmore sulci
Saucia longinquo limite saxa secant.

Herculei (ſic fama refert) monſtratur aratri
Semita, vel caſus vomeris egit opus.
In medio pelagi late flagrantis imago,
Cærulus immenſo panditur ore lacus,
Ingenti fuſus ſpatio: ſed major in altum
Intrat, & arcanæ rupis inane ſubit:
Denſus nube ſua, tactuque immitis, & hauſtu,
Sed vitreis idem lucidus uſque vadis.
Conſuluit natura ſibi, ne merſa lateret,
Admiſitque oculos, quo vetat ire calor.
Turbidus impulſu venti cùm ſpargitur aer,
Glaucaque fumiferæ terga ſerenat aquæ;
Tunc omnem liquidi vallem mirabere fundi:
Tunc veteres haſtæ regia dona micant:
Quas inter, nigræ tenebris obſcurus arenæ,
Diſcolor abruptum flumen hiatus agit.
Apparent infra latebræ, quas gurges opacus
Implet, & abſtruſus ducit in antra ſinus.
Tunc montis ſecreta patent; qui flexus in arcum
Æquora pendenti margine ſumma ligat.
Viva coronatos adſtringit ſcena vapores,
Et levis exili cortice terra natat,
Calcantumque oneri nunquam ceſſura virorum,
Suſtentat trepidum fida ruina pedem.
Facta manu credas, ſic leves circuit oras
Ambitus, & tenuis perpetuuſque riget.
Hærent ſtagna lacu plenas æquantia ripas,
Præſcriptumque timent tranſiluiſſe modum:
Quod ſuperat, fluvius devexa rupe volutus
Egerit, & campi dorſa recurva petit.

Devehit exceptum nativo ſpira meatu.
In patulas plumbi labitur inde vias.
Nullo cum ſtrepitu, madidiſque infecta favillis,
Deſpumat niveum fiſtula cana ſalem.
Multifidas diſpergit opes, artemque ſecutus
Qua juſſere manus, mobile torquet iter,
Et junctos rapido pontes ſubtermeat æſtu,
Afflatoſque vago temperat igne tholos.
Acrior interius, rauci cum murmure ſaxi,
Spumeus eliſo pellitur amne vapor.
Hinc pingues repetunt feſſi ſudore lacunas:
Frigora queis longæ blanda dedere moræ.
Salve Pæoniæ largitor nobilis undæ,
Dardanii ſalve gloria magna ſoli:
Publica morborum requies, commune medentum
Auxilium, præſens numen, inemta ſalus.
Seu ruptis inferna ruunt incendia ripis,
Et noſtro Phlegethon devius orbe calet:
Sulfuris in venas gelidus ſeu decidit amnis,
Accenſuſque fluit, quod manifeſtat odor:
Sive pari flammas undarum lance rependens,
Arbiter in fœdus mons elementa vocat:
Ne cedant ſuperata ſibi; ſed legibus æquis
Alterius vires poſſit utrumque pati:
Quidquid erit cauſæ, quocunque emitteris ortu,
Non ſine conſilio currere, certa fides.
Quis caſum meritis adſcribere talibus audet?
Quis negat auctores hæc ſtatuiſſe Deos?
Ille pater rerum, qui ſecula dividit aſtris,
Inter prima poli te quoque ſacra dedit,

Et fragilem nostri miseratus corporis usum
Telluri medicas fundere jussit aquas,
Parcarumque colos exoratura severas
Flumina laxatis emicuere jugis.
Felices, proprium qui te meruere, coloni,
Fas quibus est Aponon juris habere sui.
Non illis terrena lues, corrupta nec Austri
Flamina, nec sævo Sirius igne nocet.
Sed quamvis Lachesis letali stamine damnet,
Inde sibi fati prosperiora petunt.
Quod si forte malus membris exuberat humor,
Languida vel nimio viscera felle virent;
Non venas referant, nec vulnere vulnera sanant,
Pocula nec tristi gramine mixta bibunt:
Amissum lymphis reparant impune vigorem,
Pacaturque ægro luxuriante dolor.

L

VII. *De piis fratribus & eorum statuis, quæ sunt apud Catinam.*

ADSPICE sudantes venerando pondere fratres,
Divino meritos semper honore coli.
Justa quibus rapidæ cessit reverentia flammæ,
Et mirata vagas reppulit Ætna faces.
Complexi manibus fultos cervice parentes,
Attollunt vultus, accelerantque gradus.
Grandævi gemina sublimes prole feruntur,
Et cara natos implicuere mora.

Nonne vides, ut sæva senex incendia monstret?
Ut trepido genitrix invocet ore Deos?
Erexit formido comam, perque omne metallum
Fusus in attonito palluit ære tremor.
In juvenum membris animosus cernitur horror,
Atque oneri metuens, impavidusque sui.
Rejectæ vento chlamydes. Dextram exserit ille,
Contentus læva sustinuisse patrem.
Ast illi duplices in nodum colligit ulnas
Cautior in sexu debiliore labor.
Hoc quoque præteriens oculis ne forte relinquas,
Artificis tacitæ quod meruere manus.
Nam consanguineos eadem cum forma figuret,
Hic propior matri fit tamen, ille patri.
Dissimiles animos solertia temperat artis:
Alter in alterius redditur ore parens.
Et nova germanis paribus discrimina præbens,
Divisit vultus cum pietate faber.
O bene naturæ memores, documenta supernæ
Justitiæ, juvenum numina, vota senum:
Qui spretis opibus medios properastis in ignes
Nil præter sanctam tollere canitiem.
Haud equidem immerito tanta virtute repressas
Enceladi fauces obriguisse reor.
Ipse redundantem frenavit Mulciber Ætnam,
Læderet exempli ne monumenta pii.
Senserunt elementa fidem. Pater affuit æther,
Terraque maternum sedula juvit onus.
Quod si notus amor provexit in astra Laconas,
Æneam Phrygio raptus ab igne pater;

Si vetus Argolicos illuſtrat gloria fratres,
Qui ſua materno colla dedere jugo:
Cur non Amphinomo, cur non tibi, fortis Anapi,
Æternum Siculus templa dicavit honos?
Plura licet ſummæ dederit Trinacria laudi,
Noverit hoc majus ſe genuiſſe nihil:
Nec doleat damnis, quæ devius intulit ardor:
Nec gemat exuſtas igne furente domos.
Non potuit pietas flamma ceſſante probari.
Emtum eſt ingenti clade perenne decus.

CL. CLAUDIANI

EPIGRAMMATA.

Aa 2

EPIGRAMMATA.

ALIA QUÆ CLAUDIANI NON VIDENTUR.

CL. CLAUDIANI EPIGRAMMATA.

L I

I. *De Mulabus Gallicis.*

ADSPICE morigeras Rhodani torrentis alumnas
  Imperio nexas, imperioque vagas,
Diſſona quam varios flectant ad murmura curſus,
  Et certas adeant voce regente vias:
Quamvis quæque ſibi nullis diſcurrat habenis,
  Et pateant duro libera colla jugo;
Ceu conſtricta tamen ſervit, patienſque laborum
  Barbaricos docili concipit aure ſonos.
Abſentis longinqua valent præcepta magiſtri,
  Frenorumque vicem lingua virilis agit.
Hæc procul anguſtat ſparſas, ſpargitque coactas;
  Hæc ſiſtit rapidas; hæc properare facit.
Læva jubet? Lævo deducunt limite greſſum.
  Mutavit ſtrepitum? Dexteriora petunt.
Nec vinclis famulæ, nec libertate feroces,
  Exutæ laqueis, ſub ditione tamen.

Consensuque pares, & fulvis pellibus hirtæ,
 Esseda concordes multisonora trahunt.
Miraris, si voce feras pacaverit Orpheus,
 Cum pronas pecudes Gallica verba regant?

L I I

H. *De sene Veronensi, qui suburbium nunquam egressus est.*

Felix, qui patriis ævum transegit in agris,
 Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem:
Qui baculo nitens, in qua reptavit arena,
 Unius numerat secula longa casæ.
Illum non vario traxit fortuna tumultu,
 Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
Non freta mercator tremuit, non classica miles:
 Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinæ nescius urbis
 Adspectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis, non Consule, computat annum:
 Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager Soles, idemque reducit,
 Metitur suo rusticus orbe diem.
Ingentem meminit parvo qui germine quercum,
 Æquævumque videt consenuisse nemus.
Proxima cui nigris Verona remotior Indis,
 Benacumque putat litora rubra lacum.
Sed tamen indomitæ vires, firmisque lacertis
 Ætas robustum tertia cernit avum.

Erret, & extremos alter ſcrutetur Iberos.
  Plus habet hic vitæ, plus habet ille viæ.

LIII

III. *De Apro & Leone.*

TORVUS aper, fulvuſque leo coïere ſuperbis
  Viribus: hic fera, ſævior ille juba.
Hunc Mars, hunc Cybele laudat. Dominatur uterque
  Montibus. Herculeus ſudor uterque fuit.

LIV

IV. *Deſcriptio armenti, fragmentum.*

NON tales quondam ſpecies tulit armentorum
  Tellus tergemino ſubdita Geryoni.
Non tales, Clitumne, lavas in gurgite tauros,
  Tarpejo referunt quos pia vota Jovi.
Non talis Tyrias ſparſiſſe juvencus arenas
  Dicitur, optatum quando revexit onus.
Non Cretæus ager, nec amati conſcia tauri
  Gnoſſos, nec ſimiles paverit Ida feras.
Ipſe & diſpariles monſtro commiſſus in artus,
  Qui crimen matris prodidit ore novo,
Cres puer haud talem potuiſſet reddere formam,
  Præſtarent totum ſi fera membra patrem.

L V

V. *Concha.*

TRANSFERAT huc liquidos fontes Heliconia Naïs;
Et patulo conchæ divitis orbe fluat.
Namque latex, doctæ qui laverit ora Serenæ,
Ultra Pegaseas numen habebit aquas.

L V I

VI. *De Cryſtallo cui aqua inerat.*

POSSEDIT glacies naturæ ſigna prioris:
Et fit parte lapis, frigora parte negat.
Sollers luſit hiems, imperfectoque rigore
Nobilior, vivis gemma tumeſcit aquis.

L V I I

VII. *De eodem.*

LYMPHÆ, quæ tegitis cognato carcere lymphas;
Et quæ nunc eſtis, quæque fuiſtis aquæ,
Quod vos ingenium vinxit? Qua frigoris arte
Torpuit, & maduit prodigioſa ſilex?
Quis tepor incluſus ſecuras vindicat undas?
Interior glacies quo liquefacta Noto?

Gemma quibus clauſtris arcano mobilis æſtu
  Vel concreta fuit, vel reſoluta gelu?

LVIII

VIII. *De eodem.*

SOLIBUS indomitum glacies Alpina rigorem
  Sumebat nimio jam pretioſa gelu.
Nec potuit toto mentiri corpore gemmam:
  Sed medio manſit proditor orbe latex.
Auctus honos, liquidi creſcunt miracula ſaxi,
  Et conſervatæ plus meruiſtis aquæ.

LIX

IX. *De eodem.*

ADSPICE porrectam ſplendenti fragmine venam,
  Qua trahitur limes lucidiore gelu.
Hic nullum Boream, nec brumam ſentit opacus
  Humor, ſed varias itque reditque vias.
Non illum conſtrinxit hiems, non Sirius ardens:
  Ætatis ſpatium non tenuavit edax.

L X

X. *De eodem.*

CLAUDITUR immunis convexo tegmine rivus,
Duratisque vagus fons operitur aquis.
Nonne vides, propriis ut spumet gemma lacunis,
Et refluos ducant pocula viva sinus?
Udaque pingatur radiis obstantibus Iris,
Secretas hiemes sollicitante die?
Mira silex, mirusque latex, qui flumina vincit,
Nec lapis est merito, quod fluit, & lapis est.

L X I

XI. *De eodem.*

DUM crystalla puer contingere lubrica gaudet,
Et gelidum tenero pollice versat onus;
Vidit perspicuo deprensas marmore lymphas,
Dura quibus solis parcere novit hiems:
Et siccum relegens labris sitientibus orbem
Irrita quæsitis oscula figit aquis.

LXII.

XII. *De eodem.*

MARMOREUM ne ſperne globum. Spectacula tranſit
Regia, nec rubro vilior iſte mari.
Informis glacies, ſaxum rude, nulla figuræ
Gratia: ſed raras inter habetur opes.

LXIII

XIII. ΕΤΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ.

Χιονέη κρύςαλλος ὑπ' ἀνέρος ἀσκηθεῖσα
Δεῖξεν ἀκηρασίοιο πανaίολον εἰκόνα κόσμου,
Οὐρανὸν ἀγκὰς ἔχοντα βαρύκτυπον ἔνδοθι πόντον.

LXIV

XIV. ΕΤΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ.

Εἶπ' ἄγε μοι κρύςαλλε, λίθῳ πεπυκασμένον ὕδωρ,
Τίς πῆξεν; Βορέης. ἢ τίς ἔλυσε; Νότος.

L X V

XV. ΠΡΟΣ ΦΟΙΒΟΝ.

Ἵλαθί μοι, φίλε Φοῖβε, σὺ γὰρ θοὰ τόξα τιναίνων
Ἐβλήθης ἐπ' ἔρωτος ὑπ' ὠκυπόροισιν ὀϊστοῖς.

L X V I

XVI. ΕΙΣ ΜΙΜΑΔΑ ΓΗΡΑΣΑΣΑΝ.

Μαχλὰς εὐκροτάλοισιν ἀνευάζουσα χορείαις,
Δίζυγα παλλομένοισι τινάγμασι χαλκὸν ἀράσσει.
Κτεὶς μὲν ὑποκλέπτων πολιὴν τρίχα γείτονα μοίρης,
Ἠλεμάτοις ἀκτῖσι χαράσσεται ὄμματος αὐγήν.
Ψευδόμενον δ' ἐρύθημα κατέγραφεν ἄχροος αἰδώς,
Ἀγλαΐῃ στέψασα νόθῃ κεκαλυμμένα μῆλα.

L X V I I

XVII. ΕΙΣ ΔΟΥΛΟΝ ΤΥΠΤΗΘΕΝΤΑ ΠΑΡ ΑΥΤΟΥ.

Ἕδρην χαλκεόπεζον ἐπὶ προθύροις ἑλικῶνος
Ἑστήκει θεράπων τις ὑπὲρ νώτοιο μεμαρπώς,
Οὐδ' ἔθελε μογέοντι πορεῖν ἐπιβάθρον ἀοιδῷ.
Τοὔνεκά μευ θώρηξεν ἰὸν πολύμητις ἀνάγκη.

LXVIII

XVIII. *In Sphæram Archimedis.*

JUPITER in parvo cùm cerneret æthera vitro,
Riſit, & ad Superos talia dicta dedit:
Huccine mortalis progreſſa potentia curæ?
Jam meus in fragili luditur orbe labor.
Jura poli, rerumque fidem, legeſque Deorum,
Ecce Syracoſius tranſtulit arte ſenex.
Incluſus variis famulatur ſpiritus aſtris,
Et vivum certis motibus urget opus.
Percurrit proprium mentitus Signifer annum,
Et ſimulata novo Cynthia menſe redit.
Jamque ſuum volvens audax induſtria mundum
Gaudet, & humana ſidera mente regit.
Quid falſo inſontem tonitru Salmonea miror?
Æmula naturæ parva reperta manus.

LXIX

XIX. *De Polycaſte & Perdice.*

QUID non ſævus amor flammarum numine cogat?
Sanguinis affectum mater amare timet.
Pectore dum niveo puerum tenet anxia nutrix,
Illicitos ignes jam fovet ipſa parens.
Ultrices pharetras tandem depone, Cupido.
Conſule jam Venerem: forſan & ipſa dolet.

LXX

XX. *De Zona equi regii missa Honorio Aug. a Serena.*

Accipe parva tuæ, Princeps venerande, sororis
Munera, quæ manibus texuit ipsa suis.
Dumque auro phaleræ, gemmis dum frena renident,
Hac uterum zona cinge frementis equi.
Sive illum Armeniis aluerunt gramina campis;
Turbidus Argæa seu nive lavit Halys;
Sanguineo virides morsu vexare smaragdos,
Et Tyrio dignum terga rubere toro.
O quantum formæ sibi conscius erigit armos,
Spargit & excussis colla superba jubis!
Augescit brevitas doni pietate Serenæ,
Quæ volucres etiam fratribus ornat equos.

LXXI

XXI. *De Zona ab eadem missa Arcadio Aug.*

Stamine resplendens, & mira textilis arte
Balteus alipedis regia terga liget,
Quem decus Eoo fratri, pignusque propinqui
Sanguinis Hesperio misit ab orbe soror.
Hoc latus adstringi velox optaret Arion.
Hoc proprium vellet cingere Castor equum.

LXXII

XXII. *De chlamyde & frenis.*

Non ſemper clipei metuendum gentibus orbem
Dilecto ſtudioſa parens fabricabat Achilli:
Lemnia nec ſemper ſupplex ardentis adibat
Antra Dei nato galeam factura comantem:
Sed placidos etiam cinctus, & mitia pacis
Ornamenta dabat, bello quibus ille peracto
Conſpicuus Reges inter fulgebat Achivos.
Ipſa manu chlamydes oſtro texebat & auro,
Frenaque, quæ volucrem Xanthum Baliumque decerent,
Æquore quæſitis onerabat ſedula gemmis.
At tibi diverſis, Princeps altiſſime, certant
Obſequiis ſoceri. Stilicho Mavortia confert,
Munera, barbaricas ſtrages, Rhenique triumphos.
Reginæ contenta modum ſervare Serena,
In tua ſollicitas urget velamina telas.

LXXIII

XXIII. *De freno, phaleris, & cingulo equi Honorii a Serena miſſis.*

O felix ſonipes, cui tanti frena mereri
Numinis, & ſacris licuit ſervire lupatis:
Seu tua per campos vento juba luſit Iberos?

Seu te Cappadocum gelida sub valle natantem
Argææ lavere nives: seu læta solebas
Thessaliæ rapido perstringere pascua cursu:
Accipe regales cultus, & crine superbus
Erecto virides spumis perfunde smaragdos.
Luxurient tumido gemmata monilia collo.
Nobilis auratos jam purpura vestiat armos.
Et medium te zona liget variata colorum
Floribus, & castæ manibus sudata Serenæ,
Persarum gentile decus. Sic quippe laborat
Maternis studiis, nec dedignatur equestres
Moliri phaleras genero latura decorem.

LXXIV

XXIV. *In Alethium quæstorem.*

Sic non Æthiopum campos æstate pererrem,
  Nec Scythico brumam sub Jove nudus agam:
Sic non imbriferam noctem ducentibus Hædis
  Ionio credam turgida vela mari:
Sic non Tartareo Furiarum verbere pulsus
  Irati relegam carmina grammatici:
Nulla meos traxit petulans audacia sensus,
  Liberior justo nec mihi lingua fuit.
Versiculos, fateor, non cauta voce notavi,
  Heu miser ignorans quam grave crimen erat!
Orpheos alii libros impune lacessunt,
  Nec tua securum te, Maro, fama vehit.

Ipſe parens vatum princeps Heliconis Homerus
Judicis excepit tela ſevera notæ.
Sed non Virgilius, ſed non accuſat Homerus.
Neuter enim quæſtor, pauper uterque fuit.
En moveo plauſus, en pallidus omnia laudo,
Et clarum repeto terque quaterque ſophos.
Ignoſcat placidus tandem, flatuſque remittat,
Et tuto recitet quod libet ore: placet.

LXXV

XXV. *In Curetium.*

FALLACES vitreo ſtellas componere mundo,
Et vaga Saturni ſidera ſæpe queri,
Venturumque Jovem paucis promittere nummis;
Cureti genitor noverat Uranius.
In prolem dilata ruunt perjuria patris,
Et pœnam merito filius ore luit.
Nam ſpurcos avide lambit meretricis hiatus;
Conſumens luxu, flagitiiſque domum.
Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refundit opes.

LXXVI

XXVI. *In eundem.*

SI tua, Cureti, penitus cognoſcere quæris
Sidera, patre tuo certius ipſe loquar.
Quod furis, adverſi dedit inclementia Martis:
Quod procul a Muſis, debilis Arcas erat:

Quod turpem pateris jam cano podice morbum,
Femineis signis Luna, Venusque fuit.
Attrivit Saturnus opes. Hoc prorsus in uno
Hæreo, quæ cunnum lambere causa facit.

LXXVII

XXVII. *In Jacobum magistrum equitum.*

PER cineres Pauli, per cani limina Petri,
Ne laceres versus, dux Iacobe, meos:
Sic tua pro clipeo sustentet pectora Thomas,
Et comes ad bellum Bartholomæus eat:
Sic ope sanctorum non barbarus irruat Alpes:
Sic tibi det vires sancta Susanna suas:
Sic quicunque ferox gelidum tranaverit Istrum,
Mergatur; volucres ceu Pharaonis equi:
Sic Geticas ultrix feriat rhomphæa catervas,
Romanasque tegat prospera Thecla manus:
Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum,
Atque tuam vincant dolia fusa sitim:
Sic nunquam hostili maculetur sanguine dextra.
Ne laceres versus, dux Iacobe, meos.

LXXVIII

XXVIII. *Rimanti telum ira facit.*

IN jaculum quodcunque gerit dementia mutat.
Omnibus armatur rabies pro cuspide ferri.
Cuncta volant, dum dextra ferox in vulnera sævit.
Pro telo geritur, quidquid suggesserit ira.

LXXIX

XXIX. *In Podagrum.*

Quæ tibi cum pedibus ratio? Quid carmina culpas?
Scandere qui nescis, versiculos laceras.
Claudicat hic versus, hæc, inquit, syllaba nutat,
Atque nihil prorsus stare putat podager.

LXXX

XXX. *De Theodoro & Hadriano.*

Mallius indulget somno noctesque diesque.
Insomnis Pharius sacra, profana, rapit.
Omnibus hoc, Italæ gentes, exposcite votis,
Mallius ut vigilet, dormiat ut Pharius.

LXXXI

XXXI. *Ad Æternalem.*

Quidquid Castalio de gurgite Phœbus anhelat,
Quidquid fatidico mugit cortina recessu,
Carmina sunt: sed verba negant communia Musæ.
Carmina sola loquor. Sic me meus implet Apollo.

LXXXII

XXXII. *Ad Maximum qui mel misit.*

Dulcia dona mihi tu mittis, Maxime, semper,
Et quidquid mittis, mella putare decet.

LXXXIII

XXXIII. *De locuſta fragmentum.*

Horret apex capitis: medio fera lumina ſurgunt
Vertice. Cognatus dorſo dureſcit amictus.
Armavit natura cutem, dumique rubentes
Cuſpidibus parvis multos acuere rubores.

LXXXIV

XXXIV. *De balneis Quintianis.*

Fontibus in liquidis paulum requieſce, viator;
Atque tuum rurſus carpe refectus iter.
Lympharum dominum nimium miraberis, hoſpes,
Inter dura viæ balnea qui poſuit.

LXXXV

XXXV. *Deſcriptio portus Smyrnenſis.*

Urbs in conſpectu montana cacumina velat,
Tranquillo prætenta mari. Ducentia portum
Cornua pacatas removent Aquilonibus undas.
Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam diſcit ſervare quietem.

LXXXVI

XXXVI. *Eſt in ſeceſſu longe locus.*

Est procul ingenti regio ſummota receſſu,
Inſula qua reſides fluctus miteſcere cogit,
In longum producta latus; fractaſque per undas
Ardua tranquillo curvantur brachia portu.

LXXXVII

XXXVII. *De Quadriga marmorea.*

Quis dedit innumeros uno de marmore vultus?
Surgit in aurigam currus, paribuſque lupatis
Unanimes frenantur equi. Quos forma diremit,
Materies cognata tenet, diſcrimine nullo.
Vir redit in currum: ducuntur ab axe jugales:
Ex alio ſe quiſque facit. Quæ tanta poteſtas?
Una ſilex tot membra ligat, ductuſque per artem
Mons patiens ferri varios mutatur in artus.

LXXXVIII

XXXVIII. *Fragmentum.*

Sordidus ex humeris nodo dependet amictus,
Exercentur equis, & colla comantia pectunt.

LXXXIX

XXXIX. *De paupere amante.*

PAUPERTAS me sæva domat, dirusque Cupido.
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

XC

XL. *De eodem.*

ESURIENS pauper telis incendor amoris.
Inter utrumque malum diligo pauperiem.

XCI

XLI. *In sepulcrum speciosæ.*

PULCHRIS stare diu Parcarum lege negatur.
Magna repente ruunt: summa cadunt subito.
Hic formosa jacet Veneris sortita figuram,
Egregiumque decus invidiamque tulit.

XCII

XLII. *De birro castoreo.*

NOMINIS umbra manet veteris. Nam dicere birrum;
Si castor niteat, castoreum nequeo.
Sex emtus solidis, quid sit, jam scire potestis.
Si mihi nulla fides, credite vel pretio.

XCIII

XLIII. *De Hippopotamo.*

Utraque fecundo nutritur bellua Nilo:
Quæque vorat morsu, quæque sub ore fremit.

XCIV

XLIV. *Quæ in mensa de Sardonyche lapide.*

Mensa coloratis aquilæ sinuatur in alis,
Quam floris distinguit honos: similisque figura
Texitur: implumem mentitur gemma volatum.

XCV

XLV. *Carmen Paschale.*

Christe potens rerum redeuntis conditor ævi,
Vox summi sensusque Dei: quem fudit ab alta
Mente pater, tantique dedit consortia regni.
Impia qui nostræ domuisti crimina vitæ,
Passus corporea mundi vestire figura,
Affarique palam populos; hominemque fateri:
Quem verbo inclusum Mariæ mox numine viso
Virginei tenuere sinus, innuptaque mater
Arcano stupuit compleri viscera partu,

Auctorem paritura suum. Mortalia corda
Artificem texere poli, mundique repertor
Pars fuit humani generis, latuitque sub uno
Pectore, qui totum late complectitur orbem;
Et, qui non spatiis terræ, non æquoris unda,
Non capitur cœlo, parvos confluxit in artus.
Quin & mancipii nomen, nexusque subisti,
Ut nos subriperes leto, mortemque fugares
Morte tua: mox ætherias evectus in auras,
Purgata repetis lætum tellure parentem.
Augustum foveas, festis ut sæpe diebus
Annua sinceri celebret jejunia sacri.

X C V I

XLVI. ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ.

Ὦ πυρὸς ἀενάοιο σοφὴν ὠδῖνα φυλάσσων,
Ἐμβεβαὼς κόσμοιο παλινδίνητον ἀνάγκην,
Χριστὲ θεοῤῥήτοιο βίου φυσίζοε πηγὴ,
Πατρὸς ἀσημάντοιο πρωτοσπόρε φωνὴ,
Ὅς μέγα μητρῴων τοκετῶν ἐγκύμονα φόρτον,
Καὶ γόνον αὐτοτέλεστον ἀνυμφεύτων ὑμεναίων
Στήσας, ἀσσυρίης γενεῆς ἑτερόφρονα λύσσαν,
Ὄργια δ᾽ εἰδώλων κενεῶν ψευδώνυμα λύσας,
Αἰθέρος ἀμφιβέβηκας ἐφ᾽ ἑπτάζωνον ὀχῆα,
Ἀγγελικαῖς πτερύγεσσιν ἐν ἀῤῥήτοισι θαάσσων
Ἵλαθι παγγενέταο θεοῦ πρεσβήϊον ὄμμα,
Φρουρὲ βίου, σῶτερ μερόπων, αἰῶνος ἀνάσσων.

XCVII

XLVII. ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΣΠΟΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΝ.

Ἀρτιφανὲς, πολιοῦχε, παλαιγενὲς, υἱὲ νεοττὲ,
Αἰὲν ἐὼν προεόντε, ὑπέρτατε, ὕςατε, Χριςὲ,
Ἀθανάτοιο πατρὸς, καὶ ὁμόχρονε, πάμπαν ὅμοιε.

XCVIII

XLVIII. *Laus Chriſti.*

PROLES vera Dei, cunctiſque antiquior annis,
Nunc genitus, qui ſemper eras, luciſque repertor
Ante tuæ, matriſque parens: quem miſit ab aſtris
Æquævus Genitor, verbique in ſemina fuſum
Virgineos habitare ſinus, & corporis arcti
Juſſit inire vias, parvaque in ſede morari,
Quem ſedes non ulla capit: qui lumine primo
Vidiſti quidquid mundo naſcente crearas.
Ipſe opifex, opus ipſe tui, dignatus iniquas
Ætatis ſentire vices, & corporis hujus
Diſſimiles perferre modos, hominemque ſubire,
Ut poſſis monſtrare Deum, ne lubricus error,
Et decepta diu varii ſollertia mundi,
Pectora tam multis ſineret mortalia ſeclis
Auctorem neſcire ſuum. Te conſcia partus
Mater, & attoniti pecudum ſenſere timores.
Te nova ſollicito luſtrantes ſidera viſu

In cœlo videre prius, lumenque fecuti,
Invenere Magi. Tu noxia pectora folvis,
Elapfafque animas in corpora functa reducis,
Et vitam remeare jubes. Tu lege recepti
Muneris, ad Manes penetras, mortifque latebras
Immortalis adis. Nafci tibi non fuit uni
Principium, finifque mori: fed nocte refufa,
In cœlum, patremque redis, rurfufque perenni
Ordine purgatis adimis contagia terris.
Tu folus, Patrifque comes, tu Spiritus infons,
Et toties unus, triplicique in nomine fimplex.
Quid, nifi pro cunctis, aliud? Quis credere poffit,
Te potuiffe mori, poteras qui reddere vitam?

XCIX

XLIX. *Miracula Chrifti.*

ANGELUS alloquitur Mariam, quo præfcia verbo
  Concipiat, falva virginitate, Deum.
Dant tibi Chaldæi prænuntia munera Reges:
  Myrrham homo, rex aurum, fufcipe tura Deus.
Permutat lymphas in vina liquentia Chriftus,
  Quo primum facto fe probat effe Deum.
Quinque explent panes, pifces duo, millia quinque:
  Et Deus ex parvo plus fupereffe jubet.
Editus ex utero cæcus nova lumina fenfit,
  Et ftupet ignotum fe meruiffe diem.

Lazarus e tumulo, Christo inclamante, resurgit,
  Et duræ mortis lex resoluta perit.
Nutantem quatit unda Petrum: cui Christus in alto
  Et dextra gressus firmat, & ore fidem.
Exsanguis Christi contingit femina vestem:
  Stat cruor in venis: fit medicina fides.
Jussus post multos graditur paralyticus annos,
  Mirandum, lecti portitor ipse sui.

C

L. *In Sirenas.*

DULCE malum pelago Siren, volucresque puellæ,
Scyllæos inter fremitus, avidamque Charybdin,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra.
Blanda pericla maris; terror quoque gratus in undis.
Delatis licet huc incumberet aura carinis,
Implessentque sinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox una ratem: nec tendere certum
Delectabat iter reditus, odiumque juvabat:
Nec dolor ullus erat. Mortem dabat ipsa voluptas.

CI

ANONYMI POETÆ

LAUDES HERCULIS.

Pieridum columen, cujus Parnassia magno
Numine templa sonant, læto precor huc age, Phœbe;
Te conjunge choro: penetralia sancta sororum,
Et nova Castalios latices per rura petentem
Hippocrenæum victorem insistere fontem
Me fac. Namque tuam non nunc novus advena turbam
Ingredior, laurosque gerens, & florea sertis
Tempora vincta tuis doctorum munera vatum.
Testor adhuc veteres quamvis desuetus honores.
Alcides mihi carmen erit, non vana Tonantis
Progenies, dignus credi post viscera Numen
Semper ob immensos invicti roboris æstus.
Nec nasci potuisse vacat. Nam lucis in ipsis,
Inclite, principiis, tardo vix editus ortu
Fecisti de patre fidem. Sed cur mihi lentis
Ludis adhuc, Cyrrhæe, modis, tenerumque resultans
Luxuriante leves impellis pollice chordas?
Pone habitum, quo mollis amas: & frondis amatæ
Linque nemus, mollique exutus tempora lauro

Populea mecum carmen luctare fub umbra.
Jam grave plus etiam, quam ventris tempora vellent,
Alcmenam tendebat onus. Sed regia Juno
Impedit, & partus prohibet, nafcique vetabat,
Ut metus ipfe Deum monftret. Nec vivida cœli
Semina mortales norunt fentire latebras
Nec poffunt fufferre moras. Datur inde novercæ
Materies, gravibufque odiis augmenta miniftrat,
Quod vinci cœpiffe pudet. Mox improba binos
In tua membra jubet, dum nafceris, ire dracones.
Incumbunt celeres illi, fquamofaque juffus
Armat colla furor: nec quamvis maxima tractu
Tardantur fpiris. Sequitur pars cetera pectus.
Triftis Tartarea vibratur fibilus aura.
Morte rubent oculi, trifidifque horrentia linguis
Ora fonant, nigrumque fremens levat ira venenum.
Quid nunc invictis fraudes innectere fatis,
Cœlicolum Regina, juvat? Cur objicis angues?
Cur parvo geminos? Anne unum poffe necari
Jam ftrato Pythone times? Licet omnia mundi
Monftra voces, ipfamque armes ferpentibus Hydram,
Defendet natura Deum, patremque probabit,
Quod non vis conftare, Jovem. Jamque irrita tetri
Juffa parant implere angues, miferoque furore
In tua fata tument. Cernit tua membra petentes,
Horrefcitque parens, numenque ignara creaffe
Mortali pietate timet. Nil fancta fuperbæ
Pellicis infidias cœlo modo freta tremifcas,
Neve hæc monftra tibi faciant, Alcmena, pavorem.
Sic mater potes effe Dei. Jam tolle ferenum

Læta animum, tantoque libens hæc adſpice vultu,
Ut deceat genuiſſe Jovem. Depone timorem
Indignum partu, natumque exemplar habeto.
Cui metuis, nil ipſe timet. Nam lumine recto
Ridebas tu, Dive, truces animoſque ſuperbos
De genitore tenens, votiſque aptiſſimus orbis
Gaudebas tantam jam tum meruiſſe novercam.
Corripis exiguis mox grandia guttura palmis,
Et quamvis teneris, cogens in brachia pondus,
Corripis, illidens prenſos tellure dracones.
Efferat ætherium quantum volet orbis in axem
Latoidas, veroſque probet ſua fabula Divos,
Quod Delo jam ſtare licet. Non æqua laborum
Gloria, nec parili ſerpentes ſorte necarunt.
Illi unum ferro: geminos hic inermis, & unus.
His cœptis non ulla parat cunabula partus
Diva tibi. Sed cum totis jam bruma rigeret
Imbribus, & ſolidis hærerent flumina lymphis,
Nudum prægelidis durando firmat in undis.
Utque rudis primo tentaſti robore greſſus,
Frondoſæ deſerta vagus penetralia ſilvæ
Secura jam matre petis, teliſque tremendis
Ludis, & ætherias adducto dejicis arcu,
Aut funda violenter aves, noctemque ſub aſtris
Exigis, & puram fractis bibis amnibus undam.
Immanem interea Nemeæ per luſtra leonem
Ipſa Chimæræa cretum de gente noverca
In tua depaſtis armabat vota juvencis,
Augebatque fero vires, rabiemque juvabat,
Naturam minus eſſe putans. Heu quanta virorum

Funera! Quam multos ſtravit cum dentibus apros!
Non illum magnæ viduatis mœnibus urbes
Armorum fregere minis, Martique domando
Aſſuetas morſu fudit graviore catervas.
Hunc gravis Euryſtheus (nam, te quocunque levares,
Imperium duri voluit ſufferre tyranni,
Sic mundo fortuna favens) hunc ſternere leto
Imperat. At nullum virtus reticenda per ævum,
Dignaque ſidereos poſt membra intrare receſſus
Poſſe mori quam vile putat: namque impiger ultro
Vadis & immenſæ ſcrutatus devia ſilvæ
In nova ſanguineos armantem vulnera rictus.
Admonita feritate, juba, viſuque cruentus
Excuſſis movet arma toris, dubiumque reſidens
Infremit. Invadis trepidum, ſoliſque lacertis
Grandia corripiens eliſo guttura morſu,
Imbellem fractis proſternis faucibus hoſtem.
Tunc & flavicomis radiantia tergora villis,
Ceu ſpolium fuſo victor rapis. Emicat omnis
In laudes mox turba tuas, longoque relicta
Currit in arva metu. Juvat ire, & libera rura,
Defenſoſque videre locos, ſilvamque juvencis
Jam facilem, & nullis reſonantes fletibus agros.
Mænalium petis inde nemus, fletamque colonis
Arcadiam, & ſteriles raro jam robore ſilvas.
Namque hic immenſa membrorum mole cruentus
Indomitus regnabat aper, ſoloque tremendus
Corpore lunatis fundebat dentibus ornos,
Sternebatque ſuos lugentia rura colonos.
Horrebant trifidis nigrantia corpora ſetis,

Duratosque armos scopulis, totosque per artus
Difficilis potuisse mori. Non spicula in illum,
Nodosumve rapis clavato pondere robur.
Armati viduatur honos. Nec vulnera virtus
Extemplo tibi facta timet. Jamque arripis ultro
Spumantem, cogisque diem sufferre tuendo,
Atque supinato mirantem lumine vinci
Argolici victor portas sub tecta Tyranni.
Fama celer toto victorem sparserat orbe,
Auxiliumque Dei poscebat Creta cruento
Victa malo. Taurus medio nam sidere Lunæ
Progenitus Dictæa Jovis possederat arva.
Fulmen ab ore venit, flammisque furentibus ardet
Spiritus, & terram, non cœli flamma perurit,
Sed flatus monstri. Dextro jam Siria cessent
Sidera, Solque licet glaciali frigore victus
Abstrusum mundo claudat jubar, aurea condens
Lumina, & ignifluo stupefactus in orbe tepescat.
Æstus habet Cretam, pereunt silvæque lacusque,
Graminaque, & fontes sacri, montesque perurit
Flamma ferox. Idam Superis spectantibus ignis
Dissipat, & magno cunabula grata Tonanti
Igne suum monstrum, si fas est dicere, vincit.
Tandem fama celer Dictæa ad litora magnum
Duxerat Alciden, cum Taurum dira minantem
Excipit, & sævum cornu, flammasque vomentem
Corripit, atque artus constringens fortibus ulnis
Ignifluos flatus, animamque in pectore clausit.

